

1925. aasta

Riigikohtu otsused

„Õiguse“ väljaanne

Tartus, 1925 a.

AR Fr. R. Kreutzwaldi
n.m. ENSV Riiklik
Raamatukogu

62.157

Nr. 1.

ÜLDKOGU.

7. jaanuaril 1925. a.

Sõjainistri kaebus Tartu-Võru Rahukogu kriminaal-osakonna määruse peale 5. XII. 1924. a., millega Daniel Tilksoni, August Kooli ja Osvald Kooli süüd. asi on U. N. S § 111¹ järele alluvaks tunnistatud Sõjaringkonna-kohtule.

Eesistuja esimees K. Parts, Ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

9. augustil 1924. a. on süüdistusakti järele Tartu-Võru Rahukogu kätte antud Võru maakonna Röpina valla kodanik Daniel Joosepi p. Tilkson, 25 a. vana, ja sama maakonna Kooraste valla kodanikud August Peetri p. Kool, 30 a. vana, ja Osvald Peetri p. Kool, 36 a. vana, keda süüdistatakse selles, et nad 1923. a. jooksul Tartu ja Võru maakonnas Eesti Vabariigiga mitte sõjajalal seisva välisriigi-Nõukogude-Venemaa valitsuse agentidele avaldasid ning edasi andsid Eesti Vabariigi välise julgeoleku, varustatud jõudude ja varustuse, kui ka Ratsapolgu, sõjalaevade ja kaitsepõlitsei kohta käivaid dokumente ning teateid, mis Vabariigi sõjaliseks kaitseks määratud ja saladuses hoidmisele kuuluvad, s. o. kuriteos, mis on ette nähtud U. N. § 111¹.

1. detsembril 1924. a. on Tartu-Võru Rahukogu asja arutamise edasi lükanud tunnistajate ja eksperdi mitteilmumise pärast ja 5. detsembril 1924. a., silmas pidades II diviisi ülema sundusliku määruse nr. 1. p. 4.—1. detsembrist 1924. a., otsustanud: käesolev akt alluvust mööda saata Sõja-ringkonna kohtule.

Selle Tartu-Võru Rahukogu määruse vastu 5. detsembrist 1924. a. on sõjainister vaidluse tõstnud Kr. Kp. S. § 226. ja endise Vene Senati üldkoosoleku otsuste põhjal 24. veebruarist 1914. a. ja 1915. a. nr. 9, leides, et süüstegu on kaebaluste Tilksoni ja Koolide poolt toime pandud 1923. a. jooksul Tartu ja Võru maakonnas, kus sel ajal sõjaseadust maksvusel ei olnud. Oma vahekirjaga 22. detsembrist 1924. a. nr. 6480.—6322. all palub sõjainister Riigikohut Kr. Kp. S. § 245. põhjal, tekkinud vaidlus lahendada, Rahukogu määrus ära muuta ja käesolev asi Rahukogule tagasi saata.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulunud ja küsimuse arutanud, ühineb Riigikohus sõjainistri väitega, leides, et Kr. Kp. S. § 226. põhjal oli käesolev asi Tartu-Võru Rahukogu poolt juba arutusele määratud ning II diviisi ülema sunduslikus määruses 1. detsembrist 1924. a. pole ära tähendatud, et ta oleks maksev ka nende kuritegude kohta, mis on aset leidnud enne 1. detsembrist 1924. a. Eesti Vabariigi osades, kus kuriteo kordasaatmise ajal sõjaseadus maksvusel ei olnud, ja käsitelles Põhisead. § 54 ja Kr. Kp. S. § 1. ja 245. **otsustas** Riigikohtu üldkogu: Daniel Tilksoni ja August ning Oskar Koolide süüsteo-asi U. N. S. § 111¹ järele alluvaks tunnistada Tartu-Võru Rahukogule, viimase määrus 5. detsembrist 1924. a. tühistada ning asi tagasi saata samale Rahukogule, millest teatada sõjainistrile.

Nr. 2

ÜLDKOGU.

16. veebruaril 1925. a.

Kohtuministri seletusepärimine, 27. okt. 1924 a. nr. 2395 küsimuses, kas tuleb Eesti Hüpoteegipanga kasuks tehtavate obligatsioonide kinnistamisel kinnistusjaoskonnas võtta pantkirjade pealt kantselei lõivu.

Eesistuja abiesimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik J. Lõo, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Selle küsimuse esitamiseks kohtuministri poolt Riigikohtule K. A. S. § 259¹ põhjal andis tõuget asjaolu, et kinnistusosakonnad võtavad Eesti Hüpoteegipanga pantkirjade peale märkuste tegemise eest maksu lahkuminevalt: ühed 150 marka, teised 100 marka ja kolmandad ei võta selle eest mingit maksu.

Kohtuminister omalt poolt arvab, et ülalnimetatud märkuste tegemise eest tuleks kantseleilõivu võtta Kinnistusosakonna Kantseleimaksu Seaduse § 1 p. 7. järele, s. o. 100 marka iga märkuse pealt.

Oma arvamist põhistab kohtuminister järgmiselt: Pantkirjale tehtava märkuse sisu seisab selles, et pantkiri on teatava obligatsiooni kaudu kindlustatud kinnisvaraga. Selle märkuse tegemine ei ole täpsas mõttes mingi õiguse tehing. Tema läbi ei looda, mudeta ega lõpetata tsiviilõiguslikke suhteid. Pandivahekord panga ja laenaja vahel tärkab juba varemalt, nimelt obligatsiooni kinnistamise momendil, ja ei muutu vähematki selle tõttu, kas ja millal pantkirjadele kirjutatakse kõnes olev märkus. Sellel märkusel võib olla ainult börseline tähendus, sest ta tõestab, et pantkirjal kui väärtpaberil on olemas reaalne tagatis, reaalne kate pandikspandud kinnisvara näol. — Pantkirjale tehtav märkus ei ole mitte Not. Sead. § 360, p. 2. ettenähtud kreposti- (kinnistus-) pealkiri, sest tema tekst ei vasta sama seaduse nõuetele; ta ei ole ka mitte kirjutatud Not. Sead. § 1. ettenähtud dokumendi peale.

Järjekult ei tule tema eest ka mitte kinnistusosakonna kantseleimaksu seaduse (R. T. nr. 67—1924. a.) § 1. p. 4. põhjal maksu võtta kui kinnistus-pealkirja tegemise eest 150 marka. Kohtuminister arvab, et mainitud märkus vastab oma iseloomu poolest kõige enim kinnistusosakonna poolt väljaantavale teatisele, mis on ette nähtud sama maksuseaduse § 1. p. 7-das, sest teatiseks nimetatakse dokumendi, mis näitab ametiasutuses olevaid andmeid või teatava asjatoimetuse seisu ehk käiku. Selle definitsiooni alla mahub ka kõnesolev märkus, kuna ta eneses sisaldab andmeid selle üle, et teatava kinnisvara peale on ingrosseeritud hüpoteek, mis kindlustab pantkirja kui väärtpaberit. Tuleks sellepärast kohtuministri arvamise järele nende märkuste tegemise eest võtta maksu 100 marka.

Asja ettekande ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et ülalmainitud küsimuse kohtuministri poolt ette pandud lahendusekava ja selles ette toodud põhised on õiged, mispärast Riigikohus, ühinedes kohtuministri arvamisega **otsustas**: seletada, et Eesti Hüpoteegipanga pantkirjade peale märkuste või pealkirjade tegemise eest kinnistusosakonnas tuleb kantseleimaksu võtta Kinnistusosakonna Kantseleimaksu Seaduse (R. T. nr. 67—1924) § 1. p. 7. põhjal.—

Nr. 3.

ÜLDKOGU.

16. märtsil 1925. a.

Kohtuministri seletusepärimine 6. märtsist 1925. a. nr. 1130²⁴ küsimuses, kas Kr. Kp. S. § 570. määrus takistab kohtutel lõpetamata kriminaalasjus toimetuste väljasaatmist Kohtuministeeriumile ajutiseks käsitlemiseks, tungiva tarviduse korral, Vabariigi Valitsusele antud armuandmise palvete lahendamisel.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik P. Kann, riigikohtu prokurör R. Rägo.

6. märtsil 1925. a. pöördus kohtuminister Riigikohtu esimehe poole K. A. S. § 259¹ põhjal Riigikohtu üldkoosolekule arutamiseks ja otsustamiseks ette panna küsimus, kas Kr. Kp. S. § 570 takistab kohtutel lõpetamata kriminaalasjus toimetuste väljasaatmist Kohtuministeeriumile ajutiseks käsitlemiseks, tungiva tarviduse korral, Vabariigi Valitsusele antud armuandmise palvete lahendamisel.

See Riigikohtule lahendamiseks ette pandud ja ülaltoodud küsimus on tekkinud järgmistel asjaoludel:

31. märtsil 1924. a. (pärast veel 2. juulil ja 1. dets. s. a.) pöördus keskvangimajas viibiv Villem Roster Vabariigi Valitsuse poole palvega, milles ta seletas, et 3. okt. 1923. a. olevat Tallinna-Haapsalu Rahukogu teda ja teisi asjaosalisi karistanud Tollisead. § 1070. p. 1., 1065. ja 1057. põhjal 6-kuulise vangistusega ja 1.694.625 marga rahatrahviga ehk maksujõuetusel üheaastase arestiga. Teised asjaosalised olevat selle otsuse peale edasi kaevanud Kohtupalatisse, kuna temal ei olevat või-

malik olnud edasi kaevata. 4. märtsil 1924. a. muutnud Kohtupalat Rahukogu otsuse 3. okt. 1923. a. ja määranud teistele kohtualustele rahatrahvi igauhele 83.125 mk. ehk maksujõuetusel neli kuud aresti. Süüdimõistetud Roster palub Vabariigi Valitsust temale Rahukogu otsusega 3. okt. 1923. a. määratud rahatrahvi ja maksujõuetusel rahatrahvi asemel määratud arestikaristust vähendada nii, et temale määratud karistus selles osas vastaks Kohtupalati otsusele 4. märtsist 1924. a. — Mitmel korral palus Kohtuministeerium Kostupalatit temale välja saata ajutiseks tarvitamiseks („paariks päevaks“, „3 päevaks“) Villem Rosteri armuandmis-palve lahendamiseks Kohtupalati akt nr. 156—1924. a. ühes selle juures oleva Tallinna-Haapsalu Rahukogu ja kohtu-uurija toimetusega. Kuid ühel või teisel põhjusel Kohtuministeeriumile seda akti välja ei saadetud. Lõppude lõpuks — 2. märtsil 1925. a. teatas Kohtupalati vanem esimees kohtuministrile, ta ei võivat palutud akti välja saata, sest et Kr. Kp. S. § 570. põhjal pidavat aktid alati kantseleis asjaosalistele kättesaadavad olema ja et palutud akt on veel käimas.

Asjaoludest on näha, et Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 3. okt. 1923. a. Villem Rosteri suhtes oli Kr. Kp. S. § 743. põhjal seadusejõusse astunud.

Ülaltoodud küsimust Riigikohtule lahendamiseks ette pannes avaldas kohtuminister arvamist, et Kr. Kp. S. § 570 ei sisalda takistust aktide väljasaatmiseks Kohtuministeeriumile ajutiseks käsitlemiseks, milleks tegelikult tungiv tarvidus on.

Asja esituse ja prokurööri arvamise kuulunud, ühines Riigikohus kohtuministri arvamisega. Kr. Kp. S. § 570., 571. ja 572. üldine mõte on — kindlustada asjaosalistele võimalus akte lugeda, tarvitada ja neist väljakirjutusi teha kuni kohtuistungi avamiseni. Kui see võimalus oli asjaosalistele antud, on Kr. Kp. S. § 570., 571. ja 572. nõuded täidetud. Kr. Kp. S. § 570. näeb ette, et kohtualused ja nende kaitsjad, erasüüdistajad, tsiviilnõudjad ning nende volinikud võivad akte lugeda ja väljakirjutusi teha ainult kohtu kantseleis ja sekretäri või tema abi valve all. Peale Kr. Kp. S. § 570. ettenähtud isikute on väljaspool kohtu kantseleid ja sekretäri ehk tema abi valvet õigus antud akte lugeda ja tarvitada veel prokuröridele ja kohtunikudele. Kõikide nende Kr. Kp. S. § 570. loendatud ja loendamata jäetud isikute soovi — akti lugeda ja tarvitada — ühel ja samal ajal, ei saa kui praktiliselt läbi viimatut mitte rahuldada. Sellepärast tuleb kõrvaline tähtsus anda sellele, millal aktid asjaosaliste poolt on läbi loetud ja tarviled väljakirjutused tehtud. Tähtis on, et neil võimaldataks aktiga aegsasti tutvuda. Sellel seisukohal on ka Vene Senat olnud.

Kr. Kp. S. § 570. jätab välja prokurörid isikute hulgast, kes võivad akte lugeda ning tarvitada ainult kohtu kantseleis ja sekretäri ehk tema abi valve all. Sellest järgneb, et prokuröridel on õigus akte lugeda ka väljaspool kohtu kantseleid ja sekretäri ehk tema abi valvet. Seesama õigus on ka peaprokuröril ehk kohtuministril.

Õigus ja kohustus, nõuda akte kohtutelt, on veel eriti kohtuministrile antud ja tema peale pandud Vabariigi Valitsuse poolt 13. apr. 1923. a. (R. T. nr. 57—1923. a.) armuandmis-palvete lahendamise ning otsustamise ajutise korra § 5. põhjal (vaata ka Vene Kohtuministeeriumi ringkiri 26. nov. 1903. a. nr. 53021). Et Kr. Kp. S. § 570. loendatud ja ka loendamata jäetud isikud võiksid seaduse poolt neile antud õigusi ning nende peale pandud kohustusi — akti lugeda ja tarvitada — teostada ja täita, selleks peab kohtu esimees vastavad korraldused maksma panema,

Neil põhjustel otsustas Riigikohtu üldkogu: seletada, et Kr. Kp. S. § 570. määrus ei või takistuseks olla kohtutele lõpetamata kriminaalasjus toimetuste väljasaatmiseks kohtuministrile ajutiseks lühikeseajaliseks tarvitamiseks Vabariigi Valitsusele nende süüaluste poolt antud armuandmis-palvete lahendamisel, kelle kohta kohtuotsus seadusejõusse on astunud.

Nr. 4.

ÜLDKOGU.

8. aprillil 1925. a.

Kohtuministri seletusepärimine 26. märtsist 1925. a. nr. 1105. küsimustes: 1) kas laevahüpoteegid kuuluvad tempelmaksustamisele kui vallasvara pantimine või kui kinnisvara hüpoteek (tempeltariifi nr. 9. p. 1. või p. 2. järgi)? ja 2) kas laevahüpoteek, mis sisaldab eneses ka võlakohustuse, kuulub tempelmaksustamisele ainult kui kindlustus või ühtlasi ka kui võlakohustus (tempeltariifi nr. 9. või nr. 9. + nr. 27. järgi)?

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtuminister pani 26. märtsil 1925. a. nr. 1105. all Riigikohtule ette seletada küsimused: 1) kas laevahüpoteegid kuuluvad tempelmaksustamisele kui vallasvara pantimine või kui kinnisvara hüpoteek (tempeltariif nr. 9. p. 1. või 2. järgi)? ning 2) kas laevahüpoteek, mis sisaldab eneses ka võlakohustuse, kuulub tempelmaksustamisele ainult kui kindlustus või ühtlasi ka kui võlakohustus (tempeltariifi nr. 9 või nr. 9. + 27. järgi)

Nende küsimuste ülesvõtmiseks on kohtuministrile põhjust annud see asjaolu, et notarite praktikas on lahkarvamised tekkinud laevahüpoteegi tempelmaksustamisel. Ühed võtavad laevahüpoteegi pealt tempelmaksu kui kinnisvara, teised kui vallasvara toimingu pealt. Puudub ka selgus, kas laevahüpoteegi peale tuleb vaadata kui ühtlase maksualuse toimingu peale või tuleb selles eraldi maksustada kindlustuse ja laenu (võlakohustuse) toiminguid. Nende lahkarvamiste tagajärjel tekivad kinnistatud laevade pantimisel 4 tempelmaksu võtmise viisi: 1) kui kinnisvara hüpoteegi (1⁰/₀), 2) kui vallasvara pantimise (²/₁₀⁰/₀), 3) kui kinnisvara hüpoteegi (1⁰/₀) + võlakohustuse (²/₁₀⁰/₀) pealt ja 4) kui vallasvara pantimise (²/₁₀⁰/₀) + võlakohustuse (²/₁₀⁰/₀) pealt.

Esimese küsimuse kohta arvab kohtuminister, et laevahüpoteegid kuuluvad maksustamisele kui vallasvara pantimine — ²/₁₀⁰/₀ kindlustatud summast järgmistel kaalutlustel: 1) Laevakinnistuse Seadus (R. T. nr. 77/78 — 1924. a.) laiendab laevade peale küll kinnisvara-hüpoteegi eeskirjad (§ 6), kuid ainult need, mis Balti Eraseaduses ja Laevakinnistuse Seaduses eriti ära tähendatud. Üldisi kinnisvara maksustamise eeskirju ei ole laevade peale laiendatud. Überpöördult, tähendatud sea-

duse § 17-s on selge sõnaga öeldud, et kinnistatud laevade kohta käivalt juriidilistelt tehingutelt võetakse tempelmaksu sel määral, nagu iga muu vallasvara tehingutelt. Selle ja Balti Eraseaduse § 530. ja 531. mõtte kohaselt kuulub kinnistatud laev ikkagi vallasvara ja laevahüpoteek vallasvara pantimiste liiki. 2) Tempeltariifi nr. 9. p. 2-s ettenähtud hüpoteek käib ainult kinnisvarade kohta, kuna selle maksmapanemise ajal laevahüpoteeki ei tuntud. 3) Vallasvara pantimise maksustamine on ette nähtud tempeltariifi nr. 9. p. 1-s — $\frac{2}{10}\%$ kindlustatavast summast, mispärast laevakinnistuselepingute pealt tempelmaksu tuleks võtta selle tariifimäära alusel.

Teise küsimuse kohta arvab kohtuminister, et laevahüpoteek, milles sisaldub võlakohustus, tuleb lugeda üheks maksualuseks toiminguks ning tema pealt võtta tempelmaksu ainult kui pantimise kindlustuse toimingu pealt järgmistel põhjustel: Tempelmaksu Seaduse § 7. p. 1-sest ei järgne küllalt selgelt, missuguseid ühes dokumendis sisalduvaid toiminguid tuleb eraldi maksustada. Eeskujuks seletamisel võiks olla kinnisvara-hüpoteek, mille juriidiline konstruktsioon vastab laevahüpoteegile. Viimase maksustamisel ei võta Tallinna notarid tempelmaksu eraldi kindlustuse- ja võlakohustuse-toimingu pealt, vaid ainult kindlustuse pealt — 1% kindlustatavast summast. See praktika vastab Vene Tempelmaksu Seaduses ettenähtud korrale (§ 51).

Niisugune tõlgendamine vastab ka Rahaministeeriumi poolt valitsusele esitatud tempelmaksu-seaduse eelnõule, millele lisatud tariifi järgi (nr. 23. p. 4.) kuulub laevahüpoteek maksustamisele iseseisva lahutamata maksualuse toiminguna $\frac{2}{10}\%$ kindlustatavast summast. Sella eelnõu § 10. järgi — kui akt ehk dokument sisaldab mitu toimingut, siis arvatakse tempelmaksu iga toimingu pealt eraldi ja akt ehk dokument maksustatakse nende tempelmaksude kogusummaga; kui aga üksikud ühes aktis ehk dokumendis sisalduvad toimingud moodustavad ainult ühe ja selle-sama toimingu osasid, siis võetaksa tempelmaksu ainult tariifis selle toimingu jaoks ettenähtud määral.

Asudes peale prokuröri arvamise ära kuulamist kohtuministri poolt ülesvõetud esimese küsimuse lahendamisele, leidis Riigikohus, kohtuministri kaalutlustega ühinedes, et Laevakinnistuse Seaduse § 17. (R. T. nr. 77./78. — 1924. a.) näeb otsekohe ette, et kinnistatud laevade kohta käivatelt juriidilistelt tehingutelt võetakse tempelmaksu sel määral, nagu iga muu vallasvara tehingutelt. Et aga laevahüpoteek, mille aineks on sama seaduse § 5. järgi laeva pantimine, esineb laeva kohta käiva juriidilise tehinguna, siis ei jää ka mingit kahtlust, et säärase hüpoteegi peale tuleb tempelmaksustamis-küsimuse suhtes vaadata kui vallasvara pantimise toimingu peale, mille pealt tempelmaksu tuleb võtta, tempeltariifi § 9./7. p. 1. kohaselt, $\frac{2}{10}\%$ suuruses kindlustatud võlasummast.

Teise küsimuse lahendamisele üle minnes leidis Riigikohus, et Tempelmaksu Seadustiku § 7. p. 1. kõlab: Kui üks dokument sisaldab mitu maksukohuslist toimingut, siis tuleb tempelmaks iga toimingu pealt eraldi arvata; kuid sama seaduse § 3. näeb ette, et juriidilise toimingu tempelmaksu-kohustus sõltub tema sisust ning et tingimuste juurdelisamine on tempelmaksu-kohustuse kohta ilma tähtsusetu. Nende seaduste eeskirjadest järgneb, et tempelmaksu alla käib iga juriidiline toiming, millega sünnitatakse iseseisev juriidiline vahekord, olgugi et mitmed toimingud on väljendatud ühes ja samas dokumendis. Ja ümberpöörduvalt, et ühe ainsa juriidilise vahekorra tekitava toimingu koosseisu osasid moodustavad kõrvaltingimused kui niisugused ei kuulu eraldi tempelmaksustamisele.

Pandi-õiguse sünnitava lepingu — pandilepingu all mõeldakse niisugust kokkulepet, mille järele võlauskuja õigus kinnistatakse asiõigusena võlgniku vara peale (B. E. S. § 1335; Laevakinnistus Seaduse § 1.). Seesugust pantimist, kui ta sünnib, nagu see Laevakinnistus Seaduses ette nähtud, ilma panditud vara valdamise üleandmiseta, nimetatakse hüpoteegiks (B. E. S. § 1336; Laevakinnistuse Seadus § 5). Pantimise eelduseks on teatava õiguse olemas olemine, mida kindlustab pandilevõetud vara (B. E. S. § 1337), ja Pandi-õigus esineb kõrvalõigusena, mille maksvus oleneb pandiga kindlustatud pea-õiguse maksvusest (B. E. S. § 1339). Sisaldub pea-õigust tekitavas lepingus ühtlasi ka selle õiguse pandiga kindlustamise tingimus, siis on tegemist vastava peatoimingu koosseisu osade moodustamisega, aga mitte kahe ühes toimingus sisalduva iseseisva juriidilise tehinguga, sest et sellest lepingust järgneb ainult üks juriidiline vahekord, nimelt panditingimusega — kui peakokkulepet täiendava kõrvaltingimusega — kindlustatud juriidiline vahekord.

Seesuguse toimingu tempelmaksustamis-viis on otsekohe ettenähtud tempeltariifi § 9/17. p. 1. Viimane käsib tempelmaksu võtta pantimiste pealt $\frac{2}{10}\%$ suuruses „kindlustatud võlast“, s. o. just samal määral ($\frac{2}{10}\%$) ja samal viisil (võlasummast) kui kinnistamata võlakohustuse pealt (tempeltariifi § 27/16), millest kahtlemata järgneb, et iga võlauskuja õiguse moodustava võlakohustuse pealt — olenevata sellest, kas see õigus pandiga kindlustatud on või mitte — tuleb võtta tempelmaksu $\frac{2}{10}\%$ võlasummast, esimesel juhul — tempeltariifi § 9/17. p. 1. ja teisel — sama tariifi § 27/16. põhjal.

Neil kaalutustel ühinedes kohtuministri arvamise ja ka teise küsimuse kohta **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada 1) et laevahüpoteegid kuuluvad tempelmaksustamisele kui vallasvara pantimised tempeltariifi § 9/17. p. 1. järgi ja 2) laevahüpoteek, milles sisaldub panditingimusega kindlustatud võlakohustus, kuulub tempelmaksustamisele tempeltariifi § 9/17. p. 1. põhjal ainult $\frac{2}{10}\%$ suuruses kindlustatavast võlasummast.

Nr. 5.

ÜLDKOGU.

4. mail 1925. aastal.

*Kaubandus-Tööstusministeeriumi ettepanek 8. veebr. 1923. a. 1923. a. nr. 919²²
Vanamõisa riikliku põlevikivi-kaevanduse tarvis August Kaurilli talu „Sarapuu nr. 18“
küljest võõrandatud maaosa eest tasu määramise asjas.*

Eesistuja ja ettekandja Riigikohtu esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rago.

Pärast võõrandatud maa omaniku August Kaurilli voliniku vann. adv. Ostrati seletuse ja prokuröri arvamise ärakuulamist leidis Riigikohus,

1) et Virumaa sundvõõrandatud varanduste Hindamise Komisjon on tähelepanemata jätnud Vene Tsiv. Sead. § 577. nõude, et sundvõõrandamiste puhul peab „Õiguse“ lisa.

kõige pealt selle asutuse ülem, kelle jaoks varandus võõrandatakse, võõrandatava varanduse omanikult järele pärima, kui palju ta nõuab võõrandatava varanduse eest, ja siis selle nõude kohta seisukohta võtma. Vastab nõutud hind varanduse väärtusele ja hindamismäärustele, siis ei ole mingit vajadust ametlikku hindamist sundvõõrandatud varanduste hindamise komisjoni abil toime panna, vaid asjatoimetus ühes ametiasutuse arvamisega esitatakse kõrgemale administratiiv-võimule, Vene ajal keisrile, meil Vabariigi Valitsusele, heaksarvamiseks. Käesolevast asjast ei ole näha, et oleks mingeid samme selles suunas tehtud. Pärast võõrandatava maaosa kirjelduse kokkuseadmist politsei kaudu on 16. mail 1922. a. Virumaa Hindamiskomisjon Rakveres otseteel maatüki hindamisele asunud. Ehk küll maa omanik August Kaurill juba üleantava varanduse kirjelduse ehk nimekirja kokkuseadmise puhul, mida politsei-jaoskonna ülem 19. veebr. 1922. a. toimetas, üles andis, et tema maatüki vastutasuks voovib saada sama suure heinamaa-tüki riigile kuuluva Kabala mõisa maist tema piiri ääres, samuti, et tema poolekslõigatud Sarapuu talule jäetaks tee üle võõrandatud maa teise osa peale pääsmiseks ja ka pärast Hindamiskomisjonile 28. 5. 1922. a. antud palvekirjas seda nõuet kordas ning omalt poolt maa hinnaks 500 000 mk. üles andis, ei ole Riiklikkude Põlevkivi-kaevanduste Juhatus nende nõuete kohta oma seisukohta avaldanud, eha küll kõigi nende toimetuste juures on Riiklikkude Põlevkivi-kaevanduste poolt Vanamõisa põlevkivi-kaevanduse juhataja insener Toots olnud, ja ei ole ka Hindamiskomisjon nähtavasti mitte tarvis leidnud olevat välja selgitada Riiklikkude Põlevkivi-kaevanduste Juhatus seisukohta nii nõutud tasu kui ka tee kohta. Esimene küsimus oli tarvis välja selgitada, et otsusele jõuda, kas Hindamiskomisjonil selles asjas üldse tarvis on tegevusse astuda, teine pärast seda, kui esimene jaatavalt on otsustatud, — tasu väljaarvutamiseks, sest kõne all oleva ühenduste olemas- või mitteolemasolemisest järelejäänud Sarapuu talu maaosade vahel sõltub Sarapuu talu järelejäänud osade kasutamise hõlpsus ja talu tulukus ning väärtus.

2. Virumaa Hindamiskomisjon on ülevõetavate maade koosseisu kohta kohaliku jaoskonna politseiülema poolt kokkuseatud ülevõtmis-nimekirja aluseks võtnud, kuid selles nimekirjas ning asjatoimetuses ei leidu midagi selle kohta, mil teel nimekirja kantud andmed on saadud; maapinna omaduste ja ta väärtuse kohta ei ole Hindamiskomisjonil üldse mingeid andmeid kogutud olnud, ehk ta küll hindamist ka ise mitte kohal ei toimetanud, vaid Rakveres. Ta on hindamise aluseks võtnud tiinu üldise keskmise hinna 15000 mk., ei ole aga lõpuks ka seda oma mõõtu terve võõrandatud maa-ala kohta tarvitanud, vaid ainult põllumaa kohta, ja kui Riigikohus pärast ligemaid teateid nõudis hindamise aluste kohta, seletuse annud, et 15000 mk. on põllutiinu hinnaks, karjamaa hinnaks aga 10–12000 mk.; kuid peab tähendama, et ka seesuguse hinna juures ei vastaks komisjoni poolt arvatud tasu 12500 mk. karjamaa suurusele. Säärane umbkaudne hindamine, ilma et hinnatava varanduse koosseis ja omadused ligemalt oleksid välja selgitatud, ei ole lubatav. Võõrandatava varanduse nimekiri ehk kirjeldus peab kokku seatama Vene Tsiv. Sead. § 581. põhjal vastavalt Tsiviil-kohtupidamise Seaduse nõuetele, tähendab, kinnisvarade suhtes Ts. Kp. S. § 1102.—1113. järele, kusjuures sel puhul, kui mitte terve kinnisvara ei võõrandata, vaid temast ainult osa välja eraldatakse, peab osa üle täppis mõõtmise ette võetud ja kaart kokku seatud olema, mis aluseks võiks olla ka pärast kinnisvara ümberkinnitamisel. See on käesolevas asjas omal ajal tegemata jäetud, ja kui siis Riigikohus pärast tagant järele nõudis kaardi esitamist, siis selgus, et komisjoni

poolt aluseks võetud andmed ei vasta tõeludele: Kuna komisjon oma arvamiste aluseks võtab politsei-ülema poolt nimekirja kantud andmed, nagu oleks võõrandatud maa hulgas 2 tiinu põllumaad ja 1,33 tiinu karjamaad, on Kaubandus-Tööstusministeeriumi juures ametis oleva piiritaja mäe-insener A. Teppani kokkuseatud kaardi järele põllumaad 1,14 tiinu ja karjamaad 2,19 tiinu, arvesse võtmata jättes Põllutööstusministeeriumi maamõõtja andmeid, nagu sisaldaks võõrandatud maa põllumaad 0,88 tiinu, ja sedagi mitut liiki, ning karjamaad 2,45 tiinu. On võimalik, et iga kord isepindala on silmas peetud, ja vististi sisaldab alles viimane, insener Teppani poolt tehtud kaart seda maa-ala, mida Põlevkivi-kaevandused enesele tahavad saada. Iga tahes ei või tasu hindamisest juttu olla, kui mitte enne ei ole lõplikult ning täpsalt selgeks tehtud võõrandatav maaosa ja tema koosseis, käesoleval korral eriti ka tee küsimus, ühenduses tema koha ja korrashoidmise küsimusega. Hindamine ise oleks pidanud toimetatama Vene Ts. Sead. § 584. põhjal kas omaniku nõudel maa tulukuse järele või aga kohalikkude hindade ja iseäraliste tingimuste järele.

Eelkirjeldatud viisil toimepandud hindamist ilma vastavate õigete andmeteta võõrandatava maa-ala seisukoha, koosseisu ning omaduste kohta ei või kuidagi seadusenõuetele vastavaks lugeda.

Kõigil eeltoodud põhjustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: Viru maakonna sundvõõrandatud varanduste Hindamise Komisjoni otsused 1922. a. 16. maist ja 16. septembrist tühistada ja talle ette kirjutada asi uuesti arutusele võtta ning toimetada vastavalt Vene Tsiviilsead. § 577.—586. nõuetele.

Nr. 6.

ÜLDKOGU.

11. mail 1925. a.

Teedeministeeriumi ettepanek 7. novembrist 1923. a. nr. 3183 „Purde“ talust Tartu sadama-raudtee allä võõrandatud maatüki hindamise asjas.

Eesistuja Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

8. juunil 1921. a. Vabariigi Valitsuse poolt vastuvõetud seadusega (R. T. nr. 48 — 1921. a.) määrati: Tartu jaama ja sadamavahelise juurdeveo-raudtee ehitamiseks võõrandatakse riigiraudteedele Tartu linna piirides kuni 39 131 $\frac{4}{10}$ ruut-sülda maad ühes päraltolemistega sellekohase teedeministri poolt 8. juunil 1921. a. kinnitatud plaani järele.

Selle seaduse täitmisele asudes kutsus „Liikumata varanduste ja maade võõranduse juhataja“ Jakob Lukats Tartus Tähe tänaval nr. 124 asuvas majas elutseva Jaan Doomi Tartu raudtee tee- ja ehituse-jaoskonna kontorisse, kus nimetatud Doom

30. septembril 1921. a. andis allkirja selle kohta, et temale on teatud, et Tartu sadama-raudtee ehituse alla võõrandatakse maatükk tema omandusest olevast Tartu linna piirides asuvast maast ning et tema, Doom, on nõus seda maad, mis raudtee tarvituseks võõrandatakse, ära andma 438 marga 20 penni eest iga ruutsülla pealt.

10. oktoobril 1921. a. andis Jaan Doom teadaande, milles ta kordab eeltoodud nõusolekut, üksikasjalikult välja arvutades võõrandatava maa-ala väärtust tema tulu järele.

28. oktoobril 1921. a. seadis Tartu linna politsei 2. jaoskonna ülema abi August Kask maaomaniku Jaan Doomi, Raudtee-valitsuse esindaja Leberechti ja tunnistajate juuresolekul kokku „varanduseakti“, millest näha, et Jaan Doomi kinnisvara asub Tartu linna piirkonnas; et mainitud maa-ala, mida ehitatav raudtee põiki läbi lõikab, on parandatud heinamaa, et sellest maa-alast käib võõrandamise alla 10641 ruutmeetrit ning et tähendatud maa-ala 10641 ruutmeetri suuruses on samal päeval Raudtee-valitsusele üle antud.

28. oktoobril 1922. a. teatas Vene Eraseaduse § 582 (R. T. 1922. a. nr. 86 muudetud redaktsioonis) ettenähtud korras Tartus asutatud hindamiskomisjon Jaan Doomile, et temalt võõrandatud kinnisvara hindamine on määratud 3. novembri peale 1922. a.

Et 3. novembril 1922. a. hindamine oleks toime pandud, selle kohta ei ole asjas mingit jälge.

8. novembril 1922. a. saatis komisjon Jaan Doomile uuesti kutsekirja 1922. a. 24. novembri peale.

See kutse jäi Jaan Doomile kätte andmata tema surma puhul (ta suri 4. novembril 1922. a.) ja nähtavasti ei ole komisjon selle tõttu hindamist 24. novembril 1922. a. ette võtnud, sest et asjatoimetuses ei leidu mingit protokollit, mis sel päeval oleks kokku seatud, olgugi et Raudtee-valitsus oma seletuskirjas Teedeministeriumile 21/27. IX. 1923. a. nr. 20210/6139. all teatab, et hindamine oli „vist“ novembrikuul 1922. a. toime pandud.

17. novembril 1922. a., — s. o. juba peale Jaan Doomi surma, — pöördus Eduard Ahman tema nimel ja volitusel Tartu sadama-raudtee alla võõrandatud liikumata varanduste hindamise komisjoni poole palvega, Jaan Doomile saadav tasu kinnitada 250 marga suuruses iga ruutsülla eest.

6. veebruaril 1923. a. arutas hindamiskomisjon Jaan Doomi pärandustombult võõrandatava maa-ala hindamise küsimust. Jaan Doomi pärandustombu hooldaja Otto Tief, kes oli komisjoni istungile ilmunud, esines, aluseks võttes 1914. a. maa ostuhinda 4 kuldrubla ruutsülla eest, nõudega, et iga ruutsülla eest tasu makstaks 660 marga suuruses; Raudteevalitsuse esindaja aga leidis, et iga ruutsüld tuleb hinnata 40 marga peale, mis välja teeks üldse 93 505 marka.

Silmas pidades, et eksperdid on Doomilt võõrandatud maa koguväärtuse hinnanud 140 250 marga peale, aluseks võttes 500 kuldrubla taaler, arvates maa II järgu heinamaaks, et ennem hinnatud maad on rohkem linna seespool ja ehituskruunid, kuna Doomi maa on väljaspool ja heinamaa, mispärast ei või võrreldes teistega ühesuurust tasu määrata, ja et esitatud tasu on liiga kõrge ja pakutud tasu liiga madal, otsustas hindamiskomisjon: ekspertide hindamine kohaseks pidada ja surnud Jaan Doomi pärandusetombust võõrandatud maa hinnaks määrata 140 250 marka.

Selle otsuse vastu esitas Jaan Doomi pärandustombu hooldaja Otto Tief vastulause, milles palus uue hindamise toime panna ning võõrandatud maariba hinnaks 4 kuldrubla ruutsüld määrata.

10. märtsil 1923. a. otsustas hindamiskomisjon: Jaan Doomi varanduse kuratori Otto Tiefi vastulauses esiletoodud nõudmised mitte põhjendatuks lugeda, uut hindamist mitte ette võtta ja jääda oma hindamise juurde.

28./29. augustil 1923. a. nr. 20210/6139. all esitas Raudteevalitsus hindamiskomisjoni otsused Teedeministeriumile.

Surnud Jaan Doomi pärandustombu hooldaja Tief aga pöördus teedeministri poole „avaldusega“, milles palus võõrandatava maa hinnata kohaliku turuhinna ja rentide tulu järgi 4 kuldrubla ehk 660 Eesti marka ruutsüld ja vastava tasu temale välja maksta.

Teedeministeriumi Nõukogu otsustas oma koosolekul 5. novembril 1923. a.: äbi vaadates hindamiskomisjoni tegevusakti ja arutades O. Tiefi protesti, komisjoni otsused 6. veebruarist ja 10. märtsist 1923. a. heaks kiita ja O. Tiefi protest põhjendamatuks tunnistada.

Teedeministeriumi Nõukogu eeltoodud otsus ei ole mingisuguste kaalutlustega põhjendatud. Oma kaebuses selle otsuse peale palub surnud Jaan Doomi pärandustombu hooldaja Otto Tief nimetatud pärandustombust sadama-raudtee alla võõrandatud maatüki senist hindamist mitte kinnitada ja uus lõplik hindamine toime panna kohalikkude linna-maahindade alusel.

Asja ettekande, surnud Jaan Doomi pärandustombu hooldaja ning Teedeministeriumi esindaja suusõnalised seletused ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus järgmist:

Vene Eraseaduse § 577. järgi peab kinnisvara riigi kasuks võõrandav asutus vara omaniku poole pöörduma ettepanekuga, üles anda tema poolt nõutav hind, ja ainult siis, kui kokkulepet hinna kohta ei ole saavutatud, asutakse võõrandatava vara üleskirjutamisele ning hindamisele (§ 581) iseäralise komisjoni kaudu (§ 582). Hindamiseks määratud päevast peab komisjon teatama vara omanikule, ja viimasel on õigus komisjonile esitada oma seletusi isiklikult ehk voliniku läbi kirjalikult või suusõnaliselt; komisjon võib oma istungile kutsuda asjatundjaid tehniliste küsimuste selgitamiseks; võõrandatava vara hindamist toimetatakse selle vara tulu järgi ainult siis, kui omanik hindamist just sel viisil nõuab, kõigil muil juhtumusil aga kohalikkude hindade järgi, arvesse võttes iseäralisi olusid, milledes varandus asub; kõikide oma tegevuste kohta on komisjon kohustatud kokku seadma protokollid, milles muu seas peab ära tähendatama ühe või teise hindamisviisi kohaldamise põhjus ja kõik andmed, millel põhjeneb vara väärtuse kindlaksmääramine ning tasumäär (§ 584).

Nendest seadusemäärustest ei ole hindamiskomisjon käesoleval asja toimetusel kinni pidanud.

Asjas ei leidu mingit protokollid või määrust, millest näha oleks, missuguseid tagajärgi on annud Jaan Doomiga vaba kokkuleppe saavutamise eesmärgiga alatud läbirääkimised võõrandatava maa-ala hinna kohta ja mispärast need läbirääkimised ei ole lõpule viidud. Ei leidu asjas ka hindamiskomisjoni koosolekute protokolle 3. ja 24. novembrist 1922. a.

Hindamiskomisjoni otsuses 6. veebruarist 1923. a. ei ole ette toodud mingisuguseid põhjusi, mis õigustaksid võõrandatava maa hinna kindlakstegemist taalri-väärtuse järele. Jaan Doomi esialgetel läbirääkimistel ülesantud hindamisviis ja tingimised olid, nende läbirääkimiste nurjamineku tagajärjel, Doomile kohustavad ainult tema allkirjas äratähendatud summa piirides. Ahmanni poolt peale Jaan Doomi surma tema nimel esitatud teadaanne oli tühine selle teadaande sisseandmise momendist alates. Jaan Doomi pärandustombu hooldaja ei nõudnud maa hindamist temast saadava põllumajandusliku tulu järgi. Neil tingimustel oli hindamiskomisjon kohustatud hindamise ette võtma kohalikkude hindade järgi, arvesse võttes iseäralisi olusid, milledes varandus asub. Et aga komisjon oma otsuse aluseks on pannud ekspertide arvamise võõrandatava maa kui heinamaa põllumajandusliku väärtuse kohta, kuna seesugust ekspertide arvamist asjas ülepea ei leidu, siis esineb komisjoni otsus niivõrt puudulikuna, et teda üldse ei või lugeda seaduses ettenähtud hindamisküsimust äraotsustavaks määruseks.

Sellepärast oleks hindamiskomisjon pidanud rahuldama Jaan Doomi pärandustombu hooldaja vastulauses avaldatud palve, uut hindamist toime panna, mida komisjon aga ei teinud — sel silmanähtavalt alusega ettekäändel, et ekspertide poolt on Doomi maa hindamine sündinud novembrikuul 1922. a., mil Doomi volinikuks oli Ahman, kuna tõepoolest, aktis olevate andmete järele otsustades, mingit ekspertiisi ei olnud toime pandud ja Ahman novembrikuus 1922. a., pärast Jaan Doomi surma, ei võinud tema volinikuks olla.

Teedeministeeriumi Nõukogu, kes hindamiskomisjoni otsused 6. veebruarist ja 10. märtsist 1923. a. heaks kiitis, ei ole oma otsuses 5. novembrist 1923. a. ette toonud neid põhjusi, mis tema arvamise järele võiksid õigustada säherduste otsuste heakskiitmist.

Kõike seda arvesse võttes ja silmas pidades, et käesolevas asjas ei ole võõrandatava maa-ala hindamisel kinni peetud seaduses ettenähtud korrast, et asjatoimetus esineb niivõrt puudulikuna, et Riigikohtul võimalust ei ole mainitud maa-hindamis-küsimust sisuliselt läbi arutada ega ära otsustada, leidis Riigikohus, et Teedeministeeriumi Nõukogu otsus 5. novembrist 1923. a., samuti ka hindamiskomisjoni otsused 6. veebruarist ja 10. märtsist 1923. a. ühes kõige tema toimetusega, tuleb tühistada ja asi pöörda uue hindamise toimepanemisele seaduses ette nähtud korrast, millest Teedeministeeriumile teada anda vastava korralduse tegemiseks.

Asja sisuliselt läbi vaatamata jättes ei leia Riigikohus tarvilikuks oma toimetusele juurde lisada kadunud Jaan Doomi pärandustombu hooldaja poolt tänasel Riigikohtu istungil esitatud dokumente.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: Teedeministeeriumi Nõukogu otsus 5. novembrist 1923. a., samuti Tartu maakonna sundvõõrandatud varanduste Hindamise Komisjoni otsused 6. veebruarist ja 10. märtsist 1923. a. ühes kõige tema toimetusega tühistada ja ette kirjutada uus hindamine toime panna seaduses ettenähtud korrast; kad. Jaan Doomi varanduse hooldajale O. Tiefile tema poolt tänase kohtuistungil esitatud dokumendid tagasi anda.

Nr. 7.

ÜLDKOGU.

4. mail 1925. aastal

Riigikohtu Esimehe ettekanne Tori kihelkonna Organisatsioonide Liidu registreerimise asjas.

Eesistuja ja ettekandja Riigikohtu esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Viljandi-Pärnu Rahukogu revideerimisel leidis Riigikohtu esimees, et Rahukogus peetavasse Seltside ja Ühingute registrisse on kantud Rahukogu otsuse põhjal 21. märtsist 1923. a. 1089. numbri all Tori kihelkonna Organisatsioonide Liit. Selle põhikirja on 23. veebruaril 1923. a. Viljandi-Pärnu Rahukogule registreerimiseks esitanud J. Reitag — „E. P. R. Tori abikomitee“, V. Nodapera — „E. K. S. Tähe“, M. Kosk — „Sp. S. Kalevi“ ja E. Puust — Tori kooliõpetajate rühma esindajana. Esimeste organisatsioonide täpsam nimetus puudub palvekirjal. Palujate allkirjad palvekirjal on Tori Vallavalitsuse poolt usutavaks tunnistatud. Tõendusi, et palujad on nimetatud organisatsioonide poolt volitatud Liidu põhikirja alla kirjutama ja ta registreerimist paluma ja on teguvõimsad, ei ole ette pandud. Esitatud põhikirja § 1 järele on asutatava Liidu otstarbeks „kõigi kihelkonna haridusliikude, majandusliikude ja poliitiliste organisatsioonide ja asutuste tegevuse koondamine ja ühtlustamine suuremate saavutuste ja jõu kokkuhoidmise mõttes.“ Liidul on tegev ja auliikmed (§ 8). Tegevliikmeteks võivad § 9. järele olla kõik maakonna piirides teotsevad organisatsioonid, seltsid ja asutused, vallad, koolide hoolekogud, lastevanemate kogud jne. oma asemikkude kaudu, iga algava 50 liikme kohta 1; vallad iga algava 1000 elaniku kohta 1; kogudused iga algava 3000 elaniku kohta 1. Auliikmed valitakse § 10. järele Liidu peakoosoleku poolt isikuist, kellel on iseäralised teened kihelkonna arenemisloos. Andmeid selle kohta, kuidas Liidu peakoosolek moodustatakse ja missuguses korras tema oma otsuseid teeb, põhikirjas ei leidu. Liidu täisvõimuliseks organiks loetakse Liidu kongress, millest kõneldakse põhikirja VIII peatükis (§ 24—27). Kellest kongress koos seisab, ei ole ligemalt öeldud; ainult § 26-st on näha, et tast võivad sõnaõigusega osa võtta ka mitteliikmed, ja et ta on otsustusvõimeline, kui $\frac{1}{2}$ osa liikmeist on koos. IX peatüki (§ 28. ja 29.) põhjal on liidul õigus erisihilisi osakondi avada, kusjuures nende tegevuskavad ja kodukorra kinnitab kongress või nõukogu. § 30. järele ühendab liit oma piirkonnas, s. o. Tori kihelkonnas (§ 6), kõik kihelkonna noorte organisatsioonid (noorsoo karskus-ühingud, lootusliidud, õppurühingud jne. Liidu noorte osakonnaks. § 31. järele kinnitab selle osakonna kodukorra ja tegevuskava kongress ehk nõukogu ja § 32. järele saadab Liit Noorte osakonna juhatusse oma asemiku; samuti saadab Noorte osakond omalt poolt asemikud — arv nimetamata — nõukogusse ja ühe juhatusse (§ 33).

Peale Prokuröri arvamise ärakuulmist üle minnes eeltoodud asjaolude arutamisele leiab Riigikohus esmalt, et Viljandi-Pärnu Rahukogu on Tori Organisatsioonide Liidu põhikirja registreerimise palve arutamisele võtnud, selle peale vaatamata, et

põhikirja esindajad ei olnud mingeid tõendusid selle kohta toonud, et Liidu asutamine välja läheb seaduslikult teotsevate seltside ehk ühingute poolt. Liit peab olema organisatsioonide koonduseks ja loomulikult peab registreerimisel tõendatud olema, kas on organisatsioonide poolt vastavad tahteavaldused olemas, kas need on tehtud organisatsiooni põhikirjas ettenähtud korras ja põhikirja raamides, s. o. kas organisatsioonil on õigus ühineda teistega kavatsatud Liitu. Üks allakirjutajaniist nimetab ennast palvekirjal „E. P. R. abikomitee“ esindajaks. — Kõnelemata sellest, et nüüsgune nimede lühendamise, kui ta pole seaduslikus korras reguleeritud, võib kergesti arusaamatusi ja kahtlusi tekitada ja ei ole kooskõlas Ts. Kp. S. § 257. p. 2., milles nõutakse nime täpsat äratähendamist, peab ütleva, et käesoleval korral juba organisatsiooni enese nimetus „abikomitee“ juhatab arvamisele, et siin on tegemist ainult ühe teise organisatsiooni elundiga, kellel ei ole iseseisva juriidilise isiku õigusi ja kes ei või sellepärast ka iseseisvalt kellegagi väljaspool oma organisatsiooni liitu astuda. Eriti võib tähendada, et Eesti Punase Risti Seltsi abikomiteedel, selle seltsi põhikirja järele, mis Eesti Punase Risti korraldusseaduse põhjal (Riigi Teataja 1923. a. nr. 33/34) Vabariigi Valitsuse poolt on kinnitatud (R. T. nr. 129./130), ei ole iseseisva juriidilise isiku õigusi, vaid et nad ainult koha peal Punase Risti Seltsi sihte teostavad ja seltsi asju ajavad (Põhik. § 1—3, 12—14, 38 ja Pun. Risti Korraldusseadus § 3).

Teiseks ei ole Rahukogu, rikkudes Ts. Kp. S. § 269. p. 3., põhikirja esin-dajailt nende volituste esitamist nõudnud.

Kolmandaks, Rahukogu on tähelepanemata jätnud, et põhikirjas ei ole ära tähendatud, mis eesmärk on liidul, s. o. missuguseid sihte ta tahab saavutada ja mil alal töötada ning üksikute seltside jõude kokku võtta. Põhikirjas selleks määratud I peatükk Liidu otstarbest, mis ülal toodud, ei anna selle kohta mingit selgust: Organisatsiooni eesmärgi äramääramine põhikirjas, mille 1919. a. Seltside ja Ühingute Registreerimisseadus (R. T. 1919. a. nr. 18) § 11. p. l. üles seab, on oluline nõue iga seltsi, ühingu ehk ühisuse suhtes, ja on seda arusaadavalt mitte vähem Liidu suhtes, kelle liikmeiks võivad kuuluda mitmesuguste erieesmärkidega, üksteisest lahku-minevate, võib-olla koguni üksteise vastu käivate eesmärkidega organisatsioonid, nagu seda on mitmesugused majanduslikud, poliitilised ja kultuurilised organisatsioonid, nii kui ühelt poolt saaduste valmistajate, teiselt poolt tarvitajate, tööandjate ja töö-võtjate, ühe ja teise loomatõu edendajate, mitmesuguste seltskondlike kihtide ning rahvuste huvide teenistusse rakendunud seltsid ja ühingud.

Neljandaks, Rahukogu on tähele panemata jätnud, et Tori kihelkonna Or-ganisatsioonide Liidu ülesandeks on eraorganisatsioonide kõrval koondada eneses ka kihelkonnas asuvad asutused (v. Põhik. § 1). Asutustest nimetatakse § 9., nagu ülal tsiteeritud, vallad, koolide hoolekogud, lastevanemate kogud jne., kogudused, nähtavasti usukogudused. Loendatud asutused on avalik-õiguslikku laadi, seal juures esinevad koolide hoolekogud ja lastevanemate kogud koolide organitena. Avalik-õiguslike organisatsioonide ja asutuste ning nende organite tegevuse korraldus ja toimimisviisid kui ka abinõud ei olene mitte eraisikute ja organisatsioonide meelevallast ja määrustest vaid olenevad vastavaist seadustest; maksvate seaduste järele ei ole neile aga õigust antud eraõiguslikku laadi seltsidega ja ühingutega liiduks ühineda, kõnelemata alustest, millel peab liitumine kõne all oleva põhikirja järele sündima. Eriti ei sisalda maksvad Vallakogukonna- ja Kirikuseadused, eriti ka ev.-lutheri usu, ja kreeka-katoliku omavalitsuse praegu maksvad hõrraldused (R. T. 1919. a. nr. 28/29)

sead. nr. 71 ja 72) ja kooli hoolekogusid ning lastevanemate kogusid korraldavad Avalikkude Algkoolide Seadus (R. T. 1920. a. nr. 75/76, eriti VII ja VIII peatükk) ning Keskkoolide Seadus (R. T. 1922. a. nr. 155/156 § 81—100) eneses mingeid määrusi, mis õigustaksid eespool-loendatud asutusi ja organeid eraorganisatsioonidega liitu astuma. Ei ole lõpuks ka ühelgi eraasutusel õigust säärasesse Organisationsioonide liitu astuta muidu, kui see otse ei järgne ta põhikirjast.

Edasi, viiendaks, on tähele panemata jäetud Seltside Registreerimisseaduse § 11. p. 5. nõue, et põhikirjas peab ära tähendatud olema peakoosoleku kokkukutsumise ja otsuste tegemise kord. Tori O. L. põhikirjas ei puudutata peakoosolekuid rõhkem kui § 10-ndas kus kõneldakse, et auliikmed valitakse peakoosoleku poolt. Põhikirja VIII peatükis kõneldakse liidu kongressidest. Kongress on liidu täisvõimseks organiks, kuid sellegi kokkuseade ei ole ligemalt ära määratud; põhikirjast on ainult näha, et tast pidavat osa võtta võima ka mitteliikmed sõnaõigusega ja et ta on otsustusvõimeline, kui pool osa liikmeist on koos. Ei ole ka öeldud, missuguses vahekorras seisab kongress peakoosolekuga.

Edasi, kuundaks, mis puutub osakondadesse, siis ei ole nende suhtes tähele pandud Seltside Sead. § 11. p. 4. nõuet, et kui neid ehk on kavatsatud ellu kutsuda, siis peab põhikirjas ära tähendatud olema nende nimetus, võimkond ja nende valimise kord kui ka volituste tähtaeg. Tori O. L. põhikiri annab Liidule õiguse erisihilisi osakondi asutada, kuid jätab tähendamata, missuguse sihi ning korraldusega, ja annab nende küsimuste lahendamise koguni kahe organi hooleks, ja nimelt embkumbsest: kongressi või nõukogu kätte, ilma isegi ära tähendamata, kummal on lahkuminekute puhul siin otsustav mõju.

Eriti peatudes lõppeks veel Noorte-okakondade juures määrab registreeritud põhikirja § 30, et Liit ühendab kõik Tori noorte organisatsioonid (loodusliidud õppur-ühingud jne.) Noorte-osakonnas, ja § 31, et selle tege uskava kinnitab jälle kas kongress või nõukogu. Peale selle, mis eespool juba on osakondade kohta öeldud, olgu tähendatud, et ei tohiks juttu olla mitte kõigi noorsoo organisatsioonide ühendamisest, eriti mite nendest, mida alaealised koolilapsed koolijuhatajate valvel koolide juures moodustavad, vaid ainult nendest organisatsioonidest, kes ise on seaduslikus korras asutatud, kellel on juriidilise isiku õigused ja kes oma põhikirja põhjal võivad ja vabatahtlikult soovivad Liitu astuda.

Kui seaduses öeldakse, et Rahukogu võib registreerimispalvet ainult siis tagasi lükata, kui põhikiri ei vasta maksvaile seadusile (Registreer. Sead. § 16), siis ei tähenda see seda, et Rahukogudel oleks õigus ka seadustele mittevastavaid põhikirju oma meelevalda järele registreerida, vaid ainult seda, et ta vastandiks varemalt, Vene ja Saksa okupatsiooni ajal, valitsenud korrale, kus seltside registreerimine olenes administratiivvõimude äranägemisest, nüüd seltsi registreerimispalveid ainult siis lubaks tagasi lükata, kui nende põhikirjad ei vasta seadustele.

Kõigil eeltoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus: K. As. Sead. § 250. p. 2. põhjal Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus 21. märtsist 1923. a. Tori kihelkonna Organisationsioonide Liidu registreerimise kohta, samuti sellele järgnenud nimetatud Liidu sissekanne seltside, ühingute ja nende liitude registrisse 1059 numbri all tühistada ja Rahukogule ette kirjutada Tori kihelkonna Organisationsioonide liit nimetatud registrist maha kustutada ja sellest Liidu asutajaile kui ka liidule, kui see on ellu astunud, teatada ja Riigi Teatajas kuulutada.

Nr. 8.

ÜLDKOGU.

25. mail 1925. aastal.

Riigikohtu esimehe poolt administratiiv-osakonna algatusel üldkogule lahendamiseks ettepanud küsimus, kas on ev.-lut. usu koguduste omavalitsuse ajutise korralduse § 1. p. b ettenähtud koguduse-nõukogul õigus volitusi anda kohtus koguduse asjade ajamiseks või on niisugune õigus ainult sama seaduse § 1. p. b ettenähtud koguduse eestseisusel?

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Prokuröri arvamise ära kuulanud ja ettepanud küsimuse arutusele asudes leidis Riigikohus, et Põhiseaduse § 11. põhjal ei ole Eestis riigiusku. Eestis on usu- ja sisetunde-vabadus. Keegi ei ole kohustatud korda saatma usutunnistuslikke tegusid, olema usutunnistusliku ühingu liige ega kandma selle kasuks avalikke kohustusi. Usuliste talituste täitmine on takistamata, kui ta ei käi avaliku korra ja kõlbluse vastu.

Seega on igasuguste usuliste talituste kordasaatmine iseäraliste usutunnistuslikkude ühingute — kirikukoguduste — hoolde jäetud, kusjuures evangeli-luteri usu kogudustele valitsuse poolt 15. aprillil 1919. a. vastuvõetud seadusega („Evangeli-luteri usu koguduste omavalitsuse ajutine korraldus“, R. T. nr. 28/29 — 1919. a.) on antud omavalitsuse õigused.

Siit järgneb, et evangeli-luteri usu kirikukogudus esineb evangeli-luteri usutunnistusega seotud isikute ühinguna teatavas piirkonnas, missugusel ühingul kui juriidilisel isikul on omavalitsuse õigused.

Ts. Kp. S. § 27 näeb ette, et igasugused ühingud, ühisused ja seltsid võivad kohtus taotella ja kosta ainult iseäralise voliniku läbi, ja selle määruse kohaldamise puhul käsib sama seaduse § 1804 Eestis käsitella B. E. S. § 2918., mille järele juriidilisi isikuid esitavad nende seaduslikud organid ja eestseisused.

Evangeli-luteri usu koguduste omavalitsuse ajutise korralduse § 1. põhjal on iga üksiku evangeli-luteri usu koguduse omavalitsuse asutused: a) täiskogu, b) nõukogu ja d) eestseisus.

Igaüle neist asutustest on seaduses antud oma iseäraline teatavate piiridega kitsendatud võimkond. Nõukogu ülesandeks on — lausub § 12 — üldse koguduse majapidamine ja asjaajamine, nagu: eelarvete ja aruannete läbivaatamine; kirikuvaranduste, asutuste ning hoonete üle valitsemine ja tarvitamiskorra äramääramine ja valve; koguduse vaeste ja haigete eest hoolekandmise korraldamine; valvuse korrapidamise üle kirikus ja kiriklikes asutustes, iseäranis ka selle üle, et kiriku hooned mitte niisuguseiks otstarbeiks ei tarvitataks, mis nende ülesannetega kokku ei käi; ettepanekute tegemine õpetaja ja köstri valimise kohta; kiriku ametnikkude

ülevalpidamise eest hoolitsemine; eestseisuse poolt kokkuseatud koguduse hääleõiguslike liikmete nimekirja kinnitamine ja valve, et täiskogust osa ei võtaks need, kellel pole seks õigust; täiskogu kokkukutsumine ja päevakorra äramääramine jne. Peale nende välimiste ülesannete on nõukogu ülemaks kohuseks koguduse usulisel ja kõlblisel ülesehitamisel õpetajale toeks olla ja koguduse tegevust edendada. Eri-liste ülesannete jaoks võib nõukogu — § 12. märkuse järgi — komisjone asutada.

§ 14 näeb ette, et eestseisus seisab koos esimehest, tema abist, kirja-toimetajast ja laekahoidjast, keda nõukogu oma liikmete hulgast valib. Eestseisus on otsustusvõimeline, kui on kolm liiget koos, nende hulgas esimees ehk tema abi. Eestseisuse esimees on ühtlasi ka nõukogu esimees.

§ 15. määrab, et eestseisus on koguduse väline esindaja. Tema on nõukogu täidesaatev organ ja koguduse asjaajaja valitsuse-asutis ja kohtuis. Eestseisuse hooleks on nõukogu otsustamise alla käivate asjade ettevalmistamine, tarviliste raamatute pidamine, kirikuteenrite ametissenimetamine ja muud, mida nõukogu temale ülesandeks teeb.

Eeltoodud määruste eeskirjadest järgneb, et nõukogu on oma võimkonna piirides määravaks asutuseks. Tema otsustamise alla käivad kõik koguduse omavalitsusse puutuvad majapidamisest ja asjaajamisest tekkivad küsimused, eestseisuse valimine, komisjonide asutamine ja nende tegevuse järele valvamine.

Eestseisus on nõukogu täidesaatev organ. Tema on koguduse väline esindaja ja asjaajaja valitsuseasutis ja kohtuis.

Nii siis on nõukogu ja eestseisuse võimkonna ja tegevuse piirid seaduses eneses täpsalt kindlaks määratud. Kumbki neist võib teostada ainult selles õiguslikus piirkonnas, mis temale eriti on antud. Ta ei või ennast segada teise piirkonda kuuluvaisse asjadesse, ja sellepärast ei või nõukogu oma peale võtta niisuguste õiguste või kohustuste teostamist, millede teostamine käib eestseisuse võimkonna piiridesse, sest et see oleks eestseisuse võimu lubamata kitsendamine ja ühes sellega isetahtlik nõukogule antud võimkonna piiridest üleastumine. Iga riigi- ja omavalitsuse-asutuse poolt tehtud korraldus või toiming esineb seaduslikuna ja on maksev ainult siis, kui ta on tehtud selle asutuse poolt, kelle võimkonda kuulub seesugune korralduse või toimingu tegemine (võrdle Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. otsused 1883. a. nr. 84; 1901. a. nr. 116; 1902. a. nr. 30; 1907. a. nr. 1; 1915. a. nr. 56 ja teised). On ta aga tehtud asutuse poolt, kelle võimkonda tema tegemine seaduse järele ei kuulu, siis on ta tühine tema tegemise momendist alates ega ole kellelegi kohustav. Sellepärast ei või omavalitsuse määrav asutus oma peale võtta tema täidesaatva organi funktsioone. Samuti kui kohus või kohtu esimees ei või oma täita võtta kohtupristavi kohustusi kohtuotsuste täideviimise suhtes, ei või ka nõukogu eestseisusest mööda minnes viimase funktsioonide täitmisele asuda.

Otsustada, kas koguduse õiguste kaitsmiseks tarvis on kohtu poole pöörduda teatava nõudmisega või kaebusega, oleneb täiesti nõukogust kui määravast asutusest, pöörduda aga otsekohe ehk voliniku läbi kohtu poole nõukogu ei või. See on eestseisuse suhtes seaduses eriti ettenähtud ülesanne. On nõukogu otsustanud nõudmisega või kaebusega kohtu poole pöörduda, siis peab eestseisus selle otsuse täitmiseks vastavaid samme astuma. Esinedes koguduse seadusliku esindajana võib eestseisus Ts. Kp. S. § 27. ja 1804. ning B. E. S. § 2918. kohaselt teostada kohtus ise, ilma volitusega, või tema poolt väljaantud volitusega varustatud voliniku

läbi eestseisuse liikmete ehk isikute hulgast, kellel õigus on võõraid asju volinikena kohtuis ajada.

Neil põhjustel leiab Riigikohus, et ettepanud küsimuse peale tuleb vastata, et evangeli-luteri usu koguduste asjus on õigus nõudmisi ja kaebusi tõsta ning volitusi anda ev.-luteri usu koguduste omavalitsuse korralduse § 15. põhjal ainult koguduste eestseisustel.

Vastates selle küsimuse peale eeltoodud mõttes, arvab Riigikohus otstarbekohaseks siiski ära tähendada, et see vastus käib ainult nende juhtumuste kohta, kus on tegemist nõudmise või kaebuse tõstmisega koguduse nimel tsiviil- ja administratiiv-kohtu korras, ega ulatu juhtumuse peale, kus on seadusevastaselt puudutatud mitte koguduse kui juriidilise isiku, vaid nõukogu kui omavalitsuseasutuse õigused või varanduslikud huvid. Säärasel juhul on nõukogul, samuti kui igal omavalitsuse-asutusel, Administratiiv-kohtu korra § 3. põhjal vastuvaidlemata õigus esineda administratiiv-kohtus vastava kaebusega oma nimel nõukogu enese poolt väljaantud volitusega varustatud voliniku läbi.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohtu üldkogu: seletada, et evangeli-luteri usu koguduste asjus on õigus kaebusi tõsta ja volitusi anda ev.-lut. usu koguduste omavalitsuse ajutise korralduse seaduse § 15. põhjal koguduste eestseisustel.

Nr 9.

ÜLDKOGU.

28. septembril 1925 a.

Kostja Johan Tanska kaebus valvekorras Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 28. maist 1925. a. Jakob Braatsi pärandustombu nõudeasjas Johan Tanska vastu väljatõstmise pärast.

Eesistuja Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asjatoimetusest on näha: 1) et surnud Jakob Braatsi pärandustombu hooldaja Johannes Braats tõstis Jõgeva rahukohtuniku juures Johan Tanska vastu rendivahekorra lõpetamise ja väljatõstmise nõudmise nõudehinnaga 500 marga suuruses; 2) et tähendatud nõudmine rahuldati rahukohtuniku otsusega 30. detsembrist 1924. a. 3) et Tartu-Võru Rahukogu otsusega 28. maist 1925. a. kinnitati rahukohtuniku otsus; 4) et oma otsust avaldades seletas Rahukogu asjaosalistele, et otsus on lõplik ega ole tema peale edasikaebust.

Riigikohtule 16. juunil 1925. a. antud palves palub Johan Tanska eeltoodud Rahukogu otsuse valvekorrast tühistada ja Rahukogule seletada, et tema, paluja, hooneid ei või ära lõhkuda ja et tal on õigus hoonete alla $\frac{1}{3}$ tiinu maad saada.

Johan Tanska palve ühenduses Tartu-Võru Rahukogu toimetusega Jakob Braatsi nõudeasjas läbi vaadanud ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohtu Üldkogu, et mainitud palve äraotsustamine oleneb küsimustest: kas võib seadusejõusse astunud Rahukogu, kui teise kohtuastme, otsuse peale kaevata valvekorrast ja, jaataval korral, kas seesuguse otsuse tühistamine võib sündida valvekorrast, kui otsuse edasikaebamine kassatsiooni korras ei ole lubatud?

Esimese küsimuse arutusele asudes leidis Riigikohus, et K. A. S. § 249¹. põhjal võivad isikud, kes oma õigusi arvavad rikutud olevat kohtu ehk kohtuniku ebaõige teguviisi läbi, kaevata valvekorrast kõrgemale kohtuasutusele, olenemata sellest, kas see ebaõige teguviis on aset leidnud kohtuotsuse tegemisel või teistel juhtumustel, ja seega tuleb arutatava küsimuse peale vastata jaatavalt.

Mis puutub teise küsimusse, siis tuleb silmas pidada, et K. A. S. § 250. põhjal on ülemate kohtute järelevalve-kord alamate kohtute tegevuse üle sisse seatud nende juhtumuste jaoks, milles ilmsiks tulevad kas kohtu või kohtuniku ebaõige teguviis või mõned korratused või koguni kuritarvitused. Neil juhtumustel seletab kõrgem kohus vastavale alamale kohtuasutusele või kohtunikule, milles seisab tema teguviisi ebaõiglus või minetus — tühistab seaduslikule korrale vastakaid määrusi ja korraldusi, kui säärane tühistamine ei riku Tsiviil- ja Kriminaalkohtupidamise reeglid kõrgema kohtuastme õiguste ja võimupiiride suhtes ning määruste ja korralduste tühistamise korra suhtes, ja võtab tarvitusele rikutud korra jaluleseadmise abinõusid ja süüdlasi vastutusele distsiplinaarkorras.

Rahukogu kui teise astme kohtu otsus loetakse lõplikuks ja seadusejõusse astunuks tema tegemise silmapilgust alates (Ts. Kp. S. § 184). Ta on kohustav mitte ainult asjaosalistele, vaid ka kohtule, kes ta on teinud, ja üldse kõigile kohtu- ja riigiasutustele ning ametnikele (§ 893.). Teda võib tühistada ainult Tsiviilkohtupidamise Seaduses ettenähtud juhtudel ja korras (§ 894.).

Rahukogu kui teise astme kohtu otsuste tühistamise juhtumused ja kord on ette nähtud Ts. Kp. S. § 185.—194. Nende reeglite järele võib Riigikohus Rahukogu otsuseid tühistada: 1) asjus, kus nõudehind ulatub üle 5000 marga, — asjaosalise kassatsioonikaebusel kassatsioonikorras (§ 185. p. 1., § 186.); 2) kõigis asjus, olenemata nõudehinna suuruselt, uute asjaolude ilmsikstuleku või otsuse aluseks võetud aktide võltsituse tunnistamise korral asjaosalise vastaval palvel (§ 185. p. 2. ja § 187.).

Väljaspool eeltoodud juhtumusi ja korda ei ole lubatud mitte ühtegi Rahukogu kui teise astme kohtu otsust tühistada, ja seega oleks Rahukogu otsuse tühistamine valvekorrast ühevääriline Tsiviilkohtupidamise Seaduses ettenähtud otsuste tühistamise korra (§ 185—194; 893; 894) otsekohese rikkumisega. Et aga Rahukogu otsuse üle niisuguses asjas, kus nõudehind ei ulatu üle 5000 marga, ei lubata kaevata isegi kassatsioonikorras (R. T. nr. 85/86 — 1924. a.), ja tema tühistamist lubatakse paluda ainult Ts. Kp. S. § 185. p. 2. ja § 187. ettenähtud juhtumustel ning korras, siis ei või ka säärase otsuse tühistamine sündida valvekorrast, mispärast arutatava küsimuse peale tuleb vastata eitavas mõttes.

Kuid võib ette tulla, et kohus otsuse tegemisel on üle astunud temale seadusega antud võimkonna ehk võimupiiridest või on muul viisil rikkunud avalikkude

huvide kaitsmiseks kindlaksmääratud korda. Sel juhul esineb määrus mitte seaduses ettenähtud korras tehtud kohtuotsusena, vaid seaduslikule korrale vastaka määrusena, ja teda ei või lugeda kohtuotsuse jõuliseks. Seesugune kohtuotsuse näol väljaspool Ts. Kp. S. ettenähtud korda tehtud määrus ei või astuda seadusejõusse ja sellepärast võib teda tunnistada tühiseks ka valvekorras, ilma Ts. Kp. S. kindlaksmääratud seadusejõusse astunud otsuste tühistamise korra rikkumiseta. Üldreeglina aga tuleb tunnustada, et ei ole lubatud mitte ühtegi Rahukogu kui teise astme kohtu seaduses ettenähtud korras tehtud ja seadusejõusse astunud otsust tühistada valvekorras.

Eeltoodud kaalutlusi käesoleva asja kohta kohaldades leidis Riigikohus: 1) et Johan Tanska palub valvekorras tühistada Tartu-Võru Rahukogu kui teise astme kohtu otsuse, mis on tehtud asjas, kus nõudehind ei ulatu üle 5000 marga, ja Rahukogule seletada, et tema, paluja, hooneid ei või ära lõhkuda ja et tal on õigus hoonete alla $\frac{1}{3}$ tiinu maad saada; 2) et mainitud otsus on tehtud Rahukogule seadusega antud võimkonna ja võimu piirides ega riku avalikkude huvide kaitsmiseks kindlaksmääratud korda; 3) et säärase seadusejõusse astunud otsuse tühistamine on lubatud ainult Ts. Kp. S. § 185. p. 2. ja 187. ettenähtud juhtumustel ning korras, ja sellepärast rikuks tema tühistamine valvekorras Ts. Kp. S. kindlaksmääratud korda; 4) et kostja seletus, et tema ei või hooneid ära lõhkuda ja et tal on õigus hoonete alla $\frac{1}{3}$ tiinu maad saada, esineb nõudmise vastu sihitud sisulise vastuvaidlusena, mida Riigikohus ei saa valvekorras järele katsuda, mispärast ka selle küsimuse kohta, kas palujal seesugune õigus on või mitte, Rahukogule mingit seletust ei või anda.

Neil põhjusil ei leia Riigikohus seaduslikku alust Johan Tanska palve rahuldamiseks ja sellepärast **otsustab** Johan Tanska palve tagajärjeta jätta.

Nr. 10.

ÜLDKOGU.

5. oktoobril 1925. a.

Tigran Tsitsikoo'i kaebus valvekorras Kohtupalati kriminaal-osakonna korraldava koosoleku määruse peale 18. maist 1925. a. G. Scheeli j. t. süüdistuseasjas.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

18. mail 1925. a. tühistas Kohtupalat Kohtupalati prokuröri ettepanekul oma kriminaal-osakonna korraldaval koosolekul valvekorras Tallinna tähtsamate asjade I jaoskonna kohtu-uurija määruse 31. oktoobrist 1923. a., millega Tigran Tsitsikov oli tunnistatud tsiviilnõudjaks G. Scheel ja Ko. pangamaja vastu, ning ühes sellega

ka Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse 25. apr. 1925. a., millega kohtu-uuriija määrus 31. oktoobrist 1923. a. oli tunnistatud seadusepäraseks.

29. mail 1925. a. palub Tigran Tsitsikov omas Riigikohtule esitatud kaebuses valvekorras tühistada tähendatud Kohtupalati määruse, leides, et see olevat tehtud niisuguses korras, mis maksvais seadusis pole ette nähtud. Kaebuse juurde on lisatud ära kirjad kohtute määrustest, Tsitsikovi mitmesugustest kaebustest ja palvekirjadest, kohtu-uuriija määrustest ja protokollidest jne. Käesolev kaebus on täiendatud 3. ja 8. juunil ning 27. augustil uute palvetega ühes lisadega.

Riigikohtu poolt on selgitamiseks asja juurde lisatud Tallinna tähtsamate asjade 2. jaoskonna kohtu-uuriijalt väljanõutud ära kirjad Tsitsikovi kaebusest, mille põhjal on eeluurimine algatatud, ja kohtu-uuriija määrusest eeluurimise algatamise üle ning vastavad Kohtupalati toimetused.

Asudes Tsitsikovi kaebuse läbivaatamisele arvab Riigikohus otstarbekohaseks kõige pealt piirid tõmmata, milledes käesolev kaebus võib arutusele tulla. K. A. S. § 252. põhjal ei kuulu Riigikohtu võimupiiridesse prokuratuuri esindajate vastu tõstatatud kaebuste arutamine ja otsustamine, mis pärast käesolevast kaebusest see osa, mis käib prokuratuuri tegevuse kohta, peab läbivaatamiselt kõrvaldatama.

Need piirid tõmmanud, jõuab Riigikohus otsusele, et lähendamisele kuuluvad kaks peaküsimust, nimelt: 1) kas vastab Tallinna tähtsamate asjade I. jaoskonna kohtu-uuriija määrus 31. oktoobrist 1923. a. seaduse nõuetele ning 2) kas Kohtupalat oli õigustatud valvekorras arutusele võtma Kohtupalati prokuröri ettepaneku 8. maist 1925. a. ja selle ettepaneku tõttu valvekorras tühistama kohtu-uuriija määruse 31. oktoobrist 1923. a. ning Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse 25. apr. 1925. a., millega tähendatud kohtu-uuriija määrus on tunnistatud seadusepäraseks?

Kohtu-uuriija määrus 31. oktoobrist 1923. a. lausub: „Tähele pannes, et Tigran Salomoni p. Tsitsikov on G. Scheel ja Ko. pangamaja vastu tsiviilnõudmisega 82 646 796 marga suuruses summas esinenud, aga sellepärast ja Kr. Kp. S. § 6. põhjal määras: Tigran Salomoni p. Tsitsikovi tsiviilnõudjaks G. Scheel ja Ko. pangamaja vastu 82 646 796 marga suuruses summas tunnistada, kuna aga küsimust, seda nõudmist aresti pealepanemisega kindlustada, esialgu kuni asja lõpliku selgitamiseni lahtiseks jätta (lk. 5)“.

Paistab silma, et selles määruses üldse juttugi ei ole mingisugusest kuriteost ja viimase läbi Tsitsikovile sünnitatud kahjust, vaid lihtsalt konstateeritakse, et Tsitsikov on esinenud tsiviilnõudmisega G. Scheel ja Ko. pangamaja vastu (millal? misugusel alusel?) ning et kohtu-uuriija arusaamise järele olevat säärane nõudmisega esinemine Kr. Kp. S. § 6. põhjal küllalt selleks, et Tsitsikovi tsiviilnõudjaks tunnistada. Kohtupalat seletab õieti, et Kr. Kp. S. § 6. järele kuriteo läbi kannatada saanud isik, kui ta ei ole erakaebajaks, tunnistatakse tsiviilnõudjaks, ja järeldab sellest, et iga kahjukannataja ei või kriminaal-protsessis tsiviilnõudjaks olla, vaid ainult isik, kes on seaduslikus korras selleks tunnistatud. Täheleb — selleks, et kedagi tsiviilnõudjaks tunnistada, on kõige pealt tarvis selgusele jõuda, kas kuritegu on sündinud või ei, ja kui otsusele on tulnud, et kuritegu on sündinud, siis — kas on isik, kes avaldab tsiviilnõudmist, selle kuriteo läbi kahju saanud. Kohtu-uuriija määrus 31. oktoobrist 1923. a. ei anna nende küsimuste peale mingit vastust ega saa teda sellepärast seadusepäraseks tunnistada, niisamuti Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrus 25. apr. 1925. a., milles ka on ette toomata jäänud, nimelt missagune kuritegu ja kelle poolt on aset leidnud ja milles väljendub kausaalühendus selle kuriteo ja

Tsitsikovile tekitatud kahju vahel, kui viimane on olemas. Tsitsikov toonitab küll oma kaebuses, nagu oleks olemas eeluurimis-toimetuses tõendusi ühelt poolt kordasaadetud kuritegude kohta ja teiselt poolt nende läbi temale sünnitatud kahju kohta, kuid võtab siiski õigeks, et sama kohtu-uuriija 30. mail ja 1. augustil 1924. a. on annud asjale käigu Kr. Kp. S. § 277. ettenähtud korras kuriteo tunnistamärkide puudusel. Sellest vaidlemata järgneb, et kui eeluurimise alul oleksid olnud olemas kõik kuriteo tunnistamärgid, ei võinud nad kaotsi minna eeluurimise kestusel.

Teise peaküsimuse lahendamisele asudes tuleb kõige pealt peatuda prokuratuuri ülesande juures eeluurimisel. Kr. Kp. S. § 278. järele kuulub prokuratuurile järelevalve kohtu-uuriija tegevuse kohta. Selle ülesande teostamiseks on prokuratuur õigustatud kõikide eeluurimis-toimingute juures viibima, koha peal eeluurimis-toimetusi läbi vaatama (Kr. Kp. S. § 280.), kuritegude selgitamiseks ning tõenduste kogumiseks kohtu-uuriijale vastavaid ettepanekuid tegema (Kr. Kp. S. § 281.) ning nõudma eeluurimise täiendamist teatavas suunas (Kr. Kp. S. § 286.). Kuid seadus ei anna prokuratuurile õigust kohtu-uuriija tegevusse segada, tema määrusi muuta või tühistada; prokuratuur ei saa ka kohtu-uuriija määruste ja tegevuse vastu protesti tõsta. Nimelt õigustab Kr. Kp. S. § 491. ainult asjaosalisi kaebusi tõstma kohtu-uuriija tegevuse vastu, kuna prokuratuur ei kuulu asjaosaliste hulka (Kr. Kp. S. § 836. p. 2. ja 5.). Tekib küsimus: kuidas peab prokuratuur talitama, kui kohtu-uuriija ei täida tema seaduslikke ettepanekuid või kõryale kaldub Kriminaal-kohtupidamise Seaduses ettenähtud korras? Vaidlemata peab ta kui valvaja seaduse järele teotsema. K. A. S. § 253. näitab, missugust teed tuleb prokuratuuril käia: kohtu-uuriija tegevuse üle teadustada Rahukogu esimehele ehk Rahukogule ettepanekuga esineda kohtu-uuriija tegevuse arutuselevõtmiseks. K. A. S. § 249¹. ja 250. võimaldavad kohtule prokuratuuri ettepaneku põhjal kohtu-uuriija tegevust valvekorras kontrollida ja tarbekorral, seadusliku korra jaluleseadmiseks, ka kohtu-uuriija määrusi tühistada, kui need käivad seaduse vastu. K. A. S. § 151. p. 4. ja Kr. Kp. S. § 501. põhjal kuuluvad seesugused prokuratuuri ettepanekud arutamisele kriminaal-osakonna korraldaval koosolekul. Käesoleval juhul pöördus prokuratuur ettepanekuga Tallinna Rahukogu poole, paludes Tallinna tähtsamate asjade 1. jaoskonna kohtu-uuriija määruse Kr. Kp. S. § 6. olulise rikkumise pärast tühistada, kuid Rahukogu ei rahuldanud seda ettepanekut valvekorras, vaid tunnistas kaevatud määruse seadusepäraseks. Sellepärast ja K. A. S. § 253. põhjal pöördus prokuratuur Kohtupalati poole ettepanekuga valvekorras tühistada Tallinna-Haapsalu Rahukogu ja kohtu-uuriija määrused. Seadusele vastavalt on Kohtupalat 18. mail 1925. a. prokuratuuri ettepaneku valvekorras oma kriminaal-osakonna korraldaval koosolekul arutusele võtnud ja kohtu-uuriija määruse, kui seadusenõuetele mitte vastava, niisamuti ka Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse tühistanud.

Tsitsikovi väide, nagu ei oleks prokuratuuril õigust 1925. a. nõuda kohtu-uuriija 1923. a. 31. oktoobri määruse tühistamist, millega ta 1½ aastat nõus on olnud, sest käesoleval juhul olevat prokuratuur Kr. Kp. S. § 858. ja end. Vene Senati seletuse vastu (1876. a. nr. 91, Laškevitši asjas) eksinud, — on täiesti alusetu; nimelt tähendatud § 858 ja end. Vene Senati seletus ei käi eeluurimise kohta, vaid räägib protestidest kohtuotsuste vastu.

Ka ei teeni tähelepanu Tsitsikovi väide, nagu oleks temal see õigus, mis Kr. Kp. S. § 304 annab kahjukannatajatele. Seaduse tekst ütleb selgesti, et tähen-

datud § 304 käib nende kahjukannatajate kohta, kelle kaebusel on eeluurimine alguse saanud. Käesolevas asjas on eeluurimine algatatud Kr. Kp. S. § 297. p. 4. põhjal prokuratuuri ettepanekul. Kaebajaks Kriminaal-kohtupidamise Seaduse mõttes ei või lugeda Tsitsikovi, sest tema ei pöördunud kaebusega G. Scheel ja Ko, pangamaja vastu ei politsei, prokuratuuri ega kohtu-uurija poole (Kr. Kp. S. § 297 p. 1, 301, 306), vaid Otsekoheste Maksude Peavalitsuse poole selleks, et viimasele ära seletada, mis põhjusel ta ei suuda temalt nõutud makse maksta. See palve ühes kirjavahetusega ja juurdlusmaterjaliga saadeti Riigikontrolli kantselei kaudu prokuratuurile.

Ekslik on Tsitsikovi arvamine, nagu peaks Riigikohus valvekorrast selgitama, kas on G. Scheel ja Ko pangamaja poolt tema ametnikkude läbi mingisugune kuritegu korda saadetud, mille läbi Tsitsikov on kannatada saanud. Tsitsikov ise võtab õigeks, et käesolev asi on 22. juunil 1925. a. kohtu-uurija poolt saadetud prokuratuuri kaudu Tallinna-Haapsalu Rahukogusse Kr. Kp. S. § 277. ettenähtud korras äralõpetamiseks. Kuigi Tsitsikov on tagandatud tsiviilnõudjana ja tal pole õigusi, mis ette nähtud Kr. Kp. S. § 304., siiski on temal kui kahjukannatajal (s. o. isikul, kes oma arvamise järele on kannatanud) seaduslik võimalus, kui Rahukogu teeks oma määruse asja lõpetamise kohta, Kr. Kp. S. § 528^a ette nähtud korras kaebusega esineda Kohtupalatisse Rahukogu kaudu, kui tema arvamisest eeluurimise läbi oleks kindlaks tehtud, et käesoleval juhul on tegemist kuriteoga, mille läbi temale on kahju sünnitatud.

Neil põhjustel ning ühinedes prokuröri arvamisega ja K. A. S. § 249¹ ja 250. põhjal otsustas Riigikohtu Üldkogu: Tigran Tsitsikovi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 11.

ÜLDKOGU.

16. novembril 1925. a.

Riigikohtu esimehe poolt tsiviil-osakonna algatusel üldkogule lahendamiseks ette pandud küsimus: kas võib ametiasutus Tsiv. Kp. S. § 1285. ja 1286. põhjal oma ametnikule anda üldvõlutust kõigi asjade ajamiseks edasivõlutuse õigusega?

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Prokuröri k. t. arvamise ära kuulanud, leiab Riigikohus, et ülesseatud küsimuse peale tuleb vastata eitavalt. Tsiviilkohtupidamise Seadustiku § 1285. järele taotavad ja kostavad riiklikud asutised kohtus iseäraliste volinikkude kaudu, kes määratakse vastava ametkonna ametnikkude hulgast või valitakse isikute hulgast, kel seaduse järele õigus on volinikkudeks olla, vaba kokkuleppe alusel. Sama seadustiku § 1286 (1914. a. väljaandes) määrab edasi: Nõude tõstmisel ehk nõude peale vastuse andmisel peavad riiklikkude asutiste volinikud kohtule esitama kirjaliku võlutuse või käsu asja ajamiseks (предписание на ходатайство по делу), kui nad kuuluvad vastava ametkonna ametnikkude hulka. Nii siis kõneldakse § 1286. käsust „Oiguse“ lisa.

ehk ettekirjutusest asja ajamiseks, mitte asjade ajamiseks. Ts. Kp. S. § 1286. nõudel peab igas asjas kohtule esitatama eriline käsk ehk ettekirjutus, mis ametnikule asutise juhatuselt asjaajamiseks on antud. Ei ole erandit tehtud ka nende laiaulatusliku tööpiirkonnaga ametiasutiste jaoks, nagu ministeeriumid ja mõned teised asutised, kelle teenistuses on alalised ametnikud kohtu ja üldse õiguslike asjade jaoks (juriskonsuldid). Säärane nõudmine põhjeneb nähtavasti sel alusel, et ametiasutise valitsusele kuulub muude õiguste ja kohustuste hulgas ka korralduste tegemine asutise kohtuasjades nii nõuete tõstmiseks asutise poolt kui ka vastuse andmiseks tema vastu tõstetud nõuetele. Nõudes igas asjas eriliselt käsku asja ajamiseks kindlustatakse, et asjade ajamine sünnib asutise vastutava juhatuse teadmisel ja juhtnõõridel. Asutise juhatuse poolt käsu ehk üldvolituse andmine ametnikule kõigi asjade ajamiseks, nagu see eraelus on lubatud (Balti Eraõig. § 4371) ja sünnib, kus volitusi antakse kõigi juba tekkinud ja tulevikus tekkida võivate asjade jaoks, tähendaks nende asutise asjade valitsemise ning juhtimise õiguse edasiandmist teisele, mis ei sobi avalikõiguse põhimõtetega: avalikõiguslikud asutised ja ametnikud töötavad igaüks kindlas ettenähtud õiguste ja kohustuste piirides.

Eeltoodust järgneb, et ametiasutisel ei ole õigust anda oma ametnikule üldvolituse-taolisi käskusid kõigi asjade ajamiseks; sellega langeb iseenesest ära ka küsimus üldvolituse edasiandmise üle ametniku poolt kolmandaile isikuile. Kuid võiks küsida: kas ametnikul, kellel on käsk teatavat asja ajada, ei ole õigust selle asja ajamiseks kedagi teist volitada? Ka selle küsimuse peale tuleb eitavalt vastata. Ta võib saadud käsu ehk ettekirjutuse põhjal kõiki protsessuaal-laadilisi toimetusi ette võtta, milleks seaduses ei nõuta erilist volitust. Erilist volitust nõutakse muu seas Ts. Kp. S. § 250. järele ka volituse edasiandmiseks. Ametiasutisel ei ole aga muidugi keelatud oma ametnikule kas otse ette kirjutada või temale tarbekorraks lubada kedagi teist isikut Ts. Kp. S. § 1285. ettenähtud isikute hulgast edasi volitada, volinikuga, kui see on advokaatide hulgast, vastavat volituslepingut sõlmides. Kuid see peab käsus ehk ettekirjutuses otse väljendatud olema, ja säärasel korral toimib ametnik temale antud juhatuskirja piirides.

Eeltoodud kaalutlustel **otsustas** Riigikohtu Üldkogu: seletada, et ettepannud küsimuse peale tuleb vastata eitavalt.

Nr. 12.

ÜLDKOGU.

28. septembril 1925. a.

Kohtu esimehe ettepanek Rahukogudele ja nendele alluvaile kohtuasutistele seletust anda kriminaalsüüdistustes kaebealustelt tõkkeabinõude võtmise korra kohta.

Eesistuja ja ettekandja Esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Riigikohtule on teatavaks saanud, et ühes Rahukogu ringkonnas on ilmsiks tulnud mitmesuguseid väärnähtusi kriminaalsüüdistustes vastutusele võetud kaebealustelt tõkkeabinõude võtmise korras. Nii on üks kohtu-uurija määruse teinud keegi kaebealune vahi alt vabastada, kui Rahukogu korraldab tema eest käemeheks heitnud isiku vallasvara aresti alla võtmise teatud summa suuruses, ning siis vastava ettepa-

nekuga Rahukogus esinenud, ja Rahukogu on selle peale tähendatud käemehe vallasvara vastavas summas kohtupristavi kaudu lasknud keelu alla panna. Teine kohtu-uuriija on määranud kellegi kaebealuse käemehe kinnisvara peale vastavas kinnistujaoskonna raamatu osas keelumärkuse teha teatavas summas ja kinnistujaoskonna ülem on kohtu-uuriija ettepaneku täitnud. Mõni teine kord ei kirjuta kohtu-uuriija käemeeste vastutuse ja kautsjoni võtmisel määrust ehk protokollil tarvilikus täiuses, et näha oleks, kas käemeestele on ära seletatud Kr. Kp. S. § 427. ettenähtud tagajärjed kaebealuse pakkumineku ehk kohtust kõrvalepõiklemise juhtumustel, kuna säärane määruse ehk protokollil puudulikkus põhjuseks võetakse pärastisteks vastuvaidlusteks võetud vastutuse tagajärgede ehk kautsjoni saatuse pärast.

Eelkirjeldatud asjaoludel leiab Riigikohus, prokuröri arvamise ära kuulanud, tarviliku olevat Rahukogudele ja nendele alluvaile kohtuasutistele ringkirjaliselt järgmist seletada:

1. Kaebealuste käemeeste vallasvara keelu alla panekut ei ole seadus (v. Kr. Kp. S. § 416 jj) kaebealuste kohtust kõrvale hoiu tõkkeabinõude hulgas üldse ettenäinud ega vastavalt ka mitte selle ametlikku korraldamist Rahukogu poolt ning pristavi kaudu. Ei näi käemees kohtu-uuriijale mitte küllalt ustav olevat, siis ei võta ta teda mitte vastu, samuti nagu ta uut kindlustust võib nõuda, kui vastuvõetud käemees temale, saadud teadetele, ei paista küllalt kindel ja ustav olevat.

2. Samuti on ilma seadusliku aluseta keelumärkuste tegemine kinnisturaamatutes käemeeste kinnisvarade osades. Kindlustuse andmine kaebealuse eest kolmanda isiku, käemehe, poolt võib ainult selle oma vaba tahte avaldusel järgneda. See võib sündida kas kinnisvara pantimise teel või kinnisvara võõrandamise keelu varal. Pandi-õiguse annab kinnisvara omanik vastava võlakohustuse (obligatsiooni) varal võimaliku tulevase maksu kindlustuseks, mis kinnisturaamatutesse Not. Sead. § 323. p. 1. põhjal kantakse. Kui pandi-õigust mõne takistuse pärast ei saa lõplikult sisse kanda, siis võib seda omaniku nõusolekul, Not. Sead. § 316 p. 6. põhjal, kinnisturaamatus ära märkida, et kavatsatud võlakohustusele eesõigust kindlustada võimalikkude hilisemate kinnistamiste ees. Mõeldav on ka kindlustuse andmine Not. Sead. § 321. p. 2. lit b tähendatud kohustuse kujul, kinnisvara mitte võõrandada. Seesuguseid kindlustusi tuleb igal juhtumusel anda kindlustuseandjal omalt poolt kõikide kulude ja maksude kandmisega, millega kindlustuse tõestamine ja kinnistamine on seotud, sündigu see siis käemehe enese kulul või era-kokkuleppel kaebealusega viimse kulul.

Omalt poolt on kohtu-uuriija õigustatud ja kohustatud kindlustuse-abinõude võtmist algatama siis, kui asjaolude järele tarvis on kaebealuse peale langeda võivat rahatrahvi või kahjutasu nõuet kindlustada. Ta peab sel korral Kr. Kp. S. § 1340. põhjal vastava esitise Rahukogule tegema, kes siis korralduse teeb vastava kindlustuse märkuse sissekandmiseks. Sellest on selgesti näha, et kohtu-uuriija ei tohi omal võimul kindlustusnõudeid kinnistu-osakondadele esitada ja kinnistu-osakonna ülematel ei tule seesuguseid nõudeid Not. Sead. § 352. ja 353. põhjal ühenduses sama sead. § 336. mitte täita, kui võimkonna piiridest üleastumisega tehtuid ja seepärast tühiseid.

3. Lõpuks tuleb kohtuvõimudel vastutuste võtmisel arusaamatuste ärahoidmiseks vastutuse andjatele ära seletada vastutuse tähendus ning tagajärjed ja seda protokollis või allkirjas lühidalt ära märkida.

Eeltoodud kaalutlustel ja tuges K. A. S. § 151. p. 3. otsustas Riigikohtu Üldkogu: vastav seletus anda juhtnõõriks Rahukogudele ühes allasutistega

Nr. 13.

ADMINISTRATIIV-O SAKOND.

20. jaanuaril 1925. a.

Kilingi Valla-nõukogu voliniku P. Gerbersoni kaebus Mõisaküla jaosk. rahukohtuniku otsuse peale 31. maist 1924. a. Pärnu Maakonnavalitsuse protestis Kilingi Valla-nõukogu otsuse peale 25. aprillist 1924. a. prot. nr. 52. koolikoha nr. XXVIII maadest osa äraeraldamise ja valla kasutamisse võtmise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

25. apr. 1924. a. otsustas Kilingi Valla-nõukogu prot. nr. 52 all: „Koolikoha Lavi nr. XXVIII maadest ära eraldada ja valla kasutusse võtta: 1) koolimaja juures asuv saun ühes köögi ja eluruumiga ning sinna juurde umbes 1 vakamaa suurune maa-ala; 2) raudteeäärne n. n. „Papiniidu“ heinamaa ja 3) karjamaast kuni 10 vakamaad maad. Ülejäänv osa maast jääb endiselt õpetajate kätte tarvitada; tingimusega, et nad vallale renti ja põllumajanduslikkude hoonete eest üüri peavad maksma, nagu riigimaade rentnikud, s. o. kogusummas 8700 marka aastas. Peale selle on nad kohustatud põllumajanduslikud hooned korras pidama. Märkus: Sauna ja köögi tarvitamist õpetajatele võimaldab Valla-nõukogu eraldiotsusega.“

Mõisaküla jaoskonna rakukohtunikule antud protestis palus Pärnu Maakonnavalitsus ülaltoodud Kilingi Valla-nõukogu otsuse tühistada põhjendusel, et Valla-nõukogu olevat selle otsuse tegemisel rikkunud: 1) Aval. Algk. Sead. § 76. p. 11., mille järele kooli ruumid õpilaste, õpetajate ja kooliteenijate vahel jaotab kooli pedagoogika nõukogu; 2) sama seaduse elluviimise määruse § 14. ja 15., mille järele koolimaa õpetajate vahel jagab ning vabaksjääva maa välja rendib kooli hoolekogu, ja 3) Aval. Algk. Sead. § 26., mille järele mitte õpetajad, vaid vald on kohustatud kooli majanduslikke ja kõiki muid kulusid, peale õpetajate palkade, seega ka põllumajanduslikkude hoonete korraspidamise kulusid kandma. Aluseks võttes Maakonnavalitsuse protesti põhjendusi otsustas rahukohtunik 31. mail 1924. a. Kilingi Valla-nõukogu otsuse 25. aprillist 1924. a. nr. 52 kõigi tagajärgedega tühistada.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Kilingi Valla-nõukogu volinik Peet Gerberson tühistada rahukohtuniku otsuse ning seletab, et käesoleva asja otsustamisel olevat rahukohtunik võõriti tõlgitsenud Aval. Algk. Sead. § 76. p. 11. ja § 26. kui ka sama seaduse elluviimise määruse § 14. ja 15.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

1. Avalikkude Algkoolide Seaduse (R. T. nr. 75/76 — 1920. a.) § 76. p. 11. järele kuulub pedagoogika-nõukogu ülesannete hulka kooliruumide jaotamine tarvitamiseks õpetajatele, õpilastele ja kooliteenijatele. Aval. Algkool. Seaduse elluviimise määruse § 13. (R. T. nr. 153/154 — 1920. a.) ja Aval. Algk. Sead. § 28. põhjal väljaantud erimääruste § 10—14 (R. T. nr. 47/1924. a.) järele ei või veel otsustada, et neid ruume, mille kohta Kilingi Valla-nõukogu otsuse teinud, tingimata tuleb koo-

liruumideks pidada, mis määratud tarvitamiseks õpetajatele, õpilastele või kooliteenijatele. Asjatoimetuses olevast koolijuhataja kirjast Pärnu Maakonna-valitsusele (1.3) on isegi näha, et sauna juures asuv eluruum on arvatud tarvitamiseks põllumajapidamises tarvis olevaile teenijaile. Sääraste ruumide üle otsustamine, mis ei kuulu kooliruumide hulka, ei ole määratud Aval. Alg. Sead. § 76. p. 11. tähendatud otstarbeks, käib aga Valla-nõukogu võimkonda. Asja otsustamisel oleks pidanud rahukohtunik esmalt kindlaks tegema, et kõik need ruumid, mille kohta Valla-nõukogu otsustanud, kuuluvad maksvate seaduste ja määruste järele kooli ruumide hulka ja tarvitamiseks õpetajatele, õpilastele või kooliteenijatele.

2. Avalikkude Algkoolide Sead. § 31. järele peab koolile maad muretsema kooli ülevalpidaja sama sead. § 29. äramääratud suuruses. Rohkem maad muretsema koolile ja õpetajatele, kui § 29. ette nähtud, ei ole kooli ülevalpidaja kohustatud. Sellepärast võib Aval. Algk. elluviimise määruse § 14. ja 15., mille järele õpetajatele tarvitamiseks antava maa jagab ära kooli õpetajate vahel hoolekogu, käia ainult selle maa kohta, mis õpetajatele antakse Aval. Algkool. Sead. § 31. ja § 29. alusel. Maa väljarentimine õpetajatele väljaspool § 31. ja 29. määrusi, nagu see näha § 29. tähendusest, allub juba harilikkuudele tsiviilseaduste määrustele. Administratiivkohtu korras oleks võinud sellepärast rahukohtunik Kilingi Valla-nõukogu otsuse koolikoha maade kohta tühistada ainult peale selgitust, et selle otsusega on rikutud Aval. Algk. Sead. § 31 ja 29.

3. Seaduses ei ole otsekohe ette nähtud, kas peab põllumajanduslikkude hoonete korrashoiu kulud kandma, kooli ülevalpidaja või nende hoonete kasutaja õpetaja; mispärast see küsimus tuleb lahendada vastavate seaduste määruste üldmõtte järele. Avalik. Algk. Sead. § 29., mis ära määrab õpetajale antava maa suuruse, ei lausu põllumajanduslikest hoonest midagi. Ei ole ka selle seaduse teistes paragrahvides põllumajanduslikkude hoonete ehitamisest ja tarvitamisest juttu. Ainult Avalik. Algk. Sead. elluviimise määruse § 13. kirjutab ette, et algkooli ülevalpidajad on kohustatud majapidamiseks tarvisminevaid kõrvalhooneid ehitama.

See määrus võib aga põhjeneda ainult Aval. Algk. Sead. § 29-le, ja selle järele peab mõistma, et kui kooli ülevalpidaja on kohustatud andma maad õpetajale, siis peab ta õpetajale võimaldama seda maad ka pidada, s. o. hoolitsema selle eest, et kooli juures oleksid õpetajate põllumajapidamiseks ka tarvilikud kõrvalhooned. Nii tuleks § 29. tähendatud „maa“ mõiste all arvata maad ühes tarvilikkude kõrvalhoonetega. Seepärast tuleb samuti mõista ka § 29. tähendust, nimelt, et selle § põhjal tarvitatava maa eest ühes kõrvalhoonetega tuleb renti maksta üldistel alustel, s. o. üldistel alustel maksta renti nii maa kui ka kõrvalhoonete eest. Avalik. Algk. Sead. § 26. järele on vald kohustatud kandma kooli majanduslikud kulud, aga mitte õpetajate majapidamis-kulud.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Mõisaküla rahukohtuniku otsus 31. maist 1924. a. tühistada ja asi sama jaoskonna rahukohtunikule saata uueks otsustamiseks.

Nr. 14.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. jaanuaril 1925. a.

Karl Reimanni kaebus Haridusministeeriumi Majandusosakonna otsuse peale temale I haridusjärgu arvel ülemäära makstud palga tagasinõudmise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

7. ja 8. märtsil 1924. a. revideeris Haridusministeeriumi Majandusosakonna juhataja Viljandi maakonna poeglastegümnaasiumi asjaajamist ning arvepidamist ja leidis, et õpetaja Karl Reimann, kes keskkooli haridusega ja 1922. a. Tartus võimlemisõpetajate kursused lõpetanud, on arvatud esimesse järku ja selle järgu järele temale palka makstud.

Kirjaga 3. IV. 24. a. nr. 5683 teatas Haridusministeeriumi Majandusosakond Viljandi Maakonna-koolivalitsusele, et õpetaja Reimannil ei ole õigust esimese järgu järele palka saada ja et rohkem makstud palk tuleb kahe aasta jooksul tagasi nõuda. Majandusosakonna kirja põhjal teatas Viljandi Maakonna-valitsuse Haridusosakond 7. IV. 24. a. nr. 396. all õpetaja Reimannile, et rohkem makstud palk, 26 734 mk. 50 penni, tuleb tal kahe aasta jooksul tagasi maksta.

Riigikohtule antud kaebuses palub õpetaja Karl Reimann Haridusministeeriumi Majandusosakonna määruse tühistada ja teda 26 734 marga 50 penni tagasimaksmisest vabastada.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Karl Reimanni kaebus tuleb tagajärjeta jätta: Õpetajate Palgasead. § 1. p. a (R. T. nr. 41 — 1921. a.) järele arvatakse esimesse järku need sellekohase kutsetunnistusega eriaineteõpetajad, kellel on vähemalt keskkooli, õpetajate- või vaimuliku seminari haridus. Nagu Haridusministeeriumi Majandusosakonna kirjast 25. VIII. 24. a. nr. 51975 näha, on õpetaja Reimann keskkooli üldharidusega; ta on võimlemisõpetaja; tema eriaine on võimlemine. Kuid tal puudub kutse (zvanije), sest Tartus 1921.—1922. a. toimepandud võimlemisõpetajate-kursused kutset (zvanije) ei annud, vaid nende lõpetajad omandasid ainult õiguse võimlemist õpetada (pravo predpodavatj), nagu näha aktis olevast „Haridusministeeriumi korraldusest võimlemisõpetajate ettevalmistamise kursuste kohta“. Selle korralduse p. 4-ndas on otsekohe öeldud, et „palgasaamise suhtes ei anna kursused iseäralisi õigusi; kursuste lõpetajate palgajärgu määrab ära nende eelmine haridus“. Kõigest sellest on näha, et õpetaja Karl Reimannil ei olnud õigust esimese järgu järele palka saada. Ja kui ta esimese järgu järele palka on saanud, siis peab ta rohkem saanud raha tagasi maksma, sest riigiteenistuse-seaduses (S. K. III köide) on ette nähtud juhtumused, mil rohkem makstud palka tagasi ei nõuta; niisugust juhtumust aga, et eksikombel rohkem saadud palka tagasi ei tule nõuda, pole tähendatud seaduses mitte ette nähtud.

Sellepärast otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Karl Reimanni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 15.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27 jaanuaril 1925 a.

Adavere vallavanem Jaan Magnuse, Mihkel Kirschbergi, August Okase, Aleksander Maureri, Karl Kütti, Otto Kuusiku ja Eduard Lettensi kaebus siseministri otsuse peale Adavere Vallavalitsuse ja Revisjonikomisjoni liikmete ametist lõplikult tagandamise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

9. septembril 1924. a. revideerisid Viljandi Maakonna-valitsuse abiesimees ja sama Maakonna-valitsuse Administratiiv-osakonna juhataja Adavere valla valitsuse asjaajamist. Leides, et revideerimine on annud tagajärgi, mis näitavad suuri korratusi ning lohakusi asjaajamises, arvepidamises ja vallakassa valitsemises, otsustasid revideerijad revideerimise tagajärjed Maakonna-valitsusele ette kanda abinõude leidmiseks Adavere Vallavalitsuses korra jaluleseadmiseks. — 1. oktoobril 1924. a. kuulas Viljandi Maakonna-valitsus aruande Adavere Vallavalitsuse revideerimisest ja jõudis otsusele, et Adavere Vallavalitsuse tegevuses on ilmsiks tulnud: 1) kestvaid seaduserik-kumisi ja tõrkuvalt mittetäitmisi, mis kannavad N. S. § 331., 332, 410., 411. ettenähtud tunnismärke; 2) riigi-, maakonna- kui ka erasummade seaduse vastast kasutamist, mis kuulub N. S. § 548., 549. ja 1681. ning R. N. S. § 177. alla; 3) kestmaid arvepidamise ja kassa korratusi, millised süüsteod on karistatavad N. S. § 474. järele; 4) valeaktide kokkuseadmist N. S. § 362. järele; 5) tempelmaksustamise puudusi. Arvesse võttes peale selle, et valla Revisjonikomisjon on 1924. a. tegevusest üles näidanud, mis karistatav N. S. § 339. ja 341. järele, otsustas Viljandi Maakonna-valitsus Omavalitsuse Ajutise Järelvalve Sead. § 6., 7. ja 8. põhjal: 1) Adavere Vallavalitsus terves koosseisus — vallavanem Jaan Magnus, vallavanema-abid Mihkel Kirschberg, August Okas ja vallasekretäri k. t. Aleksander Maurer ning valla Revisjonikomisjoni liikmed — Karl Kütti, Otto Kuusik ja Eduard Lettens — ametist ajutiselt tagandada, pannes neid lõplikuks tagandamiseks siseministrile ette ning teatades nende tegudest kohalikule prokurörile kohtuliku süüdistuse tõstmiseks.

Viljandi Maakonna-valitsuse ettepanekul otsustas siseminister 3. nov. 1924. a. Vallakoguk. Valitsem. Sead. (S. K. II k., Üld. Kub. Sead. § 18. märkuse lisa) § 30, Talur. Asj. Juhtim. Sead. (S. K. II k. Üld. Kub. Sead. § 21. märkuse lisa) § 17. p. 3. ja Omavalits. Ajut. Järelvalve Sead. (R. T. nr. 78 — 1919. a.) § 12. põhjal: ajutiselt ametist kõrvaldatud Adavere vallavanem Jaan Magnus, vallavanema-abid Mihkel Kirschberg ja August Okas, vallasekretäri k. t. Aleksander Maurer ja valla Revisjonikomisjoni liikmed Karl Kütti, Otto Kuusik ja Eduard Lettens ametist lõplikult tagandada.

Selle siseministri otsuse vastu on esinenud kaebustega Riigikohtule: Jaan Magnus eraldi ja M. Kirschberg, A. Okas, A. Maurer, K. Kütti; O. Kuusik ning E. Lettens ühise kaebusega. Kaebajad seletavad ühiselt, nende vastu tõstetud süüdistused olevat täiesti alusetu ja põhjendamata, kriminaalkorras ei olevat neile mingit süüdistust esitatud, neile ei olevat ka asetäitjaid määratud, nagu seda ette näeb Omavalits. Ajut. Järelvalve Sead. § 7., ja paluvad siseministri otsuse 3. nov. 1924. a. tühistada.

Tähele pannes, et mõlemad kaebused taotavad ühistel põhjustel siseministri ühe ja sellesama otsuse tühistamist, määras Riigikohus asja arutamisel mõlemad kaebused ühendada üheks asjatoimetuseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Siseministri kaevatud otsus on sisuliselt rajatud Vallakog. Valits. Sead. § 30 ja Talur. Asj. Juhtim. Sead, § 17. p. 3. Omavalits. Ajut. Järelevalve Sead. § 10. järele kaotasid oma maksvuse kõik endised omavalitsusasutiste tegevuse järelevalve määrused, mis Omavalits. Ajut. Järelevalve Seadusele vastu käivad, ja sellepärast tuleb kõige pealt lahendada küsimus, kas võib nimetatud seaduste § 30. ja 17. p. 3. üldse veel maksvaks lugeda. Riigikohtu Administratiiv-osakonna otsusega 16. dets. 1921. a. Jaan Rattas'e kaebuse asjas on küll tunnistatud maksvaks § 30. teine osa, mis puutub vallasekretäri lõplikku ametist tagandamise ameti mitteoskamise pärast, kuid sellest ei saa veel järeldada, et tuleks lugeda maksvaks ka § 30. esimene osa, mis puutub valla-omavalitsuse ametnikkude lõplikku tagandamise kuritööde ilmsikstuleku puhul nende tegevuses. Omaval. Ajut. Järelevalve Sead. § 7 näeb täpsalt ette järelevalve-asutise õigused omavalitsuste ametnikkude suhtes sel juhul, kui ta omavalitsuse-asutise tegevuses kuriteo tunnismärke leiab, ja nimelt, et järelevalveasutis — linna- ja maakonna-omavalitsuse asutiste asjus siseminister, valla- ja alevi-omavalitsuse asutiste asjus Maakonna-valitsus — võib omavalitsuse ametnikku tema kohtu alla andmise korral ametist ajutiselt tagandada kuni asja otsustamiseni kohtus. Omaval. Ajut. Järelevalve Seadus on paigutanud järelevalve korraldamisel valla-omavalitsuse sisuliselt samasuguste määruste alla kui linna- ja maakonna-omavalitsuse ja sellepärast oleks selle seaduse üldise mõtte vastane tunnistada järelevalve-asutistel järelevalve teostamisel vallaomavalitsuse-asutiste ametnikkude kohta suuremaid õigusi kui järelevalve teostamisel linna- ja maakonna-omavalitsuse asutiste ametnikkude kohta. Et siseministril ei ole õigust Omavalits. Ajut. Järelevalve Sead. § 7. järele ametist lõplikult tagandada linna- ja maakonna-omavalitsuse ametnikke, siis ei või seda õigust olla järelevalve-asutistel, ei maakonna-valitsusel ega siseministril, ka valla-omavalitsuse asutiste ametnikkude suhtes. Ettetoodud kaalutlustel peab jõudma otsusele, et Vallakoguk. Valitsem. Sead. § 30. esimene osa ja Talur. Asj. Juhtim. Sead. § 17. p. 3. ühes märkusega, mis järelevalve-asutistele õiguse andsid valla-omavalitsuse ametnikke ametist lõplikult tagandada, isegi ilma neid kohtu alla andmata, on vastolus Omaval. Ajut. Järelevalve Sead. § 6., 7. ja 8. ning on seepärast ka oma maksvuse kaotanud. Nagu algoimetuses olevast Siseministeeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse kirjast 11. X. 1924. a. nr. 1843 Viljandi Maakonna-valitsusele näha, on ka siseminister Viljandi Maakonna-valitsuse esmakordse ettepaneku 3. okt. 1924. a. Adavere valla-omavalitsuse ametnikkude lõpliku tagandamise kohta tagajärjeta jätnud, leides, et „Siseministeeriumil puudub Omaval. Ajut. Järelevalve Seaduse põhjal õigus ametikuritegude ilmsikstulemise korral omavalitsuse valitud ja nimetatud ametnikke lõplikult ametist tagandada“, ja alles Maakonna-valitsuse teiskordse ettepaneku puhul 18. okt. 1924. a. on siseminister asja jaatavalt otsustanud, tuginedes Vallakoguk. Valitsem. Sead. § 30. ja Talur. Asj. Juht. Sead. § 17. p. 3, kuid tähele panemata jättes Omavalits. Ajut. Järelevalve Sead. § 10. määruse.

Ülaltoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal: siseministri otsus 3. novembrist 1924. a. Jaan Magnuse, Mihkel Kirschbergi, August Okase, Aleksander Maureri, Karl Kütti, Otto Kuusiku ja Eduard Lettensi ametist lõplikult tagandamise kohta tühistada.

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. märtsil 1925. a.

Aidu valla-nõukogu voliniku Jaan Sova revisjonikaebus Viljandi 2. jaosk. rahukohtuniku otsuse peale 26. sept. 1923. a. Martin Mõttuse, Ann Taari, Mari Kabli, Jaan Leppiku, Jaak Koppeli ja Mats Sutt'i kaebasjas Aidu valla-nõukogu otsuse vastu 26. juulist 1923. a. teede korraspidamise kohustuse pealemääramise kohta.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Lageduse küla soldatikohtade pidajad Martin Mõttus, Ann Taar, Mari Kabli, Jaan Leppik, Jaak Koppel ja Mats Sutt palusid Aidu valla-nõukogu maanteede korraspidamisest nad vabastada, ja Nõukogu eitava otsuse peale 26. juulist 1923. a. andsid nad kaebuse rahukohtunikule, kes otsusega 26. sept. 1923. a. otsustas valla-nõukogu otsus 26. juulist 1923. a. kaebajatele teekohustuse pealemääramise asjas tühistada.

Rahukohtunik põhjendab oma otsuse sellega, et asjatundjate läbi olevat kindlaks tehtud, et teesolid, mis kaebajate peale pandud, olevat viimastel raske korraspidada ja oma kohuseid täita, et nemad olevat soldativäikemaa-pidajad, kel hobust võimata pidada, ilma hobuseta kohuseid täita olevat aga võimata, ja et kaebajatel olevat õigus teede korraspidamise määruse § 4. põhjal ja selle paragrahvi märkuse järele rahalist maksu enese peale võtta naturaalkohuste täitmise asemele.

Selle rahukohtuniku otsuse vastu toodud revisjoniprotest väärrib tähelepanu.

Vabariigi Valitsuse poolt 7. sept. 1920. a. teede korraspidamise kohta vastu võetud määruse (1920. a. R. T. nr. 151/152) § 2. järele jaotatakse valla teesolid uuesti ära kõigi maade peale maksurublade, adrasajandikkude või revisjonirublade järele. Siin ei ole mingit erandit tehtud väikemaapidajate kohta, ja määruste § 4. märkus, mille peale rahukohtuniku poolt on viidatud, annab valla-nõukogule õiguse juhtumustel, kui maksuobjektide väiksuse pärast tee jagamisel tehnilisi raskusi tekib, neid teede korraspidamise naturaalkohustustest vabastada ja neile rahalisi kohustusi peale panna. Esialgsed kaebajad ei ole valla-nõukogu ees palvega esinenud nende peale rahalisi kohustusi panna naturaalkohustuste asemel, vaid palvega neid ülepea teede korraspidamise kohustustest vabastada. See palve on ilma seadusliku aluseta, sest 1917. a. märtsikuu 30. päeval Vene Ajutise Valitsuse poolt väljaantud määruse (Val. Sead. ja Määr. kogu nr. 173 — 28. juulist 1917. a. art. 952) ja selle määruse makspanemise 1917. a. 22. juuli määruse (sealsamas art. 953) III jaot. § 1. järele peavad tee naturaalkohustust täitma 1917. a. alates ühesugustel alustel kõik väljaspool linnade piire asuvate kinnisvarade omanikud nende varanduste maamaksude võtmise jaoks hinnatud tulutoovuse järele. Sel põhjal tuleb Martin Mõttuse ja teiste poolt avaldatud palve, nad tähendatud kohustustest vabastada, tagasi lükata.

Sellepärast otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 35 põhjal: Viljandi-Pärnu 2. jaosk. rahukohtuniku otsus 26. sept. 1923. a. tühistada ja Martin Möttöse, Ann Taari j. t. kaebus Aidu valla nõukogu otsuse vastu 26. juulist 1923. a. teede korraspidamise kohustuse määramise kohta tagajärjeta jätta.

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6. märtsil 1925. a.

Kambja valla-nõukogu voliniku Enno Silla revisjonikaebus Tartu 5. jaosk. rahukohtuniku otsuse peale 8./11. XII. 1923. a. Tartu Maakonnavalitsuse protestis Kambja valla-nõukogu otsuse vastu 21. IX. 1923. a. prot. nr. 7. p. XVI Voore kooli võõra valla laste mittevõtmise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröri abi K. Luud.

25. IV. 1922. a. otsustas Tartu Maakonna-nõukogu: „Kambja valla Voore kooli ringkonda laiendada naabervaldade — Vastse-Kuuste, Vana-Kuuste ja Krüüdnéri nende osade peale, mitte üle nelja versta, kust Voorele lähem kui oma valla kooli. Valdu aga kohustada Voore kooli majanduslikest kuludest laste arvule proportsionaalselt osa võtma, 1. aug. s. a. alates. Kooliskäijate laste arv kindlaks määrata möödaläinud kooliaasta esimesel semestril koolis käinud laste arvu järele.“ 21. IX. 1923. a. arutas Kambja valla-nõukogu Voore kooli majanduslike kulude katmise küsimust, ja tähele pannes, et naabervaldadele on Kambja valla valitsuse poolt Voore kooli majanduslike kulude jaotus 1922./1923. õppeaasta kohta teada antud ja neid palutud need kulud 10. sept. 1923. ära tasuda, mida aga nimetatud vallad ei ole teinud, otsustas: nimetatud valdadest õpilasi Kambja valla Voore kooli mitte enam vastu võtta, enne kui nõutud summad ära tasutakse. Selle otsuse vastu andis Tartu Maakonna-valitsus protesti Tartu 5. jaosk. rahukohtunikule, paludes nimetatud otsuse tühistada põhjendusel, et Aval. Algk. Sead. § 26. järele kuulub koolivõrgu loomine ning koolivõrgusse puutuvate küsimuste otsustamine maakonna esindusametite võimkonda, mispärast Kambja valla-nõukogul ei ole õigust Voore koolivõrgu ringkonda määrata. Rahukohtuniku otsusega 8./11. dets. 1923. a. on Maakonna-valitsuse protest rahuldatud.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Kambja valla volinik Enno Sild tühistada rahukohtuniku otsuse 8./11. dets. 1923. a. ning seletab, et Kambja valla-nõukogu oma otsusega 21. IX. 1923. a. ei olevat sugugi tahtnud Voore kooli ringkonda vähendada, vaid tahtnud ainult teed leida, kuidas teistelt valdadelt kooli ülevõtmise kulusid kätte saada. Revisjonikaebusele on juure lisatud Voore kooli juhataja tõendus, millest nähtub, et 1922./1923. ja 1923./1924. õppeaastal on Voore koolis enam kui pooled õpilased naabervaldadest olnud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Tartu Maakonna-nõukogu poolt on Aval. Algk. Sead. § 26. alusel Kambja Voore kooli ringkond ära määratud ja Kambja valla-nõukogu ei ole õigustatud selle kooli ringkonda vähendama, keelates naabervaldadest õpilasi sellesse kooli vastu võtta. Sellepärast on kaevatud rahukohtuniku otsus õige ja tema tühistamiseks puudub alus. Kooli ülespidamise kulude kandmine on valdadele avalik kohustus ja Maakonna-valitsus on kohustatud selle järele valvama, et vallad nim. kohustust täidaksid. Kui mõned vallad seda kohustust ei täida või täita ei taha, siis on Maakonna-valitsus kohustatud toimima Omav. Ajut. Järelevalve Sead. § 8., 4., 5., 6. ja 7. äratähendatud alustel. Kuid kooli eest mittehoolitsemine sellel määral, nagu see seaduses ette nähtud, ei või kuidagi põhjuseks olla kooli uste sulgemiseks nende ees, kes on õigustatud selles koolis käima, sest Aval. Alg. Sead. § 27. järele kannab säärasel juhul tarvilikud kulud ajutiselt Haridusministerium ja need kulud nõutakse pärast sisse kooli ülevalpidajalt administratiivsel teel.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35 põhjal: Kambja valla-nõukogu voliniku Enno Silla revisjonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 18.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6. märtsil 1925. a.

Viiratsi valla voliniku Peeter Juhani revisjonikaebus Viljandi 1. jaosk. rahukohtuniku otsuse peale 11. nov. 1924. a. Viljandi Maakonna-valitsuse poolt valla-ametnikkude palga normeerimise suhtes tõstetud protesti asjus.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Viiratsi valla volinik Peeter Juhani tühistada Viljandi 1. jaosk. rahukohtuniku otsuse 11. nov. 1924. a., seletades, et Asutava Kogu poolt 4. V. 1920. a. vastuvõetud seaduse nr. 205. (R. T. nr. 69/70—1920 a.) § 1. põhjal olevat küll Maakonna-nõukogule õigus antud valla-ametnikkude palkasid normeerida, kuid Maakonna-nõukogul ei olevat õigust tema poolt määratud palga alammäära vallale sunduslikuks teha, kui valla ja valla-ametniku vahel palga suhtes juba kokkulepe olemas.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

1920. a. 4. mai seaduse § 1. järele on Maakonna-nõukogul õigus valla valitud ja palgatud ametnikkude palga alammäära kindlaks määrata. Palga alammäärade kindlaksmääramise mõte seisab just selles, et vallale kohustavaks teha maksta oma ametnikkudele palka vähemalt kindlaksmääratud palga alammäära suuruses ja kõrvaldada vabu kokkuleppeid valla ja tema ametnikkude vahel palga asjus alla määratud

palga-alamäärä. Viljandi Maakonna-nõukogu määrus valla-ametnikkude palga kohta Viljandimaal on avaldatud R. T. nr. 92/93—1924. a., ja selle järele oleks Viiratsi vallasekretäri palga alamäär 5 000 marka kuus. Määrates 28. VIII. 1924. a. kokkuleppel sekretäriga selle palga kindlaks 3 000 marga peale kuus, talitas Viiratsi Valla-nõukogu seaduslikul alusel väljaantud Viljandi Maakonna-nõukogu määruse vastu, ja sellepärast on kaevatud rahukohtuniku otsusega Viljandi Maakonna-valitsuse protesti alusel Viiratsi Valla-nõukogu otsus 28. VIII. 1924. a. põhjendatult tühistatud ja Valla-nõukogule õieti ette kirjutatud vallasekretäri palgaks määrata 5 000 marka kuus.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Viiratsi valla voliniku Peeter Juhani revisjonikaebus tagajärjeta.

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. veebruaril / 17. märtsil 1925. a.

David Lerenmanni voliniku vann. adv. Aleksei Sorokini kaebus Otsek. Maksude Peakomitee otsuse peale 9. I. 1924. a. 1923. a. puhtakasumaksu asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna VI. jaosk. Ärimaksu-Komisjon on D. Lerenmanni 1923. a. eest puhtakasumaksu alla pannud 433.726 marga suuruses summas, määrates kindlaks läbi müügi 17 798 505 marga ja puhtakasu 4 487 256 marga peale. Selle maksustamise peale andis D. Lerenmanni volinik vann. adv. A. Sorokin vastulause, milles palus maksualuse raamatud uuesti läbi vaadata, sest neisse on raamatupidaja vilumatuse tõttu vead sisse sattunud, ja Lerenmannile ärimaks määrata vastavalt uutele andmetele või keskmise kasuprotsendi järele. — Jaosk. Komisjoni poolt 17. IX. 1923. a. jäeti vastulause tagajärjeta.

Antud edasikaebuses palus D. Lerenmanni volinik vann. adv. A. Sorokin:

1) Lerenmanni ärraamatud uuesti revideerimise alla võtta ning uus raamatute ülevaatus akt kokku seada ja 2) asi uuesti läbi vaadata ning Lerenmanni ärimaks vastavalt vähendada, sest jaosk. Komisjon olevat Lerenmanni raamatute järele maksustanud, kuna neid raamatuid, nagu vastulauses juba seletatud, ei võivat puhtakasu arvutamise aluseks võtta ja pealegi olevat Komisjon kuludest maha arvanud summad mis täitsa põhjendatult olid näidatud kuludena.

Otsekoheste Maksude Peakomitee, kes 9. jaanuaril 1924. a. eel-ettetoodud edasikaebuse läbi vaatas ja tähele pani 1) et ärraamatud on juba läbi vaadatud ja ei leia põhjust neid uuesti ekspertidele läbivaatamiseks anda. 2) et Peakomitee loeb õigeiks ekspertide aktis 7. jaan. 1924. a. loendatud kulud maksualusele puhtakasule juurde arvata (akt on Peakomitee istungil volinikule ette loetud), maksud, äriomaniku ja tema isa erakulud, tõendamata reisikulud, hoopis teisel uulitsal asuva

maja remondikulud, äriomaniku korteri remondikulud ei kuulu mahaarvamisele, inventuuris 31. XII. 1922. a. kaupade sisseostu hinnast 10% = 866.601 mk. vananenud kauba pealt ei ole millegagi tõendatud ja kaup on realiseerimata, sellega ka kahju saamata (Instr. § 56 p. 6), deebitoride arvelt kahjuks arvatud summa 1251146 mk. 99 penni ei ole millegagi tõendatud, maksja ei suutnud ekspertidele selle kohta mingisugust seletust anda, on nähtavasti ainult selleks maha kirjutatud, et maksualust kasu vähendada ja 3) et Peakomiteel on õigus äriraamatute alusel maksualuse puhtakasu-summa ümbermoodustamiseks, olgugi et mitte kaebaja huvides (Sen. sel. 24. aug. 1910. a. nr. 9630 ja 8. okt. 1913. a. nr. 10837 ja 10838), otsustas Otsekoheste Maksude Peakomitee David Lerenmanni kaupluse tulu raamatute järele vastu võtta 5679228 mk.

Riigikohtule antud kaebuses palub David Lerenmanni volinik vann. adv. A. Sorokin Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse 9. I. 1924. a. tühistada, Lerenmanni raamatud kõlbmatuks tunnistada ja asi samale Peakomiteele tagasi saata Lerenmanni uueks maksustamiseks järgmistel põhjustel:

„Käesolevas asjas on esiteks sündinud väga harva ettetulev juhtumus, ja nimelt puhtakasu suurendamine Peakomitee poolt. Teiseks, niisama objektiivselt võimatu seisukord, milles 17798505-margalise läbimüügi juures 5679228 marka puhast kasu arvutati. Sellega teeks puhaskasu välja umbes 33% läbimüügist. Keskmise seaduslik puhaskasu peaks olema 10—12%.

Juba härra maksuinspektori poolt arvatud puhaskasu oma hiiglasuuruse poolest sünnitas kahtlust ja sundis paluma uut raamatute revideerimist. Lerenmanni raamatupidaja on noor ja vilumata inimene, kellel nähtavasti aimu ei olnud bilansi kokkuseadmisest ja ülepea raamatupidamisest, nagu see korralikus ettevõttes peaks olema. Kui raamatuid ainult pealiskaudselt läbi vaadata, siis paistab silma, et nad nii oma välimuse poolest kui ka sisu poolest seaduse nõuetele ei vasta. Näiteks: 1) memoriaalis ei ole kassa-läbikäigud läbi viidud, mille tõttu pole võimalik näha üldšurnaali läbikäiku; 2) pearaamatu üldine läbikäik ei vasta memoriaali ja kassaraamatu läbikäigule; 3) deebitorideraamatust ei ole memoriaalis läbi viidud kursivahed, mis 1350173 marka välja teevad; 4) pole ülepea olemas kreditorideraamatut, ärikulude- raamatut; raamatudes pole ära tähendatud, missugused kaubad ostetud ja müüdud, nii et müüdud kauba omahinda võimata on kindlaks teha; 5) pearaamatus puuduvad kuudeviisi kokkuvõtted, nii et võimata on kassa- ja memoriaaliraamatute läbikäike kontrollida; 6) äriraamatutesse on sisse võetud maja kulud ja sellega arvepidamine ära segatud.

Harilikult ei oleks niisuguseid raamatuid ülepea maksuinspektori poolt vastu võetud. Käesoleval juhtumusel lisati aga ekslikult arvatatud summad puhtakasu-summale juurde, mille tagajärjel nii suur puhtakasu summa tekkis ja raamatud vastu võeti.

Sedasama teed tarvitasid ka ekspertid Peakomitees, ja nende otsusega ühines ka Peakomitee. Sealjuures tekkis aga juba niisama Peakomitee kui ka ekspertide arvamisest otsekohevalt silmapaistev viga, mida nähtavasti Lerenmann ja tema raamatupidaja ekspertide juures jalamaid ei saanud ära seletada ainult ülemal- kirjeldatud raamatute puuduste ja segaduste tõttu ja mis ainult uuesti kinnitab, et säärased raamatud ei ole kõlblikud Lerenmanni puhtakasu kindlakstegemiseks. Ja nimelt: Peakomitee pani puhtakasule juurde — 1251146 mk. 99 penni „Deebitoride- arvelt“. Deebitoride raamatust on aga näha, et võlgade tasumisel Saksa markades

tekkisid nende markade langemise tõttu suuremad „kursivahed“ kahjudena, mis deebitorideraamatus näidatud, kuid memoriaalis läbi viimata. Bilansi ja kahjude ning kasude kokkuvõtmisel võttis raamatupidaja need kokku ja mahutas „deebitoride- arvele“, sealjuures uuesti eksides: nende kahjude üldsumma teeb välja 1350173 mk. 37 penni, tema aga kirjutas 1251146 mk. 99 penni. Seda ei näinud mitte Peakomitee eksperdid, mis jällegi kinnitab, et ekspertiis ei vaadanud raamatuid mitte põhjalikult. — Sellega siis on Peakomitee silmapaistvalt eksinud ja summasid kulu- dest põhjendamata maha kirjutanud, mis raamatus enesele otsekohest kinnitamist leiab. Niisugune otsus ei peaks minu arvates kuidagi jõusse jääma, silmaspidades veel seda, et mina Peakomitees uut põhjalikumat ekspertiisi palusin.

Peale selle lükkas Peakomitee tagasi minu palve rikutud kaupade kohta ekspertiisi toime panna, nõudes selleks dokumentaalseid tõendusi, mis võimata, sest kaup vananeb ja läheb rikki ilma dokumentide järelejätmiseta. Et Lerenmanni kaubad palju rohkem on kannatanud, kui tema raamatutes näidatud, panen ette börsimaakleri kodusel viisil tehtud ekspertiisi dokumendi.“

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 9. I. 1924 a. tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

1) David Lerenmanni poolt jaosk. komisjonile ette pandud ärraamatud ei ole, nagu asjatoimetusest näha, jaosk. komisjoni poolt läbi vaadatud, vaid nende kohta on ainult maksuinspektor oma märkused teinud (lht. 6). Ärimaksu Sead. § 550. otsekoheste mõtte järele peaksid esitatud ärraamatud kõige pealt jaosk. komisjoni poolt läbi vaadatama. Sellel vaatekohal püsis omal ajal ka Vene Senat (ots. 11. sept. 1902. a. nr. 7865) ja ka 1923. a. 9. märtsi seaduse (R. T. nr. 44—1923. a.) § 14. räägitakse jaosk. komisjonist, aga mitte maksuinspektorist.

2) Peakomitee ütleb kaevatud otsuse motiivides, et inventuuris 31. XII. 1922. a. kaupade sisseostu-hinnast 10 % = 866 601 mk. vananenud kauba pealt ei olevat millegagi tõendatud ja kaup olevat realiseerimata, sellega ka kahju saamata (Instr. § 55. p. 6). Et kaup realiseerimata, see ei tähenda veel, et kahju saamata, sest kahju võib müümata kauba hindade langemise või kaupade vanemise ning rikkemineku tõttu siiski sündida. Kaupade ümberhindamist hindade langemise tõttu näeb ka Instr. § 55. p. 6. ette, kuid seejuures nõuab ta, et see langemine peab olema tarviliselt tõendatud. Käesoleval juhul on kaebaja poolt kaupade vanemise ja väärtuse kaotamise kohta tõendused ette pandud (algt. lht. 19 ja 20), kuid Peakomitee ei ole temale ette pandud tõendusi kaalumisele võtnud, kas nendega on kaupade vanemise ja väärtuse kaotamise fakt sel määral, nagu seda David Lerenmann inventuuris 3. XII. 22. a. näidanud, küllaldaselt tõendatud.

3) Kui Otsek. Maksude Peakomitee leidis, et deebitoridearvelt kahjuks arvatud 1151146 mk. 99 penni suur summa selgitamata jäänud, siis oleks pidanud ta ses osas asja jaosk. komisjonile, kes selle summa oli kahjuna vastu võtnud, uueks otsustamiseks saatma, aga mitte, naaldudes oletustele, et see summa on „nähtavasti ainult selleks maha kirjutatud, et maksualust kasu vähendada“, seda summat kaebaja puhtakasudele juurde lisama.

Kõigil neil põhjustel otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 21 ja 22. p. 2. põhjal: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 9. jaanuarist 1924. a. tühistada ja asi nimetatud Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. märtsil 1925. a.

Rudolf Summeri revisjonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 5. III. 1924. a. tema kaebasjas Harju Maakonnavalitsuse otsuse vastu 15. XII. 1923. a. sünnitus-abiraha 2460 marga 50 penni tagasinõudmise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud otsus tuleb tühistada ja asi uueks otsustamiseks Rahukogule tagasi saata.

Vaidluse all seisab küsimus, kas arstiabi-kodukorra määruste (R. T. 26/27—20 a.) § 17. põhjal on ametnik õigustatud oma naise sünnitamise korral toetusraha saama, kui tema naine on ametnik ja sama määruste § 16. põhjal juba on 10 nädalalise töölt vabastamise aja ära kasutanud.

Töö- ja hoolekandeministeerium on omas v/k. 14. nov. 1923 a. nr. 2948 Harju Maakonna-valitsusele oma seisukoha selles küsimuses avaldanud järgmiselt: „kuna arstiabi-andmise kodukorra määruste § 17. täiesti lahtiseks on jätnud küsimuse ühekordse toetuse maksmise asjus naisametnikule, on Ministeerium senini seisukohale asunud, et naisametniku peale, kelle mees samuti riigiteenistuses, tuleb vaadata käesoleval juhtumusel kui hariliku perekonna-liikme peale, ja tema mehele tuleks naise sünnitamise puhul ühekordset toetust maksta.“

Harju Maakonna-valitsus on aga vastupidisele seisukohale asunud, välja minnes sellest, et arstiabi kodukorra määrused on selle küsimuse täiesti lahtiseks jätnud ja 8. II. 24. a. nr. 2154/23. a. ette kirjutanud Harku algkooli juhatajale Rudolf Summerile tema abikaasa sünnituse puhul väljamakstud toetusraha 2460 mk. 50 p. Koolivalitsusele tagasi maksta.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu on Rudolf Summeri kaebuse selle korralduse peale läbi vaadates, Maakonna-valitsuse seisukoha õigeks tunnistanud ja Summeri kaebuse tagajärjeta jätnud.

Riigikohus leiab, et Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi poolt avaldatud arvamine tähendatud küsimuses tuleb õigeks tunnistada. Määruste § 16. annab naisametnikule õiguse palga peale ainult teataval tingimusel, s. ö. kui ta mitte vähem kui kuus kuud enne sünnitamispäeva on teeninud. Määruste § 17. sellevastu ei tee toetusemaksmist ametnikule sõltuvaks mitte sellest, kui kaua ta teenistuses oli või kui kaua ta abielus oli. Sellest võib järeldada, et palk, mis naisametnikule sünnitamise puhul edasi makstakse, on harilik palk, mis haiguse korral igale ametnikule maksetakse, nagu see ka Määr. § 12. on ära tähendatud. Toetusraha aga, mis Määr. § 17. järele ametnikul õigus saada, on abiraha (Määr. § 18) ja selle väljamaksmine ei ole mingisuguse kitsendusega seotud.

Sellepärast otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 5. märtsist 1924 a. tühistada ja asi samale Rahukogule uueks otsustamiseks saata teises kohtu koosseisus.

Nr. 21.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6./20. märtsil 1925. a.

Koonga valla voliniku Annus Jalakase kaebus Maakorralduse Peavalitsuse määruse peale Tamme koolikoha rendileandmise kohta.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröri abi K. Luud.

Kirjaga 27. aug. 1923. a. teatas Maakorralduse Peavalitsus Koonga vallavalitsusele, et Tamme koolikoht nr. 34 on Villem Saksonil rendil olnud 15 aastat, ja et just vald on rentinud vallale antud koolikoha V. Saksonile, siis peaks ka vallal teada olema, et V. Sakson oli koolikoha rentnik; et aga kool Kõima mõisa hoone-tesse üleviidud koolile määratud kr. nr. 20. peale, siis olevat Tamme koolikoht M. T. M. § 37. põhjal V. Saksonile kui selle endisele tegelikule pidajale kasutada jäetud.

Riigikohtule 17. sept. 1923. a. antud kaebuses palub Koonga valla volinik Annus Jalakas tühistada Maakorralduse Peavalitsuse toimingut Tamme koolikoha nr. 34. V. Saksonile rendile andmise asjas. Kaebaja seletab, et Koonga vald ei olevat kunagi Tamme koolikohta Villem Saksonile rentinud, vaid see koht olevat endise Kõima mõisa omaniku poolt jäädavalt vallale kingitud koolikohaks ja säärasena olevat ta ka valla poolt õpetajatele palgamaana tarvitada antud. 1922. a. sügisel viidud kool Tamme kohalt üle Kõima mõisa ja siis annud ka õpetaja Ado Sakson koha ühes kõigi maade ja päraldistega vallale üle. Tamme kool olevat küll Kõima mõisa üleviidud, kuid mitte suletud; pealegi olevat vald otsustanud Tamme koolikohale täiendava kooli paigutada. Kaebaja leiab, et kingituseleping, mille järele Tamme koolikoht 1876. a. Kõima mõisa omaniku poolt Koonga vallale kingitud, ei olevat Maaseadusega mitte tühistatud ja sellepärast ei olevat ka Põllutöö-ministeeriumil õigust seda kohta valla käest ära võtta ja V. Saksonile edasi anda.

Asja arutusel Riigikohtus palus asjasse astunud kolmanda isiku Villem Saksoni volinik kaebuse läbivaatamiselt kõrvaldada Adm. K. K. § 9. põhjal, sest Põllutöö-ministeeriumi korraldus Tamme koolikoha V. Saksonile rendile andmise asjas olevat Koonga vallale juba 21. VII. 1923. a. teada olnud ja ka Maakorralduse Peavalitsus olevat sellest Koonga vallale teatanud kirjaga 7./9. aug. 1923. a. Kohus otsustas asja sisuliselt arutada, sest kaebuse aluseks on Maakorralduse Peavalitsuse teadaanne Koonga Vallavalitsusele 27. aug. 1923. a., millest ühtlasi nähtub, et Maakorralduse Peavalitsus on küsimust sisuliselt uuesti arutanud. Sisuliselt võttis Villem Saksoni volinik tõeks, et Villem Sakson ei olnud vallaga rendi-vahekorras, V. Sakson rentinud Tamme koolikoha oma vennalt Ado Saksonilt, kes olnud selle kooli õpetaja. Selle asjaolu tõenduseks esitas V. Saksoni volinik rendimaksu-kviitungid, alates 1912. aastast, ning seletas, et Põllutöö-ministeeriumi korraldus selle koha rendileandmise asjas V. Saksonile on õigustatud Maaseaduse § 22. põhjal.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohtus:

Nagu asjatoimetusest näha, ei olnud Tamme koolikoht nr. 34. krepostiraamatutes Koonga valla nimele mitte üle kantud. See koht kuulus krepostiraamatute

järele Kõima mõisa külge ja sellepärast oli ka Põllutöö-ministeerium õigustatud selle koha ühes Kõima mõisaga Maaseaduse § 1. põhjal riigistatuks tunnistama. Kuid asjatoimetusest on ühtlasi näha, et enne Põllutöö-ministeeriumi korraldusi selle koha edaspidise kasutamise kohta oji ministeeriumile esitatud kingitusleping, alla kirjutatud 25. II. 1876. a. Kõima mõisa omaniku Ditmari ja Kõima vallavanema Mihkel Piile poolt, mille järele Ditmar kinkis Tamme koha nr. 34. kasutamiseks vallale koolikohana. Maaseadusega ei ole sääraseid kingituslepingud mitte tühistatud ja see pärast oleks Põllutöö-ministeerium võinud selle koha kasutamise vallalt ära võtta ainult tingimustel, mis selles lepingus ette nähtud. Lepingu § 3. on ette nähtud, et kingitud koha kasutamine lõpeb valla poolt Kõima valla kooli kadumisel. Ministeerium ongi arvanud, et kooli üleviimisega Kõima mõisa hoonetesse kool iseenesest on kadunud, mispärast ka selle koha kasutamise õigust valla poolt lõppenuks tuleb pidada. Kuid Koonga vald on arvamisel, et Kõima valla kool ei ole veel kadunud ja et sellepärast vallal on õigus vaidluse all olevat koolikohta edasi kasutada. Et Tamme kooli kohta sõlmitud kingitusleping Maaseadusega ei ole tühistatud ja selle lepingu edasikestuse kohta on Põllutöö-ministeerium ja Koonga vald lahkarvamisel, siis ei või Põllutöö-ministeerium administratiiv-korras Koonga vallalt selle koha kasutamise õigust mitte ära võtta ega või ka kohta kasutada anda kolmandale isikule enne, kui seaduslikus korras on otsustatud kingituslepingu maksvuse küsimus, missuguse küsimuse lahendamine Ts. Kp. S. § 1. põhjal peab sündima tsiviilkohtu korras.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22 p. 2. põhjal: Põllutöö-ministeeriumi Maakorralduse Peavalitsuse tegevus Koonga valla Tamme talu nr. 34. vallalt äravõtmise ja Villem Saksonile rendile andmise kohta tühistada.

Nr. 22.

ADMINISTRATIIV - OSAKOND.

20. märtsil 1925. a.

Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronsoni revisjonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 17./20. det. 1924. a. Reinhold Kreekmanni ja teiste kaebe asjas alkoholiliste jookide müügi lubade kohta.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

2. detsembril 1924. a. antud kaebuses palusid Tallinna linnas asuva restoran „Olympia” ja teiste restoranide ning võõrastemajade pidajad Tallinna-Haapsalu Rahukogu: tühistada 1) Tallinna Linna-volikogu otsus 15. oktoobrist 1924. a., millega heaks kiidetakse Linnavalitsuse kava, loobuda loa andmisest alkoholiliste jookide müügiks kohal tarvitamiseks 1. jaanuarist 1925. a. kaebajate poolt peetavates trahter-asutistes (p. II. — 3 esimene lõige), samuti ka Tallinna Linnavalitsuse otsus „Õiguse“ lisa.

31. oktoobrist 1924. a., millega on otsustatud 1. jaanuarist 1925. a. kaebajaile nende trahter-asutistes alkoholiliste jookide müügi õigust kohal tarvitamiseks mitte anda; 2) tunnistada, et Tallinna Linnavalitsusel ja Linna-volikogul puudub õigus takistada Aktsiisi Peavalitsust välja anda kaebajaile luba kaubelda peale 1. jaanuari 1925. a. nende trahter-asutistes alkoholiliste jookidega koha peal tarvitamiseks. 17./20. detsembril 1924. a. otsustas Tallinna-Haapsalu Rahukogu: tühistada Tallinna Linna-volikogu otsus 15. oktoobrist 1924. a., millega kiidetakse heaks Linnavalitsuse kava, loobuda loa andmisest alkoholiliste jookide müügiks kohal tarvitamiseks 1. jaanuarist 1925. a. restoran-võõrastemajas „Bellevue“, restoranis „Café Anglais“, Eesti Autoomanikkude Ühisuse Klubi einelauas, restoranis „Koppel“, restoranis „Müüri-vahe“, restoranis „Hubertus“, võõrastemajas „Central“, restoranis „Olympia“ ja restoranis „Taara“, samuti ka Tallinna Linnavalitsuse otsus 31. oktoobrist 1924. a., millega otsustati 1. jaan. 1925. a. nende trahter-asutistes alkoholiliste jookide müügi õigust kohal tarvitamiseks mitte anda ja muus osas kaebus läbi vaatamata jätta.

Oma otsuse põhjenduseks tähendab Rahukogu selle peale, et otsustada ei tule niivõrt küsimus sellest, kas on Linnavalitsusel õigus keelata alkoholiliste jookide müüki linna piirides, kuivõrt küsimus, mil teel läbi viia seda keeldu, sest joogikohtade sulgemise võimalus olevat Linna-volikogule otsekohe antud 1921. a. 1. juuni seaduse nr. 44 p. e-ga. See seadus vaikivat joogikohtade sulgemise korra üle, kuid selle küsimuse peale andvat selget vastust Linnasead. § 2.-8., 62.—63., 84., 108.—110. Kasutades 1921. a. 1. juuni seadusega antud õigust, võivat Linna-volikogu sundmäärustega piirata kangete jookidega kauplemist aja suhtes, ja isegi täiesti ära keelata seda nii üksikutes linna raioonides kui ka terves linnas, ja Linna-volikogul ei olevat õigust talitada joogikohtade sulgemisel oma äranägemise järele.

Riigikohtule antud kaebuses palub Tallinna Linnavalitsuse volinik vann. adv. Johan Aronson Rahukogu otsus tühistada ja anda asi Rahukogule uueks otsustamiseks, või kui Riigikohus leiab võimaliku olevat ise otsust teha, siis peale Rahukogu otsuse tühistamist kaebajate palve tagajärjeta jätta. Revisjonikaebuse põhjenduseks tähendab Tallinna Linnavalitsuse volinik oma revisjonikaebuses järgmiste asjaolude peale:

1) 1921. a. 1. juuni sead. nr. 44. p. c-st olevat näha, et puuduvat seadus, mis kohustaks Linnavalitsust viinaga kauplemise luba välja andma 1 järgu restorani pidajale ja uusi lubasid välja andma neile, kellede lubade aeg on lõppenud;

2) Linna-volikogu võivat sama seaduse p. e põhjal igal ajal sulgeda joogikohti ja seda enam korraldust teha, et uusi viinaga kauplemise lubasid välja ei antaks.

Revisjonikaebusele lisaks antud seletuses tähendab Tallinna Linnavalitsuse volinik muu seas selle peale, et omavalitsustel olevat 1921. a. 1. juuni sead. nr. 44. mõtte järele õigus sulgeda joogikohti ilma sundmäärusi andmata Linnaseaduse § 108. p. 28. mõttes.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

1) Riigi Teatajas nr. 48 — 1921. a. avaldatud seaduse nr. 44. p. 1. lit. e järele avatakse viina müük isiklikuks tarvitamiseks ainult seal, kus kohalik Linna-, Alevi- või Valla-nõukogu sellega nõus on. Nimetatud volikogudel on õigus selles lit. tähendatud viinamüügikohti igal ajal sulgeda. Seesugune sulgemisõigus on ka siseministril, kui viinamüügi-kohtades korra, rahu ja julgeoleku rikkumisi ette tuleb,

Mis viina all tuleb mõista, on sama seaduse p. 1. lit. a all ära tähendatud, nimelt 40 % viin, liköör või naps.

2) Trahterite avamise kord on ette nähtud Trahteriseadustiku § 18.—23. (Sk. XII k. 2. j.). Sama seaduse § 24. ja Linnaseaduse § 108. p. 28. põhjal on Linna-volikogul õigus trahterite kohta sundmäärusi välja anda ja viimase paragrahvi p. 28. järele õigus ära määrata isegi linna osasid, kus ei ole lubatud trahteri-asutusi avada.

3) Trahterid võivad olla ka ilma kaugete jookide müügita (Traht. Sead. § 1. ja 9). Trahteriseaduse § 9. järele peab kangete jookidega kauplemine trahterites sündima Agtsiisiseadustiku määruste järele. Trahteriteks ei loeta õllepoode, kus kaubeldakse peale õlle ainult külmade söökidega (Traht. Sead. § 7).

4) Viinamüügi avamise ja lõpetamise kohta trahterites ei ole veneaegsed seadused enam maksvad, vaid on maksev R. T. nr. 48 — 1921. a. avaldatud seaduses p. 1. lit. e. On Linna-, Alevi või Vallanõukogu nõusoleku avaldanud teatavas kohas viinamüügi avamiseks, siis annab Linna- või Maakonna-valitsus sama seaduse p. 1. lit c ettenähtud korras loa viinamüügiks. Seadus ei piira loa kestust mingisuguse tähtajaga. Otsustab aga Linna-, Alevi- või Valla-nõukogu viinamüügi-koha sulgeda; lõpetatakse viinamüük otsuses äratähendatud kohas. Viimasele seisukohale on ka Tallinna-Haapsalu Rahukogu oma otsuses asunud, nimelt, et Linna-volikogule on antud võimalus 1921. a. 1. juuni seaduse nr. 44. p. 1. lit. e põhjal (R. T. nr. 48 — 1921. a.) joogikohti sulgeda; sealjuures aga leiab Rahukogu, et Volikogu võib seda oma õigust teostada ainult enda poolt väljaantud sundmääruste alusel. Rahukogu seisukoht, et Linna-volikogule 1921. a. 1. juuni seaduse nr. 44. p. 1. lit. e antud õigus on piiratud, ja Volikogu võib oma õigust teostada ainult sundmäärustega, on ekslik. Kui asuda Rahukogu seisukohale, siis ei saaks Valla-nõukogud üldse nende nõusolekul avatud viinamüügi-kohti sulgeda, sest Valla-nõukogudel ei ole õigus sundmäärusi välja anda. Seadus on aga ka Valla-nõukogudele õiguse annud viina üügi-kohtade sulgemiseks. Sellest tuleb järeldada, et sama seadus ei või Linna-volikogule vähem õigusi anda kui Valla-nõukogule.

5) Linna-volikogu otsuses 15. okt. 1924. a. räägitakse alkoholiliste jookide müügiks kohal tarvitamiseks loa mitteandmisest. Peale viina on ka teisi alkoholilisi jooke, nagu õlu ja marjavein. Õlle müügi kohta on maksev Riigi Teatajas nr. 27 — 1921. a. avaldatud seadus nr. 24, veinide müügi kohta Riigi Teatajas nr. 145/146 — 1920. a. avaldatud seadus nr. 299. Rahukogu otsuses on alkoholiliste jookide müügiks loa andmisest keeldumise küsimust arutatud.

Küsimus aga, missuguste alkoholiliste jookide loa mitteandmise kohta käib kaevatud Tallinna Linna-volikogu otsus ja kas Riigi Teatajas nr. 48. — 1921. a. avaldatud seaduse nr. 44. põhjal on Linna-Volikogul õigus kõikide alkoholiliste jookide müüki sulgeda, on Rahukogu poolt arutamata.

Kõigil neil põhjustel tuleb Rahukogu otsus tühistada ja asi Tallinna-Haapsalu Rahukogule uueks otsustamiseks tagasi saata teises kohtu koosseisus.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 35. põhjal **otsustas** Riigikohus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 17./20. detsembrist 1924. a. tühistada, ja asi samale Rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 23.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. märtsil 1925 a.

Aleksander, Olga, Anna, Konkordia ja Arkadi Abramov'i eestkostja A. Koslovi voliniku vann. adv. Tõnis Jürise kaebus Maakorralduse Peavalitsuse otsuse peale maa võõrandamise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

1. aprillil 1924. a. Riigikohtule antud kaebuses seletab Aleksander, Olga, Anna, Konkordia ja Arkadi Abramovi eestkostja volinik vann. adv. Tõnis Jürine, et Maakorralduse Peavalitsus kinnitanud komisjoni otsuse, millega tema voliandjatelt võõrandatud Narva jõe taga 6 maaüksust, neist jättes võõrandamata kõigest 50 tiinu maad. Kaebaja leiab, et Narva jõe taguste maade võõrandamise seaduse § 3. järele oleks pidanud tema voliandjate maade võõrandamisel võõrandamata jätma igast kuuest maaüksusest 50 tiinu, ja sellepärast palub Riigikohut: „tühistada maakomisjoni ja Maakorralduse Peavalitsuse otsused tema voliandjatelt kuue maaüksuse võõrandamise puhul Narva jõe taga selles osas, milles võõrandamata jäetakse ainult ühele üksusele vastav norm — 50 tiinu, ja kohustada kostjat jätma võõrandamata igast nimetatud kuuest üksusest 50 tiinu, kokku 360 tiinu tema voliandjate omanduseks“.

Asja arutusel Riigikohtus 31. III. 1925. a. seletas kaebajate volinik suusõnaliselt, et Aleksander Abramov pidanud oma maosa lahus ning iseseisvalt ja palus Aleksander Abramovile kuni 50 tiinu kõlblikku maad jätta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Nagu asjatoimetusest nähtub, ei ole kaebuses Maakorralduse Peavalitsusele palutud komisjoni otsust muuta ses mõttes, et Aleksander Abramovile jäetaks 50 tiinu kõlblikku maad, kui iseseisva majapidamisega kaasomanikule, mispärast see küsimus Maakorralduse Peavalitsuses asja otsustamisel ka üldse arutusel ei olnud. Samuti ei sisaldu Riigikohtule antud kaebuses säärast nõudmist, vaid see on avaldatud esmakordselt asja arutusel Riigikohtus ja suusõnaliselt. Neil asjaoludel ja Adm. K. K. § 44. ning Ts. Kp. S. § 332., 334., 706., 747., 773. ja 798. põhjal ei või see palve Riigikohtu arutusele kuuluda.

Mis puutub kaebajate voliniku seletusse, et Narva jõe taguste maade võõrandamise seaduse § 3. järele peaks tema voliandjatele igast võõrandatud maaüksusest 50 tiinu võõrandamata jäetama, kokku 360 tiinu, siis ei saa Riigikohus seda seletust põhjendatuks pidada. Narva jõe taguste maade võõrandamise seaduse § 2. järele (R. T. nr. 89—1922. a., seadus nr. 70) kuuluvad võõrandamisele maad, mida kogusuuruses ühe omaniku päralt üle 75 tiinu. Narva jõe taguste maade võõrandamisel ei tule sellepärast arvesse võtta üksikute maaüksuste suurust eraldi, vaid maaüksuste kogusuurust, mis ühe omaniku päralt. Selle seaduse üldmõte seisab ühe omaniku päralt oleva maa suuruse piiramises ja seaduse § 2. määrab maa kogu-

suuruse ülemääraks, mis ühe omaniku päralt võib olla, 75 tiinu. Sellepärast, kui sama seaduse § 3- määrab, et igast võõrandatavast maaüksusest jääb võõrandamata 50 tiinu kõlblikku maad, siis võib seda mõista üksnes nii, et 50 tiinu maad tuleb võõrandamata jätta võõrandamisele kuuluvast kogu maahulgast, mis ühe omaniku päralt. § 3. teissugune tõlgendamine oleks vastolus seaduse üldmõttega ja § 2-ga, sest kui seaduse üldmõte seisab ühe omaniku päralt oleva kogu maasuuruse piiramises ja § 2. määrab kategooriliselt, et võõrandamisele kuuluvad maad, mida kogusuuruses ühe omaniku päralt üle 75 tiinu, siis ei või maade võõrandamise läbiviimise tulemusena ühe omaniku päralt üle 75 tiinu maad jääda, käesoleval juhtumusel isegi 360 tiinu. Kui seadus on puudulik või seaduses leiduvad vastolud, siis tuleb seadust Ts. Kp. S. § 9. järele tõlgendada seaduse üldmõtte järele. Samuti määrab B. E. S. III kõite sissejuhatuse § XVI, et seaduse tõlgendamine peab kooskõlastama seaduse sihiga. Sellepärast ei või ka Narva jõe taguste maade võõrandamise seaduse § 3. tõlgendamisel peatuma jääda selles paragrahvis tarvitatud sõnade hariliku tähenduse juurde, vaid peab § 3. mõistma kooskõlas seaduse üldmõttega ja § 2-ga.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Aleksander, Olga, Anna, Konkordia ja Arkadi Abramovi eestkostja A. Koslovi voliniku vann. adv. Tõnis Jürise kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 24.

ADMINISTRATIIV - O S A K O N D.

24. aprillil 1925. a.

O.Ü. „Radix'i“ vol.vann. adv. J. Teman'i kaebus rahaministri otsuse peale 10. X. 23. a. Kloostri mõisa piiritusevabrikus õnnetu juhtumuse läbi hukkunud piirituse pealt aktsiisimaksu tagasimaksmisest keeldumise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

27. märtsil 1923. a. seadsid Keila politsei-jaoskonna 43. raiooni ülem Mee-delmann, Kloostri nr. 49. piiritusevabriku valitseja Ludvig Vuks, vastutav viinameister Gustav Eplik, kaks töolist ja kaks eraisikut kokku akti selle kohta, et nimetatud piiritusevabriku kogunõust jookseb piiritust välja; kogunõu pealt võeti aktsiisivalitsus-poolt peale pandud plommid nr. 13487 ja 5314 ära, kogunõu võeti keldrist välja kusjuures selgus, et kogunõu alumine külg oli nelja laua laiuselt ära mädanenud ja nende laudade vahelt ning laudadest enestest oli piiritust välja jooksnud. Vabriku valitseja Vuks leidis keldri revideerimisel 5980⁰ piiritust puudu olevat. Aktis öeldakse, et Kloostri vabriku valitsus palub aktsiisivalitsuse 1. ringkonda kaduma läinud piirituse aktsiisimaksust vabastada.

O/Ü. „Radix“, kelle kasutada on Kloostri piiritusevabrik, volitas Ludvig Vuks'i pöörama palvega 8. aug. 1923. a. Aktsiisi Peavalitsuse poole välja maksta akti järele 27. märtsist 1923. a. puuduva — 5980⁰ piirituse eest kinnipeetud aktsiisimaks, kusjuures Vuks seletas, et kui arvesse võtta seaduse järele lubatud keldrikadu 2⁰/₀, siis ei tuleks kinnipeetud summa mitte nii nii suur, sest olevat põletatud 198 809⁰ piiritust ja sellega olevat lubatud kadu 3976⁰ nii et puudujääk oleks umbes 2000⁰, kuid mitte 5980⁰.

13. sept. 1923. a. nr. 4754. all teatas Aktsiisi Peavalitsus tähendatud palve peale Kloostri mõisa piiritusevabriku valitsusele, et palve on tagasi lükatud, sest et tema täitmiseks puudub seaduslik alus.

Selle otsuse vastu andis O/Ü. „Radix“ kaebuse rahaministrile, paludes aktsiisimaksust vabastamist ja tähendades selle peale, et piiritus on kaduma läinud õnnetu juhtumuse läbi.

Selle palve peale teatas Rahaministeerium 10. okt. 1923. a. nr. 3452. all O/Ü. „Radix“ile, et rahaministri resolutsiooniga 10. X. 1923. a. on palve rahuldamata jäetud, sest et paluja poolt sellekohased seaduse nõudmised täitmata on jäänud.

Riigikohtule antud kaebuses palub O/Ü. „Radix“i volinik vann. adv. Temant 1) välja nõuda Rahaministeeriumist ja Aktsiisi Peavalitsusest asja kohta käiv toimetust; 2) tunnistajad üle kuulata, kes 27. märtsil 1923. a. olid piirituse-kogunõu ülevaatuse juures; 3) rahaministri otsus 10. okt. 1923. a. ära muuta ja hukkunud 2208⁰ piirituse eest üleliigselt sissenõutud aktsiisimaks 66 240 marka osaühisusele tagasi maksta. Kaebaja toob oma kaebuse põhjenduseks ette, et Akts. Sead. § 327. nõuded olvat käesoleval juhtumisel vabriku poolt täidetud ja et Akts. Sead. § 328. põhjal õnnetu juhtumuse läbi hukkunud piirituse pealt aktsiisimaks peab tagasi makstama.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et O/Ü. „Radix“i voliniku, vann. adv. J. Temanti kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Akts. S. § 328. järele vabastatakse piiritusevabrikute kasutajad aktsiisimaksu tasumisest hukkunud piirituse eest ainult sel juhtumusel, kui kuritarvituse tunnismärkide puudusel piirituse hukkimine on Akts. Sead. § 327. ettenähtud korras tõendatud ja hukkunud piirituse hulk täpselt kindlaks tehtud. Akts. Sead. § 327. nõuab, et piirituse hukkimise juhtumusest piiritusevabriku kasutaja viibimata teataks aktsiisiringkonna valitsusele ja kohalikule politseile, kes aktsiisiametnikkude osavõttel juurd-luse toime paneb.

Käesoleval juhul on piiritusevabriku valitsuse poolt juhtumusest küll politsei-raiooni ülemale teada antud, aga politsei ei ole Akts. Sead. § 327. ettenähtud korras juurdlust toime pannud. Vabriku valitsuse teadaanne piirituse kogunõu jooksmise üle ühes 27. märtsil 1923. a. kokkuseatud aktiga on Aktsiisivalitsuse I ringkonnas saadud alles 6. apr. 1923 a. Selle tõttu ei saadud kindlaks teha, kui palju piiritust oli kaduma läinud, sest et vabrik vahepeal töötas ja piiritust juurde tuli.

Kloostri vabriku kasutajad ise muudavad oma nõudmisi: Palves 8. VIII. 1923 a. palutakse maha jätta aktsiisi umbes 2000⁰ puudujäägi eest ($2000 \times 25 = 50\,000$ mk.) palves Rahaministeeriumi nime peale 19. IX. 1925. a. nõutakse 5980⁰ puudujäägi eest 122 580⁰ marga mahajätmist ja Riigikohtule antud kaebuses palutakse tagasi mõista 66 240 marka. Nii ei ole ka vabriku valitsusel enesel kindlasti teada, kui palju piiritust kaduma läks.

Sellepärast ei olnud Aktsiisi Peavalitsusel ja rahaministril Akts. Sead. § 328. põhjal seaduslikku alust vabastada kaebajat aktsiisimaksust puudujäänud piirituse eest. Ei olnud ka alust maha jätta 5 marka iga puuduva kraadi pealt piirituse vabriku kasutajale Rahaministeeriumi ja piiritusevabrikantide ühisuse Rosen ja Ko. vahel piirituse valmistamise üle 1922./23 a. hooajal sõlmitud lepingu p. 6. põhjal, sest piirituse kadu tuli sellest, et piirituse-kogunõu lauad olid määdad ja lasksid piiritust läbi, mida peab lugema hooletuseks, aga mitte õnnetuks juhtumuseks. Piirituse kadu ei oleks olnud, kui vabriku valitsus enne vabriku käimapanemist oleks järele vaadanud, kas vabriku sisseseade ja nõud on terved ja korras.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal **otsustas** Riigikohus: O/Ü. „Radix'i“ voliniku vann. adv. J. Temant'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 25.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. aprillil 1925. a.

1) *Martin Nurga (Nurk) ja Jaak Ungersoni*, 2) *a./s. A. Reier ja Ko. voliniku vann. adv. Viktor Johanson*, 3) *Karl Taklaja*, 4) *Aleksander Prikk'i*, 5) *a./s. A. Reier ja Ko. juhatuseliikme Villem Reinoki*, 6) *Georg Feldmanni ja Hugo Jürgensi*, 7) *k./m. Karl Holst ja Ko. voliniku vann. adv. abi Hugo Narise*, 8) *a./s. A. Reier ja Ko. juhatuseliikme Mihail Jack'i*, 9) *August Kuusi ja 10) Peeter Luksepa kaebused rahaministri otsuse peale 15. aug. 1924. a. tempelmaksu asjas.*

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

15.—17. I. 1923. a. revideeris Tallinna linna 3. jaosk. maksuinspektori abi k. t. a./s. A. Reier ja Ko. tubakavabriku asjaajamist ning leidis seejuures 76 kirjalikkude tellimist, mis vabriku poolt täidetud ning tempelmaksustamata. Asja kohta kokkuseatud protokollis ühes juurdelisatud tempelmaksustamata kirjalikkude tellimistega esitas 3. jaosk. maksuinspektor kaaskirjaga 18. I. 1923. a. Otsekooste Maksude Peavalitsusele otsustamiseks Tempelmaksu-seaduse rikkumise eest. Otsekooste Maksude Peavalitsus arutas asja 31. dets. 1923. a. ja silmas pidades, et kaubateellimised, mis a./s. A. Reier ja Ko. poolt täitmiseks vastu võetud, tõendavad ostumüügi lepingute sõlmimist ning seega Tempelm. Sead. § 1. p. 1. põhjal ostumüügi lepingu sarnaselt tempelmaksu alla käivad tariifi nr. 16./10. p. c järele, otsustas Tempelm. Sead. § 1., 8., 9. ja 14. põhjal: nõuda 1) a./s. A. Reier ja Ko. lt 6 296 mk. tempelmaksu solidaarselt tellimiste andjatega nende tellimiste tempelmaksusummade piirides ja 2) tempeltrahvi: a./s. Reier ja Ko. juhatuseliikmeilt solidaarselt 62 960 marka ja kõigilt kaubateellijailt vastavalt nende tellimiste tempelmaksule kümnekordselt arvatult. Otsek. Maksude Peavalitsuse otsuse vastu antud vastulaused on

rahaministri otsusega 15. VIII. 1924. a. rahuldamata jäetud. Rahaministri otsuse peale 15. VIII. 1924. a. on Riigikohtule annud eraldi kaebuse 1) Martin Nurk ja Jaak Ungerson, 2) a./s. A. Reier ja Ko. volinik vann. adv. Viktor Johanson, 3) Karl Taklaja, 4) Aleksander Prikk, 5) a./s. A. Reier ja Ko. juhatuseliige Villem Reinok, 6) Georg Feldmann ja Hugo Jürgens, 7) k./m. Karl Holst ja Ko. volinik vann. adv. abi Hugo Naris, 8) a./s. A. Reier ja Ko. juhatuseliige Mihail Jack, 9) August Kuus ja 10) Peeter Luksepp. Kaebajad paluvad rahaministri otsuse ära muuta ja nad vabastada nii tempelmaksust kui ka tempeltrahvist, seletades ühiselt et kirjalikud kaubatellimised, kuigi nad a./s. poolt vastu võetud ja teatud summa peale täidetud, ei kuulu tempelmaksustamisele. Kaebajad leiavad, et Tempelm. Sead. § 1. järele kuuluvad tempelmaksustamisele ainult kirjalikud lepingud ja kirjad, kui need sisaldavad kirjalikku kokkulepet, mitte aga kirjalikud pakkumised — offerdid, mis teiselt poolt suusõnaliselt või vaikides vastu võetakse. B. E. S. § 3136. kohaldamise kirjalikkude tellimiste tempelmaksustamise küsimuse otsustamisel leiavad kaebajad ebakohase olevat, sest selle paragrahvi tõlgendamisel minevat teadlaste arvamised lahku, kas lepingut lugeda sõlmituks sellest momendist, kui teine lepinguosaline pakkumise vastu on võtnud, või sellest momendist, kui pakkumise saatja on kontrahendilt pakkumise peale vastuse saanud. Säärane kindlusetus ei olevat lubatav fiskaalseadustes ning fiskaalseadusi ei võivat ka laiendavalt tõlgendada. A./s. A. Reier ja Ko. poolt tellimiste täitmise üle väljaantud arved olevat kõik tempelmaksustatud. Ülaltähendatud kaebusi Riigikohtule esitades palub rahaminister kaebused tagajärjeta jätta, seletades: 1) et B. E. S. § 3136. järele loetakse täitmiseks vastuvõetud kirjalik tellimine lepingut väljendavaks dokumendiks, mis Tempelm. Sead. § 1. teise lõike järele tempelmaksustamisele kuulub, 2) et leping-dokumendi tempelmaksustamine ei olene arve tempelmaksustamisest, mispärast ei ole tähtsust asjaolul, et tellimiste täitmise üle väljaantud arved on tempelmaksustatud; 3) et Vene Tempelm. Seaduse juurde kuuluva tähestiku nr. 89. all on otsekohe öeldud, et täitmiseks vastuvõetud tellimised tuleb maksustada nagu leping-dokumendid, ja sellel seisukohal asunud ka endine Vene Senat.

Asja arutusel otsustas Riigikohus prokuröri ja poolte nõusolekul ühendada kõik ülaltähendatud kaebused ühiseks asjatoimetuseks, arvesse võttes, et kaebused on esitatud rahaministri ühe ja sellesama otsuse peale ja et asja algmaterjal on ühine.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Otsek. Maksude Peavalitsus ja rahaminister on põhjendanud kirjalikkude kaubatellimiste tempelmaksustamise Tariifi nr. 16/10. p. c järele Tempelm. Sead. § 1. teisele lõikele. Kuid Tempelm. Sead. § 1. tähendatud osa ei saa tõlgendada selles mõttes, et tema põhjal kuuluksid tempelmaksustamisele kirjalikud kauba tellimised. § 1. teine lõige lausub: „leping-dokumentidega võrdsed selle määrase mõttes on kirjad, milles teada antakse kokkuleppest juriidilise toimingu kohta, kui kolme nädala jooksul pärast selle kirja ärasaatmist, millest kokkulepe järeldeb, tempelmaksustatud dokumenti juriidilise toimingu kohta ei tehta“. Kirjalikku kaubatellimist ei saa pidada kirjaks, milles teada antakse kokkuleppest juriidilise toimingu kohta, sest selle eesmärgiks on alles kokkulepet saavutada ja kokkulepe sünnib B. E. S. § 3136. järele alles siis, kui kirjalik tellimine kontrahendi poolt on vastu võetud. Tellimiskirja ärasaatmise momendil ei ole veel mingisugust kokkulepet olemas, see kiri iseenesest ei väljenda kokkulepet, selle kirja ärasaatmise momendil on isegi teadmata, kas pakkumine kontrahendi poolt üldse vastu võetakse ja millal vastu võe-

takse, ja sellepärast ei saa ka siduda säärase kirja ärasaatmise momendiga tempelmaksu-kohustuse tekkimise momenti, nagu see Tempelm. Sead. § 1. teises lõikes nimetatud kirjade kohta on ette nähtud. Õige võttes kaebajate väidet, et fiskaalseadusi ei või laiendavalt seletada, leiab Riigikohus, et Tempelm. Sead. § 1. teises lõikes nimetatud kirjade all ei tule mõista mitte kirjalikke tellimisofferte. Vaid nende all võiks mõista ainult erilisi kirjalikke vastuseid offertide peale, milles ka tõeliselt avaldub kokkulepe juriidilise toimingu kohta. Erilise kirjaliku vastuse puudumisel võib aga täitmiseks vastuvõetud kirjalik kaubatellimine tempelmaksustamisele kuuluda ainult Tempelm. Sead. § 2. alustel, s. o. kui suusõnaline juriidiline toiming. Vene Tempelm. Sead. nimestik ja end. Vene Senati seletused kirjalikkude kaubatellimiste tempelmaksustamise kohta ei või käesoleva asja otsustamisel mõõduandvad olla, sest Saksa okupatsiooni ajal maksmapandud Tempelmaksu Seaduse ja selle juurde kuuluva tariifi määrused asja kohta ei ole samasugused kui Vene Tempelm. Sead. määrused. Kõige selle põhjal leiab Riigikohus, et käesolevas asjas ei olnud alust Tempelm. Sead. § 1. teise lõike põhjal kirjalikke kaubatellimisi tempelmaksustada, ja sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal: Rahaministri otsus 15. augustist 1924. a. ja Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsus 31. detsembrist 1923. a. 1) Martin Nurgale ja Jaak Ungersonile, 2) a./s. A. Reier ja Ko'le, 3) Karl Taklaja'le, 4) Aleksander Prikk'ile, 5) a./s. A. Reier ja Ko. juhatuseliikmeile Villem Reinokile ja 6) Mihail Jackile, 7) k./m. Karl Holst ja Ko., 8) Georg Feldmannile ja Hugo Jürgensile, 9) August Kuusile ja 10) Peeter Luksepale tempelmaksu ning tempeltrahvi määramise kohta tühistada.

Nr. 26.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. aprillil 1925. a.

Kastre metstkonna metsaülemale Heinrich Karu kaebus Metsade Peavalitsuse otsuse peale teise koha peale ümberpaigutamise pärast.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, prokuröri abi K. Luud.

Põllutöö-ministeeriumi Metsade Peavalitsus teatas 23. III. 1925. a. nr. S/2389. all Kastre metstkonna metsaülemale Heinrich Karule, et teenistuse huvides on otsustatud ta ümber paigutada Sangaste metstkonda sama ameti peale, endise 8910 margaga ja 3500 marga sõidu- ning päevarahaga kuus, ja et sellepärast tehakse temale ülesandeks metskond tema, Karu asemele määratud Sangaste metstkonna metsaülemale H. Varres'ele üle anda ja uuele metstkonna metsaülemale kohuste täitmisele asuda, millest Peavalitsusele tuleb teatada. Ümberpaigutamine peab hiljemalt 15. aprilliks s. a. lõpetatud olema. Teadaande lõpul on öiendus: „Põllutöö-ministri nõusolek 21. III. 25. a.“

Selle korralduse vastu andis Heinrich Karu kaebuse Riigikohtule, milles palub:

- 1) Metsade Peavalitsuse otsus tema ümberpaigutamise asjas kiires korras seisma panna;
- 2) Välja nõuda Metsade Peavalitsuselt tema ümberpaigutamisse puutuv algtoimetus;
- 3) Metsade Peavalitsuse otsus tema, kaebaja, ümberpaigutamise asjas tühistada.

Oma kaebuses seletab Heinrich Karu, et ümberpaigutamiseks pole tema nõusolekut küsitud, ümberpaigutamise algtoimetusest ei olewat temale midagi teatatud ega temalt ümberpaigutamise asjas seletust nõutud. Riigi Teatajas nr. 85—1923. a. väljakuulutatud määruste järele olewat tal Kastres tarvitada prii korter ühes kõrvaliste ruumidega ja hoonetega, 21,35 tiinu maad lepingu järele palgamaana kasutada, mille eest ta küll renti maksvat, mis aga ka teatavat sissetulekut andvat. Olemasolevate seaduste järele pidavat iga maa kasutajale vähemalt 6 kuud enne üles öeldama, et maa kasutaja oma majapidamist võiks likvideerida, tema, kaebaja, käest nõufavat aga 2 nädala jooksul metskonna üleandmist ja ümberkolimist uuele kohale, mis Kastrest kõige vähemalt 80 versta maanteed mööda kaugel, ja seda kõik teelagunemise ajal. Ümberpaigutamise eeskirjast ei olewat näha, et kaebajal Sangastes niisamuti prii korter ja palgamaa kasutada oleks. Kui seal maad ei ole või kui seda vähe on, pidavat ta oma põllumajandusliku inventari suure kahjuga ära müüma. Peale inventari olewat kaebajal Kastres 36 mesilaseperet, mida praegusel ajal üldse ei saavat üle vedada. Sangastes ei olewat, nagu kaebajal teada, mesilaste pidamine üldse mitte võimalik. Ka olewat kaebajal kaks last koolitada. Ümberpaigutamine ähvardavat kaebajat majanduslikult täiesti hävitada. Ka teenistuse ehk riigi huvides ei võivat ümberpaigutamine olla, sest kaebaja olewat Kastres juba 24½ aastat metsaülemaks olnud. Kastre metskond olewat I järgu metskond; seal olewat suur lauutööstus, mida kaebaja valitsenud. Kaebaja olewat Tartu maakonnas ainuke kõrgema akadeemilise eriharidusega metsaülem. Sangaste metskond olewat vähema tähtsusega metskond. Metsaülem H. Varres, keda kaebaja asemele Kastresse tahetakse paigutada, olewat alles vilumata noormees, olewat hiljuti Tartus 6-kuulised alamad metsaasjanduse-kursused lõpetanud ja ainult paar aastat metsaülem olnud. Iii siis ei võivat ümberpaigutamisest teenistuse ehk riigi huvides jutugi olla. Kaebaja arvates tahetavat teda trahviks ümber paigutada, sest et tema kord julgenud Riigikohtu poole pöörduda palvega temale ülekohtuselt tehtud noomistuse äramuutmise asjas, missugune palve Riigikohtu poolt ka rahuldatud.

Riigikohtu korraldava koosoleku otsusega 4. aprillist 1925. a. on Metsade Peavalitsuse ülema otsuse täitmine kaebaja Heinrich Karu ümberpaigutamise asjus Adm. K. K. § 13. põhjal esialgselt seisma pandud.

Riigikohtule Metsade Peavalitsuse poolt saadetud käesoleva asja kohta käivast algtoimetusest on näha, et metsainspektori V. Erdelli ja kohtuasjade ajaja Adolf Andersoni ettekande peale 6. märtsist 1925. a. metsaülema Karu väärtegade kohta on põllutöö-ministri resolutsioon 7. III. 1925. a.: „1) metsaülema Karu ümberpaigutamiseks teenistuse huvides viibimata ettepanekuga esineda, 2) juurdlusmaterjali põhjal ta kohtulikule vastutusele võtta Peavalitsuse laimamise pärast“.

Samas toimetuses leiduvas Metsade Peavalitsuse juhataja õienduses 20 märtsist 1925. a. on öeldud, et metsaülema Karu ümberpaigutamise asjus põllutöö-ministri resolutsiooni põhjal 7. III. 1925. a. on aluseks järgmised asjaolud:

1) Kod. Martinsoni kaebuse peale toimepandud juurdlus ühes metsainspektor Erdelli ja kohtuasjade ajaja Adolf Andersoni ettekandega, milles viimased soovivad metsaülem Karu teenistuse huvides teise koha peale ümber paigutada;

2) Metsainspektor Erdelli ettekanne metsamajanduslikus mõttes leitud mitte otstarbekohaste korralduste pärast, mis tekitanud halva vahekorra rahvaga.

3) Metsamajanduse-osakonna juhataja hr. Reidolfi ettekanne 15. ja 16. märtsil 1925. a. Tallinnas ärapeetud ülemaalse asunikude-riigirentnikkude IV kongressil metsaülema Karu tegevuse kohta avaldatud protesti ja sooviavalduse kohta, et Karu viibimata Kastre metsaülema koha pealt tagandataks.

4) Karu Metsade Peavalitsuse ja ametkonna laimamise pärast N. S. § 393. ja 394. põhjal Metsade Peavalitsuse ülema poolt kohtu alla andmine.

21. märtsil 1925. a. nr. 2389. all Metsade Peavalitsuse poolt Tartu-Võru Rahukogu prokurörile saadetud vahikirjas palutakse kogutud andmete põhjal metsaülema Karu vastu eeluurimist alata.

Asjaarutamisel Riigikohtus seletas kaebaja Karu volinik vann. adv. F. Karlson, toetades kaebust, et teenistuse huvides ümberpaigutada võidavat ainult ümberpaigutatava ametniku nõusolekul, käesoleval juhul aga ei olevat tema volitaja käest nõusolekut küsitud. Teenistuse Sead. (V. S. K. III k.) § 187. mõiste järele olevat ümberpaigutamine seesama mis uude kohta teenistusse määramine, ja selleks tulevat vastava palvega esineda. Kui aga ümberpaigutamine on ette võetud karistusena, siis oleks pidanud N. S. § 65. põhjal talitama ja ümberpaigutamine oleks pidanud sellekohaselt ka põhjendatud olema. Riigikohus olevat selles küsimuses juba põhimõttelise seisukoha võtnud ja seletanud, et ilma vastava sooviavalduseta ei või ametnikku teise kohta ümber paigutada (Riigikohtu Adm. osak. otsus 17. IV. 20. a. nr. 201). Sisulisest küljest ei olevat ümberpaigutamise põhjendused küllalt kaaluvad; Karule ei olevat revideerimisakti näidatud ja sellega olevat talt võimalus võetud leitud väärnähtuste kohta seletust anda.

Põllutöö-ministeeriumi esindaja vann. adv. N. Talts juhtis tähelepanu selle peale, et kaebus on antud Metsade Peavalitsuse otsuse vastu, kuna Metsade Peavalitsus ei olevat mingisugust otsust teinud, vaid otsus olevat tehtud põllutöö-ministri poolt, mispärast palus kaebuse läbivaatamiselt kõrvaldada. Mis puutub küsimusse, kas oli Põllutöö-ministeeriumil õigus metsaülema Karu ilma tema nõusolekuta teise kohta ümber paigutada, siis tulevat selle küsimuse peale jaatavalt vastata. Minist. Asut. Sead. järele olevat minister kõrgema võimu esindaja ja tema pidavat selle järele valvama, et ametnikud oma kohuseid täidaksid ning riigihuvide kohaselt töötaksid. Selleks pidavat ministeeriumil õigus olema ametnikke valida. Teenist. Sead. (V. S. K. III k.) § 189. on öeldud, et ametikohad on kohustatud hoolitsema selle eest, et ametnikud oleksid kohtadele kõlvulised ja kohased. Teenistuse Sead. § 174. järele sündivat ümberpaigutamine samadel tingimustel kui teenistusse võtmine. Ainult Kohtu Asut. Sead. tegevat teatud kitsendusi kohtunikkude ja kohtu-uurijate ümberpaigutamisel. Teistes ministeeriumides ei olevat ametnikkude ümberpaigutamine kitsendatud. Teenistuse Sead. § 787. andvat selleks laiad volitused, kuigi see otsekohe ei olevat väljendatud. Teenistuse Sead. § 219. räägib, et päeva-rahaga makstakse ainult niisugusel juhul, kui paigutatakse ümber mitte oma tahtmise järele.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Põllutöö-ministeeriumi esindaja taandus, et kaebus tuleb läbivaatamata jätta kui sihitud Metsade Peavalitsuse otsuse vastu, kuna otsuse olevat teinud põllutöö-minister, tuleb tagajärjeta jätta, sest Metsade Peavalitsuse teadaandest 23. III. 1925. a. nr. S. 2389. kaebaja ümberpaigutamise kohta ei ole näha, et ümberpaigutamise otsus oleks põllutöö-ministri, aga mitte Metsade Peavalitsuse poolt tehtud. Kui ka teadaandes tähendatakse põllutöö-ministri nõusoleku peale 21. III. 1925. a., ei tähenda see veel mitte, et põllutöö-minister oleks kaebaja ümberpaigutamise kohta otsuse teinud.

Kaebuse sisulisele arutusele üle minnes leiab Riigikohus, et metsaülema Heinrich Karu kaebus tuleb tagajärjeta jätta: Riigi Teenistuse Seaduse § 187. on kõne ametnikkude ümberpaigutamisest ametnikkude omal soovil ning palvel Ametnikkude ümberpaigutamisest, mööda minnes nende soovist riigi teenistuse huvides, Riigi Teenistuse Seadus otsekohe ei räägi, aga et ümberpaigutamine teenistuse huvides võib sündida, sellest on kõne V. S. K. III k. § 219., kus on öeldud, et säärasel juhul antakse ametnikkudele sõiduraha. Omal palvel ümberpaigutamise korral Vene valitsuse ajal ametnikud sõiduraha ei saanud, välja arvatud seaduses ettenähtud kordadel ümberpaigutamised omal soovil kaugeisse kohtadesse, nagu Siberisse Taga-Kaukasusse j. m.

Ümberpaigutamine, mööda minnes ametniku soovist, nagu tähendatud paragrahvide sisust võib järeldada, võib sündida mitte ülemuse lihtsa äranägemise järele, vaid ümberpaigutamise põhjused võivad olla ainult riigiteenistuse huvid. Et ametnikkude ümberpaigutamine riigiteenistuse huvides ei ole seadusega keelatud, järgneb ka sellest, et näit. kohtunikke ei või ilma nende nõusolekuta ümber paigutada (Kohtu Asut. Sead. § 243); kohtu-uurijaid võib ühest jaoskonnast teise jaoskonda ümber paigutada ainult teatavil juhtumusil (Kohtu Asut. Sead. § 227), teiste ametnikkude ümberpaigutamise kohta ei ole Riigi Teenistuse Seaduses (V. S. K. III k.) mingisugust keeldu ega erimäärusi.

Ka Riigi Teatajas nr. 149 — 1924. a. avaldatud Riigi Teenistuse Seaduse järele, mis küll veel maksuma ei ole pandud, on ametnikkude ümberpaigutamine lubatud (§ 11—13).

Mis puutub kaebaja Karu ümberpaigutamisse, siis on Metsade Peavalitsuse õienduses 20. märtsist 1925. a. lähemalt ära tähendatud asjaolud, mis kaebaja Karu ümberpaigutamise teenistuse huvides tarvilikuks tegid, nii et kaebaja Karu ümberpaigutamine ei ole sündinud ülemuse lihtsa äranägemise järele. Kaebaja kohta Metsade Peavalitsuse poolt kogutud andmeid üksikasjaliselt järele katsuda ei leia Riigikohus tarviliku olevat ja kaebaja voliniku poolt asja arutamisel avaldatud palve, selleks tunnistajaid üle kuulata, tuleb tagajärjeta jätta.

Heinrich Karu kaebuses tähendatud asjaolu, et tema majanduslikud huvid ümberpaigutamise läbi kannatavad, ei või ümberpaigutamise otsuse tühistamiseks põhjust anda, sest riigiametnikkude ametisse nimetamise ja ümberpaigutamise juures tuleb kõige pealt riigi, aga mitte üksiku ametniku majanduslikke huvisid silmas pidada.

Mis puutub Riigikohtu otsusesse 17. apr. 1920. a. Pärnu posti-telegr.-telefoni kontori 4. järgu ametniku Ludmilla Ilvesti kaebuse asjas Posti-telegraafi-telefoni Peavalitsuse määruse peale 23. veebr. 1920. a. tema ümberpaigutamise kohta Pärnust Valka, missuguse otsuse peale kaebaja Karu volinik asjaarutamisel Riigikohtus tähendas, siis ei ole sel otsusel käesoleva asja kohta tähtsust, sest Riigikohus leidis, et Ludmilla Ilvest oli ümber paigutatud ainult sellepärast, et Valgas oli tarvidus amet-

niku järele, tähendab, oli ümber paigutatud ilma mingisuguse põhjuse ülemuse äranägemise järele ja mitte teenistuse huvides, kuna kaebaja Karu on ümber paigutatud teenistuse huvides.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Kastre metskonna metsaülema Heinrich Karu kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 27.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. mail 1925. a.

Liisa Rebase voliniku Ivan Rebase ja Mari Pilleri kassatsioonikaebused Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 25. okt. 1924. a. Petseri valla Šlähova-Rogova-Gora puustuse-eramaast maa eraldamise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

14./28. märtsil 1924. a. otsustas Riigikohus: Maakorralduse Peakomisjoni otsus 7. nov. 1923 a. tühistada ja asi Peakomisjonile uueks otsustamiseks saata.

Riigikohus leidis: Maakorraldus on ettevõetud Maakorr. Sead. (V. S. K. X k. 3. j.) § 2. p. b ettenähtud maadel. Seesugustel maadel maakorralduse läbiviimisel käiakse, nagu § 2. ette kirjutab, külakogukondade maade kohta käivate määruste järele, võttes arvesse sealjuures, kas oli maapidamine kogukondlik või talude viisi.

Kui eraomanduses olevat maad ei ole peetud kogukondlikul viisil (общинное передельное владение), võidakse maakorralduse juhtnõotide (наказъ) § 127. järele Maakorr. Sead. § 2. p. b ettenähtud maadel maakorraldust läbi viia ainult sel korral, kui kõik maakorralduse alla võetud maa-ala ära krunditakse. Käesoleval juhul on ära krunditud ning välja eraldatud ühisest omandusest Preobraženskile kuuluv osa, kuna Pillerile ja Rebasele on jäetud ühine krunt ja nende osad on jäetud välja eraldamata, mis juhtnõotide § 127. järele ei ole lubatud.

Peale selle ei ole Petseri Maakorralduse Komisjon ja Peakomisjon arvesse võtnud, et käesoleval juhul Marie Pilleri lahtiütlemisega maakorraldusest langes ära alus maakorralduse elluviimiseks, sest et ei olnud enam olemas Maakorralduse-seaduse § 50. p. 2. ja 66. ettenähtud maakorralduse elluviimise soovijate enamust, sest et Liisa Rebane ülepea soovi ei olnud avaldanud maakorraldusest osa võtta ja maakorraldus oli ette võetud Maakorr. Sead. § 2. p. b ettenähtud eraomanduses olevatel maadel, kus ilma enamuse nõusolekuta ülepea ei või maakorraldust ette võtta ega lähi viia.

Käesoleval juhul oleks õigus olnud maa väljaeraldamist Preobraženskile ette võtta Maakorr. Sead. IV peatüki korras, kui tema, Rebane, ja Piller oleksid oma maad pidanud kogukondlikul alusel ümberjagamiseга (общинное передѣльное владѣние).

Oma otsuseга 25. okt. 1924. a. kinnitas Maakorralduse Peakomisjon Petseri Maakorralduse komisjoni otsuse 14. aprillist 1923. a.

Peakomisjon põhistab oma otsust järgmiselt: Šlähova-Rogova-Gora puustuse maaomanikkude maasiilud on, nagu koha peal täiendavalt selgitatud, isekeskis segamini (непосредственная чрезполосность); teiste maandikkude ehk viimaste osadega neil ühendust ei ole, mille juures siilumaade ära kaotamiseks oleks taivis olnud teiste maid juurde tõmmata, nagu seda Maakorr. Sead. § 50. nõuab. Käesoleval juhul krunditava maa piirkond (дача разверстанія) on nimetatud puustusmaa üksus, mis looduses kindlates piirides oli ära märgitud. Et Mari Pilleri lahtiütlemisega maakorraldamisest ära langes alus täieliseks kruntimiseks (разверстаніе), siis ei loobunud üks osanikest maaeraldamise nõudmisest ja see maaeraldamine (выдѣль) on Maakorralduse Seaduse IV peatüki põhjal läbi viidud ja Petseri Maakorralduse Komisjon on asja otsustanud, käsitades nimetatud seaduse § 36. Puustuse osanikkude maakasutamine ei erine teiste hingemaade kasutamise viisidest: maade ümberjagamine on tarvitamisel, osa maad on ühiskasutamisel ja lõplikku maade jagamist ning kasutamist talude viisi (подворнокоренные) ei ole olnud, nagu osanikud ise seletavad.

Maakorralduse Peakomisjoni otsuse vastu on 1) Liisa Rebase voliniku Ivan Rebase ja 2) Mari Pilleri poolt antud kaebused, milles esimene palub Peakomisjoni otsuse ära muuta ja tunnistada tema maa-ala kruntimise alla mitte käivaks, viimane — Peakomisjoni otsuse tühistada ja asja Peakomisjonile uueks otsustamiseks saata

Liisa Rebase volinik seletab oma kaebuses, et Liisa Rebane ja teised kaasomanikud kasutasid maad mitte kogukondlikul alusel ümberjagamiseга, vaid talude viisi, ja et maad ei käinud vahetamise alla, mispärast ei olnud õigust Preobraženski maad Maakorr. Sead. § 20., 50. ja 90. korras välja eraldada, sest et Rebane ja Piller, s. o. enamik, ei soovinud väljaeraldamist. Eraldades Preobraženski maa olevat Peakomisjon rikkunud Maakorralduse Sead. juhtnõride § 127.

Mari Piller tähendab oma kaebuses selle peale, et kruntimisele on võetud eraomanduses olev maa, mida juba 25 aastat ümberjagamata on peetud; tema ja Preobraženski olevat ainult iga aasta heinamaa-tükke vahetanud, mis aga ei olevat maade ümberjagamine. Maakorralduse Peakomisjon olevat rikkunud Maakorr. Sead. § 50. p. 2. ja § 66. ja juhtnööri § 127.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud Maakorralduse Peakomisjoni otsust tuleb tühistada ja asi Peakomisjonile uueks otsustamiseks saata järgmistel põhjustel:

Maakorralduse juhtnõride § 127. järele võidakse eraomanduses olevatel maadel, mis ette nähtud Maakorr. Sead. § 2. p. b, maakorraldust läbi viia ainult sel korral, kui kõik maakorralduse maa-ala ära krunditakse. Käesoleval juhul on aga välja eraldatud ühisest omandusest ainult Preobraženskile kuuluv osa. Säärast eraldamist oleks võidud ette võtta ainult sel korral, kui Piller, Rebane ja Preobraženski oleksid maad pidanud kogukondlikul alusel ümberjagamiseга. Peakomisjon on leidnud, et nimetatud isikud on maad ka seesugusel viisil pidanud. Säärase maakasutamise viisi tunnismärke on Peakomisjon leidnud selles, et maad kasutatakse siiludena, mis isekeskis segamini, et maade ümberjagamine on tarvitamisel, aga maad on ühiskasutamisel ja lõplikku maade jagamist ning kasutamist talude viisi (подворнокорен-

ные) ei ole olnud, nagu osanikud ise seletavad. Maade ümberjagamiseks loeb Peakomisjon, nagu Peakomisjoni poolt Riigikohtule antud seletusest näha, iga-aastast heinamaa vahetamist Pilleri ja Preobraženski vahel, kuna see olevat jagamine väärtuse järele (качественный переделъ).

Need peakomisjoni otsuse põhjendused on ekslikud. Maa ümberjagamise all, millest räägib juhtnõotide § 127., tuleb mõista ainult niisugust jagamist, mis ette võetakse samasuguses korras ja alusel, kui külamaade (мірскія землі) jagamised ette võeti üldise Talurahva-seaduse § 24.—37. ettenähtud korras. Iga-aastast heinamaatükkide vahetamist Pilleri ja Preobraženski vahel ja maa siiludena kasutamist ei saa lugeda maa kasutamiseks kogukondlikul alusel ümberjagamisega.

Sellepärast oleks käesoleval juhul võidud Šlähova-Rogova-Gora puustusemaad maakorralduse alla võtta ainult siis, kui kõik omanikud või enamik seda soovivad, vastasel korral aga tuleb asi ära lõpetada.

Preobraženskil on õigus maa eraldamist nõuda, kui kaasomanikud eraldamisega nõus ei ole, ainult S. K. X k. 1. j. § 552. märkuses ettenähtud korras.

Maakorralduse Peakomisjon on rikkunud Maakorr. Seadl. § 2. p. b, § 50. p. 2. ja 66. ja juhtnõotide § 127.

Kõige selle ja Riigikohtu-seaduse § 17., Maakorr. Sead. (V. S. k. X k. 3. j.) § 115. ja Riigi Teatajas nr. 88./89. — 1921. a. avaldatud seaduse nr. 172. § 1. p. e põhjal **otsustas** Riigikohus: Maakorralduse Peakomisjoni otsus 25. oktoobrist 1924. a. tühistada ja asi nimetatud Peakomisjonile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 28.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. mail 1925. a.

Sõjaministeeriumi vol. juriskonsult Nikolai Narkevitši ettekanne Riigi Raudteevalitsuselt raudteel kadumaläinud sõjaväe-kraami eest 21 500 marga kahjatusu nõudmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Sõjaministeeriumi voliniku juriskonsult polkovnik Nikolai Narkevitši ettekanne 25. juulist 1922. a., millega palutakse Raudteevalitsuselt välja mõista vagunist nr. 4581 25. jaanuaril 1920. a. kadumaläinud II. diviisi indendandile määratud kraami eest 21 500 marka ühes 6°/_o nõudmispäevast arvates, tuleb läbivaatamiselt kõrvaldada järgmistel põhjustel:

Ülalnimetatud asi on Riigikohtu administratiiv-osakonnale sisse antud Ts. Kp. S. § 1297. ja Riigikohtu Seaduse § 17. põhjal.

Ts. Kp. S. § 1297. järele lahendatakse vaidlused kroonu varanduste asjus, mis on tekkinud Ministeeriumide ehk Peavalitsuste vahel nende Ministeeriumide ehk Peavalitsuste Peajuhatajate (glavnõh natšalnikov) vahelisel kokkuleppel; kui aga kokkuleppet ei saavutata, siis kantakse asi Valitseva Senati I Departemangule lahendamiseks ette. Et Riigikohtu-seaduse (R. T. nr. 82./83. — 1919. a.) § 17. põhjal on Riigikohtu Administratiiv-osakonnale antud endise Vene Senati I Departemangu õigused ning kohused, võiks ju järeldada, et ka käesoleva vaidluse lahendamine allub Riigikohtu administratiiv-osakonnale, kuid see ei ole nii, mis selgub järgmistest kaalutlustest.

Ts. Kp. S. § 1297. ei anna varanduste asjus tekkinud Ministeeriumide vaheliste vaidluste lahendamist iseäralise administratiiv-kohtu kätte, vaid määrab selleks Valitseva Senati Esimese Departemangu kui kõrgema riikliku valitsemise asutise. See oli ka sel ajal, kui Ts. Kp. S. § 1297. maksmu pandi, väga loomulik, sest puudus ju Vene riigis ühendatud Ministritekabinett. Kroonu varanduste kohta käivad Ministeeriumide vahelised vaidlused, ükskõik, kas nad käivad teatavate varanduste valitsemiste või ühe Ministeeriumi poolt teisele sünnitatud kahjude kohta, nagu käesoleval korral, on ikka puht-riigimajanduslikud, aga mitte tsiviil-õiguslikud vaidlused, sest Riigikassa on ühine kõigile Ministeeriumidele. Sellepärast võib niisuguste riigimajanduslike vaidluste lahendamine sündida riigi valitsemise korras ja valitsemise huvide seisukohast ning kaalutlustel, kuna iga kohus, ka administratiiv-kohus, on seotud seadusega ja ei luba asja otstarbekohasuse seisukohast lahendada, nagu see valitsemise huvides tihtipeale kroonu varanduste valitsemise suhtes tarvilik on.

Seda silmas pidades näeb ka seadus ette, et tähendatud liiki asjade lahendamine kuulub Ministeeriumide või Peavalitsuste peajuhatajate omavahelisele lahendamisele, kuna kohtulik asjade arutamine teeks asjade käigu aeglasemaks, sünnitaks Riigikassale asjata kulusid ja raskendaks teataval määral riigi valitsemise asjade ajamist.

Ei saavuta Ministeeriumide või Peavalitsuste peajuhid omavahel tülüküsimustes kokkulepet, siis peab seda tülüküsimust Ts. Kp. S. § 1297. üldmõtte järele lahendada kõrgem riiklik valitsemisvõim. Meil Eestis on seesuguseks valitsemisvõimuks Vabariigi Valitsus (Põhiseaduse § 57. ja § 60 — R. T. nr. 113/114 — 1920. a.), aga mitte Riigikohtu Administratiiv-osakond, sest Riigikohus teostab Põhiseaduse järele (§ 69) ülemat kohtu-, aga mitte valitsemisvõimu. Endine Vene Valitsev Senat teostas peale kohtu ka kõrgemat valitsemise- ja täidesaatjat võimu. Vene Senatile allusid üldise reeglina kõik riiklikud asutised (v. V. Sen. As. S. 1917. a. väljaanne § 1). Kuni Eesti Vabariigi Põhiseaduse maksmahakkamiseni võis küll Riigikohtu-seaduse § 17-st järeldada, et kõik endise Vene Senati I, II, III ja IV departemangu kui kõrgema administratiiv-asutise õigused ning kohustused kuulusid Riigikohtu Administratiiv-osakonnale ja et sel ajal oleks võinud ja pidanud Riigikohus Ts. Kp. S. § 1297. ettenähtud vaidlusi lõplikult lahendada, kuid peale Põhiseaduse ilmumist, missugune seadus ei annud Riigikohtule õigust teostada endisele Vene Senatile antud valitsemisvõimu, vaid andis ainult õiguse teostada kõrgemat kohtuvõimu Eestis, on Riigikohtu-seaduse § 17-st see osa, mis räägib endise Vene Senati departemangude õiguste ning kohustuste üleminekust administratiivosakonnale, oma maksvuse kaotanud kui Põhiseadusele vastu käiv seaduse määrus. Et Põhiseadus (§ 86) peab vankumata juhteks olema kohtu tegevuses, siis see asjaolu, et ülaltähendatud osas ei ole Riigikohtu-seaduse § 17.

seadusandlikul teel senini veel maksvusetuks tunnistatud, ei tähenda seda, et kohtul tuleb selle seaduse määruse alusel edasi teotseda.

Kõigil neil põhjustel tuleb tunnistada, et Ts. Kp. S. § 1297, ettenähtud vaidluste lahendamine ei või Riigikohtu administratiiv-osakonna ülesannete hulka kuuluda, ja sellepärast, silmas pidades, et käesolev Sõjaministeeriumi ettekanne ei allu Riigikohtu administratiiv-osakonnale, **otsustas** Riigikohus: Sõjaministeeriumi voliniku juriskonsult polkovnik Nikolai Narkevitši ettekanne 25. juulist 1922. a. läbivaatamiselt kõrvaldada.

Nr. 29.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. mail 1925. a.

Osvald Stokeby kaebus kohtuministri resolutsiooni peale 10. I. 1925. a. arstimise otstarbel tehtud sõidukulude mitteväljamaksmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröriabi K. Luud.

Rakvere-Paide Rahukogu sekretär Osvald Stokeby, esitades 31. XII. 1924. a. sama Rahukogu esimehele usaldusarsti dr. Haho vahikirja 8. XII. 1924. a. ja Tartu ülikooli närvikliiniku arve 3 900 marga peale, palus nimetatud summa temale Riigikassast välja maksta ja ühtlasi palus ka välja maksta tema abikaasa sõidukulud Rakverest Tartu ja tagasi II kl. tariifi järele, s. o. 840 mk. — Sõidukulude väljamaksmisest keeldus Rahukogu esimees, sest sõidukulude tasumine ei olevat arstiabi-määrustes ette nähtud.

Osvald Stokeby kaebuse Rahukogu esimehe määruse peale jättis 10. I. 1925. a. ka kohtuminister neilsamadel põhjustel tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Osvald Stokeby kohtuministri resolutsiooni 10. I. 1925. a. tühistada ja ette kirjutada tema abikaasa Salme Stokeby arstimisele sõidu kulud raudtee II kl. tariifi järele Rakverest Tartu ja tagasi — 840 mk. temale välja maksta. Kaebaja seletab, et Kodukorra Määruste (R. T. nr. 26./27.—1920. a.) § 11. ja Arstiabi Määruse (R. T. nr. 3.—1921. a.) § 19. selguvat, et abitarvitaja paigutatakse arstimisasutisse usaldusarsti korraldusel, mispärast kaebaja arvamise järele sõnast "paigutatakse" ei saavat järeldada, et see paigutamine peab ametniku enese arvel sündima, ja et kui ülalnimetatud määrusi Rahukogu esimehe ja kohtuministri resolutsioonid kohaselt tõlgendada, siis oleksid Tallinnas ja Tartus asuvad ametnikud asetatud eesõigustatud seisukorda, sest neis linnades on igasugused arstimisasutised koha peal ja nendesse paigutamisel ei tulevat neil sõidukulusid kanda, kuna seadus peaks üle riigi ühetaoliselt kõikide ametnikkude kohta maksev olema.

Lõpuks tähendab ta, et ka Töö- ja Hoolekande-ministeerium asuvat seisukohal, et arstimiselesõidu kulud on Riigikassa kanda.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Osvald Stokeby kaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest riigiametnikkude ja tööliste kohta maksvates Arstiabi Määrustes ei ole, nagu seda kohtuminister ja Rakvere-Paide Rahukogu esimees õigesti seletavad, sõidukulude väljamaksmine ette nähtud, ja sellepärast talitasid Rahukogu esimees ja kohtuminister täiesti seadusepäraselt, kui nad keeldusid kaebajale sõidukulude väljamaksmisest. Kui arstimise otstarbel ettevõetud sõidukulud oleksid määratud Riigikassa kanda, siis oleks see leidnud täpsat väljendust ka vastavates määrustes, kuna kõik Riigikassa kanda võetud kulud on neis määrustes üksikasjaliselt ära tähendatud. See asjaolu, et Töö- ja Hoolekande-ministeerium selles küsimuses vastupidist seisukohta jagab, ei ole Riigikohtule kõitev.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Osvald Stokeby kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 30.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. mail 1925. a.

K./m. „Marriot ja Seligmanni“ kaebus Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 25. sept. 1924. a. 1923. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröriabi K. Luud.

Tulumaksu Peakomitee on 25. sept' 1924. a., läbi vaadates k/m. „Marriot ja Seligmanni“ edasikaebuse 1923. a. tulumaksu asjas Valga jaosk. Tulumaksu Komitee otsuse peale 1. nov. 1923. a., tähele pannes, et ärimaksu andmed kasu suuruse üle kaebaja poolt ümber lükkamata, et tulumaksu alal äriraamatud jaosk. Tulumaksu Komiteele esitamata ning et Peakomiteel puuduvad dokumentaalsed andmed kaebaja maksust vabastamise põhjustamiseks ja võttes arvesse Tulumaksu Sead. § 11. p. 6, otsustanud: lõplikult makstu alla kuuluv tulu kindlaks määrata 642 117 marga peale.

Riigikohtule antud k/m. „Marriot ja Seligmanni“ kaebuses seletatakse, et firma 1922. a. Eestis seaostmis-operatsioonidest mingit kasu pole saanud; firma, mis Lätimaal, Liibavi linnas asub, 81 755 474 Läti rubla 82 kop. aastase läbikäigu juures, on kasu saanud ainult 0,64% läbikäigu-summast, kuna aga Eestis on tema läbikäigust 9 457 635 marga pealt kasu hinnatud 755 611 marga peale, s. o. 8%.

Oma esitises Riigikohtule seletab Tulumaksu Peakomitee, et k/m. „Marriot ja Seligmanni“, lunastades 1922. a. peale esimese järgu äritunnistuse, on 1922. aastal 9 457 635 marga eest sigu üles ostnud ja välja vedanud. Lisa-ärimaksu alla hei-

deti ettevõtte Otsek. Maks. Sead. § 543. alusel esitatud teadaandes näidatud läbimüügi-summa kohaselt sama seaduse § 551. põhjal, kusjuures puhaskasu 756611 marka arvutati klassifikatsioonitabelis ettenähtud keskmise kasuprotsendi järgi. Nimetatud puhtakasu-summa võttis ka jaosk. Tulumaksu Komitee tulumaksu juures tuluna arvesse, mida Peakomitee, ainult Tulum. Sead. § 11. p. 6. kohaldades, vähendas. Kohtuistungil toetas kaebaja volinik Vargonoviš kaebust. Tulumaksu Peakomitee esindaja Elmar Spreckelsen palus kaebuse tagajärjeta jätta, sest kaebaja on makstud ärimaksu andmete põhjal, missuguses asjas antud kaebus tänasel kohtuistungil tagajärjeta on jäetud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: maksukohuslane ei ole teadaannet saatnud oma 1922. a. tulude üle ja Tulumaksu Komitee poolt on tulumaksu summaks võetud puhtakasu-summa, millest Peakomitee ainult Tulum. Sead. § 11. p. 6. põhjal 84494 mk. maha arvanud. Tulum. Sead. § 48. lubab küll Tulumaksu arvutamisel tarvitada kõiki maksukohuslase tulu üle kogutud andmeid ja Komitee võib tulusumma hinnata koguni maksja väljaminekute järele. Võttes aga tulusumma arvutamisel aluseks puhtakasu-summa peab Komitee silmas pidama, et puhaskasu, mis Ärimaksu Sead. § 519. kui ka § 532. j. j. järele välja arvutatakse, ei vasta tõelisele majanduslikule puhtakasu mõistele ja tulule, mis Tulumaksu Sead. § 3.—20. ette nähtud. Sellepärast ei saa õigeaks tunnistada, kui puhtakasumaksu-summa otsekohe tuluks arvatakse, vaid Tulum. Sead. § 48. järele on Komitee kohustatud hindama (kui tarvilik, asjatundjate kaudu) ja selle järele kindlaks tegema, kui võrd puhtakasumaksu-summa teatavast ärioperatsioonist võib maksukohuslase tõelikuks tuluks arvata. Käesoleval juhul puuduvad andmed selle kohta, kas on Komitee oma hindamise alla võtnud küsimuse, kas võis puhtakasumaksuks arvutatud summa ka selle k/m. tõelikuks tuluks olla, mis Tulum. Seaduse põhjal maksu alla tuleks panna.

Sellepärast ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal **otsustas** Riigikohus: Tulumaksu Peakomitee otsus 25. septembrist 1924. a. tühistada ja asi nimetatud Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 31.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. mail/9. juunil 1925. a.

Robert Holsti vol. vann. adv. Paul Petersoni kaebus rahaministri otsuse peale tema volitaja 1920. ja 1921. a. puhtakasu-maksu ja 1921. a. tulumaksu viivituse ja lisarahade tagasimaksmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Robert Holst'ile oli määratud Tallinna 6. jaosk. Ärimaksu Komisjoni poolt puhtakasu-maksu 1920. a. eest 538 250 mk. Rahaministri resolutsiooniga tühistati maksustamine ja jaosk. Komisjon määras selle järele maksumäära lõpulikult kindlaks 70 402 marga peale. Et esialgu määratud maks aga juba tasutud oli, siis oli

Robert Holst maksnud 1920. a. puhtakasu-maksu arvele ülemäära 467 848 marka. 1921. a. puhtakasu-maksu oli Robert Holstile jaosk. Ärimaksu Komisjoni poolt esialgu määratud 885 000 mk. ja see vähendatud edasikaebuse tagajärjel 525 000 marga peale. Rahaministri resolutsiooniga on tühistatud ka see maksustamine ja maksumäär jaosk. Komisjoni poolt lõplikult 129 303 marga peale kindlaks määratud. Vahepeal oli Robert Holst maksu 525 000 marga suuruses summas ära maksnud, makstes seega 1921. a. puhtakasu-maksu arvele ülemäära 395 697 marka. Kokku on Robert Holst 1920. a. ja 1921. a. puhtakasu-maksu arvele ülemäära maksnud 863 545 mk. 1. sept. 1923. a. esines Robert Holst palvega Otsekoheste Maksude Peavalitsusele, milles seletas, et tema on 1920. a. puhtakasu-maksu arvele, arvesse võtmata viivituse $\frac{0}{10}\frac{0}{10}$, kuid ühes äramuudetud trahvirahadega, ülemäära maksnud 469 848 mk., ning palus selle summa arvel üle kanda Rob. Holst & akstsiaseltsi 1923. a. puhtakasu- ja kapitalimaksu arvele 277 722 mk. 16 penni ja ülejääk 192 025 mk. temale tagasi maksta. 6. sept. 1923. a. esines R. Holst palvega Otsekoheste Maksude Peavalitsusele 1921. a. puhtakasu-maksu arvele ülemäära makstud summast 395.697 marga suuruses kinni pidada 328 200 marka tema 1921. a. tulumaksu arvel ja ülejääk 67 497 marka temale tagasi maksta. Kokkuvõetult palus Rob. Holst 1920. ja 1921. a. puhtakasu-maksu arvetele ülemäära makstud summast kinni pidada tema 1923. a. puhtakasu- ning kapitalimaksu arvel ja 1921. a. tulumaksu arvel 606 022 mk. 16 penni ja temale tagasi maksta kokku 259 522 marka.

Otsekoheste Maksude Peavalitsus arutas asja 17. X. 1923. a. ning tähele pannes 1) et Otsekoheste Maksude Peakomitee otsusega 25. II. 1922. a. oli lubatud R. Holstil 1920. ja 1921. a. puhtakasu-maksud ära õiendada 7 kuu jooksul, ühesugustes osades iga 15. kuupäeval, arvates esimest maksu 15. III. 1922. a.; 2) et viivitusraha Eesti Panga Tallinna osakonna poolt on ebaõigelt võetud, arvates seda ainult maksusummade pealt, mis sisse tulnud pärast 15. kuupäeva, aga mitte maksuvõla tekkimise päevast kuni 25. II. 1922. a.; 3) et lisaraha üldse ei ole võetud, kuigi sundnõudelehed politseile olid välja saadetud 1920. a. maksu kohta 3. II. 1922. a. ja 1921. a. maksu kohta 29. XI. 1921. a.; 4) et viivitusraha on vähem sisse nõutud kokku 53 927 mk.; 5) et lisaraha tuleb võtta kokku 53 162 mk.; 6) et trahvi-, viivituse- ja lisarahad ei kuulu tagasimaksmisele ega teise maksu arvele üle kandmisele; 7) et ülemäära makstud 1920. a. puhtakasu-maksust R. T. nr. 57/58 — 1920. a. väljakuulutatud seaduse põhjal 23 393 mk. on Tallinna linna kasuks läinud, otsustas: 1920. ja 1921. a. puhtakasu-maksu arvele ülemäära makstud rahast Riigikassasse jäänud osast, s. o. 840 152 margast, üle kanda R. Holsti 1920. a. ja 1921. a. sissenõudmata jäänud puhtakasu-maksu viivitusraha ja lisaraha arvele 107 089 mk., järelejäänud 733 063 margast üle kanda Holsti 1921. a. tulumaksu arvele 328 200 mk., selle maksu trahvi arvele 12 000 mk., viivitusraha arvele 85 332 mk. ja lisaraha arvele 16 410 mk., kokku 441 942 mk., järelejäänud 291 121 mk. üle kanda a/s Robert Holst ja Ko 1923. a. kapitali ning kasuprotsendimaksu ja selle maksu viivituse ning lisaraha arvele, ja Tallinna Linnavalitsusele teatada, et temal on tagasi maksta R. Holstile 23 393 mk.

Selle otsuse vastu esines R. Holst kaebusega rahaministrile, paludes otsuse muuta osades, mis puutuvad 1920. ja 1921. a. puhtakasu-maksu ja 1921. a. tulumaksu viivituse- ning lisarahade väljaarvutamise ja 1921. a. tulumaksu trahvi kinnipidamisse. Kaebaja seletas oma kaebuses, et puhtakasu-maksu viivitusraha ning lisaraha oleks pidanud arvama ainult lõplikult kindlaksmääratud puhtakasu-maksu pealt, aga mitte ka

selle osa sissemakstud puhtakasumaksu-summa pealt, mis üleaaruses kõrguses esialgu sisse nõutud ja pärast maha kustutatud. Nii oleks pidanud 1920. a. puhtakasu-maksu lisaraha ning viivitusraha arvama ainult 70402 marga pealt maksutähtajast — 29. VII. 1921. a. kuni 25. II. 1922 a. ja 1921. a. puhtakasu-maksu lisaraha ja viivitusraha 129.303 marga pealt 1. X. 1921. a. kuni 25. II. 1921. a. — 1921. a. tulumaksu pealt leiab kaebaja lisaraha ning viivitusraha nõudmise ebaõige olevat, alates 15. IV. 1922. a., sest sel kuupäeval sündinud üleliigne sissemaks riigi kasuks puhtakasu-maksu arvel ja see raha jäänud riigi tarvitada. Lisaraha ning viivitusraha oleks tulnud kaebaja arvamise järele 1921. a. tulumaksu pealt arvata ainult 15. XII. 1921. a. kuni 15. IV. 1922. a. Tulumaksu trahviraha olevat aga kaebaja juba ära maksnud. Rahaminister otsustas 16. XII. 23. a.: Robert Holst vabastada 1921. a. tulumaksu trahvist ja talle tagasi maksta 12.000 mk., muus osas palve rahuldamata jätta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Robert Holsti volinik vann. adv. Paul Peterson ära muuta rahaministri otsuse ses osas, mis puutub Rob. Holstile 1920. ja 1921. a. puhtakasu-maksu viivitus- ning lisarahade ja 1921. a. tulumaksu pealt lisa- ning viivitusraha arvutamise ja lisa- ning viivitusraha nimetatud maksude pealt arvu- tada nii, kuis palves rahaministrile näidatud. Kaebaja seletab, et viivitus- ja lisaraha nõudmine nende summade pealt, mis ülemäära makstud, ei ole kooskõlas maksivate maksuseadustega, et säärane nõudmine tähendaks riigi rikastamist maksukohuslase arvel ja et viivitus- ja lisarahad kuuluvad mahakustutamisele ühes kustutamisele kuu- luvate ekslikult arvatud maksu algsummadega, millega nad on ühenduses.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Adm. K. K. § 2. ja 3. järele on isikul, kelle õiguslikud või varanduslikud huvid on ministri otsusega seadusevastaselt puudutatud, õigus selle otsuse peale kaebust tõsta, ja Adm. K. K. § 6. järele allub kaebuse otsustamine Riigikohtule.

Rahaministri otsuste kohta viivitusraha ja ülemäära makstud summade tagasi- maksmise asjus ei ole seaduses erandit tehtud ja sellepärast alluvad ka neis asjus rahaministri otsuste peale antud kaebused Riigikohtu otsustamisele ning rahaministri vastupidist arvamist, mis avaldatud asja esituskirjas Riigikohtule, nimelt, et neis asjus rahaministri otsuse peale üldse ei või kaevata, ei saa põhjendatuks pidada.

Asudes asja sisulisele arutusele leiab Riigikohus, et kaebaja palve selles osas, mis puutub R. Holsti 1921. a. tulumaksu pealt lisa- ning viivitusraha arvutamisse, on põhjendamata ja tuleb tagajärjeta jätta. Ärimaks ja tulumaks on kaks erimaksu, nende määramine sünnib eriseaduste põhjal ning erikorras ja ühe maksu ülemäära tasumine ei avalda iseenesest mingisugust mõju teise maksu sissenõudmise kohta. Asjaolu, et R. Holst juba 15. IV. 1922. a. tasus puhtakasumaksu ülemääraselt, ei vabastanud iseenesest R. Holsti 1921. a. tulumaksu tasumise kohustusest seaduses ettenähtud tähtajal ja temalt tulumaksu sissenõudmisest seaduses ettenähtud tagajär- gedega, s. o. ühes viivitus- ning lisarahaga. Kaebaja palve selles osas, mis puutub R. Holsti 1920. ja 1921. a. puhtakasu-maksu pealt viivitus- ning lisaraha arvutamisse, leiab Riigikohus põhjendatuks.

Otsekoheste Maksude Sead. § 575. põhjal võetakse lisa-ärimaksu või põhi- ärimaksu mitteõigel ajal äramaksmise korral üks % kuus viivitusraha maksmata võla- osa pealt. Lisaraha võetakse samuti riigimaksu võlgade sissenõudmisel võlasumma pealt (R. T. nr. 4—1921. a. seadus nr. 31). Nii on lisaraha ning viivitusraha nõud- mise aluseks asjaolu, et maksja võlgneb riigile maksu ja lisa- ning viivitusraha-summa oleneb maksuvõla suuruselt. Otsekoheste Maksude Sead. § 578. määrab, et ülemäära

makstud riigi-ärimaksu summad makstakse tagasi. Erilist määrust lisa- ning viivitusraha tagasimaksmise või mittemaksmise kohta ülemäära makstud ärimaksu-summade tagasimaksmise korral Otsekoheste Maksude Seadustes ei leidu. Kuid sellest ei või mitte järeldada, et lisa- ning viivitusraha, mis nõutud ühes tagasimaksmisele kuuluva ülemäära makstud maksuga, ei kuulu tagasimaksmisele. Üldise tsiviilõigusliku reegli järele tuleb teatava toimingu või ametkonna määruse tühjakstunnistamise puhul lõpetada ka selle toimingu või määruse läbi tekkinud juriidilised suhted ning asetada asjaosalised endisse seisukorda. Kui maksuasutise pärasise ja jõussejäänud otsusega on tunnustatud, et teataval isikul ärimaksu üldse maksa ei ole, sellelt isikult aga endise otsuse põhjal, mis pärast tühistatud, on sisse nõutud ärimaks riigimaksu-võlana ühes lisa- ning viivitusrahaga, siis tuleb temale üldise reegli järele tagasi maksta kõik tühistatud otsuse põhjal sissenõutud summad. Tühistatud otsuse põhjal sissenõutud lisa- ning viivitusraha mittetagasimaksimine oleks erand eeltähendatud üldisest reeglist ja see võiks sündida ainult siis, kui maksvates seadustes oleks otsekohe ette nähtud, et sissenõudmisele kuulunud lisa- ning viivitusraha ei kuulu mingil tingimusel tagasimaksmisele. Seda aga ei ole maksvates seadustes, nagu juba eespool tähendatud, mitte ette nähtud. Kõige selle põhjal oleks pidanud ka käesolevas asjas lisa- ning viivitusraha arvutama ainult lõplikult kindlaksmääratud puhtakasumaksusumma pealt, aga mitte ka selle osa sisse makstud puhtakasu-summa peal, mis pärast jõusse astunud otsusega maha kustutatud.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1 ja 2. põhjal: Rahaministri otsus 16. detsembrist 1923. a. Robert Holsti 1920. a. ja 1922. a. puhtakasu-maksu pealt lisa- ning viivitusraha arvutamise osas tühistada ja selles osas asi rahaministrile uueks otsustamiseks saata; muus osas Robert Holsti voliniku vann adv. Paul Petersoni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 32.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. septembril 1925. a.

Harry Eichenbaumi kaebus teedeministri otsuse peale teenistusest vabastamise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokurööriabi K. Luud.

Riigiraudtee ülem otsustas 4. II. 1925. a. Harry Eichenbaumi vabastada riigi Raudteevalitsuse Varustusosakonna vanema revidendi ametist, arvates 5. II. 1925. a., kui teenistusnõuetele mitte vastava, ette tuues selles otsuses ka need põhjused, mis pärast Harry Eichenbaum ei vasta teenistusnõuetele.

Harry Eichenbaumi poolt selle otsuse peale teedeministrile antud kaebusele tegi teedeminister 14. V. 1925. a. järgmise resolutsiooni: „Vastata, et ei ole võimalik ära muuta teenistusest lahtilaskmise otsust“.

Riigikohtule antud kaebuses palub Harry Eichenbaum tühistada teedeministri otsuse tema teenistusest lahtilaskmise kohta, leides teenistusest lahtilaskmise hoopis seadusvastase olevat nii sisuliselt kui ka vormiliselt.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud otsus tuleb tühistada ja asi uueks otsustamiseks teedeministrile tagasi saata järgmistel põhjustel:

Kodan. Teen. Sead. (V. S. K. III k.) § 787 kohustab ülemust kõigil neil juhtumustel, kus ametniku teenistusala üleastumine ehk kuritegu on avalik ja seda võib faktidega tõendada, talitama nendega seaduses ettenähtud korras ja silmas pidades kuriteo liiki, anda ametnikku kas kohtu kätte või ilma vormilise kohtuta ise teda karistada N. Seaduses ettenähtud (§ 65.–69.) karistusega.

Riigiteenijatele karistuse määramise õigus, mis N. Seaduse § 69. märkuses ette nähtud, on 1) otsekohese ülemuse, 2) ülemuse, kellest oleneb ametisse määramine, ja 3) kohtu vahel ära jaotatud nii: Otsekohene ülemus on õigustatud tegema märkusi ja noomitusi ilma teenistuslehte sisse kandmata (p. p. 8 ja 9 N. S. § 65); karistuste pealepanemine, mis sama § p. 4., 5. ja 7. ära tähendatud, nimelt ametist vabastamine (udalenie ot dolžnosti), kõrgema ameti pealt alama ameti peale paigutamine ja palgast mahaarvamine, kuulub selle ülemuse kompetentsi, kellest oleneb ametniku kohalemääramine, kuna riigiteenistusest väljaheitmine (iskljutšenie iz službõ) ametist kõrvaldamine (Otrešenie ot dolžnostis, s. o. et selle ameti peale ei või teda enam kunagi määrata), maha arvamine teenistuse ajast ja noomitus teenistuslehte kandmisega (N. S. § 65. p. 1, 2, 3 ja 6) võib sündida ainult kohtu poolt.

Nõnda siis, kui silmas pidada Kodan. Teen. Sead. § 787., Nuhtl. Sead. § 69 tähendust ja Kr. Kp. Sead. § 1099, võib ülemus karistusi määrata distsiplinaarkorras, s. o. ilma vormilise kohtuta, ainult kahel tingimusel: 1) kui süüaluse tegu on ette nähtud Nuhtl. Seaduses ja 2) kui selle teo eest on ette nähtud karistused, millede pealepanemine kuulub ilma erandita ülemuse kompetentsi. Aga kui karistuste hulgas on kas või üks ainus karistus, mille alla võib süüalune ainult kohtuotsuse põhjal langeda, siis ei allu asi enam administratiivsele ülemusele, vaid süüalusele tuleb anda kohtu kätte. Erandid tähendatud üldisest korrast võivad sündida eriseaduses ettenähtud juhtumustel, näiteks: Krim. Polits. Korr. § 15 alusel (R. T. nr. 4/5 1920. a.).

Oma otsuses peab ülemus, nagu kohuski, ametnikule süüks pandavat tegu kvalifitseerima vastavalt Nuhtluse Seadusele ja ära tähendama, missuguse Nuhtluse Seaduse põhjal karistus on määratud. Distsiplinaarkorras karistatud ametnik võib edasi kaevata, kui ta otsusega rahul ei ole, või nõuda tema kohtu alla andmist (§ 789). Peale selle näeb 18. dets. 1924. a. Riigikogu poolt vastuvõetud Riigiteenistuse Seaduse (R. T. nr. 149 -- 1924. a.) § 42. ette, et Vabariigi Valitsus võib ametnikku ametist vabastada, kui ta leiab, et ametniku tegevus riigi huvidele kahjulik, pärast sellekohast juurdlust ja vabastatava ametniku seletuse ärakuulamist. Nimetatud § 42. on maksma pandud 22. II. 1925. a. vastuvõetud Seadusega nr. 2 (R. T. nr. 15/16 — 1925. a.).

Eespool eettõodud seadusemäärustest selgub, et riigiteenistusest lahtilaskmine võib sündida üldiselt kas distsiplinaar-, kohtu- või Teenistuse Seaduse § 42. korras.

Kuid Harry Eichenbaumi lahtilaskmine Raudteevalitsuse Varustus-osakonna vanema revidendi ametist ei ole sündinud nagu asjatoimetusest näha, üheski ülalnäidatud korras. Arvatavasti on Riigiraudtee ülem Harry Eichenbaumi küll distsipliinakorras lahti lasknud, kuid seejuures ei ole ta nimetatud korrast kinni pidanud. Lahtilaskmise määruks 4. II. 1925. a. (alg. lht. 17) on küll üles loetud Harry Eichenbaumile süüks pandavad teod, kuid puudub nende tegude kvalifikatsioon ja tähendus, missuguse Nuhtl. Sead. paragrahvi põhjal on karistus (teenistusest lahtilaskmine) määratud.

Viimaseid asjaolusid ei ole teedeminister Harry Eichenbaumi kaebuse arutuse korral arvesse võtnud, mispärast kaevatud teedeministri otsus tuleb tühistada ja asi temale uueks otsustamiseks tagasi saata.

Teedeminister on Harry Eichenbaumi kaebuse raudteeülema otsuse peale 4. II. 1925. a. vastu võtnud ja sisuliselt ära otsustanud; sellepärast on Teedeministeriumi voliniku seletus, et teedeminister ei olevat Harry Eichenbaumi kaebuse asjas mingit otsust teinud ega võinudki teha, sest Eichenbaum oleks pidanud raudteeülema otsuse peale otsekohe Riigikohtule kaebama, aluseta. Tõsi ju on, et Harry Eichenbaum oleks võinud riigiraudtee-ülema otsuse peale otsekohe Riigikohtule kaevata (Adm. K. K. § 6), kuid ta võis kaevata ka viimase ülemusele, s. o. teedeministrile.

Kõige selle pärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal teedeministri otsus 14. maist 1925. a. tühistada ja asi saata teedeministrile uueks otsustamiseks.

Nr. 33.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. septembril 1925. a.

Harju Maakonna-valitsuse revisjoniprotest Raasiku jaosk rahukohtuniku otsuse peale 21. III. 25. a. Kuivajõe vallasekretäri valimise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröriabi K. Luud.

10. veebruaril 1925. a. Raasiku jaoskonna rahukohtunikule antud protestis palus Harju Maakonna-valitsus tühistada Kuivajõe Valla-nõukogu otsuse 29. I. 1925. a. nr. 19. all vallasekretäri valimise asjas, põhjendades palvet asjaolule, et R. T. nr. 69/70 — 1920. a. avaldatud seaduse nr. 205. § 3. järele peavad uuesti valitavad vallasekretärid ametioskuse kohta ette näitama tunnistuse, mis välja antakse valla-sekretäride eksamineerimise komisjonilt siseministri poolt 17. VII. 1920. a. väljaantud vallasekretäride eksamineerimise kava põhjal peale eksamineerimist (R. T. nr. 117/118 — 1920. a.), kuna aga Kuivajõe Valla-nõukogu poolt vallasekretäriks valitud A. Linkholm ei olevat sellekohast eksamit läbi teinud ja tal puuduvat kutsetunnistus.

Asja arutusel rahukohtuniku juures esitas Valla-nõukogu volinik kohtule Kuivajõe Vallavalitsuse tunnistuse 21. II. 1925. a. nr. 191. all, milles Vallavalitsus tõendab, et Albert Linkholm on Kuivajõe vallas vallasekretäri abiliseks olnud maikuust 1919. a. kuni 15. veebruarini 1925. a. ja et ta tunneb Vallavalitsuse asjaajamist põhjalikult ning võib ka iseseisvalt töötada. — Rahukohtuniku otsusega 21. III. 1925. a. on Harju Maakonna-valitsuse protest tagajärjeta jäetud. Rahakohtunik seletab otsuses, et vallasekretäride eksamineerimise kava § 5. põhjal on Maakonna-valitsusel õigus vallasekretäri ametisse valitavaid isikuid eksamineerida ja siis ameti mitteoskajaid tagandamiseks ette panna; asjas aga puuduvat andmed, et A. Linkholm oleks ametioskuses eksamineeritud ja ameti mitteoskajaks tunnistatud.

Riigikohtule antud revisjoniprotestis seletab Harju Maakonna-valitsuse volinik, et ametioskuse tunnistuse võib vallasekretärile välja anda ainult Maakonna-valitsus, aga mitte Vallavalitsus, ja palub Rahukohtuniku otsuse tühistada ning Kuivajõe Valla-valitsusele ette kirjutada A. Linkholmi asemele valida kutseõiguslik vallasekretär.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Rahukohtunik on oma otsuse rajanud siseministri poolt väljaantud vallasekretäride eksamineerimise kava § 5-le ja seda tõlgendanud hoopis arvesse võtmata seadust, mille põhjal siseministri määrus on välja antud.

Vallaametnikkude palga ja tööolude korraldamise kohta antud ajutise seaduse § 3. (R. T. nr. 69/70 — 1920. a.) määrab kindlalt, et „uuesti ametisse valitavad sekretärid peavad oma ametioskuse kohta sellekohase tunnistuse ette näitama“. Tõlgendades seda määrust koos sama paragrahvi esimese poolega, milles antakse Maakonna-valitsusele õigus „neid vallasekretäre, kes peale 1. III. 1917. a. vallasekretäri ametisse astunud, nende ametioskuses eksamineerida lasta siseministri poolt kindlaksmääratud kava järele ja ameti mitteoskajaid seaduslikus korras tagandamiseks ette panna“, peab otsusele jõudma, et seaduses on vahe tehtud vallasekretäride vahel, kes peale 1. III. 1917. a. kuni kõne all oleva seaduse maksmahakkamiseni on ametisse astunud, ja vallasekretäride vahel, kes pärast selle seaduse maksmahakkamist ametisse valitakse. Esimest liiki vallasekretäre on Maakonna-valitsusel õigus eksamineerida lasta nende ametioskuses, aga uuesti ametisse valitavad sekretärid peavad juba valimise ajal ametioskuse kohta sellekohase tunnistuse ette näitama. Kuna seadus ühtlasi ära määrab, et nende vallasekretäride ametioskuse järelekatsumine, kes peale 1. III. 1917. a. ametisse astunud, sünnib Maakonna-valitsuse poolt korraldatud eksamite siseministri poolt kindlaksmääratud eksamineerimiskava järele, uuesti ametisse valitavatele sekretäridele ametioskuse tunnistuste väljaandmise kohta aga mingisugust erikorda ei määra, siis peab oletama, et uuesti ametisse valitavatele sekretäridele võib ametioskuse tunnistuse välja anda samuti ainult Maakonna-valitsuse poolt korraldatud eksamineerimiskomisjon peale sellekohast eksamineerimist. Seadus on jätnud siseministrile õiguse ainult eksamineerimiskava kindlaks määrata ja sellepärast ei saa siseministri määrust eksamineerimiskava kohta (R. T. nr. 117/118 — 1920. a.) võtta aluseks küsimuse otsuatamisel, missuguses korras ametioskuse tunnistus uuesti ametisse valitavatele sekretäridele tuleb välja anda.

Nagu asjatoimetusest näha, on Kuivajõe Valla-nõukogu valinud vallasekretäriks A. Linkholmi, ilma et see seaduses ettenähtud ametioskuse tunnistuse oleks ette näidanud, ja sellepärast tuleb ka Harju Maakonna-valitsuse protest selle valimise vastu põhjendatuks lugeda.

Ettetoodud põhjusel otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 35. põhjal: Raasiku jaoskonna rahukohtuniku otsus 21. märtsist 1925. a. tühistada; samuti tühistada Kuivajõe Valla-nõukogu otsus 29. jaanuarist 1925. a. nr. 19. all vallasekretäri valimises ja Kuivajõe valla nõukogule ettekirjutada vallasekretäri valimine uuesti ette võtta.

Nr. 34.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. septembril 1925. a.

Viljandi Maakonna-valitsuse voliniku Jaan Nurk'i revisjoniprotest Põltsamaa jaosk. rahukohtuniku otsuse peale 28. veebr. 1925. a. sama Maakonna-valitsuse Haridusosakonna poolt Imavere Valla-nõukogu 1924. a. 23. det. otsuse pr. nr. 12. p. III vastu Laimetsa algkooli ülevalpidamise kulude kohta tõstetud protesti asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Avalikk. Algk. Sead. § 26. järele otsustab lõplikult maakonnas koolide asutamise ja maakonna koolivõrgu loomise küsimuse maakond, kuna kooli majanduslike kulude kandjatel õigus on selles asjas Maakonna-valitsustele põhjendatud ettepanekuid teha. Viljandi Maakonna-nõukogu otsusega 26.—27. septembrist 1924. a. on maakonna algkoolide võrku üles võetud Imavere vallas Laimetsa algkool ringkonnaga Laimetsa asundus ning Tamme küla ja Adavere vallast Oja küla ning Suure küla. Nagu sellest otsusest enesest nähtub, ei ole Maakonna-nõukogu Laimetsa algkooli otsustanud asutada kui ülemaakondliku tähtsusega algkooli, mille ülespidamise kulud kannab Avalikk. Algk. Sead. § 24. ja 25. põhjal maakond, vaid Maakonna-nõukogu on käesoleval juhtumusel otsustanud arvata Laimetsa algkooli ainult maakonna algkoolide võrku, tarvitades õigust, mis talle annab Avalikk. Algkool. Sead. § 26. Selle tagajärjel ei teki ka Avalikk. Algk. Sead. § 26. järele Laimetsa algkooli ülespidamise kulude kandmise kohustus maakonnale, vaid neile valdadele, mis selle kooli ringkonda on arvatud. Kui Imavere vald arvas, et tema õiguslikud või varanduslikud huvid on Viljandi Maakonna-nõukogu otsusega 26.—27. sept. 1924. a. seadusevastaselt rikutud, siis oleks võinud tema selle Maakonna-nõukogu otsuse vastu Adm. K. K. § 3. põhjal kaebust tõsta. Kuid asjatoimetusest ei nähtu, et Imavere vald oleks Viljandi Maakonna-nõukogu otsuse vastu Laimetsa algkooli koolivõrku võtmise asjas kaebuse annud. Viljandi Maakonna-nõukogu, otsustades Laimetsa kooli maakonna koolivõrku võtta, on teetsenud temale Avalikk. Algk. Sead. § 26-ga antud õiguste piirides, see Maakonna-nõukogu otsus ei ole seaduslikus korras muudetud ja sellepärast on ka Imavere valla suhtes tekkinud kohustused, mis Avalikk. Algk. Sead. § 26. ette näeb

valdadele algkoolide ülespidamise alal, ning Imavere Valla-nõukogu otsus 23. detsembrist 1924. a., Laimetsa algkooli ülespidamise kulude kandmist oma peale mitte võtta, on seadusevastane. Jättes tagajärjeta otsusega 28. II. 1925. a. Viljandi Maakonna-valitsuse protesti Imavere Valla-nõukogu otsuse vastu 23. XII. 1924. a. on rahukohtunik võõriti tõlgendanud Avalikk. Algk. Sead. § 24., 25. ja 26.

Ettetoodud põhjustel ja Adm. K. K. § 35. põhjal otsustas Riigikohus: Põltsamaa jaoskonna rahukohtuniku otsus 28. veebruarist 1925. a. tühistada ja asi saata Viljandi 1. jaoskonna rahukohtunikule uueks otsustamiseks.

Nr 35.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. septembril 1925. a.

Vassili Schnävin'i kaebus Petseri I. jaosk. rahukohtuniku otsuse peale 29. nov. 1924. a. tema kaebasjas Butôrka Küla-kogukonna otsuse vastu 25. maist 1924. a.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Petseri I. jaosk. rahukohtunik, kes 29. novembril 1924. a. arutas Vassili Schnävinini administratiivkaebust Uue Butôrka Küla-kogukonna otsuse vastu 25. V. 1924 ja leidis, et Adm. K. K. § 4. ei ole mitte ette nähtud, et administratiiv-kaebused Küla-kogukonna otsuste vastu alluksid rahukohtunikule, mispärast nende vastu tuleb kaevata ainult järelevalve korras Maakonna valitsusele, otsustas: Vassili Schnävinini administratiiv-kaebus Uue-Butôrka Küla-kogukonna otsuse vastu 25. V. 1924. a. läbi vaatamata jätta. Riigikohtule antud revisjoni-kaebuses palub Vassili Schnävin rahukohtuniku otsuse 29. nov. 1924. a. tühistada ja asja rahukohtunikule sisuliseks otsustamiseks tagasi saata.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Talurahva Seaduse (V. S. K. IX k.) III raamatu § 30., 31. ja 32. järele kuulus järelevalve Valla- ja Külakogu otsuste üle maäülemale. Mis Külakogu all tuleb mõista, on ette nähtud sama seaduse I raamatus § 57. ja Külakogu võimupiir on ära tähendatud sealsamas § 62. Sama seaduse § 70. järele pidi kohtades, kus oli maäülemate (земские начальники) instituut sisse seatud, sündima Küla-kogukonna otsuste läbivaatamine, kinnitamine ja revideerimine sama seaduse III raamatu § 30.—34., 36., 37. ja 41. ettenähtud korras. Vene Aj. Valitsus määrusega 30. juunist 1917. a. (Sead. Korr. Kogu nr. 209/1917) läksid maäülemate funktsioonid üle maakonna-kommissaridele, kelle otsuste peale võis kaevata administratiiv-kohtusse, mis sisse seati Aj. Valitsus määrusega 30. maist 1917. a. (Sead. Korr. Kogu nr. 127/1917. a.). Viimase seaduse § 10. on üles loetud asutised, kelle otsuste vastu võis administratiiv-kohtu korras kaevata. Külakogu otsuste peale kaebamist administratiiv-kohtu korras see seadus ette ei näe. Sellest tuleb järeldada, et Külakogu otsuste peale võis kaevata ainult maakonna-kommissarile. Külakogude kompetents jäi Vene Aj.

Valitsuse ajal endiseks, ehk teda küll piirati, näit. 1917. a. 1. augusti määrusega (Sead. Korr. Kogu nr. 197/1917. a.), millega Küla-kogukonnalt ära võeti õigus Küla-kogukonna liikmeid kogukonnast kõrvaldada. Vene Aj. Val. määrus 21. maist 1917. a. VIII jaotus p. 4 (V. S. Korr. Kogu nr. 122/1917. a.) muutis ainult üldise Talurahva Sead. § 59. korrapidamise kohta Külakogu koosolekul.

Eesti Vabariigi ja Vene riigi vahel 13. veebr. 1920. a. sõlmitud rahulepingu järele (R. T. nr. 24/25—1920. a. 18. veebr.) läks Petserimaa, mis enne Pihkva kubermangu külge kuulus, Eesti Vabariigi külge. Aj. Administratiiv-seaduse põhjal (R. T. nr. 1—1918. a.) jäid Eesti Vabariigis maksma kõik seaduslikud määrused, mis 24. oktoobrini 1917. a. Eesti Vabariigi piirides jõus olid, niivõrt, kui need seadused Eesti Maapäeva otsust mööda, mis 15. nov. 1917. a. vastu võetud, Päästekomitee manifesti läbi 25. veebr. 1918. a. kui ka Aj. Val. endiste ja käesoleva määruse läbi muudetud ei ole. Petserimaa kohta tuleb samuti seda seadust maksvaks tunnistada, nimelt et seal on maksvad Vene Aj. Valitsuse poolt kuni 24. oktoobrini 1917. a. väljaantud seaduslikud määrused, niipalju kui nad Eesti Vabariigi seadustega ei ole muudetud. Käesoleval juhul tuleb otsustamisele küsimus, kellele kuulub järelevalve Külakogu otsuste seaduslikkuse kohta ja missuguses korras tuleb nende otsuste vastu kaebust tõsta.

Riigikohus leiab, et Vene Aj. Valitsuse poolt sissesetatud maakonna-komisarid on ära kaotatud ja Riigi Teatajas nr. 78—1919. a. avaldatud Omavalitsuse Aj. Järelevalve Seaduse järele (§ 1) kuulub järelevalve Linna-, Maakonna-, Valla- ja Alevi-omavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle siseministri võimkonda. Järelevalvet Valla- ja Alevi-omavalitsuste tegevuse seaduslikkuse üle teostab siseminister Maakonna-valitsuste kaudu.

Sellest tuleb järeldada, et järelevalvet Külakogude tegevuse seaduslikkuse üle võib teostada ainult Maakonna-valitsus, sest teist asutist, kes seda võiks teostada, ei ole olemas. Samuti tuleb järeldada, et Maakonna-valitsusel on oma järelevalve teostamiseks õigus administratiiv-kohtu korras ettenähtud korras protesteerida Külakogu otsuste vastu, ehk küll Adm. K. K. § 4. ei ole ette nähtud protestide andmist Külakogu otsuste vastu. Seda tuleb järeldada seaduse üldmõttest, sest muidu jääks Külakogude tegevus ilma järelevalveta, mis ei ole lubatav. Adm. K. Kord ei võinudki Külakogu otsuste peale edasikaebamist ette näha, sest et selle seaduse väljakuulutamise ajal (19. veebr. 1919. a.) Petserimaa veel ei olnud liidetud Eesti Vabariigi külge. Samuti tuleb tunnistada, et kaebused eraisikute poolt Külakogude, kui omavalitsuste organite, otsuste vastu alluvad üldises korras rahukohtunikule. Ainult maakorralduse kohta käivate Külakogu otsuste peale antavad kaebused ei allu rahukohtunikule, vaid Maakorralduse-komisjonile Maakorralduse Seaduse § 20. põhjal (V. S. K. X. k. 3 j.).

Kõige selle põhjal tuleb rahukohtuniku määrus tühistada ja asi rahukohtunikule tagasi saata, kui temale alluv.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 35. põhjal **otsustas** Riigikohus: Petseri I jaosk. rahukohtuniku otsus 29. nov. 1924. a. tühistada ja asi uueks otsustamiseks anda Petseri II jaosk. rahukohtunikule.

Nr. 36.

A B M I N I S T R A T I I V - O S A K N O D .

2. oktoobril 1925 a.

K/m. „Artur Anderson ja Co“ vol. vann. adv. Aleksander Stakelbergi kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 25. veebr. 1925. a. k/m. 1923. a. puhtakasumaksu määramisel äriraamatute mittevastuvõtmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

5. veebr. 1925. a. Otsekoheste Maksude Peakomiteele antud palves seletab k/m. „Artur Anderson ja Co“: 1922. a. Sõjaministeeriumiga sõlmitud lepingute põhjal võtnud kaubamaja enda peale muu seas kasarmute ehitamise Tapal ja Rakveres. Nende töövõtete pealt määranud Ärimaksu-Komisjon kaubamajale 1923. a. puhtakasumaksu, arvesse võttes mitte nende töövõtete pealt saadud tegelikku kasu, sest tööd ei olnud maksu määramise ajaks üldse veel lõpule viidud, vaid avansi näol saadud summasid. Nüüd olevat aga Tapa ja Rakvere ehitustööd lõpetatud ja nüüd olevat ka äriraamatute põhjal selgunud, et kaubamaja nende töövõtete pealt kahju on saanud. Neil põhjustel palus kaubamaja lubada esitada Peakomiteele äriraamatuid kõigi täiendavate dokumentidega ja temale määratud puhtakasumaks ära muuta.

Otsekoheste Maksude Peakomitee otsustas 25. veebr. 1925. a. palve rahuldamata jätta.

Riigikohtule antud kaebuses palub kaubamaja „Artur Anderson ja Co“ volinik vann. adv. A. Stackelberg Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse tühistada ning asja Peakomiteele uueks otsustamiseks saata ja seletab, et kahju töövõttest olevat selgunud alles peale ehitustööde lõpetamist, maksustamise ajal ei olevat see maksukohuslasele veel teada olnud; seda tulevat võtta kui uut ilmsikstulnud asjaolu ja sellepärast oleks pidanud Peakomitee Otsekoheste Maksude Sead. § 595. põhjal asja põhjalikult arutama ja äriraamatud ühes dokumentidega läbivaatamisele võtma, tähele pannes, et maks ei olnud veel sisse nõutud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Otsek. Maksude Sead. § 482., 448. ja 546. p. 3. selgub, et kuigi töövõtte kestab üle ühe aasta, tuleb töövõtte pealt puhtakasumaksu määrata iga aasta kohta eraldi. Seejuures on maksukohuslasel õigus ja võimalus Otsek. Maks. Sead. § 550. põhjal töövõttest saadud kasu või kahju äriraamatutega tõestada. Ei tarvita aga maksukohuslane seda võimalust, määratakse puhtakasumaks töövõtte pealt Otsek. Maks. Sead. § 551. ja 546. p. 3. põhjal. Kui maksukohuslane ei ole äriraamatuid jaosk. komisjonile puhtakasumaksu määramise asjas kasu kindlakstegemiseks esitanud ja puhtakasumaks on määratud maksukohuslasele Otsek. Maks. Sead. § 551. korras, siis ei saa enam tagantjärele ka maksu määramise vastu vaielda, et see on sündinud § 551. korras, ega nõuda, et maksumääramine uuesti ette võetaks äriraamatute alusel. Äriraamatute pärastist lõpetamist ja nende põhjal kasu või kahju väljaselgitamist ei saa lugeda uuesti ilmsiks tulnud asjaoluks, mis võiks olla asja ümberotsustamise põhjuseks, sest

kui maksukohuslane soovib, et temale puhtakasumaksu määramisel aluseks võetaks ärraamatud, siis peab ta ärraamatud esitama juba puhtakasumaksu määramisel jaosk. ärimaksu-komisjonile ja selleks ajaks peavad tal ka ärraamatud säärases korras olema, et nende põhjal võimalik on ettevõtte kasu või kahju üle läinud aja eest otsustada.

Ettetoodud põhjustel ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal **otsustas** Riigikohus: K/m. „Artur Anderson ja Co“ voliniku vann. adv. Aleksander Stackelbergi kaebus tagajätjeta jätta.

Nr. 37.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9. oktoobril 1925. a.

Eesti Tarvitajateühingute Keskühingu kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 22. aprillist 1922. a. nr. 31. kaebaja 1921. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröri abi K. Luud.

Eesti Tarvitajateühingute Keskühingule 1921. a. tulumaksu määramisel arvas Iseäral. Tulu- ja Ärimaksu Komitee Keskühingu maksualuse kasu hulka muu seas 6 008 988 marga suuruses summas hinnaalandused, mis Keskühingu poolt ostjatele tehtud. Iseäraline Äri- ja Tulumaksu Komitee on selle otsuse vastu Keskühingu poolt antud vastulause tagajärjeta jätnud, samuti on Otsek. Maksude Peakomitee temale antud edasikaebuse rahuldamata jätnud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eesti Tarvitajateühingute Keskühing Otsek. Maks. Peakomitee otsuse tühistada ja 6 008 988 marka Keskühisuse 1920. a. maksualuse kasu hulka arvamata jätta, seletades, et hinnaalandusi, olgu need tehtud ostjatele kauba müügi puhul arvete õiendamisel või enne aasta-arvete lõpetamist liikmete isiklikule arvele kantud, ei või maksualuse kasu hulka arvata. Asja arutusel Riigikohtus seletas kaebaja volinik täiendavalt, et 6 008 988-margalises summas, mis Keskühingu maksualusele kasule juurde arvatud, sisalduvad hinnaalandused, mis tehtud nii Keskühingu liikmeile, kui ka võõrastele kohe kauba müügi korral arvetest mahaarvamise kujul, ja boonused, mis vahetasuna teatud hulga ostetud kauba eest välja antud. Otsek. Maksude Peakomitee esindaja võttis õigeaks Keskühingu voliniku seletused, et 6 008 988-margalises summas sisalduvad ka hinnaalandused, mis Keskühing kohe kauba ostmise puhul ostjatele teinud, ja arvas, et neid hinnaalandusi ei tule Keskühingu maksualusele kasule juurde arvata, kuid boonusena antud summade kohta seletas ta, et need summad tuleks Keskühingu maksualusele kasule juurde arvata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

Otsek. Maks. Peakomitee otsuse põhjustest nähtub, et Peakomitee on Eesti Tarvitajateühingute Keskühingu kaebuse rahuldamata jätnud, võttes aluseks asjaolu, et Keskühing jagas hinnaalanduse näol 6 008 988 marka Keskühingu liikmete vahel

proportsionaalselt aasta jooksul tehtud ostmistele ja hinnates säärast jagamist kui ettevõtte aastase kasujagamise operatsiooni. Kuid asja arutusel Riigikohtus on selgunud ja Peakomitee esindaja on ka õigeks võtnud, et 6 008 988-margalises summas sisalduvad tegelikult ka hinna-alandused, mis ostjatele kohe tehtud kauba ostu aegu, mis arvete õiendamisel arvetest maha võetud ja seejuures mitmesuguse protsendi määra suuruses. Seesugused hinna-alandused kuuluvad kindlasti äri kulude hulka ja neid ei või äri maksualusele tulude juurde arvata, nagu see ka on ette nähtud juhatuskirjas Tulum. Sead. § 11. käsitlemise kohta III osas I. i all (R. T. nr. 95/96 — 1920. a.). Keskühingu üldkasuna esinevad ainult need summad, mis liikmete vahel ära jaotatakse proportsionaalselt iga liikme ostusummaga, missugune puhtakasu jaotamise viis on ka ette nähtud Eesti Tarvitajateühingute Keskühingu põhikirja § 67-ndas. — Need summad tulevad Keskühingu maksualusele kasule juurde arvata, ja sel asjaolul, kas nende summade jaotus on läbi viidud enne aruande kinnitamist või pärast seda, ei ole maksustamise seisukohalt tähtsust.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 22. apr. 1922. a. tühistada ja asi saata nimetatud Peakomiteele uueks otsustamiseks.

Nr. 38.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9./20. oktoobril 1925. a.

Tulumaksu Peakomitee esimehe protest sama Peakomitee otsuse peale 2. apr. 1925. a nr. 648 Hermann Kochi 1924. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Hermann Kochd eklareeris oma 1923. a. puhtatulu kõigist allikatest 697130 marga peale. Jaosk. Tulumaksu-komitee hindas H. Kochi tulu esialgu 1 268 840 marga peale ja alandas vastulause arutusel selle 912 094 marga peale. H. Kochi edasi-kaebuse puhul otsustas Tulumaksu Peakomitee 2. IV. 1925. a. H. Kochi tulu kindlaks määrata 600 706 marga peale. Tulumaksu Peakomitee 2. aprilli koosoleku juhataja, nimelt Otsekoheste maksude Peavalitsuse juhataja, on Peakomitee otsuse vastu protesti avaldanud ja ettekandega 8. aprillist 1925. a. esitanud asja Tulum. Sead. § 33. alusel Riigikohtule lõplikuks otsustamiseks. Tulumaksu Peakomitee esimehe asetäitja seletab asja ette kandes Riigikohtule, et Tulumaksu Peakomitee otsus ei olewat üksikasjaliselt põhjendatud ja et Peakomiteel ei olewat seaduslikku alust olnud loobuda H. Kochi tulu arvutamisel Eestimaa kinnisvarade ekspluateerimise seltsist ärimaksu-komisjoni andmetest. H. Kochi volinik palus asja arutusel Riigikohtus Pea-

komitee otsuse vastu avaldatud protesti läbi vaatamata jätta, seletades, et Tulum. Sead. § 33. põhjal võib Tulumaksu Peakomitee otsuse vastu protesti avaldada küll rahaministri abi, aga mitte tema asetäitja.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud leiab Riigikohus:

Tulum. Sead. § 25. tähenduse põhjal juhatab rahaministri abi äraolekul Tulumaksu Peakomitee koosolekuid Otsek. Maks. Peavalitsuse juhataja. Tulumaksu Seadus ei näe ette, et need asjad, mis Tulumaksu Peakomitees otsustatud rahaministri abi äraolekul, vajaksid veel rahaministri abi kinnitamist või heakskiitmist. Sellest tuleb järeldada, et Otsek. Maksude Peavalitsuse juhatajal on Tulumaksu Peakomitee juhataja asetäitjana neis asjus, mis tema juhatusel Peakomitees otsustatud samad õigused, mis Tulum. Sead. § 33. järele on ette nähtud Tulumaksu Peakomitee esimehel, s. o. õigus protesti avaldada Peakomitee otsuse vastu ja asja esitada Riigikohtule lõpulikuks otsustamiseks.

Asudes käesoleva protesti sisulisele arutamisele leiab Riigikohus, et Tulumaksu Peakomitee otsuse puudulikkuse tõttu H. Kochi 1923. a. tulumaksu asjas on võimata otsustada, kas protestis esiletoodud väited on põhjendatud või mitte. Peakomitee on otsustanud Hermann Kochi „tulu kindlaks määrata 600 706 marga peale“. Ettekandes Riigikohtule seletab Tulumaksu Peakomitee esimehe asetäitja, et Peakomitee on otsustanud H. Kochi 1923. a. tulu kindlaks määrata 750 706 marga peale, ja sellest Tulum. Sead. § 21. ja 22. põhjal 150 000 mk. maha arvates on Peakomitee 600 706 marga peale kindlaks määranud H. Kochi tulu, mille pealt tulumaks tuleb arvata. Tulumaksu Peakomitee juhataja seletus ei või Peakomitee otsuse aset täita, vaid Peakomitee otsuses eneses, kui sellega on muudetud Tulumaksu Komitee otsus, peab ära tähendatud olema, missuguse summa peale Peakomitee poolt maksukohuslase tulu on arvatud ja missuguses summas on Tulum. Seaduse põhjal sellest mahaarvamised tehtud.

Käesoleval juhul on Tulumaksu Peakomitee otsustanud H. Kochi „tulu kindlaks määrata 600 706 marga peale“, hoopis ära tähendamata jättes, kas sellest summast tuleb Tulum. Sead. § 21. ja 22. põhjal veel mahaarvamised teha või on need mahaarvamised juba tehtud, ja samuti ära tähendamata jättes, missugustest algsummadest koosneb 600 706 mk. Sellepärast ei saa ka üksnes Tulumaksu Peakomitee esimehe ettekandes Riigikohtule ettetoodud andmete põhjal otsustada, kas Tulumaksu Peakomitee on H. Kochi tulu üksikasjalisel kindlaksmääramisel Tulum. Seaduse määrusi rikkunud või ei ole seda mitte.

Ettetoodud põhjustel Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. ja Tulum. Sead. § 33. põhjal **otsustas** Riigikohus: Tulumaksu Peakomitee otsus 2. aprillist 1925. a. nr. 648. tühistada ja asi nimetatud Peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 39.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. oktoobril 1925. a.

Villem Tamme kaebus sõjainistri korralduse peale palga ja perekonna-abiraha maksmisest keeldumise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

15. V. 1923. a. sõjaväe Varustusvalitsusele antud palves seletas Villem Tamm, et 17. XII. 1921. a. tagandatud ta Merejõudude intendandi ametist ja algatatud tema vastu eeluurimine. Sõja-ringkonnakohtu otsusega 13. III. 1923. a. olevat tema aga igast tema vastu tõstetud süüdistusest õigeks ning igasugusest karistusest vabaks mõistetud. Kohtu all olemise ajal jäänud tal saamata, arvates ametist tagandamise ajast kuni reservi arvamiseni 23. VI. 1922. a. palga, korteri ja perekonna-abiraha arvel kokku 40 895 marka, missuguse summa palus V. Tamm enesele välja maksta. Kirjaga 14. VIII. 1923. a. teatas rahaasjanduse-osakond V. Tammele vastuseks tema palvele, et Sõja-ringkonnakohtu otsusega ei ole V. Tamm tema vastu tõstetud süüdistuses õigeks mõistetud ja sellepärast ei ole tal ka õigust poolt palka tagant järele saada; ühtlasi olevat aga V. Tamm palga, korteri ja perekonna-abiraha arvel rohkem raha saanud kui õigus, kokku 7 537 mk. 66 penni, missuguse summa palus rahaasjanduse-osakond Piirivalve Tallinna jaosk. ülemal V. Tamme palgast kinni pidada. 4. II 1924. a. esines V. Tamm sõjainistrile palvega, milles ta loobudes 13. kuupalga nõudmisest, palus enesele välja maksta palga arvel 25 950 mk., korteri, valgustuse ja söögikeetmis-puude rahade arvel 2 055 mk., perekonna-abiraha arvel 3 890 mk. kokku 31 895 mk. ja tühistada Varustusvalitsuse otsus 14. aug. 1923. a., millega teda kohustati tagasi maksuma 7 537 mk. 66 penni. Vastuseks sellele palvele teatas sõjaväe Varustusvalitsuse ülem kirjaga 3. IV. 1924. a. sõjainistri käsul V. Tammele, et tema palve saamatajäänud palga, korteri, kütte, valgustuse ja söögikeedu-puude raha ning perekonna-abiraha asjus on tagajärjeta jäetud ja et talt tuleb sisse nõuda talle rohkem makstud palk, kokku 3 300 mk., korteri, kütte ja söögikeedu-puude raha 1 219 mk. 80 penni ja perekonna-abiraha 1 880 mk., üldse kokku 6 164 mk. 50 penni.

Riigikohtule antud kaebuses palub V. Tamm tühistada sõjainistri otsuse ja kohustada Sõjainisteeriumi temale välja maksuma 31 895 mk., nagu see tema palves sõjainistrile arvestatud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulunud, leiab Riigikohus:

1. Asjatoimetuses olevast Sõja-ringkonnakohtu otsuse ärakirjast, et V. Tamm ei ole Sõja-ringkonnakohtu otsusega 13. III. 1923. a. tema vastu tõstetud süüdistustes mitte õigeks mõistetud. V. Tamm vastu oli tõstetud muu seas süüdistus Sõja Nuhtl. Sead. § 141. ja 145. alusel ning Sõja-ringkonnakohtu otsusega on V. Tamm ka § 141. ettenähtud süüteo süüdi mõistetud, kuigi talle on karistus määratud S. N. S. § 147., aga mitte S. N. S. § 145. alusel. Sel asjaolul, et V. Tamm on Amnestia Seaduse

põhjal karistusest vabastatud, ei ole käesoleva asja otsustamisel tähtsust, sest Sõja Seadl. K. XIX raam. § 200. ja 201. järele oleks V. Tammel õigus saamata jäänud poolt palka tagant järele kätte saada ainult sel juhul, kui ta oleks kohtu poolt õigeks mõistetud. Nii tuleb kaebust poole palga tagantjärele väljamaksmise nõude osas põhjendamatuks pidada. Samuti tuleb põhjendamatuks lugeda kaebaja vastuvaidlus temale rohkem makstud palga tagasinõudmise vastu. S. S. K. XIX r. § 258. ei ole selle kohta kohaldatav ja see tagasinõudmine on põhjendatud S. S. K. XIX r. § 197. ja V. S. K. III k. § 591-ga.

2. Mis puutub perekonna-abiraha maksmisse V. Tammele, siis leiab Riigikohus, et Sõjaministeeriumi arvamine, et perekonna-abiraha tuleb maksta V. Tammele, arvates ametist tagandamise ajast, pooles suuruses, on põhjendatud perekonna-abiraha kohta käivate Vabariigi Valitsuse määrustega (R. T. 26/27 — 1920. a. § 15, R. T. nr. 57/58 — 1920. a.) S. S. K. XIX r. § 197., 279., 180. ja Ts. Kp. S. § 1085-ga. Kuid tuleb ekslikuks pidada arvamist, et perekonna-abiraha nõudmise õigus kustub ühe aasta jooksul perekonna-abiraha saamise õiguse tekkimise momendist arvates. Vabariigi Valitsuse poolt väljaantud määrustes perekonna-abiraha kohta (R. T. nr. 57/58 — 1920. a.), mille põhjal V. Tamm oli õigustatud perekonna-abiraha saama, ei ole seda kitsendust ette nähtud, ja sellepärast on V. Tammel õigus perekonna-abiraha saada poja Borisi pealt, arvates selle sündimisest. Küll aga tuleb kutsunuks lugeda Vabariigi Valitsuse poolt 6. II. 1920. a. vastuvõetud määruste § 3. põhjal (R. T. nr. 26/27 — 1920. a.) V. Tamme õigus saada toetusraha poja Borisi sündimise puhul, kuna V. Tamm seda üheaastasel tähtajal ei ole nõudnud.

3. Korteriraha maksmine ametist tagandatud sõjaväe-ametnikule, kes kohtu alla on antud, oli eriti ette nähtud S. S. K. XIX r. § 990. Sellest asjaolust, et kaebaja sai korteriraha mitte S. S. K. XIX r. § 961. alusel, vaid R. T. nr. 40 — 1919 a. avaldatud Ajutise määruse alusel, ei saa järeldada, et § 990. ei olnud enam maksev ja käesolevas asjas mitte kohaldatav. § 990. üldmõte seisab selles, et sõjaväelasele, kes saab korteriraha makstakse korteriraha edasi ka kohtu alla andmise korral kuni kohtu otsuseni, ja et § 990. ei olnud ära muudetud, siis oli V. Tamm ka õigustatud tugenema oma nõudmises sellele paragrahvile. Ühtlasi ei saa ära märkimata jätta asjaolu, et ka Vabariigi Valitsuse poolt vastuvõetud kaitseväelaste korteriga varustamise seadluses § 9. (R. T. nr. 81/82 — 1925. a.) on ette nähtud, et eeluurimise ja kohtu all olevad kaitseväelased saavad korterivarustuseraha täiel määral endises astmes edasi.

Kõigil ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. l. ja 2 põhjal: sõjaministri otsus, millest Villem Tammele on teatatud kirjaga 3. aprillist 1924. a. nr. 2069. all, tühistada 1) osas, millega kaebaja palve korteri, kütte, valgustuse, söögikeedu-puude raha ning perekonna-abiraha asjus on tagajärjeta jäetud, 2) samuti osas, millega kaebajalt on otsustatud sisse nõuda 6154 mk. 50 p., ja asi tähendatud osades sõjaministrile uueks otsustamiseks saata. Muu osas kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 40.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. oktoobril 1925. a.

Hendrik Putniku kaebus sõjaministri otsuse peale 18. apr. 1925. a. pensioni nõudmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Euusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröriabi K. Luud.

18. III. 1925. a. esines kapten H. Putnik Pärnu maakonna rahvaväe-ülemale palvega teda ette panna teenistusest vabastamiseks ja temale pensioni ning ühe-kordse toetusraha määramiseks. 24. III. 1925. a. vaatas arstlik komisjon kapten H. Putniku läbi ja tunnistas 2. IV. 25. a. kokuseatud aktis nr. 1782, et „kapten H. Putnik põeb aneurysma aortae et arteriosclerosis't mille pärast tema on sõjaväeteenistusse kõlbmata“, ja et „haigus ei ole tingitud sõjaväeteenistusest, on arvatavasti alanud enne Vabariigi kaitseväge kapt. Putniku teenistusse astumist, kuid kaitseväeteenistuses selle võrra halvemaks läinud; vähemalt eneurysma Vabariigi teenistuse ajal välja arenenud, et kapt. H. Putnik, kes 1919. a. alul rivitusse teenistusse kõlblikuks tunnistatud, nüüd üldse kaitseväes teenimist jätkata ei või, mis pärast peab arvama, et praegune tema töövõimetus on tekkinud Vabariigi teenistuse ajal“, 18. IV. 1925. a. on sõjaminister asja kohta otsuse kirjutanud: „Pensioni Seaduse § 36. põhjal pensioni-õigust ei ole“.

Riigikohtule antud kaebuses palub erukapten Hendrik Putnik sõjaministri otsuse 18. IV. 1925. a. tühistada ja teda pensioni saamise õiguslikuks tunnistada. Kaebaja seletab: 10. I. 1919. a. tunnistas arstlik komisjon ta kõlblikuks rivitusse teenistusse ja konstateeris tal haiguse südame neurosis'e. Arstlik komisjon, kes ta läbi vaatas 24. III. 1925. a., tunnistas ta aga üldse kõlbmatuks teenistusse kaitseväes ja leidis, et ta põeb aneurysma aortae et arteriosclerosis't mis on hoopis teine haigus. Tema töövõimetus on tekkinud teenistuse ajal kaitseväes ja tal olevat sellepärast täieline õigus pensioni saada kas Pens. Sead. § 35. või § 36 põhjal.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Kaitseväelaste ja nende Perekondade Pensioniseaduse § 35. põhjal on õigustatud pensioni saama isikud, kes teenistusest vabastatakse rahuajal teenistuskohuste täitmisel või selle tagajärjel saadud haavade, vigastuste või haiguste pärast, mis teenistuse jätkamise võimatuks teevad. Sama Seaduse § 36. põhjal määratakse pensioni isikutele, kes töövõime kaotuse tõttu kaitseväeteenistuse ajal (väljaspool teenistuskohuste täitmist) saadud vigastuste või haiguste tagajärjel kaitseväeteenistust ei või jätkata.

Arstlik komisjon on tunnistanud, et üldiselt ei ole kapten H. Putniku haigus tingitud sõjaväeteenistusest ja et see on arvatavasti alanud enne kapt. Putniku Vabariigi kaitseväge teenistusse astumist. Kuid arstlik komisjon on ühtlasi tunnistanud, et aneurysma on H. Putnikul Vabariigi teenistuse ajal välja arenenud ja et haigus on kaitseväeteenistuses selle võrra halvemaks läinud, et kapt. Putnik üldse ei või

kaitsevæes teenimist jätkata, mispärast peab arvama, et praegune H. Putniku töövõimetus on tekkinud Vabariigi teenistuse ajal. Pensioni Seaduse § 59. järele peab arstlik komisjon muu seas kindlaks tegema haiguse tekkimise aja ja põhjused. Käesoleval juhul on arstlik komisjon tunnistanud, et kapt. Putnikul on vähemalt aneurysma Vabariigi teenistuse ajal välja arenenud ja et kaebaja töövõimetus on tekkinud Vabariigi teenistuse ajal, kuid arstliku komisjoni aktis on hoopis tähendamata jäetud, mis põhjustel aneurysma H. Putnikul teenistuse ajal on välja arenenud ja mis põhjustel tema haigus teenistuse ajal töövõimetuseks on välja arenenud, kas on kapt. Putniku praegune töövõimetus selle haiguse paratamata tagajärg, mida ta põdes enne Vabariigi teenistusse astumist, või on kapt. Putniku praegune töövõimetus tingitud teenistusoludest, nagu seda väidab kapt. Putnik kaebuses Riigikohtule ja nagu ta, seda üksikasjalikumalt seletas asja arutusel Riigikohtus. Kapten H. Putnik esines palvega temale pensioni määrata, ilma et tema ära oleks tähendanud, missuguse pensioniseaduse paragrahvi põhjal tuleks talle pension määrata. Arstlik komisjon on üldiselt tunnistanud, et kapt. H. Putniku praegune töövõimetus on tekkinud Vabariigi teenistuse ajal, kuid see komisjon ei ole täpsalt täitnud Pens. Sead. § 59. p. b nõudeid. Sõjainistri otsus 18. IV. 1925. a. on aga ilma igasuguse põhiseteta. Otsusest ei nähtu, kuidas sõjainister on hinnanud arstliku komisjoni akti, missugustel põhjustel sõjainister asja otsustamisel aluseks on võtnud Pens. Seaduse § 36. ja missugustel põhjustel ta on leidnud, et kapten H. Putnikul ei ole õigust selle paragrahvi põhjal pensioni saada.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22 p. 2. põhjal: sõjainistri otsus 18. aprillist 1925. a. tühistada ja asi sõjainistrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 41.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. oktoobril 1925. a.

Julius Männiku kaebus Teedeministeeriumi korralduse peale kaebaja alamale ametikohale ümberpaigutamise asjas.

Eesistuja riigikohtunik A. Palvadre, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; prokuröri abi K Luud.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Julius Männik, et temale on 4. juulil 1925. a. teada antud teedeministri korraldus, millega ta ilma tema nõusolekuta alama järgu ametikoha peale s. o. Käru jaamaüleva kohalt Loodi jaamaüleva koha peale, mis ühe astme võrra madalam, ümber on paigutatud. Leides, et see korraldus on seadusevastane, sest Teenist. Sead. § 11. põhjal olevat lubatud ümberpaigutamine kõrgemale või sama kõrgele kohale, mitte aga alamale kohale, palub teedeministri

korralduse tema alamale ametikohale ümberpaigutamise kohta tühistada ja kohustada temale endise teenistuskoha tagasi andma.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus järgmist: Algotimetusest nähtub, et Kärü jaamaülema Julius Männiku peale oli saadetud Teedeministeeriumile kaebused, milles Männikut süüdistati altkäemaksu võtmises ja muudes korratustes. Nende kaebuste põhjal tegi teedeminister Teedeministeeriumi pea-inspektorile korralduse juurdlus toime panna. Kirjaga 13. juunist 1925. a. nr. 47. all kandis pea-inspektor teedeministrile ette, et ülekuulatud kaebajad Kirkmann ja Adamson toonud jaamaülema Männiku kohta väga raskeid süüdistusi altkäemaksu võtmises ette, kuid teiste isikute ülekuulamise tagajärjel saanud ta mulje, et pealekaebajad ise ei olevat mitte kõige usaldusväärilisemad isikud. Siiski olevat tal, pea-inspektoril, arvamine, et Kärü jaamas on jaamaülema poolt altkäemaksu võtmist ette tulnud; iseäranis võivat seda oletada endiste aegade kohta. Kõike seda arvesse võttes arvab pea-inspektor, et Kärü jaamaülem J. Männik tuleks 1. VII. 1925. a. tennistuse huvides ümber paigutada kuhugi teisele kohale, kus kaubanduslik tegevus vähem. Selle ettekande peale on teedeminister 13. VI. 1925. a. kirjutanud järgmise resolutsiooni: „Olen ettepanekuga nõus. Vastavad korraldused teha.“ Kirjaga 17. juunist 1925. a. nr. 47. all teatas Teedeministeeriumi ministri kantselei Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudteeülemale, et teedeministri resolutsiooni täitmiseks tuleb Kärü jaamaülem J. Männik 1. juulist 1925. a. teenistuse huvides ümber paigutada kuhugi teisele kohale, kus kaubanduslik tegevus vähem. Kirjaga 4 juulist 1925. a. nr. 16902 teatas Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee valitsus Kärü ja Loodi jaama ülemale, et Teedeministeeriumi kirja põhjal 17. VI. 1925. a. paigutatakse ümber Kärü jaamaülem J. Männik 1. VII. 1925. a. teenistuse huvides Loodi jaamaülema kohale, ja Loodi jaamaülem Jakobson Kärü jaamaülema kohale. Nagu eeltoodust näha, on kaebaja Männik ümber paigutatud teenistuse huvides. Kodanlise Teenistuse Seaduse § 187. on ette nähtud ametnikkude ümberpaigutamine nende eneste soovil ja palvel. Ametnikkude ümberpaigutamist riigiteenistuse huvides, mööda minnes nende soovist, ei ole Kodanl. Teenistuse Seaduses otsekohe ette nähtud, aga et ümberpaigutamine teenistuse huvides võib sündida, on näha V. S. K. III k. § 219., milles on öeldud et seesugustel juhtumustel antakse ametnikkudele sõiduraha. Omal palvel ümberpaigutamise korral Vene Valitsuse ajal ei saanud ametnikud sõiduraha, välja arvatud seaduses ettenähtud kordadel ümberpaigutamised omal soovil kaugettesse kohtadesse, nagu Siberisse, Taga-Kaukasusse ja mujale. Et ametnikkude ümberpaigutamine riigiteenistuse huvides ei ole keelatud, järgneb ka sellest, et näit. kohtunikke ei või ilma nende nõusolekuta ümber paigutada (Kohtu As. Sead. § 243); kohtuuriijaid võib ühest jaoskonnast teise jaoskonda ümber paigutada teataval juhtumustel (Koht. Asut. Sead. § 227); teiste ametnikkude ümberpaigutamise kohta ei ole Teenistus. Sead. (V. S. K. III k.) mingisugust keeldu ega erimäärusi.

Kui ümberpaigutamine, mööda minnes ametniku soovist, Teenistuse Seaduse järele keelatud ei ole, siis see ei tähenda, et ümberpaigutamine võib sündida ülemuse lihtsa äranägemise järele, vaid ümberpaigutamise põhjuseks võivad olla ainult riigiteenistuse huvid. Julius Männiku ümberpaigutamise korralduses ei ole teedeminister lähemalt äratähendanud, missugused riigiteenistuse huvid tegid tarvilikuks tema ümberpaigutamise Kärü jaamaülema kohalt Loodi jaamaülema koha peale.

Edasi nähtub kaebaja poolt Riigikohtule esitatud Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee ülema käsukirjast nr. 31 — 1925. a., et Loodi jaamaülema koht on madalam

Käru jaamaüleva kohast; nimelt seisab Loodi jaamaüleva koht V järgus, Käru jaamaüleva koht aga IV järgus; samuti on ka palga poolest Loodi jaamaüleva koht madalam kui Käru jaamaüleva koht. Kuigi kaebaja Männik nimeliselt sama ameti peale on ümber paigutatud, siiski on Loodi jaamaüleva amet sisuliselt madalam kui Käru jaamaüleva amet. Järjekult on Männik kõrgemalt ametikohalt alamale ametikohale ümber paigutatud. Kõrgemalt ametikohalt alamale ametikohale ümber paigutamine on aga üks N. S. § 65. attenähitud karistustest. Oli Männiku ümberpaigutamine karistusena mõeldud, siis pidi ülemus, kellest oleneb tema kohalemääramine, oma ümberpaigutamismääruses Männikule süüks pandavat tegu kvalifitseerima vastavalt N. S. ja ära tähendama, missuguse N. S. paragrahvi põhjal karistus on määratud. Seda aga ei ole Männiku ümberpaigutamise määruses tehtud.

Eeltoodud põhjendustel ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: teedeministri korraldus Julius Männiku ümber paigutamise üle, mis Teedeministeeriumi ministri kantselei poolt teada antud Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudtee ülemale kirjaga 17. VI. 1925. a. nr. 47., tühistada; samuti tühistada selle korralduse põhjal kitsarööpalise raudtee üleva poolt tehtud Julius Männiku ümber paigutamine Käru jaamaüleva koha pealt Loodi jaamaüleva kohale ja asi teedeministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 42.

ADMINISTRATIIV - O S A K O N D.

3. novembril 1925. a.

Vladimir Tšumikovi kaebus E. V. siseministri otsuse peale 2. V. 1923. a. nr. 1152 all kaebaja Eesti riikkondsusest väljaheitmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

2. mail 1923. a. nr. 1152. all tegi siseminister järgmise määruse: „20. aprillil 1920. a. pööras Vladimir Aleksandri p. Tšumikov siseministri poole palvega, teda kui Eesti Vabariigi maa-alal põlist elanikku maksvate seaduste põhjal Eesti Vabariigi kodanikuks tunnistada. Tõendustena pani ta muu seas ette Tallinna Vene Nikolai kiriku tunnistused, millest näha, et tema isa ja vanaisa olid Tallinna teise gildi kaupmehed.

Oma palvekirjas tõendas Tšumikoff, et tal avanenud kodumaale tagasituleku võimalus alles augustikuul 1919. a.

20. aprillil 1920. a. võeti Tšumikoff siseministri resolutsiooni põhjal vastu ja anti talle 31. juulil 1920. a. Siseministeeriumi poolt riikkondsuse tunnistus nr. 15166. all välja. Tol ajal maksva „Maanõukogu määruse Eesti demokraatliku Vabariigi kodakondsuse kohta“ (R. T. nr. 4 — 1918. a.) § 1 põhjal loeti ainult need isikud juba tähendatud määruse järele Eesti Vabariigi kodanikkudeks, kes elavad Eesti

demokraatliku Vabariigi piirides, kuni 1918. a. veebruarikuu 24. päevani endise Vene riigi alamluse olid ning Eesti demokraatliku Vabariigi osadest pärit või kohalikkude elanikkude nimekirjas seisid, mis endise Vene riigi asutiste poolt siin maal ehk selle maa jaoks peeti (Vene Sead. Kogu IX k. seisuslikud seadused — sv. zak. o sostojanijah — 1889. a. väljaanne, § 858). Kõiki teisi isikuid, kui nad vastasid § 2. ja 6. nõuetele, võis tähendatud §§-des kindlaks määratud korras vastu võtta. Nimelt võis § 2. järele riikkondsusesse vastu võtta isikuid, kes, kui nad ka § 1-se p. 3-le ei vasta, aga endise Vene riigi alamluses olid ning ühe aasta jooksul tähendatud määruse väljaandmise päevast arvates, s. o. 4. detsembrist 1918. a. sellekohase teadaande kohalikule Maakonna- või Linnavalitsusele esitasid. § 6. järele võisid riikkondsust omandada isikud, kes kuni palve esitamiseni vähemalt viis aastat Vabariigi piirides alaliselt on elanud. Kuna aga V. Tšumikov ei vasta § 1. nõuetele, sest et ta ei elanud tähendatud Maanõukngu määruse väljakuulutamise päeval Eesti Vabariigi piirides, ei seisnud ka seisuslikes nimekirjades (valla hingekirjades, linna maksukogukonna nimekirjades ega aadlimatriklites), ei esitanud § 2-ses tähendatud aja jooksul, s. o. kuni 4. detsembrini 1919. a. teadaannet ega vasta ka § 6-nda nõuetele, siis puudus Tšumikovi Eesti Vabariigi riikkondsusse vastuvõtmiseks igasugune seaduslik alus, ja siseministri resolutsioon 26. aprillist 1920. a. tuleb kui seadusevastane ära muuta.

Ülal ettetoodud asjaolusid arvesse võttes otsustasin: Siseministri resolutsioon 26. aprillist 1920. a. Vladimir Tšumikovi riikkondsusse vastuvõtmise asjus ära muuta kõikide tähendatud resolutsioonist olenevate tagajärgedega.“

Riigikohtule antud kaebuses palub Vladimir Tšumikov tühistada ülal-ettetoodud siseministri otsuse 2. maist 1923. a., sest 1) siseministril ei olevat õigust olnud oma eelkäija siseministri otsust tühistada, 2) ei olevat siseminister võinud kaebajalt seaduslikus korras omandatud riikkondsuse õigusi mingil viisil ära võtta, 3) olevat ta seaduses ettenähtud korras Eesti riikkondsusse vastu võetud ja 4) olnud tema suhtes kõik need tingimused olemas, mis maksev seadus nõuab, et Eesti riikkondsusse astuda.

Käesoleva asja arutanud ja prokurööri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud siseministri otsus 2. maist 1923. a. tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

Kubermangu As. Sead. (V. S. K. II k.) § 174. keelab ametiasutistele ära peale seaduses täpsalt äranäidatud juhtumuste oma otsuseid ümber otsustada ja tühistada. Sellesama paragrahvi märkuses on ette nähtud, missugusel korral võivad ametiasutised oma otsuseid ümber otsustada ja tühistada; nimelt võib see sündida, kuni otsus ei ole veel kuulutatud või ei ole alla kirjutatud. Adm. K. K. § 25. on aga ette nähtud, et ametiasutis võib ka oma otsuseid ja korraldusi muuta ja tühistada, ja siis langeb administratiiv-kaebuse alus ära ja kohus lõpetab asja. Administratiivse-kohtukorra § 25. sisust võib järeldada, et otsus, millega administratiiv-asutis kaevatud otsuse muudab või tühistab ja mille tagajärjel kaebuse alus ära langeb ning asi lõpetamisele kuulub, võib ainult niisugune olla, millega kaebaja nõudmine rahuldatakse. Kuid maksev seadus ei näe ette seda, et administratiiv-asutised võiksid oma otsuseid, millega kodanikkude nõudmised olid rahuldatud ja mis asjaosalistele teada antud, tagantjärele jälle muuta nende kahjuks, vaid V. S. K. 2 k. § 174., nagu eespool tähendatud, keelab just tehtud otsuseid ametiasutistel muuta, välja arvatud need juhtumused, mis seaduses täpsalt ära näidatud.

Nagu asjatoimetusest näha, oli kaebaja Vladimir Aleksandri p. Tšumikov 1920. a. Maanõukogu poolt 26. novembril 1918. a. vastu võetud „Eesti demokraatliku Vabariigi riikkondsuse kohta käiva määruse“ (R. T. nr. 4 — 1918. a.) põhjal Eesti Vabariigi kodaniku õigused omandanud ja sellest õiguste omandamisest vastavalt nimetatud määruse § 2. nõuetele R. T. 21. juulist nr. 97/98. — 1920. a. (lht. 781) avalikult teada antud. Sellest avaldamispäevast algas Vladimir Tšumikovi suhtes Eesti Vabariigi riikkondsus (§ 2). Samuti ka Riigikogu poolt 27. okt. 1922. a. vastuvõetud Kodakondsuse Seaduse (R. T. nr. 136 — 1922. a. § 2. p. 1. järele peab Vladimir Tšumikovi Eesti Vabariigi kodanikuks lugema. Ei anna ka 1922. a. 27. okt. Kodakondsuse Seadus ega ükski teine seadus siseministrile õigust tagantjärele tühistada endisi juba jõusse astunud riikkondsusse vastuvõtmise otsuseid ühes kõigi neist otsustest olenevate tagajärgedega. Sellepärast talitas siseminister ära muutes 2. mail 1923. a. siseministri resolutsiooni 26. aprillist 1920. a. Vladimir Tšumikovi riikkondsusse vastuvõtmise asjas kõikide tähendatud resolutsioonist olenevate tagajärgedega, ilma seadusliku aluseta, mispärast kaevatud siseministri otsus 2. maist 1923. a. ei või jõusse jääda ja tuleb tühistada.

Neil põhjustel ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal otsustas Riigikohus: Siseministri otsus 2. maist 1923. a. nr. 1152. all tühistada.

Nr. 43.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. novembril 1925. a.

Saara Lever'i kaebus Siseministeeriumi otsuse peale maja aresti alt vabastamisest keeldumise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

1. aug. 1924. a. siseministrile antud palves palus Saara Lever ära muuta Narva linna politsei korralduse, mille põhjal Israel Berko p. Lever'i 1923. a. puhtakasumaksu sissenõudmisel on politsei poolt aresti alla pandud üüriraha kaebaja omandusse kuuluvast majast, mis asub Narvas Viru ja Eha tänava nurgal nr. 7/11. Kirjaga 2. VIII. 1924. a. teatas Politsei Peavalitsus Saara Leverile, et siseminister on tema palvele järgmise resolutsiooni pannud: „Kaebusega selles küsimuses tuleb esineda maksu pealepanija riigiasutise vastu, kuna politsei siin ainult maksu pealepanija asutise korraldusel talitab. Selles suhtes saab aga asja ainult kohta teel lahendada, seda enam, et siin tekib sisuline vaidlusküsimus.“ Riigikohtule antud kaebuses palub Saara Lever tühistada siseministri otsuse sel põhjusel, et siseminister on kaebuse sisuliselt otsustamata jätnud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Asja algoimetusest nähtub, et käesoleval juhul on tegemist 1923. a. puhtakasumaksu nõudmisega, mis on määratud Israel Leverile, mille juures maksuleht on samuti Israel Lever'i nimele kirjutatud. Mingisugust korraldust, et puhtakasumaks tuleks sisse nõuda Saara Leverile kuuluvast kinnisvarast, maksuasutiste poolt ei ole tehtud. See korraldus on tehtud Narva linna politsei I. jaosk. raiooniülema poolt 7. IV. 1924. a. sel põhjusel, et Israel Lever on ära surnud ja tal ei ole Narvas mingisugust varandust, kuna aga surnud Israel Lever'i naisel Saara Leveril on Narvas maja. Saara Lever'i kaebus siseministrile ei olnud sihitud mitte puhtakasumaksu määramise vastu Israel Leverile, vaid politsei korralduse vastu, Israel Leverile määratud maksu sisse nõuda kaebaja varandusest, missuguse korralduse kaebaja leiab seadusevastase olevat. Sellepärast ei olnud ka siseministril alust kaebust sisuliselt otsustamata jätta, vaid siseminister oleks pidanud ära otsustama, kas politsei korraldus käesolevas asjas oli seadusepärane või mitte ja sellele vastavalt kaebuse tagajärjeta jätma või politsei korralduse ära muutama.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal: Siseministri otsus, millest Politsei Peavalitsus kirjaga 2. augustist 1924. a. nr. 6942. all teada on annud Saara Leverile, tühistada ja asi siseministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 44.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. oktoobril / 3. novembril 1925. a.

Reserv-major Karl Vaher'i kaebus sõjaministri 1925. a. 27. veebr. resolutsiooni peale tema pensioni nõudmise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Sõjaministeeriumi Korraldusvalitsuse poolt kokkuseatud major Karl Priidu p. Vaheri pensioni arvestamise lehele, mille järele väljateenitud aastaid oli arvatud 29, tegi sõjaminister järgmise resolutsiooni: „Kaitseväelaste Pensioni Seaduse järele ei tule pensioniaja alammäär välja. 27. I. 1925. a. Soots“.

See resolutsioon tehti S. M. Korraldusvalitsuse inspektori-osakonna poolt kirjaga 28. veebr. 1925. a. nr. 374. all Karl Vaherile teatavaks.

Riigikohtule antud kaebuses palub reserv-major Karl Vaher sõjaministri resolutsiooni 27. II. 1925. a., millega on tema teenistuse-aeg vähemaks kui pensioniaja alammäär arvatud, tühistada ja sõjaministrile ette panna arvesse võtta tema teenistuse-aja arvestamisel ka aeg, mil ta õpetaja-ametis teeninud, sest maksva Kaitseväge Pens. Seaduse (R. T. nr. 149—1924. a. sead. nr. 105) § 13. põhjal tulevat „Õiguse“ lisa.

teenistust õpetaja-ametis ilmkahblemata arvesse võtta. Ka Vene Pensioni Sead. § 411. ja järgmised annud õpetajatele pensioni saamise õiguse.

Riigikohtu istungil 20. okt. 1925. a. ilmusid asjaosalistest kaebaja Karl Vaher, kes suusõnaliselt volitas oma eest esinema vann. adv. Lui Oleski, ja Sõjaministeeriumi esindaja Sõjaministeeriumi juriskonsuldi k. t. sõjaväe-ametnik Karl Selter.

Kaebaja volinik, esitades Riigikohtule 1) Tartu linna Koolivalitsuse tunnistuse 19. X. 1925. a. nr. 2172 ja 2) Tartu Linnavalitsuse tunnistuse 19. X. 1925. a. nr. 6550, toetas kaebust ja palus selle rahuldada.

Sõjaministeeriumi esindaja palus kaebuse tagajärjeta jätta ja seletas: Meil on maksvad kaks pensioniseadust: 1) Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Pensioni Seadus ja 2) Kaitseväelaste Pensioni Seadus. Need seadused lähevad omavahel lahku: esimese seaduse järele on õigustatud pensioni saama isikud, kes on 25 a. vastavas ametis teeninud ja 60 a. vanaks saanud, kuna Kaitseväelaste Pensioni Seaduse järele pensioni saamise eeltingimuseks on ainult 25-aastane teenistus kaitseväes. Kaitseväelastel võetakse teenistusaja arvesse teenistus Eesti sõjaväes, Vene sõjaväes ja riigi ehk omavalitsuste asutistes. Viimase teenistusaja väljaarvutamisel tuleb aga arvesse võtta ainult teenistus Eesti riigi ehk omavalitsuse asutistes, mitte aga vene-aegset teenistust. Seda tõendab ka Riigi ja Omavalitsuse Teenijate Pensioni Seaduse § 17., kus vene-aegse teenistuse arvestamine eriti ette nähtud. Käesoleval juhul on kaebaja kokku küll 29 a. teeninud, kuid Kaitsev. Pens. Sead. järele ainult 12 aastat, mispärast talle ka võimalik ei ole viimase seaduse järele pensioni määrata. Kaebajal on õigus Riigi- ja Omaval. Teenijate Pens. Seaduse järele pensioni nõuda, kui ta on 60 a. vana.

Kaebaja volinik seletas, et ei ole põhjust Kaitsev. Pens. Seaduse § 13. sel kombel seletada, et riigi ja omaval. asutistes teenimise aja arvestamisel ei saa Vene aja teenistust arvesse võtta. Kuigi see seadus oma iseloomu poolest Riigi- ja Omaval. Teenijate Sead. lahku läheb, on alus ja eesmärk mõlematel ühesugune, mispärast põhjust ei ole Kaitsev. Sead. kitsendavalt seletada.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaevatud sõjaministri otsus 27. II. 1925. a. tuleb tühistada ja asi sõjaministrile uueks otsustamiseks tagasi saata järgmistel põhjustel:

Kaitseväelaste ja nende perekondade Pens. Seaduse § 13. ütleb, et „isikutele, kes enne kaitseväe-teenistust on teeninud omavalitsuse- või riigiasutistes, mis pensioni saamise õiguse annavad, arvatakse pension käesoleva seaduse järgi, kusjuures pensioni määramisel riigi- või omavalitsuse-asutistes teenitud aeg loetakse pensioni väljateenimise ajaks teenistusena administratiiv-kohtadel“.

Nagu Sõjaministeeriumi esindaja seletustest, mis ta suusõnaliselt Riigikohtus annud, selgub, on sõjaminister kaevatud otsust tehes ülal-ettetoodud § 13. nii aru saanud, et selle paragrahvi põhjal võetakse arvesse ainult kaitseväelaste teenistus Eesti riigi- ehk omavalitsuse-asutistes, mispärast kaebaja Karl Vaheri pensioni väljateenimise aja arvestamisel ei võtnud sõjaminister arvesse tema teenistust kooliõpetajana 1. okt. 1897—21. okt. 1914 aastani, kui vene-aegset teenistust. Seda § 13. seletamist ei saa õigeaks lugeda. Selles paragrahvis ei räägita mitte riigi- ja omavalitsuse-asutistes teenistusest ainult Eesti ajal, vaid üldse teenistusest riigi- ja omavalitsuse-asutistes, mis pensioni saamise õiguse annavad. Kui silmas pidades Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Pensioni Seaduse (R. T. nr. 149—1924. a. sead. nr. 104) § 18. ja kaebaja poolt Riigikohtule esitatud

tunnistusi, tuleb tõsitada, et kaebaja teenistus õpetajana 1. okt. 1897. a. — 21. okt. 1914 a. on niisugune, mis annab temale pensioni saamise õiguse.

Pensioni määramisel Kaitseväelaste ja nende perekondade Pensioni Seaduse alusel loetakse riigi- ja omavalitsuse-asutistes teenitud aeg pensioni väljateenimise ajaks teenistuse na administratiiv-kohtadel (§ 13), s. t. aasta aasta ette. Õige ju on, et kaitseväelastel pensioni saamise õiguse omandamise normaalseks eeltingimuseks on 25-aastane teenistus kaitseväes (§ 8), kuid § 13. peale tuleb vaadata kui erandi peale üldisest reeglist. Ka Kaitseväelaste ja nende perekondade Pensioni Seaduse motiivides ei leidu andmeid selle seaduse § 13. seletamiseks kitsendavas mõttes.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal: Sõjaministri otsus 27. veebruarist 1925. a. tühistada ja asi sõjaministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 45.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

20. oktoobril / 3. novembril 1925. a.

Vladimir Koemets'a kaebus sõjaministri otsuse peale 27. II. 1925. a. pensioni asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus: Sõjaministeriumi poolt Riigikohtule esitatud väljavõttest käskudest Vabariigi sõjavägedele nr. 1608, 2. IX. 1922. a. nähtub et Sõjaministri päevakäsuga 2. sept. 1922. a. on sõjaväe-ametnik Vladimir Koemets, arvates 1. augustist 1922. a. tagavaraväkke arvatud. Nagu asja algoimetusest nähtub ja nagu seda ka Vladimir Koemets asja arutusel Riigikohtus ise seletas, on kaebaja peale tagavaraväkke arvamist seisnud kodanlikes teenistuses, pidades õpetaja-ametit. Nii on kaebaja kaitseväe-teenistusest kodanlisse teenistusse üle läinud ja sellepärast ei saa ta nõuda pensioni Kaitseväelaste ja nende perekondade Pensioni Seaduse alusel, vaid ta võib nõuda enesele pensioni Riigi ja Omavalitsuse Teenijate Pensioni Seaduse alusel, kusjuures viimase seaduse § 16. põhjal kaitseväes teenitud aeg talle arvesse võetakse. Käesoleval juhul on aga V. Koemets pöördunud palvega sõjaministri poole, määrata temale pension Kaitseväelaste ja nende perekondade Pensioni Seaduse alusel, ja sõjaminister on talitanud seadusepäraselt, nimelt Kaitseväelaste ja nende perekondade Pensioni Seaduse § 54. ja 11, Riigi- ja Omavalitsuste Teenijate Pensioni Seaduse § 44. ja 16. alusel, jättes selle palve rahuldamata.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Vladimir Koemetsa kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 46.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. oktoobril / 6. novembril 1925. a.

Liisa Maripuu voliniku adv. Aleksander Jõeääre kaebus Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse peale 5. det. 1924. a. pensioni asjus.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigi Teatajas nr. 85/86 — 1924. a. avaldatud veneaegsete Õnnetuse juhtumuste Pensionide Maksmise Seaduse põhjal määras Töö- ja Hoolekandeministeerium Liisa Aadu t. Maripuule pensioni 16 000 marka aastas, arvates 14. juulist 1924. a.

24. novembril 1924. a. pöördus Liisa Maripuu volinik era-advokaat Aleksander Jõeäär Töö- ja Hoolekandeministeeriumi poole palvega välja maksta tema volitajale ka saamatajäänud pension möödaläinud aja eest, arvates 1. jaan. 1923. a.

Kirjaga 5. XII. 1924. a. nr. 43083 teatas Töö- ja Hoolekandeministeeriumi Töökaitse-osakonna Kinnitusasjade jaoskond kodanik Aleksander Jõeäärele, et tema palvet 24. XI. 24. a. Liisa Maripuu pensioni asjus ei ole Töö- ja Hoolekandeministeeriumil võimalik rahuldada sel põhjusel, et Riigi Teatajas nr. 85/86 — 24. a. avaldatud veneaegsete Õnnetuse juhtumuste Pensionide Maksmise Seadus astus jõusse alles 14. juulil 1924. a., mis ajast alates ka pensioni maksmist toimetatakse, kuna maksva üldreegli järele ei oma ükski seadus tagasipööravat mõju.

Riigikohtule antud kaebuses palub Liisa Maripuu volinik aradv. Aleksander Jõeäär Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse 5. XII. 24. a. ära muuta veneaegsete Õnnetuse juhtumuste Pensionide Maksmise Seaduse § 1. ja 2. rikkumise pärast ja Ministeeriumile ette kirjutada tema palve 24. novembrist 1924. a. rahuldada, korraldust tehes Liisa Maripuule pensioni ja lisatasu väljamaksmise üle aja eest 1. jaanuarist 1923. a. kuni 14. juulini 1924. a.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsus käesolevas asjas tuleb tühistada. R. T. nr. 85/86 — 1924. a. avaldatud veneaegsete Õnnetusjuhtumuste Pensionide Maksmise Seaduse § 1. on tähendatud, et Vabariigi kodanikkudele, kes olid kinnitatud Tööstusliku Tööseadustiku (S. K. XI. k. 2. j. 1913. a. väljaanne) § 375. põhjal endises Petrogradi kindlustusühingus või § 592. põhjal Venemaal teotsevates kindlustusseltsides ehk asutistes ja kellele oli määratud õnnetusejuhtumuste pension selle seadustiku peatükkide IV ja VII määruste põhjal, ja kes käesoleval ajal pensioni ei saa selle tõttu, et nimetatud kindlustusühingut, seltsisid või asutisi Eesti Vabariigis enam ei ole, makstakse pension välja riigikassa arvel. Algotimetusest nähtub, et Liisa Maripuule oli 1911. a. Riia Vastast. Kindl. Seltsi poolt pension määratud. Et nimetatud selts Eesti Vabariigi piiridest välja jäi, siis katkenes ka pensioni maksmine Liisa Maripuule. Nagu eel toodud paragrahvist näha, on selles öeldud, et kellele pension oli määratud, kes aga pensioni ei saa, neile makstakse pension välja riigikassa arvel. Kui võtta selle paragrahvi sõnalist väljendust, siis ei ole kahtlust, et välja tuleb maksta ka saamatajäänud pension möödaläinud aja eest, sest välja maks-

takse see, mis oli lubatud, kuid mis on saamata. Kui seaduseandja tahe oleks olnud pensioni hakata maksma alles seaduse jõusseastumise päevast, siis oleks ta seda kindlasti väljendanud.

Eeltoodust on näha, et Töö- ja Hoolekandeministeerium ei ole eespoolnimetatud seadust õieti tõlgendanud, mispärast tema otsus ei või jösse jääda.

Sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal: Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsus, mis teada antud Liisa Maripuu volinikule nimetatud Ministeeriumi poolt kirjaga 5. detsembrist 1924. a. nr. 43083. all, tühistada ja asi Töö- ja Hoolek. Ministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 47.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13./24. novembril 1925. a.

Viru Maakonna-valitsuse esimehe revisjonikaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 30. apr. 1924. a. Miron Sineri kaebasjas Viru Maakonna-valitsuse esimehe otsuse peale Eesti riikkondsusesse vastuvõtmise kohta antud palve tagasilükkamise pärast.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusepp, ettekandja riigikohunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus ei vääri tähelpanu.

Rahukogu otsusega on tühistatud Viru Maakonna-valitsuse esimehe otsus Miron Sineri Eesti Vabariigi riikkondsusesse mittevastuvõtmise üle ja Viru Maakonna-valitsuse esimehele ettekirjutatud Miron Sineri palve riikkondsusesse vastuvõtmise üle rahuldada.

Viru Maakonna-valitsuse esimehe revisjonikaebusega on ülestõstetud küsimus, kas on Maakonna-valitsuse esimees kohustatud isikule, kelle poolt on Kodakondsuse Sead. (R. T. nr. 136/22. a.) § 3. tähendatud nõuded tõendatud, sama sead. § 4, põhjal sellekohase riikkondsuse tunnistuse välja andma, kuigi ta on veendunud, et riikliku julgeoleku ja kasulikkuse seisukohast tuleks selle isiku palve tagasi lükata.

Rahukogu on selle küsimuse peale jaatava vastuse annud, välja minnes sellest, et Kodakondsuse Seadus ei näe ette, et Maakonna-valitsuse esimees oleks kohustatud enne tunnistuse väljaandmist mõnesuguseid andmeid selle kohta koguma. Viru Maakonna-valitsuse esimees toob ette, et üldriiklikes huvides ei saavat Rahukogu seisukohta õigeks tunnistada. Kodakondsuse Seadus nägevat ette, et kodakondsusesse vastuvõtmise küsimuse otsustab alluvuse järele kas Maakonna-valitsuse esimees või linnapea, ja sellega olevat siis nende isikute peale pandud moraalne kohustus otsustamise puhul käsitleda ühe või teise isiku vastuvõtmise suhtes riiklikku julgeolekuse

ja kasulikusesse puutuvaid küsimusi, ja ei peaks seisma nende, otsustajate, ülesanne mitte ainult automaatilises tunnistuse väljaandmises. Riigikohtu arvamisel ei põhjene Maakonna-valitsuse esimehe seisukoht Kodakondsuse Seaduse normidel.

Kodakondsuse Seadus jaguneb kolme ossa; esimesse ossa (§ 1—6) on mahutatud normid, mis käivad isikute kohta, kellel on Eesti Vabariigi kodaniku õigused ning kohustused või kes neid omandavad vastava teadaande esitamisega teatava aja jooksul; teises osas (§ 7—17) leiduvad normid, mis käsitlevad Eesti Vabariigi riikkondsuse omandamist naturalisatsiooni korras ja kolmandas osas (§ 18—24) Eesti Vabariigi riikkondsuse kaotamise kohta käivad normid. Kuna esimesse ossa kuuluvail isikul seadus nende Eesti Vabariigi riikkondsuse õiguse kindlustab, ipso jure, sõltumatu ühe või teise riikliku või omavalitsuse-asutise kaalumisest, kas isik on riigile soovitav, on riikkondsuse omandamine naturalisatsiooni korras, mida käsitleb teine seaduse osa, olenev siseministri äranägemisest.

On mõni isik avaldanud soovi naturalisatsiooni teel omandada Eesti Vabariigi riikkondsust, siis kirjutab Seaduse § 13. ette välja selgitada mitte ainult, kas sooviavaldaja vastab naturalisatsiooni nõuetele, vaid ka otsusele jõuda, kas ta ei ole riigi ning seltskonna suhtes kahjulik; ja selle üle otsustamine on täiesti siseministri diskreetsele võimule antud, kuna tema selle kohta käivate otsuste peale ei luba seadus edasikaebust (sead. § 13).

Vastolus sellega kirjutab Sead. § 4 Maakonna-valitsuse esimehele või linna-peale ette teatavasse liiki kuuluvate sooviavaldajate kohta kindlaks teha ainult seda, kas on § 3. tähendatud nõuded tõendatud, ja jaataval korral nendele isikutele riikkondsuse tunnistus välja anda. Sel korral, kui seadus ei loe üles juhtumusi, millal isikut riigile ning seltskonnale kahjulikuks võiks tunnistada, oleneks otsustamine selle üle täiesti ametniku, käesoleval korral Maakonna-valitsuse esimehe diskretsiooni võimust, ja et seaduse § 4. nüisugune õigus ette nähtud ei ole, siis ei ole ka põhjust arvata, et käesoleval juhul oleks tegemist seaduse mitte küllalt täpsa redaktsiooniga; vastavalt sellele ütlebki Sead § 3., et selleks, et Eesti Vabariigi kodaniku õigusi omandada, peavad seal äratähendatud õigustatud isikud teatava aja jooksul oma sellekohase teadaande esitama.

Asjast nähtub, et Miron Sinder elas 1915. a. kuni siiamani alaliselt Eesti Vabariigi piirides ja on kuni 1918. a. veebruari kuu 24. päevani endise Vene riigi alamluses olnud ega ole kuni Kodakondsuse Seaduse maksmahakkamiseni mõne teise riigi riikkondsusesse astunud.

Miron Sinder esitas oma sellekohase teadaande 16. märtsist 23. a. Viru Maakonna-esimehele 26. märtsil 1923. a., s. o. tähtajal, mis ette nähtub Kodak. Sead. § 3. Viru Maakonna-valitsuse esimehe poolt tehtud eitav otsus ei vasta selle järele seadusele, mispärast ka põhjust ei ole Rahukogu otsuse tühistamiseks.

Eeltoodud põhjusel, Adm. K. K § 35. põhjal **otsustas** Riigikohus: Viru Viru Maakonna-valitsuse esimehe revisjonikaebus tagajärjeta.

Nr. 48.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. novembril 1925. a.

Osvald Pettai kaebus Kinnitusnõukogu I. osakonna otsuse peale välismaal ravitsemise kulude tasumise nõudmise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri kt. K. Luud.

Tartu Üldise Haigekassa osaline Osvald Pettai sõitis 11. aprillil 1923. a. Saksamaale, et haigekassa arsti dr. Jungmanni soovitusel Nauheimis oma südamehaigust ravitseda, ja tuli pärast ravitsemist sealt tagasi Tartu 11. juunil 1923. a.

Et aga Tartu Üldine Haigekassa keeldus temale tasumast Nauheimis tekkinud ravitsuskulusid (9.936 mk. 92 p.) ja haiguseabiraha kahekolmandiku suuruses palgast (5.000 mk. kuus), siis pöördus Pettai kaebusega selle üle 5. jsk. Töökaitsekomissari ringkonna Kinnitusameti poole. Viimane arutas 19. III. 1924. a. Osvald Pettai kaebust ja tähele pannes, 1) et maksev Tööliste Haiguse vastu Kindlustamise Seadus kui ka Haigekassa Põhikiri ei näe ette Haigekassa liikmete välismaale ravitsemisele saatmist; 2) et abirahast on Haigekassa juhatus O. Pettai ilma jätnud sellepärast, et O. Pettai on rikkunud Haigekassa peakoosoleku määrusi Haigekassa liikmetele abiandmise kohta, nagu see selgub Haigekassa kirjast 11. III. 1924. a. nr. 1155. all ja sellele juurde lisatud üldistest määrustest Haigekassa osalistele, otsustas Kinnitusamet Osvald Pettai palve arstiabi kulude tasumise ja abiraha määramise asjus tagajärjeta jätta.

Osvald Pettai edasikaebus selle otsuse peale on 28. nov. 1924. a. ka Kinnitusnõukogu poolt tagajärjeta jäetud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Osvald Pettai temale välja mõista ravitsemiskulud ja haiguse-abiraha, sealjuures seletades, 1) et 1923. aastal ei olevat seaduses ega ka Haigekassa üldmäärustes välismaal ravitsemine ära keelatud olnud ja alles 13. aprillil 1924 a. teinud Tartu Üldise Haigekassa peakoosolek otsuse välismaal ravitsemine ära keelata, ja 2) et tema ei olevat Haigekassa määrusi rikkunud, mille tõenduseks Haigekassa juhatuse poolt temale olevat välja antud haiguseleht.

Riigikohtus on asjast osa võtnud kolmanda isikuna Tartu Üldine Haigekassa oma voliniku Karl Lukk'i kaudu. Kohtuistungil toetas O. Pettai kaebust ja palus kaevatud otsuse tühistada. — Tema välismaale saatmine sündinud 1923. a. aprillikuus Haigekassa arsti dr. Jungmanni poolt ning alles 1924. a. võtnud Haigekassa peakoosolek otsuse vastu, et välismaise ravitsuse kulusid ei tasuta. Ka pole 1923. a. olnud Haigekassal 3-liikmelist usaldusarstide Komiteed, millest räägitakse 5. jsk. Töökaitsekomissari ringkonna Kinnitusameti koosoleku prot. 19. III. 1924. a. (Haigekassa k. 11. III. 1924. a. nr. 1155), mispärast tema, s. o. Pettai, Haigekassa liikmete kohta

käivaid määrusi ei ole rikkunud. Pealegi antud talle Haigekassa poolt haiguseleht välja, mis tõendab Haigekassa luba tema ravitsuselesõidu kohta.

Et tal laeva enneaegse väljasõidu tõttu võimalik polnud oma sõidust Haigekassat informeerida, tõendavat aktis olev tööstur Lellepi sellekohane teadaanne.

Kolmanda isiku volinik Karl Lukk palus kaebuse rahuldamata jätta. Töök. Sead. § 300. on kindlaks tehtud, kunas Haigekassa liikmetele abi antakse.

Terve seadus ei näe ravitsemiskulude tasumist välismaal ette, mispärast kaebaja väited, nagu oleks haiguselehe andmisega temale välismaise ravitsemise luba antud, ei vasta tõele. Haiguseleht antakse Igale liikmele ja selle järele on liikmel õigus ravitsemistasu saada peale usaldusarsti kinnitamisest. Seda ei ole kaebaja kohta tehtud. Kassa-arst dr. Jungmann andis temale tunnistuse välispassi saamiseks.

Peale selle nõuab kassa põhik. § 10, et kassa liige peab oma elukohast lahkudes arsti nõusoleku ja kassa poolt vastava loa nõutama. Selle nõude mittetäitmisel võib liiget põhik. § 22, põhjal abirahast täiesti ilma jätta.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus ei vääri tähelepanu.

Kaebaja tähendus, et Haigekassa peakoosolek alles 13. apr. 1924. a., s. t. pärast tema ravitsemist Nauheimis, on määruse vastu võtnud, et Haigekassa välismaise ravitsemise kulusid ei tasu, ja edasi, et 1923. aastal ei olnud Haigekassal 3-liikmelist usaldusarstide komiteed, tuleb õigeks võtta. Kuid see ei muuda asja tema kasuks.

Haigekassa üldised määrused on kokku seatud kooskõlas Tööliste Haiguse vastu Kindlustamise Seadusega, ja nii selle seaduse üksikud paragrahvid (§ 300—307) kui ka selle seaduse üldmõte ei jäta mingisugust kahtlust, et Haigekassa ülesanne on võimaldada Haigekassa osalistel ravitsemist ainult kodumaal; nii seaduse kui ka Haigekassa põhikirja määrused käivad kohalise ravitsemise kohta ja ei leidu mingisuguseid määrusi, kuidas võimaldada välismaal-ravitsemist Haigekassa osalistele. — Koguni põhjendamata aga on kaebaja järeldus, et Haigekassa peab kassa osalistele nende välismaise ravitsemise kulusid tasuma ainult sellepärast, et Haigekassa määrused ei keela kassa osalistele ravitsemist välismaal. — Kaebaja väidab, et haiguselehe väljaandmisega olevat talle Haigekassa juhatuse poolt luba antud välismaal ravitsemiseks. Kuid Haigekassa lehe väljaandmise faktile ei või kuidagiviisi seda tähendust anda, sest haiguselehed peavad Haigekassa üldmääruste järele (§ 1—3) ja arsti korraldusereeglite põhjal (§ 7) Haigekassa arstidele ette pandama, nii et nende kasutamise võimalus väljaspool ära langeb. Mis aga puutub kaebaja nõudmisse abiraha kohta, siis ei või see rahuldamist leida Üleüld. Haigek. Määruse § 10. põhjal, mille järele haiguse-abiraha saamiseks selle aja eest, mil ta välismaal viibis, oleks tarvilik olnud ette panna mitte ainult ravitseva arsti, vaid ka Haigekassa juhatuse luba, kuid seesugust luba ei ole kaebaja ette pannud.

Eeltoodud põhjustel otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal: Osvald Pettai kaebus tagajärgeta jätta.

Nr. 49.

ADMINISTRATIIV - O S A K O N D .

24. novembril 1925. a.

Helma Kõverjala kaebus Töö- ja Hoolekandeministeeriumi otsuse peale 14. maist 1925. a. pensioni nõudmise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Endise Pärnu-Tallinna k/r. Raudtee Valitsuse arveosakonna ülem Jakob Kõverjalg, kes Pärnu-Tallinna k/r. raudteel vahet pidamata teenistuses oli 1. märtsist 1901. a. kuni surmani, suri 3. septembril 1924. a. Tema lesk Helma Kõverjalg esines palvega, temale kui pensioniõiguse alla käiva ametniku lesele R. T. nr. 123/124—1924. a. avaldatud Pensionisead. § 31., 40. p. a ja 41. p. a põhjal ettenähtud pension määrata. Kuid Töö- ja Hoolekandeministeeriumi Hoolekande-osakonna poolt teatati Helma Kõverjalale v/k. 14. V. 1925. a. nr. 4393., 4261., 44234—24/42507., 44235—24/42508. all, et tema palve pensioni saamise asjas on tähele panemata jäetud põhjusel, et tema mees ei olewat Eesti Valitsuse ajal Pens. Sead. § 1. p. a. ettenähtud kohal ühte aastat teeninud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Helma Kõverjalg tähendatud otsuse ära muuta ja tema palve rahuldada, põhjendades sellele, et tema mees on Eesti Vabariigis mitte ainult vähem kui 1 aasta niisuguses teenistuses olnud, mis Pens. Seaduse järele pensioni-õiguse annab (Pens. Sead. § 17 ja § 19), vaid teenis säärasel kohal juba Eesti riigi algusest, 11. novembrist 1918. a. kuni surmapäevani — 3. sept. 1924. a., s. o. Eesti Vabariigi piirides ligi 6 aastat, niisama ka eelmised 18 aastat.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus ei tule rahuldada.

Pens. Sead. § 19. käib järgmiselt: „Eesti kodanikkudel, kes Vabariigis niisuguses teenistuses olnud, mis käesoleva seaduse järgi pensioni-õiguse annab, võetakse arvesse ka teenistusaeg . . . eraraudteedel, kuigi see teenistus õigust ei annud pensioni saamiseks § 17. nimetatud kassadest.“ Hoolekande-osakonna arvamisel nõuab ettetoodud paragrahvi esimene osa, et isik ise või isik, kelle teenistuse eest pensioni nõutakse, peab § 1. p. a, b või c ettenähtud ametis vähemalt ühe aasta teeninud olema. Seda arvamist tuleb õigeks tunnistada, sest kuigi selles paragrahvis ei räägita „vähemalt ühe aasta“ teenistusest, ei või siin siiski kahtlust tekkida, et seadus peab silmas nimelt seda tähtaega. Paragrahv 19. seisab lähemas ühenduses § 17-ga; viimase peale on ka selles paragrahvis saade tehtud, ja ilma temata on selle paragrahvi sisu arusaamatu. Paragrahv 17. aga määrab, et ainult siis, kui Eesti kodanikud Vabariigis vähemalt ühe aasta niisuguses ametis olnud, mis Pens. Seaduse järgi pensioni-õiguse annab, võetakse neile arvesse teenistusaaja väljaarvutamisel aeg,

mis nad enne 15. nov. 1917. a. on Vene riigi teenistuses olnud, kui nende teenistus arvesse võeti pensioni väljateenimise ajana või õiguse andis pensioni ehk pensioni asemel ühekordse toetusraha saamiseks riigikassast või erikapitalidest või kassadest, mis olid eelnimetatud ajani Vene riigi asutiste käsutada.

Kui seadus nende isikute kohta, kes enne niisuguses teenistuses olid, mis võimaldas pensioni väljateenimist, tingimuse üles seadis, et nende endine teenistus-aeg ainult siis arvesse võetakse, kui nad Vabariigis vähemalt ühe aasta niisuguses ametis olnud, mis Pensioni Seaduse järgi pensioni-õiguse annab, siis arusaadavalt peab seesama tingimus maksev olema nende isikute kohta, kellest räägib § 19., selle peale vaatamata, et nende endine teenistus õigust ei annud pensioni saamiseks § 17. nimetatud kassadest. Kaebaja mees Jakob Kõverjalg teenis Pärnu-Tallinna kitsa-rööpalisel raudteel, mis eraselts, nimelt „Venemaa Esimese Juurdeveo Raudteedetseltsi“ omandus oli; see teenistus ei annud õigust pensioni saamiseks Eesti Vabariigilt, ja ainult sest ajast, kui nimetatud tee 10. oktoobril 1923. a. riigile üle võeti (R. T. nr. 106—1923. a. sead. nr. 87), oli Jakob Kõverjala teenistus muutunud teenistuseks, mis Pens. Sead. § 1. p. a järgi annab pensioni-õiguse. Et aga tema endist teenistust võiks teenistusaja väljaarvutamisel arvesse võtta, oleks ta pidanud vähemalt ühe aasta Vabariigis teenima, alates 1. oktoobrist 1923. a., ja alles siis oleks võinud tema või ta lesk pensioni-õiguslikuks saada. Kuid Jakob Kõverjalg suri 3. sept. 1924. a., s. t. enne üheaastast teenistust, ja selle järele ei ole tema lesel pensioni saamise õigust (Pens. Sead. § 1. p. d, § 17. ja § 19.).

Kaebaja tähendab, et nimetatud raudtee oli riigisekvestri all 1920. a. kuni 1922. a., ja arvab, et seda aega tuleks riigiteenistuseks lugeda. Selle arvamiseega ei või ühineda, sest tähendatud, riigi poolt ettevõetud abinõu juures jäi see tee ikkagi eraseltsi omanduseks ja ei läinud endised raudteede teenijad-riigiteenistusse üle, vaid jäid endiselt erateenistusse. Kaebaja väidab veel oma kaebuses, et talle olevat juba enne Pens. Seaduse makspanemist Pärnu-Tallinna k/r. Raudtee Valitsuse poolt seletatud, et seal olevat saadud Teedeministeeriumi kirjalik selgitus selle kohta, et Pärnu-Tallinna k/r. raudtee teenijatel võetakse pensioni määramisel arvesse kõik teenistusaeg enne teede riigistamist.

Selle kohta tuleb tähendada, et kavatsustel, mis enne Pens. Seaduse makspanekud võisid olemas olla, ei või tähtsust olla käesolevas asjas, sest selle otsustamise puhul tuleb käia maksva seaduse järele.

Eeltoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus: Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Helma Kõverjala kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 50.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. novembril 1925. a.

Petseri Maakonna-valitsuse kaebus Siseministeeriumi Omavalitsuseasjade Peavalitsuse korralduse peale 4. juul. 1925. a. teede tegemiseks võõrandatud kruusa-aukude eest tasumaksmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kirjaga 4. juulist 1925. a. nr. 1022 päris Siseministeeriumi Omavalitsuseasjade Peavalitsus Petseri Maakonna-valitsuselt seletust, missuguse seaduse või määruse põhjal toimetab Maakonna-valitsus kruusa-aukude võõrandamist ja kohustab valivalitsusi nende eest tasu maksuma. Selle kirjapeale teatas Maakonna-valitsus, et kruusa-aukude võõrandamist ja nende eest tasu maksmist toimetatakse Teede Korraspidamise Määruse § 5. (R. T. nr. 151/152—1020. a.) ja selle korraspidamise Määruse Muutmise ja Täiendamise Määruse (R. T. nr. 102—1921. a.) § 5. põhjal.

Kirjaga 25. juulist 1925. a. nr. 1022 teatas Siseministeeriumi Omavalitsuseasjade Peavalitsus Petseri Maakonna-valitsusele, et Teede Korraspidamise Määruse (R. T. nr. 151/152—1920. a.) § 5 järele kannavad ja tasuvad vallad need teede korraspidamise kohused, mida nemad ise naturalkohuste asemel, mis ülemaakondliku jaotuse järele neile täita antud, raha eest teha lasevad, kuid ei ole kohustatud tasuma niisuguste kohuste kulusid, millede teostamine on pandud Maakonna-valitsuse peale. Et Teede Korraspidamise Määruse Muutmise ja täiendamise Määruse (R. T. nr. 102—1921. a.) § 5. järele kruusa-aukude avamine on Maakonna-valitsuste korraldada, siis tuleb tal kanda ka need kulud, mida selle kohuse teostamine jäeldab; nende kulude valdade peale veeretamiseks puudub alus.

Riigikohtule antud kaebuses palub Petseri Maakonna-valitsus Siseministeeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse korralduse selles osas, mis sisaldab nõudmist kruusa-aukude võõrandamise tasu Maakonna-valitsuse kanda võtta, tühistada.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Petseri Maakonna-valitsuse kaebus tuleb tagajärjeta jätta:

Teede Seaduse (V. S. K. XII k. I. j.) § 803. põhjal kuulub teede ehitamine a korraspidamine kogukondlike kohustuste hulka, välja arvatud sama seaduse § 800. ettenähtud esimese liigi teede ehitamine ja korrashoidmine, mis tehakse riigi kulul, ja samas paragrahvis ettenähtud viienda liigi, s. o. küla- ja põlluvaheliste teede korrashoidmine, mis lasub nende maaomanikkude peal, kelle piiridest need teed läbi lähevad (§ 874). Teede Seaduse § 863. järele on 2., 3. ja 4. liigi teede korrashoidmise kohustus rahaline või naturaalne. Kogukondlike kohustuste Seaduse (V. S. K. IV k.) § 32., 33. ja teistest on näha, et rahaline teede korrashoidmise kohustus lasub kubermangu- ja maakonna-omavalitsuste (zemstvo) peal, kuna sama seaduse § 261., 275., 290. ja teiste järele lasub teede korrashoidmise naturaalkohustus valdade peal. Kruusa-aukude eest tasumaksmine on rahaline kohustus, järjekult lasub see kohus-

tus ka kubermangu- või maakonnazemstvo peal, mitte aga valdade peal. Eespool nimetatud seadused on praegu veel maksvad Petserimaal. Sellepärast puudub Petseri Maakonna-valitsusel seaduslik alus kruusa-aukude eest tasu maksmist valdade peale panna. Pealegi, nagu näha Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse kirjast 24. sept. 1925. a. nr. 1022, on Maakonna-valitsuste korraldusse antud teedekapital, mille summadest võimalik Kruusa-aukude eest tasu maksta. Kaebaja toetumine Teede Korrashoidmise Määrusele (R. T. nr. 151/152—1920. a.) ja selle Määruse Muutmise ja Täiendamise Määrusele (R. T. nr. 102—1921. a.) on aluseta, sest nimetatud Vabariigi Valitsuse määrustega ei ole maksvad seadused muudetud ega pole neis ka kruusa-aukude eest tasu maksmise küsimust käsitletud.

Eeltoodud põhjendustel **otsustas** Riigikohus Adm K. K. § 21 ja 22 p. 1 põhjal: Petseri Maakonna-valitsuse kaebus tagajärjeta jätta.

Nr 51.

ADMINISTRATIIV-OSAKOD.

27. novembril 1925. a.

Juhan Tamme kaebus Haridusministeeriumi Majandusosakonna otsuse peale temale Merekooli Sead. § 28. märkus II põhjal makstud 50%^o palgalisa tagasinõudmise asjus.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere. Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Johan Tamme kaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest Haridusministeeriumi Majandusosakond otsustas täiesti õigesti, et kaebajal ei olnud õigus kui merekooli kaubandusliikude eriainete õpetajal Merekooli Seaduse § 28. märkus II põhjal palka 50%^o rohkem saada. Õpetajate Palga Seaduses ettenähtud normidest. Ei ole alust Merekooli Sead. (R. T. nr. 137 — 1923. a.) § 28. märkus II nii seletada, nagu seda teeb kaebaja oma kaebuses. Kaebaja seletab, et see märkus andvat õiguse ka kaubandusliikude eriainete õpetajatele 50%^o rohkem palka maksta, sest selle määruse teises lõikes räägitavat üldse eriainete õpetajaist merekoolides. Nimetatud § 28. märkus II-ne räägib „mereasjanduse eriainete“ õpetajate palga tasust, nagu klambrites tähendatud sõnadest „§ 10-b II“ seda peab järelutama. Selle märkuse teine lõige algab küll sõnadega „eriainete õpetajad saavad“ jne., kuid seda teist lõiget ei saa iseseisvalt võtta ilma esimese lõiketa. § 28. märkus II tuleb võtta tervikuna ja selle kui terviku mõiste käib aga otsekohe „mereasjanduse eriainete“ õpetajate kohta. Kui seaduseandja oleks tahtnud „mereasjanduse eriainete“ õpetajate soodustust laiendada kaubandusliikude ja teiste eriainete õpetajate peale, siis oleks ka öeldud, et k õ i -

k i d e eriainete õpetajad saavad saavad palka 50% rohkem Õpetajate Palga Seaduses ettenähtud normidest. Ei ole ka selles märkuses juhitud tähelepanu sama seaduse § 10-b III peale, milles räägitakse merekoolide kaubanduslikest eriõppeaineist, nagu seda „mereõppeainete“ suhtes on tehtud. Kas Vene ajal mõne õppeaine õpetaja palk võrreldes teistega kõrgem oli või mitte, sel asjaolul ei ole mõõduandvat tähtsust, sest õpetajate palgad on meil oma seadustega normeeritud.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. I. põhjal: Johan Tamme kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 52.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. novembril 1925. a.

Tõnis Mihkelsoni kaebus haridusministri otsuse peale diplom-arhitekti õiguste andmise asjas.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

30. sept. 1923. a. palus arhitekt T. Mihkelson Inseneride, Arhitektide ja Tehnikute Registreerimise Komisjoni teda diplom-arhitekti kutses registreerida. Palvele oli juurde lisatud Moskva kujutavate kunstide kooli poolt 6. juunil 1916. a. nr. 371. all väljaantud diploomi ärakiri ja ärakiri paluja isikutunnistusest.

Haridusministeeriumi haridusnõunik teatas T. Mihkelsonile v/k 7. apr. 1924. a. nr. 31515 all vastuseks eellettoodud palvele, et tehnika-eriteadlaste registreerimiskomisjon ei saa teda diplom-arhitektina registreerida, sest õpeasutis, mille kursuse ta lõpetanud, ei kuuluvat kõrgemate õppeasutiste hulka ega vastavat ka sisu poolest nõutaval määral seesugusele.

24. apr. 1924. a. haridusministrile antud kaebuses palus T. Mihkelson temale teada antud tehnika-eriteadlaste registreerimiskomisjoni otsuse tema diplom-arhitekti kutses mitteregistreerimise kohta muuta ja nimetatud Komisjonile korraldus teha teda diplom-arhitekti kutses registreerida, sest Vene riigi Haridusministeerium olevat omal ajal Moskva kunstikooli kõrgemaks õppeasutiseks tunnistanud (Riia õpperingkonna-ringkirjade kogu 1914 a. lhk. 236).

Haridusministeerium teatas T. Mihkelsonile v/k. 17. I. 1925. a. nr. 3558/24, et härra ministri otsusega olevat tema diplom-arhitekti õiguste andmise küsimus antud tehnika-eriteadlaste registreerimiskomisjonile uuesti läbivaatamiseks, kuid Komisjon jäänud küsimuse uuestiarutamise järel 25. VII. 1924. a. endise otsuse juurde, nimelt, et ta võib palujat T. Mihkelsoni registreerida kui tegeliku arhitekti § 4 ja 7-s ettenähtud õigustega.

Riigikohtule antud kaebuses palub Tõnis Mihkelson tühistada eel-ettetoodud haridusministri otsuse ja samuti tehnika-eriteadlaste komisjoni otsuse 25. VII. 1924. a. ja tunnistada teda diplom-arhitekti õiguste ning nime vääriliseks.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus et kaevatud haridusministri otsus tuleb tühistada ja Tõnis Mihkelsoni kaebus 24. aprillist 1924. a. Haridusministeeriumile uueks otsustamiseks tagasi saata järgmistel põhjustel:

Riigikogu poolt 20. II. 1923. a. vastuvõetud Inseneride, Arhitektide ja Tehnikute Kutseõiguse Seaduses (R. T. nr. 33/34 — 1923. a. seadus 29) ei ole kaebusekorda selles seaduses ette nähtud (§ 9) „Tehnika-eriteadlaste Registreerimiskomisjoni“ otsuste peale. Tekib küsimus: kas nimetatud Komisjoni otsuste peale tuleb kaevata administratiiv-kohtukorras või administratiiv-korras ja kui viimases korras, siis kellele nimelt?

Administratiiv-kohtukorras võib kaevata nende asutiste otsuste peale, mis Adm. K. K. § 2 (R. T. nr. 10 — 1919. a.) üles loetud või kelle otsuste peale kaebamine Adm. K. Korras on ette nähtud vastavais seadustes. Kuna aga „Tehnika-eriteadlaste Registreerimiskomisjoni“ ei ole Adm. K. K. § 2. nimetatud, ja puudub ka vastav seadus, mille põhjal selle Komisjoni otsuste peale võiks kaevata administratiiv-kohtukorras, siis peab järeldama, et selle Komisjoni otsuste peale Adm. K. Korras üldse ei saa kaevata. Sellest omakorda järgneb, et selle komisjoni otsuste peale võib kaevata administratiiv-korras. Vastuse küsimusele, missugusele asutisele alluvad kaebused „Tehnika-eriteadlaste Registreerimiskomisjonide“ otsuste peale, annab Inseneride, Arhitektide ja Tehnikute Kutseõiguste Seaduse § 9. Nimetatud paragrahvi järele asutatakse nimetatud komisjon Haridusministeeriumi juures a komisjoni juhatajaks on Haridusministeeriumi esindaja. Sellest, et nimetatud komisjon on asutatud Haridusministeeriumi juurde ja tema tegevus sünnib Haridusministeeriumi esindaja juhatusel, tuleb järeldada, et see komisjon allub Haridusministeeriumile administratiiv-korras ja järjekult tulevad ka kaebused selle komisjoni otsuste peale anda Haridusministeeriumile.

Nagu asjatoimetusest näha, on Tõnis Mihkelson 24. apr. 1924. a. täiesti õigesti oma kaebuse Tehnika-eriteadlaste Registreerimiskomisjoni otsuse peale annud Haridusministeeriumile (haridusministrile) alluvuse järele, kuid haridusminister on annud, ilma et kaebust oleks sisuliselt otsustanud (säärane otsus puudub asjatoimetuses), Tõnis Mihkelsoni kaebuse otsustamiseks samale komisjonile, kelle peale kaebus antud, mispärast kaevatud haridusministri otsus ei või jõusse jääda ja tuleb tühistada.

Sellepärast otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2 põhjal: Haridusministeeriumi otsus, millest Haridusministeerium teada on annud Tõnis Mihkelsonile kirjaga 17. jaanuarist 1925. a. nr. 3558 all, tühistadada ja asi Haridusministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 53.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. / 27. novembril 1925. a.

Ajakirja „Valve“ väljaandja „Eesti Valve-Liidu“ juhatuse ja sama vastutava toimetaja Johannes Jammeri kaebus siseministri määruse peale 30. XII. 1922. a. nr. 3675 ajakirja „Valve“ nr. 39 aresti alla panemise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

30. dets. 1922. a. määras siseminister Sõjaseisukorra Sead. (Üld. Kub. As. Sead. § 23 lisa) § 19. p. 14 ja 18. põhjal ajakirja „Valve“ nr 39. aresti alla panna. Samal päeval on siseministri määrus Tallinna linna politsei 6. jsk. ülema poolt täide saadetud. 26. I. 1923. a. Riigikohtule antud ühises kaebuses paluvad ajakirja „Valve“ väljaandja „Eesti Valve-Liidu“ juhatuse ja sama ajakirja vastutav toimetaja Johannes Jammer siseministri 1922. a. 30. XII. määruse ära muuta, ajakirja „Valve“ number 39. aresti alt vabastada ja siseministrit kohustada aresti alla pandud „Valve“ eksemplariid toimetusele välja andma. Kaebajad seletavad, et siseministri määrus olevat vastolus Põhisuaduse § 13-ga, mille põhjal trükivabadust võib kitsendada ainult kõlbluse ja riigi kaitseks, ja et käesoleval korral olevat siseminister võõriti tõlgendanud Sõjaseisukorra Seaduse § 19. p. 18. Asja kohta Riigikohtule algmaterjali saates seletab siseminister saatekirjas, et kaevatud määruse andmiseks on põhjuse annud: 1) ajakirjas „Valve“ nr. 39. leiduv artikkel „Lennuväe saladused“, mis sisaldab otsejoonelisemat teadete avaldamist sõjaväe korralduse ja kaitseabinõude seisukorra üle, mis riigi julgeoleku kaitse huvides saladuses peavad hoiduma, ja 2) nimetatud ajakirja esimesel kaanel toodud kaks pilti, mis ebaõige avaldusviisiga mõjuvalt diskrediteerib ametiasutisse autoriteeti ja süvendab rahva keskel tema vastu põhjendamata umbusaldust, mis halvavalt mõjub avaliku korra alalhoidmisse ja võimaluse loob riigivastastele ebaõigete andmete laialilaotamist.

Asja arutusel Riigikohtus seletas Siseministeeriumi volinik vann adv. Th. Rõuk, et siseministril oli vormiliselt õigus kaevatud määrust teha ja et asja sisulise külje üle otsustamine ei kuulu Riigikohtu kompetentsi, ning palus kaebuse tagajärjeta jätta. Prokurör avaldas arvamise, et kaebus tuleks „Eesti Valve-Liidu“ juhatuse suhtes läbivaatamiselt kõrvaldada, sest ühingu „Eesti Valve-Liidu“ põhikirja järele on ühingu juhatuses 7 liiget, kaebusele on aga alla kirjutatud kõigest kolm juhatuse liiget, ja pole näha, et nad selleks volitatud olid, ja et kaebaja Johannes Jammeri suhtes tuleks kaebus tagajärjeta jätta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Riigikohtule antud kaebus on alla kirjutatud ühingu „Eesti Valve-Liidu“ esimehe ja sekretäri poolt ning „Valve“ vastutava toimetaja poolt. Kaebus on antud „Eesti Valve-Liidu“ juhatuse ja ajakirja „Valve“ vastutava toimetaja nimel. Kuna

asjatoimetusest nähtub, et ühingu „Eesti Valve-Liidu“ juhatuse koosseis on ühingu põhikirja § 17. järele 7-liikmeline ja juhatuse koosolekul tehakse otsused lihtsa häälteenamusega, käesoleval juhul ei ole aga kohtule esitatud ei juhatuse otsust siseministri määruse peale kaebust tõsta ega juhatuse volitust ühingu esimehele ja sekretärile kaebuse tõstmiseks juhatuse nimel, siis tuleb Adm. K. K. § 44. ja Ts. Kp. S. § 1804, 266. p 2. ja § 584. p. 4. põhjal kaebus „Eesti Valve-Liidu“ juhatuse suhtes läbi vaatamata jätta ja kaebus kuulub sisulisele arutusele ainult kui antud ajakirja „Valve“ vastutava toimetaja poolt.

Asudes kaebuse sisulisele arutusele leiab Riigikohus:

Siseminister on kaevatud määruse põhistanud Sõjaseisukorra Sead. § 19. p. 14. ja 18. § 19. p. 14. põhjal on kindralkuberneril õigus perioodilise trükitoote ilmumist Sõjaseisukorra kestuse ajaks seisma panna. Käesoleval juhul ei ole siseminister ajakirja „Valve“ ilmumist seisma pannud ja sellepärast ei ole ka üldse alust tugeneda § 19. p. 14-le. § 19. p. 18. põhjal on kindralkuberneril õigus sõjaseisukorra kestuse ajaks sekvestri alla panna kinnisvara ja aresti alla panna vallasvara juhtumustel, kui varanduste omanikud taotavad varanduse või sellest saadava tulu abil kuritegevuslikke sihte või kui lohakusest varanduse valitsemisel teki-
vad hädaohhtlikud tagajärjed ühiskondlikule korrale.

Sõjaseisukorra Seadus annab administratiiv-võimudele riigikorra ja ühiskondliku julgeoleku kaitseks õigused, mis neil hariliku korra maksvusel puuduvad, ja neid õigusi võivad administratiiv-võimud kasutada piirides ning alustel, nagu see Sõjaseisukorra Seaduses ära tähendatud. Neid õigusi aga, mis administratiiv-võimudel on olemas hariliku korra maksvuse juures, peavad nad ära kasutama ka sõjaseisukorra kestuse ajal hariliku korra jaoks ettenähtud alustel. Hariliku korra maksvuse ajal ei ole administratiiv-võimudel õigust perioodilise trükitoote ilmumist seisma panna, ja sellepärast on Sõjaseisukorra Seadusega see õigus eriti antud kindralkubernerile, kes Sõjaseisukorra Seaduse § 19. p. 14. põhjal perioodilise trükitoote ilmumist sõjaseisukorra kestuse ajaks võib seisma panna. Samuti ei ole administratiiv-võimudel hariliku korra maksvuse ajal õigust kinnisvara sekvestri alla ja vallasvara aresti alla panna, missugune õigus on aga antud Sõjaseisukorra Seaduse § 19. p. 18. ettenähtud alusiel kindralkubernerile. Kuid § 19. p. 18. ei saa mõista nii, et sellega on antud kindralkubernerile ka eri-õigused perioodilise trükitoote aresti alla panemise asjus. Perioodiliste trükitoodete aresti alla panemise kohta on maksvais seadustes olemas erimäärused ja sellepärast, kui § 19. p. 18. räägitakse üldiselt vallasvara aresti alla panemisest, ilma et ära oleks tähendatud, et siin ettenähtud kord vallasvara aresti alla panemise kohta on maksev sõjaseisukorra kestusel ka perioodiliste trükitoodete aresti alla panemise kohta, siis ei saa § 19. p. 18. perioodiliste trükitoodete aresti alla panemise asjus kohaldada. Perioodiliste trükitoodete üksikute numbrite aresti alla panemise õigus on Siseministeriumi ametkonnal olemas hariliku korra maksvuse juures ja seda õigust võis Siseministerium tarvitada Kr. Kp. S. § 1213-10—1213-15 ettenähtud alustel ja korras. Käesoleval juhul on siseminister leidnud, et aresti alla pandud ajakirja „Valve“ nr. 39. 1) leiduvad pildid, mis ebaõige avaldusviisiga mõjuvalt diskrediteerivad ametiasutise autoriteeti ja süvendavad rahva keskel tema vastu põhjendmata umbusaldust, ja 2) on avaldatud artikkel, mis teateid toob sõjaväe korralduse ja kaitseabinõude seisukorra üle, mida saladuses peab hoidma. Siseminister on seega leidnud, et ajakirja „Valve“ nr. 39. sisaldab N. S. § 1034-4 p. p. 3. ja 5. ettenähtud süüsteo tunnismärke. Selle asemel aga, et asjale käiku anda Kr. Kp.

Sead. § 1213-10 ja 1213-15 korras, on siseminister, ebaõigelt kohaldades Sõjaseisukorra Sead. § 19. p. 18. „Valve“ nr. 39. kindralkuberneri võimuga aresti alla pannud. See arest aga võib kesta Sõjaseisukorra Sead. § 19. p. 18. põhjal ainult sõjaseisukorra kestusel ning peale sõjaseisukorra ärakaotamist tuleb aresti alla pandud „Valve“ number tema väljaandjatele välja anda. Sellest selgub, et kui tõlgendada Sõjaseisukorra Sead. § 19. p. 18. nii, kuis seda on käesoleval juhul tõlgendanud siseminister, siis oleks selle tagajärjeks, et süüsteo kordasaatjaid ei võeta mitte seaduslikus korras vastutusele ja et perioodiline trükitoode, mis sisaldab kuriteo tunnismärke ja mis Kr. Kp. Sead. § 1213-16. põhjal kohtu otsusega võib ära hävitatud olla, tuleb avaldamisele.

Ettetoodud kaalutlustel leiab Riigikohus, et siseminister oleks pidanud käesolevas asjas talitama Kr. Kp. Sead. § 1213-10 ja 1213-15 ettenähtud korra järele, ja sellepärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2., 44. ja Ts. Kp. Sead. § 1804., 266. p. 2. ja 584. p. 4. põhjal: 1) Johannes Jammeri kaebuse rahuldamiseks tühistada siseministri otsus 30. detsembrist 1922. a. ja asi siseministrile uueks otsustamiseks saata; 2) „Eesti Valve-Liidu“ juhatuse kaebus läbivaatamiselt kõrvaldada.

Nr. 54.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. detsembril 1925. aastal.

Laiksaare Vallanõukogu liikmete Mihkel Toots'i, Ado Toots'i, Jakob Talts'i, Jakob Mitt'i ja teiste kaebus siseministri otsuse peale 23. juun. 1924. a. Laiksaare Valla valitsuse asukoha asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Asjatoimetusest on näha:

Laiksaare Valla-nõukogu liikmed Ado Toots, Mihkel Toots, Aleksander Tiitus, Jaan Priidik, Jakob Talts ja Jakob Mitt esinesid Siseministeeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsusele palvega 30. maist 1924. a., milles seletasid, et Laiksaare Vallanõukogu otsustanud 12. veebruaril 1924. a. prot. nr. 2. pkt. VIII, 9 häälega 7 hääle vastu, Laiksaare Vallavalitsuse kantselei nüüdsest vallamajast üle viia kuhugi üürimajja; endisesse vallamajja paigutada Mõisaküla algkool ja koolimaja ehitamiseks lubatud materjalist uus vallamaja ehitada Sillukse koolimaa peale.

See otsus ei olevat veel jõusse astunud, sest nemad olevat selle vastu kaebuse tõstnud; asi ei olevat lõplikult veel lahendatud, kuid Viljandi-Pärnu Rahukogu otsusega 12. maist 24. a. olevat see kaebus rahuldatud. Vallavalitsus olevat aga selle peale vaatamata selle otsuse täitmisele asunud, mille tagajärjel juba nüüd Valve „Õiguse“ lisa.

lavalitsuse tegevus halvatud ja millest viimati elanikkudele lõpmata suured kahjud võivad tekkida. Nemad paluvad korraldust teha, et Laiksaare Vallavalitsuse kantselei endisesse vallamajas tagasi toodaks, kuni kantselei üleviimise küsimus administratiiv-kohtu poolt lõplikult lahendatakse.

Selle palvekirja tagajärjel pööras Omavalitsuse-asjade Peavalitsus v/k. 2. VI. 1924. a. nr. 1207 Pärnu Maakonna-valitsuse poole järelepärimisega, teatada, millest on tingitud Laiksaare Vallavalitsuse asukoha muutmine ning mis põhjustel ei annud Maakonna-valitsus omal ajal Vallanõukogu otsust Vallavalitsuse üleviimise kohta Siseministeeriumile edasi.

Täienduseks oma palvekirjale 30. maist 1924. a. on nimetatud Laiksaare Valla-nõukogu liikmed Omavalitsuse-asjade Peavalitsusele veel teise palve 10. juunist 1924. a. annud, milles kirjeldavad Vallavalitsuse poolt ettevõetavaid samme, mis tingitud Laiksaare Valla-nõukogu 1924. a. 12. veebruari otsuse täitmisest, kuid mis otsekohe käivad Pärnu Maakonna-valitsuse 1924. a. 31. mai korralduse nr. 318. vastu ja milles paluvad edaspidiste suuremate korratuste, kulude ja kahjude ärahoidmiseks Omavalitsuse-asjade Peavalitsust rutulisi, energilisi abinõusid tarvitusele võtta, et Laiksaare vallas lõpeksid korratused, juhitaks asjatoimetust seaduslikku rööpasse ja võetaks süüdlased selles seaduslikule vastutusele.

Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse ühaltähendatud ettekirjutuse puhul 2. VI. 1924. a. nr. 1207 on Pärnu Maakonna-valitsus esinenud ettepanekuga 14. juunist 1924. a. nr. 318. all. Ühele ettekandele oli muu seas juurde pandud Pärnu Maakonna-valitsuse määrus nr. 318—13 juunikuust 1924. a. järgmise sisuga:

„Maakonnavalitsus, ära kuulates Administratiiv-osakonna juhataja — Maakonnavalitsuse esimehe J. Marksoni — ettekande Laiksaare Vallavalitsuse praeguse asupaiga muutmise asjas, nagu see kavatsatud ning põhjendatud andmetega, mis sisalduvad Laiksaare Valla-nõukogu otsustes 12 v. eebr. s. a. nr. 2 p. VIII ja 26. apr. s. a. nr. 5 p. III ning Laiksaare Vallavalitsuse kirjas 7. juunist s. a. nr. 1021, ja leides, et tähendatud kavatsuste täideviimiseks seaduslikke takistusi näha ei ole, määras:

1) Soovitavaks tunnistada, et Laiksaare Vallavalitsuse praegune asupaik, mis valla põhjapoolses otsas ning seega peaaegu 2/3 valla-elanikkudele väga kaugel, esimesel võimalusel muudetak ja enam valla keskpaika üle viidaks. 2) Samuti soovitavaks ja otstarbekohaseks arvata, kui uus vallamaja „Urisaare“ küla lähedale nõndanimetatud „Sillukse“ algkooli maa-ala osa peale, mis on valla omandus, ehitataks, mille tagajärjel Vallavalitsus kõigile kodanikkudele, arvates valla servadest, peaaegu ühetaoliselt kättesaadavaks saaks. 3) Mis puutub Vallavalitsuse üleviimisse juba praegu senisest vallamajast, kuni uue vallamaja ehitamiseni, üüritud ruumesse põllumeeste seltsimajas Urisaares, siis peab ka seda vajadust tarviliseks tunnistama, sest et vastasel korral pole võimalik asuda praeguse vallamaja koolimajaks ümberehitamisele, ja 4) ülemalõeldust teatada Siseministeeriumi Omavalitsuse-asjade Peavalitsusele äranägemiseks ning lõplikuks otsustamiseks.“

Läbi vaadates Laiksaare Vallavalitsuse asukoha asja ja arvesse võttes Laiksaare Vallanõukogu otsuseid 12. II. 1924. a. nr. 2. p. VIII ja 26. aprillist 1924. a. nr. 5. p. III. ning Pärnu Maakonna-valitsuse otsust 13. juunist 1924. a. nr. 318, millega nimetatud Vallavalitsuse asukohaks soovitatakse Urisaare küla, otsustas siseminister 23. juunil 1924. a.: Laiksaare Vallavalitsuse asukohaks määrata Urisaare küla.

Selle otsuse ärakiri saadeti Omavalitsuse-asjade Peavalitsuse poolt Laiksaare Vallanõukogu liikmetele Ado Tootsile, Mihkel Tootsile ja t. vastuseks nende palvele 30. maist 1924. a.

Riigikohtule antud kaebuses seletavad ülalnimetatud Vallanõukogu liikmed, et siseministri otsus ei olevat vastus nende palvetele, millistega nad 31. mail ja 11. juunil 1924. a. esinesid; et siseministril ei olevat õigust olnud käesoleval juhul Vallavalitsuse asukohta määrata, kuna see küsimus kohtus alles arutusel olevat, ja siseministril ei oleks õigust olnud oma otsust Rahukogu otsusele vastu seada. Siseminister olevat oma otsuse põhjendanud Vallanõukogu otsusele 12. veebruarist nr. 2. pkt. VIII ja 26. aprillist 1924. a. nr. 5. pkt. III, nende, kaebajate, palve aga ei olevat käinud tähendatud Valla-nõukogu otsuse kohta, vaid Vallavalitsuse tegevuse kohta, kes asunud vallakantselei üleviimisele enne, kui kohalik Maakonna-valitsus oleks Nõukogu otsuse sisuliselt läbi vaadanud ja Omavalitsuse-asjade Peavalitsus Vallavalitsuse asukoha lõplikult kindlaks määranud, ja selle omavolilise tegevusega korratus-tele põhjust annud. Siseministri otsusest ei olevat aga näha, kas on see Vallavalitsuse seadusevastane tegevus kõigi tagajärgedega selle otsusega likvideeritud ja nende palve on tagasi lükatud. Siseministri otsuse tagajärjel võivat valla kahjud tõusta miljonitesse, kui Viljandi-Pärnu otsus 12. V. 1924. a. Riigikohtu poolt kinnitatakse ja selle järele endine seisukord jalule tuleks seada.

Et kaebajate väite järele Laiksaare Vallavalitsuses korratused edasi kestavad, mille all kannatavad erainimesed, valla ja ka riigi huvid, siis paluvad kaebajad siseministri otsuse 23. juunist 1924. a. Laiksaare Vallavalitsuse asukoha kohta täies ulatuses kõikide tagajärgedega tühistada.

Kolmanda isikuna on asja juurde astunud kaebealusel poolel Laiksaare vald, kelle poolt kohtule järgmised dokumendid esitati: Laiksaare Volikogu koosoleku protokoll 9. juun. 1882. a., millest näha, et vallamaja asukoha pärast juba siis vaieldi; 2) Laiksaare Vallan. protokoll 9. veebr. 1920. a. Vallaval. kantselei ümberpaigutamise kohta; 3) Pärnu Maakonna-valitsuse k. 29. veebr. 1920. a. nr. 160 — Vallan. 1920. a. 9. II. protokoll kinnitamise kohta, ja 4) Laiksaare valla skits.

Kaebajate volinik vann. adv. K. Grau toetas kaebust ja seletas, et siseminister olevat otsustanud käesoleva asja siis, kui see juba kohtule arutada antud, mis lubamata ja mida Adm. ega Tsiviilkohtukord ette ei näe. Kõige selle pärast palus siseministri otsuse 23. juunist 1924. a. tühistada.

Kolmanda isiku volinik vann. adv. N. Talts palus kaebuse tagajärjeta jätta, juurde lisades, et kaebaja voliniku väide, nagu oleks siseminister kohtute arutamisel oleva asja otsustanud, ei vasta tõele. Kohtu otsustamiseks oli antud Laiksaare vallanõuk. 1924. a. 12. II. protokoll p. 8. vallamaja asukoha kohta, kuna siseminister otsustas sama prot. p. 9 Vallavalitsuse kantselei üleviimise kohta. Viimase punkti vastu ei ole adm. korras kaebust tõstetud ega seda tühistada palutud, mispärast kantselei üleviimise asi jõusse jäi.

Senati seletuste järele (9. VII. 1882. a. ja 26. XI. 1896. a.) peab siseminister kinnitama Vallanõukogu otsused, mis käsitlevad valla sisemisi asju, nagu Vallav. kantselei üleviimine jne., mispärast ka Laiksaare Vallanõukogu prot. p. 9.—12. veebr. 1924. a. siseministrile kinnitamiseks anti. Kõige selle pärast palus kaebuse rahuldama jätta.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kaebajad oma kaebuses kõnelevad küll selle üle, et siseminister jättis nende palvekirjad 30. V. ja 10. VI. 1924. a. Laiksaare Vallavalitsuse mitteseaduspärase tegevuse üle ilma vastuseta, kuid lõpuks paluvad ainult siseministri otsuse 23. VI. 1924. a. Laiksaare Vallavalitsuse asukoha kohta tühistada, ja sellepärast tuleb nende kaebus ainult nendes piirides läbi vaadata.

1921. a. 4. apr. Valla-nõukogude Valimisseaduses puuduvad normid, mis käsitleksid Vallavalitsuse asukoha kindlaksmääramist ja muutmist. Selle kohta käiva 1866. a. Kogukonna Sead. (1906. a. väljaanne) § 4, mida tuleb kohaldada Valla-nõukogude Valim. Sead. § 92. järele, ei räägi küll otsekohe, kas Valla-omavalitsused on õigustatud teotsema selles küsimuses ilma kõrgemate asutiste nõusolekuta, kuid Vene Senati seletuste järele (ots. 9. VII. 1882. nr. 5174, Senati Ukaas 25. apr. 1900. a. nr. 2609) kuuluvad Volikogu otsused Vallavalitsuste asupaikade muutmise üle sisulisele arutamisele lõplikult Kuberm. Talur. Asjade Komisjonile administratiivses (valitsemis-) korras.

Tähendatud Kub. Talur. Asjade Komisjoni õigused ei ole 1919. aasta 11. okt. Omaval. Ajut. Järelevalve Seadusega tühistatud ja nad on selle seaduse § 12. põhjal Siseministeeriumile, kui tema õiguslikule järeletulijale, üle läinud. Eesti Põhiseaduse § 75. järele teostab riigivõim valitsemist kohal Omavalitsuste kaudu. Selle järele on riigivõim otsekohe huvitatud selles, et Vallavalitsuse asupaigad vastaksid nende ülesandele, s. t. et nad oleksid elanikkudele kättesaadavad ja mitte ilma mõjuvate põhjusteta ei muuda oma asukohti.

Kõige selle pärast tuleb tunnistada, et ka praegusel ajal peab maksma kord, mille järele Vallavalitsuse asupaiga muutmine võib sündida ainult kõrgema riigiasutise poolt, s. o. siseministri loaga.

Selles arvamises on nähtavasti ka kaebajad ise, sest oma kaebuses süüdistavad nad Laiksaare Vallavalitsust omavalilises tegevuses, mis seisab selles, et ta „asus vallakantselei üleviimisele enne, kui kohalik Maakonna-valitsus oleks Nõukogu otsuse sisuliselt läbi vaadanud ja Omavalitsuse-asjade Peavalitsus Vallavalitsuse asukoha lõplikult kindlaks määranud.“

On see aga nii, s. o. peavad selle kohta käivad Valla-nõukogu otsused administratiivses (valitsemis-) korras läbivaatamisele tulema Maakonna-valitsuses, et neid lõplikult otsustada Siseministeeriumis, siis peavad ka huvitatud isikute poolt selle üle tõstetavad kaebused selles korras tõstetama.

Käesoleval juhul on Laiksaare Valla-nõukogu otsused 12. veebruarist ja 26. apr. 1924. a. Vallavalitsuse asupaiga kohta Pärnu Maakonna-valitsuse poolt sisuliselt läbi vaadatud ja heaks kiidetud 13. juunil 1924. a. ja peale selle siseministri otsusega 23. juunist 1924. a. Laiksaare Vallavalitsuse asukohaks määratud Urisaare küla.

See Laiksaare Vallavalitsuse asupaiga muutmises tarvitatud kord vastab järjekult maksvale seaduslikule korrale.

Kaebajad vaidlevad selle vastu, tuues ette, et siseminister olevat otsustanud asja, kui see juba kohtule arutada antud, mis lubamata ja mida Adm. ega Tsiviilkohtukord ette ei nägevat.

Kuid tõepoolest on asjaolu teisiti.

Kaebajad, nagu see nähtub Viljandi-Pärnu Rahukogu otsusest 12. V. 1924. a., esinesid Maakonna-valitsuse ees nõudmisega, et see tõstaks protesti Laiksaare Valla-nõukogu otsuse vastu 12. II. 1924. a., kui seadusevastase otsuse vastu. Vaidlus käis

seepeal selle kohta, kas oli Maakonna valitsus kohustatud kaebajate nõudmise peale tähendatud otsuse peale protesti tõstma või mitte.

Selle küsimuse veel mittelahendamine kohtus ei võinud administratiiv-asutisele takistuseks olla otsustada Vallavalitsuse asukoha määramise küsimust administrativses (valitsemis-) korrás.

Kõige selle pärast **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Laiksaare Valla-nõukogu liikmete Mihkel Tootsi, Ado Tootsi, Jakob Taltsi, Jakob Mitt'i ja teiste kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 55.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. detsembril 1925. a.

Mihkel Titma kaebus Siseministeeriumi Politsei Peavalitsuse otsuse peale tema abikaasa Marie Titma surma pahul temale kolme kuu palga maksmisest keeldumise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Mihkel Titma tühistada Politsei Peavalitsuse korralduse, millega tagajärjeta jäetud tema palve kolme kuu palga maksmise asjas tema laste heaks peale tema abikaasa, riigiteenistuses olnud Marie Titma surma ja Politsei Peavalitsusele ette kirjutada tema surnud abikaasa perekonnale kolme kuu palk välja maksa.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Mihkel Titma kaebus tuleb tagajärjeta jätta: Pärnu maakonna politsei-ülema ettekandest Politsei Peavalitsusele 28. aug. 1924. a. nr. 5530 nähtub, et kaebaja Mihkel Titma kui ka tema surnud abikaasa teenisid mõlemad Pärnu politsei asutistes käskjalgadena ja said ühesuurust palka. Perekonna Abiraha Seaduse (R. T. nr. 1/2 — 1923. a. sead. nr. 6) § 4. järele loetakse lapsed, juhtumusel kui vanemad mõlemad riigiteenistuses on ja ühesuurust palka saavad, isa ülevalpidamisel olevaiks. Järjelikult tuleb käesoleval juhul Titma'de lapsed isa — Mihkel Titma — ülevalpidamisel olevaiks lugeda. Riigiametnikkude ja -teenijate surma korral nende perekondadele kolme kuu palga maksmise mõte seisab selles, et võimaldada ülevalpidajata jäänud perekondadele elu-ülevalpidamist, vähemalt esialgu peale toitja surma. On aga surnud riigiametnik või -teenija perekonnal ülalpidaja, siis kaob kolme kuu palga maksmise mõte ära. Et seaduseandja mõte seesugune oli, selgub ka sellest, et kui koosseisude vähendamise korral ametist vabastatud riigiametnik või -teenija enne kolme kuud uuesti riigiteenistusse astub, kaotab ta õiguse palka saada endise koha järele, teenistusse astumise päevast arvates (R. T. nr. 51/52 — 1924. a. sead. nr. 20.)

Eeltoodud põhjendustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Mihkel Titma kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 56.

A B M I N I S T R A T I I V - O S A K O N D.

27. novembril/11. detsembril. 1925. a.

Tallinna Linnavalitsuse vol. vann. adv. Johan Aronsoni kaebus Haridusministeeriumi Majandusosakonna korralduse peale 30. X. 1924. a. nr. 53590 haigeile õpetajaile abi andmise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröri k. t. K. Luud.

27. nov. 1924. a. Riigikohtule antud kaebuses palub Tallinna Linnavalitsuse volinik vann. adv. J. Aronson tühistada Haridusministeeriumi Majandusosakonna korralduse 30. X. 1924. a. nr. 53590. mille järele avalikkude algkoolide haigeile õpetajaile abiandmine on tunnustatud Linna-omavalitsuse kohustuseks, ja tunnistada, et riik Haridusministeeriumil näol on kohustatud kandma pooles suuruses avalikkude algkoolide haigete õpetajate eest hoolitsemise kuludest Vabariigi Valitsuse poolt 6. II. 1920. a. vastuvõetud määruste piirides.

Kaebaja seletab: 1) et 1921. a. 13. mai Õpetaja Palgaseaduse § 13. ja 14. selguvat, et selle seaduse üldmõtte järele peab algkooli haigele õpetajale abiandmise kulud kandma see asutis, kes maksab talle palga. Selle seaduse järele lasunud palgamaksmis-kohustus algkooli õpetajaile Linna-omavalitsuse peal, riik oli kohustatud ainult ajutist elukalliduse lisa maksma, ja sellepärast olnud ka linna-omavalitsus kohustatud kandma abiandmis-kulud haigeile õpetajaile; 2) et 1923. a. 8. II. Õpetajate Palgaseaduse Muutmise Seadus kaotas ära ajutise elukalliduse lisa mõiste ja selle seaduse § 9. järele makstakse algkoolide õpetajate palgast riigi poolt 50% ja linnades Linna-omavalitsuse poolt 50%. Selle järele peaksid ka samas vahekorras kandma riik ja omavalitsus haigete õpetajate hoolekande kulud; 3) et 6. II. 1920. a. haiguse korral Kindlustamise Määruste järele on ka palk „rahaliseks toetuseks“ arvatud, ja sellepärast, kui õigeks tunnistada kaevatud Haridusministeeriumi seisukoht, siis tuleks nii välja, et Haridusministeerium maksab poole palga terveile õpetajaile, kuna haigeile peaks Linna-omavalitsus kogu palga maksma.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise kohta antud Ajutise Kodukorra Määruste (R. T. nr. 26 — 1920. a.) § 13. põhjal saab ametnik või tööline haiguse korral „palga“ edasi ja sellepärast, kuigi nende määruste teistes osades on palga edasimaksmist haiguse korral nimetatud rahaliseks toetuseks, ei või nende sõnade tarvitamine mingisugust kahtlust tekitada küsimuse otsustamisel, kes nimelt on kohustatud ametnikule haiguse korral „palka“ edasi maksma. On täiesti selge ja arusaadav, et palka peab edasi maksma ametnikule viimase haiguse korral see asutis, kes talle enne haigeksjäämistki palka maksis. Õpetajate Palgaseaduse Muutmise Seaduse (R. T. nr. 26 — 1923. a.) § 9. järele maksab riik ava-

likkude algkoolide õpetajaile palgast 50% ja seda peab ta õpetajale edasi maksma ka haiguse korral. Mis puutub aga avalikkude algkoolide õpetajaile muu toetuse andmisse haiguse korral, siis ei ole selle toetuse andmine maksvate seadustega riigi kohustuseks tehtud. Õpetajate Palgaseaduse (R. T. nr. 41 — 1921. a.) § 13. järele on haiguse korral õpetajaile toetuse andmine Vabariigi Valitsuse poolt 6. II. 1920. a. vastuvõetud määruste piirides (R. T. nr. 26 — 1920. a.) riigi kohustuseks ainult riigi koolides. Õpetajate Palgaseaduse Muutmise Seadus ei ole eeltähendatud Seaduse § 13. muutnud ja sellepärast ei ole ka seaduslikku alust riigi kohustusi haigete õpetajate toetamise asjas laiendada. Kaebaja seletus, et Õpetajate Palgaseaduse § 13. on seletatav asjaoluga, et selle seaduse järele maksis palga linna avalikkude algkoolide õpetajatele üksi Linna-omavalitsus ja et kuna 1923. a. 8. II. seaduse § 9. järele avalikkude algkoolide õpetajate palgast maksab riik 50% ja Linna-omavalitsus 50%, siis tuleks vastavalt sellele ka § 13. iseenesest vastavalt muudetuks lugeda, ei saa küllaldaselt põhjendatuks pidada. Ei ole mingisuguseid andmeid olemas, mis lubaksid tõendada, et § 13-ga on linna avalikkude algkoolide õpetajaile toetuse andmine haiguse korral Linna-omavalitsuse kohustuseks tehtud ainuüksi sellepärast, et Linna-omavalitsus neile õpetajaile põhipalga pidi maksma. See kohustus võis Linna-omavalitsuse peale pandud olla ka sellepärast, et neid õpetajaid loetakse Linna-omavalitsuse teenijaks. Samuti ei saa sellest asjaolust, et Õpetajate Palgasead. Muutm. Seaduse § 9. järele riik maksab avalikkude algkoolide õpetajate palgast 50%, järeldada, et riik peaks samas vahekorras kõiki teisi kohustusi õpetajate vastu kandma. Sama seaduse § 12. järele ongi, hoolimata § 9. määrusest palgamaksmise asjas, perekonna-abiraha maksmine Avalikkude Algkoolide õpetajaile linnas üksi Linna-omavalitsuse kohustuseks, või riigi kohustuseks on see ainult riigi algkoolides, nagu see ka haiguse korral toetuse andmise kohta on ette nähtud Õpetajate Palgaseaduse § 13-as.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johan Aronsoni kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 57.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

15. detsembril 1925. a.

Aleksander Lugenbergi kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 3. III. 1923. a. nr. 26—1921. a. eest tubakatehase pealt põhi-ärimaksu nõudmise ja trahvi määramise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

27. oktoobril 1922. a. seadis Narva jsk. maksuinspektor protokollu kokku selle üle, et Aleksander Lugenberg, kelle elukoht Narvas, on 1921. a. Narvas tubakavabrikut „Aino't” VI järgu tööstusliku äritunnistusega pidanud, kuna selle ettevõtte

peale 1921. a. makstud 453317 marga 50. p. aktsiisimaksu summa järele I järgu äritunnistus lunastatud pidi olema. Maksuinspektori poolt kokkuseatud protokollil põhjal otsustas Otsekoheste Maksude Peavalitsus 9. dets. 1922. a. kohustada Aleksander Lugenbergi Otsekoheste Maksude Sead. § 449., 455. ja 449. lisa, III nimekirja, I järgukava p. 10. järele I ja VI järgu tööst. äritunnistuste hinnavaht Eesti Panga Narva osakonda ära tasuma ja teda sama seaduse § 449. ja 455. rikkumise pärast 1000 margaga trahvida. Selle otsuse peale Aleksander Lugenbergi poolt antud kaebuse jättis Otsekoheste Maksude Peakomitee otsusega 3. märtsist 1923. a. tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Aleksander Lugenberg Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse 3. III. 1923. a. tühistada.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Aleksander Lugenbergi kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Riigikohtule antud kaebuses seletab kaebaja Lugenberg, et tema ei ole kohustatud 1921. a. ette tubakavabriku „Aino“ tarvis I järgu tööst. äritunnistust lunastama, sest et Otsek. Maks. Seaduse § 449., lisa, III nimekirja, I järgukava p. 10. järele pidid I järgu äritunnistuse lunastama need tubakavabrikud, mis panderolle ostsid rohkem kui 300.000 rubla eest, kuna tema on 1921. a. jooksul tubakavabriku „Aino“ tarvis panderolle ostnud kõigest 2.563 marga 17 penni väärtuses. Selle kaebaja arvamisega ei saa Riigikohus mitte ühineda, olgugi et tema poolt esitatud Aktsiisivalitsuse Narva jsk. kirjast 9. maist 1923. a. nr. 431. nähtub, et ta 1921. a. tubakavabriku „Aino“ tarvis tõesti 2.563 marga 17 p. väärtuses panderolle ostnud. Vene Tubaka Sead. (V. S. K. V. k.) § 728. põhjal tasuti riigi heaks minev aktsiisimaks panderollide ostmise teel, s. o. panderollide hinna sisse olid arvatud kõik aktsiisimaksud. Järjelikult pidid Otsekoheste Maksude Sead. § 449. lisa, III nimekirja, I järgukava p. 10. põhjal I järgu äritunnistused lunastama need tubakavabrikud, mis riigi heaks aktsiisimaksusid maksid (panderollide lunastamise teel) üle 300.000 rubla. Vabariigi Valitsuse poolt 10. aprillil 1920. a. vastuvõetud Tubaka Sead. (R. T. nr. 65/66—1920. a.) § 92. põhjal võetakse aga aktsiisimaksu tubaka ja selle saaduste pealt protsentides müügihinnast, nimelt valmistatud tubaka pealt 30%, s. o. aktsiisimaks ei ole maksva Tubaka Seaduse järele mitte panderollide hinna sisse arvatud. Sellepärast ei saa ka kaebaja poolt panderollide eest makstud summat — 2.563 mk. 17 p. — ühe või teise järgu äritunnistuse lunastamise aluseks võtta, vaid sellena tuleb võtta aktsiisimaksu summa. Maksuinspektori poolt kokkuseatud protokollist nähtub, et kaebaja Lugenberg on 1921. a. tubakavabriku „Aino“ poolt valmistatud tubaka-ainete pealt 453.317 mk. 50 p. aktsiisimaksusid maksnud, s. o. rohkem kui 300.000 marga eest (Otsek. Maks. Sead. § 449. lisa, III nimekirja, I järgukava p. 10); sellepärast oli ta kohustatud I järgu äritunnistuse lunastama. Arvab kaebaja, et Aktsiisimaksu summa õieti ei ole arvatud, siis oleks pidanud ta seda tõendama. Seda ei ole ta aga teinud. Mis puutub trahvisse, siis on see Otsek. Maks. Sead. § 579. põhjal ja selles ettenähtud piirides määratud.

Eeltoodud põhjendustel otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 22. ja 22. p. 1. põhjal: Aleksander Lugenbergi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 58.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. novembril / 15. detsembril 1925. a.

Eesti Tööliste Kinnitusühingu vol. vann. adv. Roman Birkenbergi kaebus Töö- ja Hoolekandeministri poolt kinnitatud Kinnitus-nõukogu III osakonna otsuse peale 8. juul. 1924. a. ühingu põhikirja § 80. muutmise kohta.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Eesti Tööliste Kinnitusühing otsustas oma pea-koosolekul 30. mail 1924. a. põhikirja § 80. muuta järgmisekujuliseks: „lähem ühingu asjade juhatamine antakse isiku hooleks, keda nimetatakse ühingu asjaajajaks-direktoriks. Ühingu asjaajaja-direktor võib juhatuse liikmete hulgast valitud saada või juhatuse poolt kutsutud kõrvalistest isikutest ja pannakse peakoosolekule kinnitamiseks ette. Ühingu asjaajaja-direktor kõrvalistest isikutest võtab juhatuse koosolekutest osa sõnaõigusega.“

Kinnitusnõukogu III-as osakond otsustas oma koosolekul 8. juulil 1924. a. ettepannud parandus tagasi lükata põhjusel, et põhimõtteliselt ei ole soovitav, kui asjaajaja-direktor on ühtlasi ka osanik või juhatuse liige, kuna direktor sel juhul erapoolikust võib üles näidata, näit. on kinnitusmaksude määramisel ettevõtte kohta tema ise huvitatud.

Kinnitusnõukogu III osakonna koosoleku otsus leidis 28. augustil 1924. a. töö- ja hoolekandeministrilt kinnitust.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eesti Tööliste Kinnitusühingu volinik vann. adv. R. Birkenberg tähendatud otsuse kui seaduse vastu käiva ära muuta järgmistel põhjustel:

Kinnitusnõukogu Seadus kohustab Nõukogu Ühisuse peakoosoleku poolt vastuvõetud põhikirja muudatusi läbi vaatama ja maksvate seadustega kokkukõlasse viima, mida käesolevas asjas ei ole tehtud.

Seaduses ei leidu ühtegi keeldu, et ühingu asjaajajat-direktorit ühingu liikmete hulgast ei või valida, vaid ümberpöörduvalt, Töökaitse Seaduse § 485. järele võib juhatuse liikmeid, s. o. direktoreid, tähendab ka asjaajajaid direktoreid, ühingu liikmete hulgast valida. Ebaõige on kinnitusosakonna väide, nagu võiks asjaajaja-direktor, kes on ühtlasi ka osanik või juhatuse liige, kinnitusmaksude määramisel erapoolikust üles näidata. Ühingu põhikirja § 29. ja Töökaitse Sead. § 460.—464. järele määratakse maksude suurus ühingu juhatuse poolt peakoosolekul kinnitatud korras, kokkukõlas tööministri poolt kinnitatud põhijoontega, järjelikult ei saa asjaajaja-direktor maksude määramisel mingisugust mõju avaldada.

Suurem osa ühingu liikmeist on juriidilised isikud, aktsiaseltsid või osahingud, ja sellepärast on täitsa tähtsusetu, kui nende esindajad on ühtlasi ka juhatuse liikmed või asjaajajad-direktorid.

„Õiguse“ lisa.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus tuleb rahuldada.

Kavatsetud põhikirja § 80. muudatusega tahetakse selles paragrahvis olev määrus, mille järele „direktoriks ei või ükski ühingu osanik olla,“ ära kaotada ja selle vastu üles võtta määrus, mille järele ühingu asjaajajat-direktorit võib juhatuse liikmete hulgast valida. Seaduse järele on see lubatud, sest Töökaitse Sead. § 485. on otse ette nähtud, et ühingu juhatuse liikmeiks võib peakoosolek valida mitte ainult Kinnitusühingu osanikke, vaid ka kõrvalisi isikuid; seadus ei sea sealjuures mingit erandit üles ja järjekult on lubatud ka ühingu asjaajajat-direktorit ühise liikmete hulgast valida.

Kinnitusnõukogu ei väidagi, et kavatsetud põhikirja muutmise oleks seadusevastane, vaid arwab, et see ei olevat soovitav. Selle arvamiseega ei saa päri olla ja ta ei ole, nagu kaebuses välja selgitatud, küllalt kaaluv. Põhikirja § 57. p. f järele on Eesti Tööliste Kinnitusühingu peakoosolek õigustatud ühingu põhikirja muutmise ehk täiendamise küsimusi läbi vaatama, ja kuna kindlaks on tehtud, et kavatsetud muudatus ei ole seadusevastane ega käi ka ühingu liikmete huvide vastu, siis ei näe Riigikohus seaduslikku põhjust põhikirja § 71. järele nõutud põhikirja muudatuse kinnitamisest keelduda.

Eeltoodud põhjusel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 2. põhjal: Kinnitusnõukogu III osakonna otsus 8. juulist 1924. a., mis kinnitatud töö- ja hoolekandeministri poolt 28. augustil 1924. a., tühistada ja asi saata Töö- ja Hoolekandeministeeriumile uueks otsustamiseks.

Nr. 59.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. novembril/15. detsembril 1925. a.

Eesti Tööliste Kinnitusühingu voliniku vann. adv. August Peet'i kaebus töö- ja hoolekandeministri ja Kinnitusnõukogu III osak. otsuse peale kaebaja põhikirja muutmise mittekinnitamise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Eesti Tööliste Kinnitusühing võttis oma erakorralisel peakoosolekul 29. aug. 1924. a. vastu juhatuse poolt väljatöötatud põhikirja § 67. muudatuse kava, mis käib ühingu osanikkude häälte arvu väljaarvutamise kohta peakoosolekuil. (Kavatsetud § 67 kaju algt. lk. 9—10.)

Kinnitusnõukogu III osakond, kes oma koosolekul 19. XII. 1924. a. läbi arutas Eesti Tööliste Kinnitusühingu peakoosoleku ettepaneku Kinnitusühingu põhikirja § 67. muutmise kohta, leidis, et see sisaldab endas, võrreldes senise korraga, suuremaid muudatusi. Kuna senini osanikud hääli omasid vastavalt tema ettevõttes töö-

tavate tööliste arvule, sealjuures kogusummas mitte üle 15 hääle, sünniks häälte arvu väljaarvutamine kava järele vastavalt ühinguale makstavaile kinnitusk maksudele, kusjuures hääli võib omada piiramatult. Kuna Eesti Tööliste Kinnitusühing ei ole mitte mõni äriiline ettevõtte või aktsiaselts, vaid eripõhikirja ja eriseaduse (Tööst. Töösead. IV peatükk) alusel ning Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi järelevalvel teotsev avalik-õiguslik asutis, siis ei ole säärasel ebatasasel häälte jaotusel mingit olulist alust ega otstarvet, liiatigi niisugusel korral, kus ei ole mingisuguseid piiriseid seatud osanikkude häälte õiguste ülemmäära suhtes.

Peale eeltoodud asjaolude leiab Kinnitusnõukogu III-as osakond selles küsimuses veel järgmist:

Eesti Tööliste Kinnitusühingu alla kuulusid ainult vabrikud, tehased, mäetööstus-, raudtee-, laevasõidu- ja tramvai-ettevõtted, kus üle 20 või 30 töölise tegevuses olid, selle järele, kas seal mehaanilist jõudu tarvitati või mitte. Alles käesoleval aastal R. T. nr. 106—1923. a. avaldatud seaduse nr. 84. täitmiseks hakkasid töökaitse-komissarid ministeeriumi ringkirjalisel korraldusel ühingu alla arvama ka kõiki neid ettevõtteid, kus alla ülemaltähendatud arvu, kuid mitte alla 5 töölise tegevuses.

Juba puht-tehnilistel põhjustel ei ole võimalik kõiki ettevõtteid korraga Kinnitusühingu alla arvata, vaid see on sündinud järk-järguliselt; eriti aga sel põhjusel, et paljud ühingu alla kuuluvad ettevõtete töölised varemalt mõnes erakinnitusseltsis kinnitatud olid, ja ettevõtteid, kes oma kohustusi vabatahtlikult on täitnud, poleks õiglane sundida kahekordseid kuluseid tegema.

Selle tõttu on arusaadav, et Kinnitusühingu peakoosolekul 29. augustil 1924. a. ei võinud kõik uued osanikud esitatud olla, ja kõnesoleva peakoosoleku otsus põhikirja § 67. muutmise kohta on tehtud täiesti enneaegu, ilma et selles küsimuses vähemad ettevõtjad, kelle hääleõigust just piirata tahetakse, oma seisukohta avaldada oleksid saanud. Kinnitusühingu alla arvamisel seisaksid need ettevõtjad sündinud fakti ees, ilma et nad seda muuta suudaksid.

Kõigil neil põhjustel otsustas Kinnitusnõukogu III osakond, silmas pidades Kinnitusnõukogu Seaduse § 13. II osa p. 16. ja Kinnitusnõukogu kodukorra § 3, Eesti Tööliste Kinnitusühingu peakoosolekul 29. aug. 1924. a. põhikirja § 67. muutmise kohta vastuvõetud otsuse kinnitamist mitte soovitada.

See otsus leidis töö- ja hoolekandeministrilt kinnituse 9. I. 1925. a.

Eesti Tööliste Kinnitusühingu volinik vann. adv. August Peet palub Riigikohule antud kaebuses tähendatud otsused ära muuta ja ette kirjutada peakoosoleku poolt otsustatud põhikirja § 67. muutmise kinnitada.

Oma kaebuses seletab ta et „seisukoht, nagu oleks kavatsatud põhikirja § 67. muudatus enneaegne ja vähemate ettevõtjate hääleõigust piirav või kitsendav, ei vasta asjaoludele ja seepärast on ka kaevatud otsus mitte-seadusepärane. Ühingu asju ja eriti põhikirja muutmist otsustab osanikkude koosolek ja mitte keegi teine asutis. See on ka loomulik juba seepärast, et ühingu liikmed või osanikud vastastikku vastutavad kõigi ühingu kohustuste eest (üh. põhikiri § 23), kuna osanikuks on ettevõtete omanikud, kes kuuluvad Tööliste Kinnitamiseseaduse alla. Osanikkude vastutus aga on proportsionaalne iga-aastasele kinnitusk maksule, ja loomulik on siis ka, et kohustustele vastavalt osanikkude õigused normeeritakse ühingu asjade otsustamisel. Põhikirja muutmisega tahab ühing just seda loomulikkust ning õiglast põhimõtet maksma panna ühtlaselt kõigile proportsionaalsuse alusel, mitte aga kedagi tema õigustes piirata ega kitsendada. Küll on aga põhikirja § 67. praegune kuju

ühe jao osanikkude õigusi kitsendav ja seega vastolus nimetatud õiglase põhimõttega. Ka ei või siin juttu olla mingisugusest enneaegsusest, sest ühing võib otsuseid teha igal ajal, kui ta seda otstarbekohaseks peab, ja kui ühing oma koosseisus ilmsik-
tulnud muudatuse järele tarviliseks peab teisi põhimõtteid maksma panna, siis on tal igal ajal võimalik seda seaduslikus korras teostada.

Sellest on näha, et Kinnitusnõukogu III osakonna kaalutlemised puutuvad küsimuse sisulisse küljesse ja ei ole küllalt mõõduandvad. Tema, kaebaja, arvab, et Kinnitusnõukogu kompetents põhikirja muutmise küsimuses ei või mitte sisuni ulatuda, ja tema kaalutlused ei või mitte otstarbekohasuse seisukohast ettetoodavad olla, vaid ainult seaduslikkuse seisukohast. On ju Nõukogu ülesandeks järelevalve just selle üle, et seaduse nõuded täpsat täitmist leiaksid. Käesoleval juhul on aga otsus täies kokkukõlas seaduse ja põhikirja nõuetega tehtud, nende rikkumise peale ei juhi tähelepanu ka Nõukogu, ja seepärast peab järeldama, et Nõukogu III osakond on oma võimupiirist üle astunud ja et tema otsust ei või ka seadusepäraseks pidada.“

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus ei tule rahuldada.

Kaebaja arvamine, nagu ei võiks Kinnitusnõukogu põhikirja muutmise küsimust sisuliselt arutada ja nagu ei tohiks ta kavatsatud muutmist ka otstarbekohasuse seisukohast arutada, vaid ainult seaduslikkuse seisukohast, ei leia toetust maksvas seaduses ega põhikirja määrustes.

Ühingu põhikirja (R. T. nr. 111—1921. a.) § 57. p. f järele on ühingu peakoosolekule õigus antud „põhikirja muutmise ehk täiendamise küsimuste läbivaatamine“, kusjuures põhikirja § 71. järele „peakoosoleku arvamised ühingu põhikirja muutmise ja täiendamise kohta astuvad jõusse, kui nad Töökaitse-seaduse § 478. ettenähtud Kinnitusühingu põhikirja kinnitamise korra järele on kinnitatud“.

Kinnitusnõukogu Seaduse (R. T. nr. 77/78—1920. a.) II osa § 16. järelekäib Nõukogu otsustamise alla „Kinnitusseltside põhikirjade läbivaatamine ja kokkuseadmine“.

Eeltoodust selgub, et Kinnitusühingu Peakoosolek avaldab ainult oma arvamisi põhikirja muutmise kohta ja et temale ainult õigus on antud oma sellekohaseid arvamisi kinnitamiseks ette panna, et aga põhikirja muutmine ja täiendamine ning tema kokkuseadmine on ülesandeks tehtud seaduse poolt Kinnitusnõukogule. Põhikirja läbivaatamine ja kokkuseadmine eeldab ilmkahlemata tema igakülgset läbivaatamist mitte ainult seadusepärasuse seisukohalt, vaid ka otstarbekohasuse seisukohalt, ja nimelt, et kinnitusnõukogu ülesanne, mis Kinnitusnõukogu Seaduse § 1. äratähendatud: „kui Eesti Vabariigis maksvate sotsiaalkinnituse seaduste täitmise kõrgem järelevalve ja nende seaduste täitmiseks tarvilikkude juhtnõõride ja seletuste andmine ka tõepoolest teostataks“. Kinnitusnõukogu on seaduse järele põhikirja kokkuseadja ja arusaaday, et ta ühingute poolt teatavate põhikirja muutmise ettepanekute suhtes ei tohi läbivaatamist piirata ainult sellega, kas nad ei käi otsekohe seaduse vastu, vaid ka, kas ei raskendu nende läbi või ei tehta koguni võimatuks saavutada neid sihte, mis Eesti Vabariigi Valitsus on sotsiaalkinnituse põllul omale ülesandeks teinud.

Mis aga puutub kavatsatud põhikirja § 67. muutmisse, siis on Nõukogu oma otsuses kindlaks teinud, et see muudatus ei oleks praegusel ajal mitte soovitav, ja kaebaja poolt ettetoodud vastuvaidlused ei suutnud Riigikohtu arvamisel Nõukogu sellekohaseid kaalutlusi kõigutada.

Eeltoodud põhjusel otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: Eesti Tööliste Kinnitusühingu voliniku vann. adv. August Peet'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 60.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND

18. detsembril 1925. a.

August Müristaja kaebus Kohtuministeeriumi korralduse peale teenistusevanuse tasu maksmisest keeldumise asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri kt. K. Luud.

Kirjaga 26. V. 1925. a. nr. 1771. all teatas kohtuminister Viljandi-Pärnu Rahukogu esimehele: „Teenistusevanuse Tasuseaduses (R. T. nr. 79/80—1925. a.) ei ole arvesse võetavate kohtuametite hulka kohtuameti-kandidaadi ametit mitte arvatud. Kohtuameti-kandidaadi tegevus seisabki selles, et teda ühe või teise kohtuameti-kohuste täitmisele komandeeritakse ja sellega talle võimalus antakse tulevase kohtutegevuse jaoks praktilist vilumust omandada. Kui nüüd kandidaat komandeerimise alusel kohtu-uuriija, rahukohtuniku jne. kohuseid täidab, jäädes sealjuures kandidaadiks edasi, siis ei ole alust seesugust kohustetäitmis-aega arvesse võtta teenistusevanuse tasu maksmisel.“ Eeltoodud kohtuministri korraldus on A. Müristajale teatavaks tehtud 4. juunil 1925. a.

29. VI. 1925. a. Riigikohtule antud kaebuses palub Viljandi-Pärnu Rahukogu alaline liige August Müristaja ära muuta kohtuministri korralduse 26. V. 1925. a. selles osas, mis puutub kohtuniku ja kohtu-uuriija kohuste täitmise aja mitteamarvuse võtmise kohta teenistusevanuse palgakõrgenduse määramisel ja teda R. T. nr. 79/80—1925. a. avaldatud Riigiametnikkude ja teenijate Palgaseaduse Muutmise Sead. § 1. märkuse põhjal õigustatuks lugeda nimetatud seaduse maksmahakkamisest arvates palka saama kui kohtunikku, kes selles ametis on üle kolme aasta teeninud vastavalt kohtuniku vande ja ametile.

Kaebaja seletab, et ta on määratud vanemaks kohtuameti-kandidaadiks Viljandi-Pärnu Rahukogu juurde 24. sept. 1921. a. ja et Viljandi-Pärnu Rahukogu korraldava istungi otsusega 30. detsembrist 1921. a. on tema peale pandud lisarahukohtuniku kohuste täitmine, kusjuures ta on võetud samal päeval Rahukogu üldkogu avalikul kohtuistungil kohtunikuvandele; Rahukogu üldkogu otsusega 13. I. 1922. a. on pandud kaebaja peala Pärnu maakonna II jsk. kohtu-uuriija kohuste täitmine ja sellest ajast peale täitnud kaebaja iseseisvalt kohtu-uuriija kohuseid ja võtnud osa Rahukogu väljasõitudel Pärnusse Rahukogu avalikkudest kohtuistungitest täieõigusliku kohtunikuna; 4. dets. 1922. a. nimetatud kaebaja Riigikohtu poolt Pärnu maakonna II jsk. kohtu-uuriijaks. Kaebaja leiab, et alates 30. dets. 1921. a. teotsenud ta kui kohtunik, seotud kohtunikuvandega ning kohustustega, ja seega on ta üle kolme aasta nendes ametises teeninud, mis R. T. nr. 79/80—1925. a. avaldatud seaduses nr. 31. üles on loetud, mispärast tema õigustatud on sellesama seaduse § 1. märkuse järele kolme-aastase teenistuse eest palgakõrgendust saama kolme tuhande marga suuruses kuus.

Asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus:

Riigiametnikkude ja teenijate Palgaseaduse Muutmise Sead. (R. T. nr. 79/80 — 1925. a.) § 1. märkuse järele kõrgendatakse selle seaduse § 1-es ettenähtud kuupalka neile, kes teeninud vähemalt 3 aastat § 1-es ettenähtud ametites pärast 1. jaanuari 1919. a. kolme tuhande marga võrra, ja neile, kes teeninud vähemalt 6 aastat — kuue tuhande marga võrra. K. A. S. § 408. järele on kohtuameti-kandidaadi amet eriamet riigiteenistuses ning samas paragrahvis on ka ära tähendatud kohtuameti-kandidaadi teenistuslikud õigused. Kohtuameti-kandidaadi teenistuslikud kohustused on ära märgitud K. A. S. § 414—416. Neist selgub, et kohtuameti-kandidaadi tegevus seisab mitmesuguste kohtutegevuse ülesannete täitmises, muu hulgas ka lisarahukohtuniku ja kohtu-uurija kohuste täitmises Rahukogu komandeerimise alusel. Kuid nende kohuste täitmisel jääb kohtuameti vanem kandidaat ikkagi edasi kohtuameti-kandidaadi ametisse, mis ette nähtud K. A. S. § 408-as. R. T. nr. 79/80 — 1925. a. avaldatud seaduse nr. 31. järele ei õigusta palga kõrgendust saama selles seaduses ette nähtud ametite kohuste täitmine, vaid selles seaduses ettenähtud ametites teenimine. Kohtuameti-kandidaadi amet ei ole aga selle seaduse § 1-ette nähtud ja sellepärast ei või ka kohtuameti-kandidaadi ametis teenimine aluseks olla palgakõrgenduse maksmisele eeltähendatud seaduse § 1. märkuse järele.

Ettetoodud põhjustel **otsustas** Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. 1. põhjal: August Müristaja kaebust tagajärjeta jätta.

Nr. 61.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. detsembril 1925. a.

Tartu-Võru Rahukogu ringkonna 3. jsk kohtupristavi Johan Sarap'i kaebus kohtuministri resolutsiooni peale 22. sept. 1925. a. ametikautsjoni asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Tartu-Võru Rahukogu esimees andis v/k. 30. sept. 1925. a. nr. 12305. all Tartu III jsk. kohtupristav J. Sarapile teada järgmise kohtuministri resolutsiooni: „Kohtupristavitelt võib kautsjoniks vastu võtta ainult sularaha. Vene Senati praktika lubas kautsjoniks võtta ka riiklikkude krediitasutiste pabereid (Sen. üldk. seletus 1880. a. nr. 70), kuna aga meil niisuguseid paberid ei ole, siis ei saa selles suhtes Vene praktika järele käia. Kautsjoni vastuvõtmiseks erakrediitasutiste väärtpaberites puudub seaduslik alus; pealegi ei ole see otstarbekohane, kuna kahju katmise tarviduse korral oleks meie oludes raske neid pabereid realiseerida, s. o. sularahaks muuta. 22. IX. 1925. a. R. Gabrel.“

Riigikohtule antud kaebuses palub J. Sarap eel-ettetoodud kohtuministri määruse 22. sept. 1925. a. tühistada ja tunnistada, et kohtupristavid võivad kauts-

joniks sisse maksta ka Eesti Hüpoteegipanga pantlehti. Oma kaebuses seletab kaebaja, et 7. sept. 1925. a. maksnud ta kviitung nr. 42. vastu Eesti Panga Tartu osakonda ametikautsjoniks Tartu-Võru Rahukogu deposiiti Eesti Hüpoteegipanga pantlehti 250 000 marga väärtuses, kusjuures aluseks võtnud: 1) rahaministri määruse 19. okt. 1923. a. nr. R/1672 (R. T. nr. 126 — 1923. a.), millega need pantlehed olevat aktsepteeritud, 2) nimekirja protsentpaberite kohta, mis olevat riigiasutistes lubatud tagatiseks vastu võtta 1925. a. teisel poolel (R. T. nr. 111/112 — 1925. a.), kui ka Kohtuministeeriumi määruse 11. apr. 1919. a. nr. 13, § 4 (R. T. nr. 24 — 1919. a. lk. 188), millega olevat notarite kautsjoniteks lubatud vastu võtta muu hulgas ka Rahaministeeriumi poolt aktsepteeritavad protsendi- ja dividendi paberid, samuti ka blanko-obligatsioonid Rahukogu hindamise ning otsuse järele. Tartu-Võru Rahukogu esimees, toetudes kohtuministri resolutsioonile 22. sept. 1925. a., kirjutanud talle ette Eesti Hüpoteegipanga pantlehtedes sissemakstud kautsjon sularaha peale ümber vahetada. Silmas pidades, et notarite kautsjon olevat oma iseloomu poolest täiesti sarnane kohtupristavite kautsjoniga, ei saavat kohtuministri määrust õigeks pidada. Kohtuminister põhjendavat oma määrust Vene Senati üldkogu seletuse peale 1880. a. nr. 70., mille järele oli lubatud kautsjoniks võtta peale sularaha ka riiklikude asutiste pabereid, missugused võisid olla ka notarite kautsjoniteks. Kuid see Senati seletus ei võivat Eesti Vabariigis kohaldamist leida, sest et meil notarite kautsjonite kohta juba uued määrused maksuma pandud. Ka kohtuministri arvamine, et erakrediitasutiste väärtpaberite kautsjoniks vastuvõtmine ei olevat otstarbekohane, sest nende realiseerimine olevat tarbekorral raske, ei võivat mõõduandev olla sellepärast, et notarite kautsjonid mitte ainult nendes paberites, vaid ka blanko-obligatsioonides olevat niisamuti raske realiseerida. Ei võivat kohtupristaveid kautsjoni suhtes raskemaise tingimustesse panna võrreldes notaritega. Ei olevat põhjust tunnistada, et Eesti Hüpoteegipanga pantlehed oleksid vähem kindlad kui sularaha, sest need paberid seisvat kulla alusel ja on kinnistatud kinnisvarade peale.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Johan Sarapi kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

K. A. S. § 302. järele (R. T. nr. 109/110 — 1925. a. sead. nr. 59) maksavad kohtupriistavid kautsjoni Tallinnas ja Tartus 200 000 marka ja mujal 100 000 marka, kusjuures pool kautsjonist nõutakse sisse pristavi ametisseastumisel, kuna puuduv osa kaetakse 25-protsendilise mahaarvamise teel neist summadest, mis § 314. alusel pristavitele välja makstakse. Selles paragrahvis räägitakse kautsjonist, mis markades sisse makstakse, mispärast on aluseta kaebaja väide, et seda kautsjonit on kaebaja õigustatud ka Rahaministeeriumi poolt aktsepteeritud väärtpaberites sisse maksuma. Notarite kautsjoni sissemaksu kohta on säärane maksuvõimalus otsekohe ette nähtud, kuna kohtupristavite kautsjoni suhtes ei ole seda ette nähtud. Sellepärast ei ole alust kaevatud kohtuministri määrust 22. sept. 1925. a. 1) lugeda maksvale seadusele vastukäivaks ja 2) seda kui mitte-seadusepärast tühistada (Adm. K. K. § 2 ja 3), kuna kohtuministri määrus 22. sept. 1925. a. on K. A. S. § 302-ga kooskõlas.

Sellepärast otsustas Riigikohus Adm. K. K. § 21. ja 22. p. l. põhjal: Tartu-Võru Rahukogu 3. jaoskonna kohtupristavi Johan Sarapi kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 62.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. detsembril 1925 a.

Tallinna Kaupmeeste Diskonto- ja Laenupanga voliniku vann. adv. Viktor Johanson kaebus rahaministri-abi resolutsiooni peale 10. XII. 1925 a. panga põhikapitali suurendamise asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Puusep, Riigikohtu prokuröri k. t. K. Luud.

Tallinnas asuv kaupmeeste Diskonto- ja Laenupank palus 18. novembril 1925 a. rahaministrile antud palves lubada pangal olemas-olevat panga põhikapitali 7 000 000 marga pealt suurenda 28 000 000 marga peale sel teel, et 28 000 olemasolevaile aksiatele, millede nominaalhind á 250 marka, iga aksia peale 750 mk. juurde makstaks mitte sularahas, vaid sel teel, et Tallinnas asuv panga kinnisvara, mis raamatutes 6 785 975 margaga seisab, ümber hinnataks 33 000 000 marga peale, kusjuures sel teel kujunenud vahe 26 214 025 mk. panga aksionäride teiskordse erakorralise peakoosoleku otsuse järele 13. novembrist 1925 a. kavatakse järgmiselt ära jaotada: 1) 21 000 000 mk. üle viia põhikapitali arvele, 750-margaliseks juurde maksuks olemasolevaile 28 000 aksiale; 2) ülejääk 5 214 025 mk. kirjutada spetsiaalreservi arvele üldkoosoleku korraldusse. Ühtlasi oli esitatud rahaministrile vastav panga põhikirja muutmise kava.

Selle palve peale teatas rahamiuisteerium 10. dets. 1925 a. nr. 2283 all pangale rahaministri resolutsiooni: „Maksivate seaduste põhjal, eriti 1924 a. 19. detsembri seaduse nr. 101 põhjal (R. T. nr. 149—1924. a.), pole rahaministril võimalust pangale lubada põhikapitali suurendada peakoosoleku poolt otsustatud viisil, s. o. ilma raha sissemaksimiseta. 10. XII. 1925 a. Rahaministri eest A. Tombach.“

Riigikohtule antud kaebuses palub panga volinik vann. adv. Victor Johanson tähendatud rahaministri resolutsiooni 10. dets. 1925. a. tühistada.

Kaebaja seletab oma kaebuse põhjenduseks, et 19. dets. 1924 a. Riigi Teatajas nr. 149. avaldatud seadus nr. 101, mille järele Tallinnas töötavate aksiapankade põhikapitalid pidid I. jaanuariks 1925. tõstetama 25 000 000 margani, olevat ilmunud Krediidseaduse X jaotuse § 6. muutmiseks, kuna tähendatud paragrahvi järele aksiapankade põhikapital ei tohtinud olla alla 500 000 rbl. ja aksia hind mitte alla 250 rbl. Sellega, et selles paragrahvis olevat veel öeldud, et panga põhikapital peab olema tegelikult sisse makstud, olevat väljendatud ainult see mõte, et põhikapitaliks määratud raha peab olema lõpulikult kokku pandud ja jääma aksiaseltsi kasutada, et komandate isikute huvid, kel pangaga tegemist, oleksid panga põhikapitaliga, kui kindla väärtusega, kindlustatud. Kaebaja volitajal olevat niisugune kapital olemas kinnisvara näol, kus panga äriruumid asuvad ja mille väärtus erapooletu hindamise järele olevat üle 30 000 000 marga. Aksiaseltsi otsus, kinnisvara ümberhindamise teel põhikapitali suurendada, olevat täitsa seadusepärane. See olevat alalise resevi (stille Reserven) ärakasutamine. — 1924. a. 19. detsembri seadus seda küsimnst ei puudu-

tavat ega keelavat niisugust operatsiooni. Sõnad „tegelikult sissemakstud kapital“ ei tähendavat mitte, et kapital tingimata sularahaga sisse makstaks.

Krediitseaduse § 7. nägevat ette, et pank võib oma tarviduse jaoks kinnisvara omandada. Igal juriidilisel isikul ja ka aktsiapangal olevat õigus, nagu seda juba 1902. a. V. Sen. Ts. Dep. oma otsuses nr. 38. Grüningi nõudmise asjas Podobedovi osaühingu vastu seletanud, igal ajal oma varandust ümber hinnata, kui kolmadate isikute huvisid sellega ei riivata.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamise kuulanud, leiab Riigikohus, et Tallinna Kaupmeeste Diskonto- ja Laenupanga voliniku vann. adv. Victor Johanson kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Krediitseaduse (V. S. K. XI. k. X. jaotuse (rasdel) § 6. järele pidi aktsiapankade tegelikult sissemakstud kapital mitte vähem kui 500 000 rubla olema ja aktsia hind mitte alla 250 rbl. Riigi Teatajas nr. 149—1924. a. avaldatud seadusega nr. 101. on see paragrahv muudetud. § 6. p. a. järele peab aktsiaseltsidena töötavate pankade tegelikult sissemakstud põhikapital olema Tallinnas iseseisvalt või osakondadena töötavail pankadel vähemalt 40 000 000 mk. ja aktsia nominaalväärtus vähemalt 1000 mk. Selle seaduse maksmahakkamisel vähema põhikapitaliga töötavad pangad on § 6. märkuse p. 2. järele kohustatud oma tegelikult sissemakstud kapitali suurendama nõutava normini Tallinnas 1. jaanuariks 1926. a. kuni 25 000 000 margani ja 1. jaanuariks 1927. a. kuni 40 000 000 margani. Kui aktsiapangad eelnimetatud tähtaegadeks ei ole viinud nõutava normini oma tegelikult sissemakstud kapitali, peavad nad tegevuse lõpetama.

Krediitseaduse § 6. räägib oma endises ja samuti ka uues redaktsioonis tegelikult sissemakstud põhikapitalist. Samuti öeldakse põhikapitali suurendamise kohta seaduses nr. 101., et tegelikult sissemakstud kapitali tuleb suurendada nõutava normini. Et aktsiapankadel oleks õigus oma põhikapitali suurendada oma kinnisvara ümberhindamise teel, pole seaduses ette nähtud. Krediitseaduse § 7. järele on aktsiapankadel lubatud küll kinnisvara omandada, aga ainult enese asupaigaks ehk oma kontoritele ja ladude tarvis. Et aktsiapangal oleks õigus olnud oma põhikapitali oma kinnisvara ümberhindamise teel suurendada, ei ole Krediitseadustikus ette nähtud. Senati Ts. Dep. otsus Podobedovi asjas. millede peale kaebaja oma kaebuses tähendab, ei käi aktsiapankade, vaid tööstusettevõtte kohta, kus põhikapital esineb suuremalt osalt hoonete, masinate ja sisseseade näol, kuna pankades põhikapital Krediitseaduse § 6. ja 7. üldmõtte järele peab esinema tegelikult sissemakstud rahas, mida ainult piiratud määral võib kinnisvaradesse mahutada. Seda kinnitab ka Krediitseaduse § 20., kus ära määratakse, kui palju panga kassas, ühes arvatud Eesti Panka jooksvale arvele mahutatud summad, peab sularaha olema.

Kõige selle ja Adm. K. K. § 21. ja 22. p. l. põhjal otsustas Riigikohus: Tallinna Kaupmeeste Diskonto- ja Laenupanga voliniku vann. adv. Victor Johanson kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 63.

TSIVIIL-OSAKOND.

Ivan Koort'i voliniku eraadv. K. Palk'i kassatsioonikaebust Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 25. septembrist 1923. a. J. Koorti nõude asjas Mihail ja Aleksander Jõgi vastu rendilepingu sõlmimise ja kinnitamise pärast.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja J. Lõo.

Asja ettekannet ja prokuröri arvamist ära kuulates leiab Riigikohus, et käesolevas asjas küsimus tõuseb, kas asi üldse rahukohtunikule kui esimese astme ja Rahukogule kui teise astme kohtule kuulub?

Nõudja palub kostjaid kohustada temaga põlist rendilepingut sõlmida ja alla kirjutada „Järve Nr. 3“ heinamaa kohta, mis kuulub Leisi valas Leisi mõisa järele Veske Nr. 3 talu külge; selle mittetäitmisel aga kostjate poolt nõudjale nimetatud põlise rendilepingu kreposteerimist lubada ainult nõudja allkirjaga ettepandud lepingu projekti järele. Balti Tsiiviilõiguse § 4132 põhjal tuleb põlise rendi leping krepostiraamatutesse kanda. Lepingu krepostiraamatutesse kandmine annab põlisele rentnikule asiõiguse rendiobjekti peale, mis temale võimaldab rendiobjekti kasutada kui selle omanik (B. Ts. Ö. §§ 4133 ja 942). Kinnisvara kohta käivad nõuded omandusõiguse ja iga asiõiguse üle kui ka nõuded nende õiguste sissekandmise üle krepostiraamatutesse alluvad üldkohtutele, meil Eestis Rahukogudele kui esimese astme kohtutele (Ts. Kp. S. § 1810). Need nõuded ei kuulu rahukohtunikude kui esimese astme kohtute kompetentsi, sest neid ei ole rahukohtunikudele alluvate nõuete hulgas üles loetud (Ts. Kp. S. § 1806). — Käesolevat asja oma arutusele ja otsustamisele võttes on rahukohtunik esimese astme ja Rahukogu teise astme kohtuna oluliselt rikkunud nõuete alluvust nende liikide (по роду дѣлъ) järele ja üle astunud nendele seaduses määratud võimupiirkonnast, kompetentsist. — Olgugi et asja sisulisel arutamisel keegi pooltest ega kohtud ise alluvuse küsimust üles ei võtnud ega kassaator omas kassatsioonikaebuses seda ette ei toonud, peab sellest olenevata kassatsioonikohus järele valvama, et kohtud oma võimupiirist üle ei astuks, ja kus see sündinud, nende sellekohased otsused tühistama. Seepärast tulevad käesolevas asjas rahukohtuniku kui ka Rahukogu otsused tühistada ja maha kustutada. Kassatsiooni kaebuse läbivaatamine saab selle järele tarbetuks ja tuleb see kaebus läbivaatamata jätta. —

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus:

1) Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus selles asjas kui ka Saaremaa 2 jaoskonna rahukohtuniku otsus Ts. Kp. S. §§ 1806 ja 1810 rikkumise pärast tühistada ja asi kui rahukohtunikule mitte alluv lõpetada;

2) Ivan Koorti voliniku eraadv. K. Palk'i kassatsioonikaebus läbi vaatamata jätta.

Nr. 64.

TSIVIIL-OSAKOND.

12. veebruaril 1925. a.

Karl Reinholdi kassatsiooni kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 18. detsembrist 1923. a. Alma Viira (sünd. Org) vastu õmblusmasina tagasiandmise pärast.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja läbi arutades ja prokuröri arvamist ära kuulates leidis Riigikohus, et Karl Reinholdi kassatsioonikaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

Tagasi lükates Karl Reinholdi nõudmist, kostjat kohustada tagasi andma tema käest 20. detsembril 1914. a. järelmaksu peale ostetud õmblusmasin ning selle kohustuse mittetäitmise korral kostjalt sisse nõuda selle masina väärtus 5000 marga suuruses ja peale selle 916 marka 40 p. masina tarvitamise eest 418 nädala jooksul, on Rahukogu oma otsuse selle kaalutlusega põhistanud, et nõudja poolt esitatud lepingu sisust ei selgu, mida see leping käsitab ja mis poolte vahel maha tingitud, kas ostu-müügi leping ehk jälle rendileping asja tarvitamise peale, — et ühe korraga ühe ja sama asja peale kahte lepingut samade isikute vahel olla ei või; ning et Vene Valitsuse Seaduste ja Korralduste Kogus 1904. a. nr. 51, § 549, välja kuulutatud seadus ostu-müügi lepingute sõlmimise kohta järelmaksuga Eestis maksev ei ole.

Ehk küll tuleb õigeaks võtta Rahukogu arvamine, et tähendatud Vene Valitsuse poolt 1904. a. välja antud seadus Eestis maksev ei ole, — siiski ei saa Rahukogu lõppjäreldust õigeaks tunnistada.

B. E. S. lubab ostu-müügi lepingusse mahutada igasuguseid kõrvalisi tingimusi lepingu osaliste vabal kokkuleppel (§§ 3942 ja 3943) ja seepärast ei vasta seadusele Rahukogu arvamine, nagu ei võiks järelmaksu tingimusega tehtud ostu-müügi lepingusse mahutatud saada kõrvaline leping müüdü asja tarvitamise kohta kuni ostuhinna lõpliku äratasumiseni.

Jaokaupa-maksu tingimusel tehtud ostu-müügi leping, mille järele pooled kokku leppinud, on müüdü asja lugeda müüja omanduseks kuni kõige ostuhinna äramaksmine ja tähtjaks mittemaksmise korral müüjale õigus jätta müüdü asi ostjalt ära võtta ning temalt teatav üürimaks selle asja tarvitamise eest sisse nõuda, esineb edasilükkava tingimuse all sõlmitud lepinguga (B. E. S. §§ 3154, 3167 ja 3942). Niisugune tingimus mõjub lepingu aineks oleva õiguse tekkimise peale, nagu see otsekohe ette nähtud on B. E. S. §§ 817 ja 837, mille järele omanduse üleandmine võib sündida edasilükkava tingimuse all ja sarnasel juhtumusel läheb omandusõigus ostjale üle ainult selle tingimuse saavutamise korral. Müüdü asja omanik olles, on müüjal jaokaupa-maksu tähtjaks mitte maksmise korral vastuvaidlemata õigus nõuda selle asja tagasinõudmist ja üüriraha maksmist lepingus ettenähtud tingimuste põhjal (B. E. S. § 3209).

Eeltoodu seaduse eeskirju käesoleva tüli kohta mitte kohaldades, on Rahukogu neid seadusi rikkunud, mispärast kaevatud otsus tuleb tühistada.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu otsus käesolevas asjas tühistada B. E. S. §§ 817, 837, 3154, 3167, 3942 ja 3943 rikkumise pärast ja asi tagasi saata samale Rahukogule uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 65.

TSIVIIL-OSAKOND.

12. veebruaril 1925 a.

Johan Musta voliniku vann. ad. A. Jungi kassatsiooni kaebust Kohtupalati otsuse peale 10. jaanuarist 1924 a. Anna Musta nõude asjas Johan Musta vastu 60.000 marga suuruses.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja läbi arutades ja prokuröri arvamist ära kuulates, leidis Riigikohus, et Johan Musta voliniku vann. adv. A. Jungi kassatsioonikaebus tuleb rahuldada lärgmistel põhjustel: Otsustades Abja Paluoja alevis, Polla maa peal oleva elumaja ja kõrvalised hooned tunnistada Anna Musta ja temast lahutatud mehe Johan Musta ühisomanduseks ja üks pool mõttelist osa sellest varandusest tunnistada Anna Musta omanduseks, on Kohtupalat oma otsuse selle põhjaneva kaalutlusega põhistanud, et L. T. S. §§ 945 ja 946-s sisaldavate määruste tõttu, millede järele Liivimaa talupoegade seisusest abielurahva varanduslikud vahekorrad normeeritakse ühisusliku abielulise varade seisu järele, tuleb käesolevat vaieluse all olevat vahetorda lahendada mitte B. E. S. § 121, vaid sama seaduse § 126 põhjal, viimane aga näeb ette, et abielu lahutamise korral abikaasade poolt abielu kestvuse ajal ühiselt omandatud vara jaotatakse nende vahel ühevõrra ära.

Eeltoodud Kohtupalati järeldus ei vasta L. T. S. § 945 tõsisele mõttele. Mainitud paragrahv käseb: varandus, mis Liivimaa talurahvaseisusest abikaasadel olemas, on nende mõlemate ühine vara nii kaua, kui nad abielus üheskoos elavad. Et aga lahutamisega abielu kestvus ja abikaasade kooselamine lõpeb, siis lõpeb lahutamise tagajärjel möödapääsmata ka see varanduse-ühendus, mis ajutiselt, abielu kestvuse ajal, olemas oli. Abielu lõpetuse tagajärjel laguneb abikaasade ühendatud vara oma endistesse osistesse, millest selgub, et Liivima Talurahva Seadusega ei looda abikaasade varanduse kokkuliitumist nende mõlemate ühiseks omanduseks, milles igäühel õigus eleks teatava mõttelise osa peale, vaid siin on kõne ainult mõlemate abikaasade varanduse ühendust mehe valitsemise all (B. E. S. § 927, märkus 1, ja sama seaduse §§ 11 ja 12) „nii kaua, kui nad abielus üheskoos elavad.“ Selles mõttes on veneaegne kohtupraktis L. T. S. § 925-s väljendatud määrust alati ja järjekindlasti seletanud (Võrdle Vene Senati Tsiviil Kass. Dep. otsused 1895 a. Nr. 5; 1900 a. Nr. 95 ja teised). Samas mõttes seletab teda professor Karl Erdmann

omas „System des Privatrechts“ (I k., leht 474 ja järgm.) ja loobuda sellest teoorias, ja kohtupraktises ümberlülkkamata väljakujunenud vaatest ei leia Riigikohus mingit põhjust.

Kui nüüd talurahvaseisusest abikaasade kohta ei ole olemas niisugust varaühisust, kus igapähele neist omandusõigut teatava mõttelise osa peale olmas, siis tuleb, — abielu lahutamise korral, — nende varanduslikku vahekorda B. E. S. § XII (Sissejuhatus) põhjal vastavas maaõiguses ettenähtud normide järele lahendada. Nende normide hulka kuulub ka B. E. S. § 121 määrus, mis otsekohe ette näeb abielu lahutamise tagajärgi sel juhtumisel, kus varanduse ühisust ühise omandusõiguse mõttes ei olnud. ja seepärast oleks Kohtupalat pidanud käesoleva tüli kohta kohaldama just B. E. S. § 121, kohaldades aga sama seaduse § 126, mida võib käsitamisele võtta ainult varanduse ühisuse olemasolemise korral, on Kohtupalat rikkunud B. E. S. §§ XII (Sissejuhatus) ja 121 ning L. T. S. § 945.

Eeltoodud seaduse paragrahvide rikkumise pärast kaevatud otsuse täies ulatuses tühistades ja silmas pidades, et selle tagajärjel kaotavad oma tähtsuse teised paluja poolt ettetoodud väited, mispärast nende üksikasjaliseks arutamiseks vajadust ei leidu, **otsustab** Riigikohus: Kohtupalati otsus käesolevas asjas B. E. S. §§ XII (Sissejuhatus) ja 121 ning L. T. S. § 945 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 66.

TSIVIIL-OSAKOND.

2. aprillil 1925. a.

Põllutööministeeriumi voliniku vann. adv. N. Taltsi kassats. kaebust Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 4. veebruarist 1924 a. Alma Sepp'a ja Anna Kaart'i nõude asjas Põllutööministeeriumi vastu kinnisvara omandusõiguse pärast.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja J. Lõo.

1922 a. 15. veebruaril vaatas Tallinna-Haapsalu 4 jaoskonna rahukohtunik läbi Alma Sepp'a ja Anna Kaart'i nõudeasjas Põllutööministeeriumi vastu ja otsustas tagaselja: Viljandi maakonna Heimtali mõisa maa peal olevad ja „Randnaks“ kutsutavad hooned: väike telliskivi elumaja, puust laut, laudadest kuur ja puust sepikoda äravedamise peale Alma Sepp'a ja Anna Kaart'i omanduseks tunnistada. Edasikaebus appellatsioonil teel ühe kuu ja kaja õigusega kahe nädala jooksul. 20. II. 22. saatis rahukohtunik tagaselja otsusest politsei kaudu ärakirja Põllutööministeeriumile, mis sääl 1/III. s. a. kätte saadi. 31/I. 23 a. pööris Põllutööministeeriumi kantselei juhataja rahukohtuniku poole palvega ülalnimetatud asjas Ts. Kp. S. § 1292 põhjal ärakiri motiveeritud otsusest välja saata, mille kättesaamise päevast Põllutööministeerium edasikaebe tähtpäeva võiks arvama hakata (Ts. Kp. S. § 1293). 28/V. ja 25/VIII. 23 a. kordas Ministeeriumi kantselei juhataja uuesti oma palvet lõppvormis otsuse

ärakirja väljasaatmise pärast, millise palve rahukohtunik viimaks rahuldab ja milline ärakiri Põllutöoministeriumis 27/VIII. 23 a. kätte saadi. Tähendatud otsuse peale andis Põllutöoministeriumi volinik vann. adv. N. Talts apellatsioonikaebuse 22. sept. 1923 a. Omas kaebuses palub Põllutöoministeriumi volinik Maaseaduse § 1 ja Balti Tsiviilõiguse § 771 ja 772 põhjal rahukohtuniku otsuse ära muuta ja nõudjate nõudmise tühjaks mõista. Asja arutamisel Rahukogus, 4. veebruaril 1924 a. seletas nõudja volinik, et rahukohtuniku otsus seadusejõusse on astunud ja et kostja volinik oma edasikaebusega hiljaks on jäänud, millele kostja volinik Ts. Kp. S. §§ 1292 ja 1293 põhjal vastu vaidles. Rahukogu käesolevat asja läbi vaadates ja poolte seletusi ära kuulates leidis Põllutöoministeriumile saadeti 1/III. 22 a. ärakiri rahukohtuniku tagaseljaotsusest 15/II. 22 a. kätte ja seega anti temale võimalus tähendatud otsuse peale edasi kaevata; et alles 28/IV. pööris Põllutöoministerium rahukohtuniku poole palvega, temale ärakirja kohtu otsusest lõplikus vormis välja saata... Vahepeal oli aga rahukohtunik 19. IV. 22 a. nõudjatele täitmise lehe välja annud, mis akti juure lisatud. Edasi leiab Rahukogu, et Senati seletuse järele nr. 14—1877 a. on otsuse lõppvormis kätteandmine tähtsusetu, kui riigiasutustele võimalus oli antud edasi kaevata. Neil asjaoludel jõudis Rahukogu veendumusele, et Põllutöoministeriumi edasikaebus, mis alles 24/IX. 23 a. rahukohtunikule antud, tuleb peale edasikaebamise tähtaja möödaminekut antuks lugeda ja Ts. Kp. S. § 162 põhjal läbi vaatamata jätta. Kooskõlas nende põhistega otsustas Rahukogu: Põllutöoministeriumi edasikaebus käesolevas asjas läbivaatamata jätta. — Selle otsuse peale andis Põllutöoministeriumi volinik Riigikohtule kassatsioonikaebuse, kus ta Rahukogu otsust Ts. Kp. S. § 129, 142, 129a ja 1293 rikkumise pärast palub tühistada. Pealeselle andis veel Riigikohtule keegi Hans Johani p. Ismidt palve, milles ta palub, et tema kui kolmas, asjast huvitatud isik kutsutaks asjast osa võtma. —

Asja ettekannet ära kuulates leiab Riigikohus, et Põllutöoministeriumi voliniku kassatsioonikaebus rahuldada tuleb järgmistel põhjustel: Rahukogu poolt Vene Senati otsusest nr. 14—1877 a. tehtud järeldused ei ole õiged. Nimetatud otsuses seletab Vene Senat, et ärakirja saatmine siis tähtis ei ole, kui riigi asutus ka ilma selleta võimalikuks on pidanud edasi kaevata ja tõepoolest on edasi kaevanud. Teiselt poolt jälle ei või riigi asutus otsuse tühistamist kõrgema kohtu astme poolt ainult sellepärast nõuda, kui ta ärakirjs mitte saades siiski edasi on kaevanud. Et riigiasutus otsuse ärakirja mitte saades oma edasikaebe tähtaega võiks kaotada ja tema vastu tehtud otsus selle tagajärjel võiks seaduse jõusse astuda, seda ei ole Vene Senati otsuses Nr. 14—1877 a. mitte öeldud ega saagi seda säält järeldada. — Käesoleval korral on rahukohtunik tagaseljaotsusest Põllutöoministeriumile saatnud kaks ärakirja: esimese 20/II. 22 a., mis saadud ministeriumis 1/III. 22 a., ja teise 25/VIII. 23 a., mis saadud säälmas 27/VIII 23 a. Tõuseb küsimus, kas esimene ärakiri vastas otsuse ärakirja mõistele, millest Ts. Kp. S. § 1292 ja 1293 kõnelevad? Asudes selle küsimuse lahendamisele tuleb tähendada, et meie Ts. Kp. S. tunneb kaht liiki otsusi: 1) nõndanimetatud resolutsiooni (резолуция) ja 2) otsust (рѣшение). Mis resolutsiooni all tuleb mõista, seda määrab kindlaks Ts. Kp. S. § 701, ja mis otsuse all-§§ 711 ja 141. Neist selgub, et resolutsioon on poolte taotlusi ettetoomata ja motiveerimata kohtu otsus, kuna otsus, ehk ametlikus nimetuses ka otsus lõppvormis (Ts. Kp. S. § 141) eneses pääle selle, mis resolutsioonis olemas, veel sisaldama peab: 1) poolte taotlusi (требования тяжущихся) ja 2) kohtu kaalutlusi ühes asjaolude ettetoomisega, mille peale otsus rajatud ja seaduste äranäitamisega,

mis kohus juhtnööriks võttis. Mõlemate otsuse-liikide kehta tarvitab Tsiviil-Kohtupidamise Seaduse tekst küll tihti ilma vahet tegemata sõna otsus (рѣшenie). Kumba liiki otsust teatavas paragrafis väljendatud sõna otsuse all mõista tuleb, selgub sagedasti paragrahvi tekstist enesest ja tema paigutamise kohast. Nii tuleb mõista Ts. Kp. S. § 139 otsuse all, mis rahukohtunik peab lühidalt kirja panema ja kuulutama, kui ka järgmistel §§ 139¹, 140 ja 141 — resolutsiooni, otsuse all aga mida rahukohtunik 7 päeva jooksul (Ts Kp. S. § 141, 142) ja üldkohtud (§ 713) kahe nädala jooksul pärast resolutsiooni huulutamist peavad valmistama — motiveeritud otsust.

Otsusest ära kirjade saatmise otstarve on riigiasutustele võimalust anda järelekaalumiseks, kas otsusega rahule jääda või edasi kaevata. See otstarve oleks kättesaamata, kui neile ära kiri saadetakse otsusest, mis oma sisu poolest on ainult resolutsioon, kus poolte taotlused, asjaolud ja kohtu kaalutlused puuduvad. Sellest põhimõttest välja minnes peab tunnistama, et ära kirjad, millest Ts. Kp. S. § 1292 ja 1293 kõnelevad, peavad olema ära kirjad otsusest lõppvormis. Käesoleval juhtumisel ei võinud 20/II. 22 a. rahukohtuniku poolt saadetud ära kiri neile nõuetele vastata, sest tema algkirjaks oli lühidalt üleskirjutatud tagaselja-otsus ehk resolutsioon. Alles teine, 25/VIII. 23 a. saadetud ära kiri vastas Ts. Kp. S. §§ 1292 ja 1293 väljendatud nõuetele ja otstarbele. Rahukogul ei olnud seepärast õigust edasikaebuse aega esimese ära kirje saamise päevast (1/III. 1922 a.) Põllutööministeeriumis lugema hakata ja seda aega möödaläinuks tunnistades läbivaatamata jätta Põllutööministeeriumi voliniku edasikaebust. Seega on Rahukogu oluliselt rikkunud Ts. Kp. S. § 1292 ja 1293 õiget mõistet.

Mis puutub Hans Ismidti palvesse, siis tuleb ta läbivaatamata jätta, sest Riigikohtus kui kassatsioonikohtus ei ole eoam võimalik kolmandate isikute asjasse astumine. Asjast mitte-osavõtnud kolmandad isikud võivad Ts. Kp. S. § 792 p. 3 põhjal ainult üldkohtu otsuste peale kassatsioonikaebustega esineda. Hans Ismidti palve aga ei ole kassatsioonikaebus ega ole seda üldkohtu otsusegi puhul antud.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus:

1) Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus selles asjas Ts. Kp. S. § 1292 ja 1293 rikkumise pärast tühistada ja asi samale Rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus;

2) Hans Ismidti palve läbivaatamata jätta.

Nr. 67.

TSIVIIL-OSAKOND.

8. aprillil 1925 a.

Pärnu notaariuse A. Tammani kaebust Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 30. aprillist 1924 a. Viliandi-Pärnu Rahukogu Kreposti-jsk. ülema tegevuse pärast „Varbla-Andrese nr. 62“ talu kreposteerimise asjas.

Eesistuja osakonnajuhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asjatoimetusest on näha, et Viljandi-Pärnu kinnitusosakonna ülem määrusega 26. veebruarist 1924 a. jättis tagajärjeta notaarius Tammani palve kreposteerida kin-

gituslepingut, millega Riina Pedajas kinkis oma abielumehele Juhan Pedajasele oma Pärnu maakonnas Enge-Udavere vallas, krep. nr. 1309 all asuva talukoha „Varbla-Andrese nr. 62“, — sel põhjusel, et see koht on kinkija poolt päritud ja et paluja poolt ei ole mitte esitatud kinikija laste või hoolekande-kohtu luba.

Tähendatud kingituslepingus on öeldud, et lepingusosalised volitavad Pärnu notaariust A. A. Tammani kingitud koha krepoteerimist toimetama ja kreposti akti vastu võtma.

Notaarius Tammani poolt kinnistusosakonna ülema määruse peale antud era-kaebuse jättis Viljandi-Pärnu Rahukogu läbivaatamata ja saatis selle kaebuse kaebajale tagasi sel kaalutlusel, et toimetuses ei leidu andmeid, et Riina ja Jaan Pedajased oleksid volitanud notaarius Tammani nende eest kohtus edasikaebusega esinema.

Eeltoodud Rahukogu määruse peale notaarius Tammani poolt omal nimel esitatud kassatsioonikaebuse arutusele asudes leidis Riigikohus selle kaebuse mittehuldamiseväärilise olevat. Kaebama kinnistusosakonna ülema määruse peale on õigustatud ainult asjaosalised, kellede õigustesse puutuvad küsimused mainitud määrusega on lahendatud (Not. Sead. § 365): seepärast oleksid võinud käesolevas asjas kaevata nimetatud ülema määruse peale ainult Riina ja Juhan Pedajased või nende seaduses ettenähtud korras väljaantud volitusega varustatud volinik. Et aga erakaebus oli antud mitte nende poolt isiklikult või voliniku läbi, vaid notaarius Tammani poolt ilma volitusega, kuna kaevatud määrus tema õigustesse otsekohe ei puutu, siis on Rahukogu täitsa õieti ja Ts. Kp. S. § 584 p. 4 kooskõlas toimunud jättes läbivaatamata selle kaebuse kui ilma asjaosaliste volitusega esitatu. Rahukogu järeldus aga kingituslepingu sisust, et notaarius asjaosaliste poolt ei olnud volitatud edasi kaebama kinnistusosakonna määruse peale, kuulub asja tegelikku külge, mida Riigikohus K. A. S. §5 põhjal kassatsiooni korras järele ei katsu.

Paluja väide, nagu ei vastaks Viljandi-Pärnu Rahukogu määrus veneaegse kui ka Eesti kohtute praktikale, on ekslik, sest et kaevatud määrus vastab oma lõppjärelduses just Vene Senati Tsiivil-kassatsiooni Departemangu poolt otsuses 1890 a. nr. 105 antud seletusele, mille järele kohtu asutused ka seni on toimetanud.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Pärnu notaariuse Tammani kassatsiooni-kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 68.

TSIVIIL-OSAKOND.

14. mail 1925 a.

Ell Märtsoni volinika vann. adv. G. Taltsi kassatsiooni-kaebust Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 26. maist 1924 a. Ell Märtsoni nõude asjas Anna Märtsoni vastu, surn. Kusta Märtsoni testamendi asjas.

Eesistuja ja ettekandja osakonnajuhataja J. Lõo.

Rahukohtunikule 11/II. 1924 a. antud nõudepalves seletab Ell Märtsoni volinik, et Ell Märtsoni mees, Kusta Märtson on 23/IX. 1923 a. suusõnalise testamendi teinud oma esimesest abielust tütre, Anna Märtsoni kasuks. Nimetatud testamendi

tegemise juures on tunnistajaks olnud Anna Märtsoni tädi, Kadri Jaako ja selle mees Hanss Jaako. Toetudes Liivi Talurahva Seaduse ja Balti Tsiiviilõiguse § 2061 peale leiab nõudja, et suusõnaline testament tuleb teha kahe laitmata tunnistaja juuresolekul, kes mitte ei kuulu tagandamise alla. Kuna Anna Märtsoni tädi, Kadri Jaako, Anna Märtsoni heaks tehtud testamendi asjus tunnistajaks olla ei saa, palub nõudja Kusta Märtsoni suusõnalist testamenti tühjaks tunistada.

Rahukohtunik leides, et B. Ts. Õ. § 2064 järele testamendi tunnistajaks olla ei saa ainult sääl paragrahvis ülesloetud isikud ja et Kadri Jaako kui pärija tädi nende isikute hulka ei kuulu, lükkas nõude tagasi. Viljandi-Pärnu Rahukogu, kuhu asi nõudja apellatsioonikaebel edasi läks, kinnitas 26/V. 1924 a. rahukohtuniku otsuse.

Riigikohtule antud kassatsioonikabuses palub nõudja volinik adv. G. Talts Rahukogu otsust tüsistada.

Asja ettdkannet ära kuulanud olles leiab Riigikohus, et Ell Märtsoni voliniku Gustav Taltsi kassatsioonikaebus rahuldada tuleb.

Balti Tsiiviilõiguse § 2064 loeb üles need, kes üldse testamendi tunnistajateks olla ei või. Neid peab kohus otsekohe ise oma ameti poolest tagandama — samuti nagu Ts. Kp. S. § 84 mitte-vastuvõetavaid tunnistajaid — kui nende abil tahetakse testamendi olemasolu või tegemist tõendada. Kõik muud isikud, ka need, keda Ts. Kp. S. § 86 põhjal võiks tagandada, võivad testamendi tegemise juures tunnistajaks olla. Neid tuleb testamendi avamise puhul üle küsida ja avatud testament ka kinnitada kui selle vastu vaielust ei tõsteta. Tõstetakse aga avatud testamendi vastu vaielus nõudekorras ja palutakse testamendi tegemise juures tunnistajateks olnud isikuid tagandada või välja heita tõenduste hulgast kui sugulasi Ts. Kp. S. § 86 põhjal, siis ei või kohus seda küsimust arutamata või jälle tagajärgeta jätta sel alusel. et päranduse saaja sugulasi Balti Ts. Õ. § 2064 järele üldse ei tule tagandada. Et testamendi tegemise juures peale mittevõimuliste tunnistajate (B. Ts. Õ. § 2064) veel tagandatavad tunnistajad olla võivad, näeb ette B. Ts. Õ. § 2061, kui ta soovitab testamendi tegemise juure võtta ustavaid ja mitte-tagandavaid tunnistajaid. Kui kahest tunnistajast üks tagandatav on, ja tema vastu nõudekorras tagandus ette tuuakse, siis langeb see tunnistaja ära ja terve testament osutub ainult ühe tunnistaja järelejäämisel tühiseks. Seda kõike mitte arvesse võttes on Rahukogu oluliselt rikkunud B. Ts. Õ. § 2061, 2064 ja Ts. Kp. S. § 86 määrusi, millepärast ka tema otsus seaduse-jõusse ei või jääda.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus selles asjas Balti Thiviilõiguse § 2061, 2064 ja Ts. Kp. S. § 86 rikkumise pärast tühistada ja asi samale Rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 69.

TSIVIIL-OSAKOND.

14 mail 1925 a.

Leena Noormanni ja teiste voliniku vann. adv. V. Pezoldi kassatsioonikaebust Kohtupalati otsuse peale 14. veebruarist 1924 a. L. Noormanni ja teiste nõude asjas Anton Kurveli vastu väljaostu õiguse tunnistamises.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja J. Lõo.

Tallinna-Haapsalu Rahukogule 16. III. 1922. a. antud nõudepalves seletas Leena Noormanni, Artur ja Leopold Noormanni, Elviine Piiperi ja Anette-Sophie Pentti, sünd. Noormannide volinik vann. adv. Kristjan Haho, et tema volitajad on Läänemaal Vikla mõisast äralahutatud Ado nr. 3 koha mõttelise $\frac{1}{2}$ osa omanikud, kuna Johan Noormann olnud teise $\frac{1}{2}$ osa omanik. Viimane müünud ostu-müügi lepingu põhjal 20. augustist 1921 a. oma osa sellest talust ära Anton Kurvelile 3500 marga eest. Soovides kasutada väljaostu õigust, mis Noormannidel B. Ts. Ö. § 1677 ja 939 põhjal olemas, palub nõudjate volinik Ts. Kp. S. § 2030 ja järgmiste korras: tunnistada väljaostu õiguste põhjal tema volitajate omandusõigus talukoha Ado nr. 3 poole mõttelise osa peale, mis 20. augustil 1921 a. ostulepingu põhjal Johan Noormann ära müünud Anton Kurvelile. Ühtlasi pani nõudjate volinik kohule kviitungi selle üle ette, et ta kohtu deposiiti on maksnud ostusumma 3500 marka ja kreposti ning muud poshlinid kahekordsel määral. Ettepannud dokumentidest selgub, et nimetatud ostu-müügi-leping ei ole mitte tehtud 20. augustil 1921 a. vaid juba 1. juulil 1920 a. notaarius Linnamägi juures. Kreposteeritud on leping küll alles 20/VIII. 1921 a. Kostja nõudmist õigeks ei tunnistanud. Rahukogu oma otsusega 30/V. 1922 a. rahuldab nõudmise. Kostja edasikaebuse peale tuli asi Kohtupalatis arutusele, kus kostja volinik muu seas seletas: 1) et nõudjatele on pakutud pool kohta välja osta, nii enne kui ka pärast lepingu sõlmimist Kurvelitega, kuid nõudjad olevat sellest otsusest loobunud, millepärast neil ka enam ostu-eesõigust ei olla (B. Ts. Ö. § 1644, 1645 ja 1646); 2) et nõudmine aegunud on; nõudjatel olnud Kurveli otsus juba 1919 ja 1920 a. teada, kuid nemad ei olla tahtnud oma eesõigust teostada. Takistust ei võinud nõudjatele nõudmise tõstmiseks teha ka mitte see asjaolu, et nad veel ei olnud pärijateks kinnitatud.

Kohtupalat oma otsusega 14/II. 1924 a. leidis: 1) et tunnistaja Jüri Kõrgesaare ütelustest on näha, et nõudjad loobusid oma eesõigusest, mis neil Balti Tsiiviilõiguse § 939 põhjal oli Ado nr. 3 talukoha ostmiseks; 2) et nõudmine aegunud on ja et aegumine hakkas kas 1919 a. kevadel või ka 1. juulil 1920 a., kui vormiline ostu-müügi akt notaariuse juures tehti, kuna nõudmine on tõstetud alles 16/III. 1922 a. Edasi seletab Kohtupalat, et ebaõige on nõudjate vastuvaielus, nagu peaks nõudmise tõstmise aegumise algus arvama 26/XI. 1921 a., s. o. sellest silmapilgust, millal nõudjad kui Villem Noormanni pärijad kohtu poolt kinnitati hoiukorras. Pärijad saavad Kohtupalati arvamise järele pärandusjätja täieõiguslisteks järeletulijateks juba sellest momendist peale, kus nad pärandusvara kui pärijad valdama hakkasid, ja mitte alles kinnituse momendist. Käesoleval juhtumusel on Villem Noormann surnud 30/VII. 1914 a., millal ka tema pärijad valdama hakanud

temast järelejäänud Ado nr. 3 talu pool ($\frac{1}{2}$) mõeldavat osa ja olnud teise Johan Noormanni käes olnud poole müümise ajal Kurvelile kõik juba täisealised. Kõige sellepärast muutis Kohtupalat Rahukogu otsuse ära ja lükkas nõude tagasi.

Selle otsuse peale andis nõudjate volinik vann. adv. Pezold Riigikohtule kassatsioonikaebuse, kus ta palub Kohtupalati otsust tühistada peajasjalikult järgmistel põhjustel: Kohtupalati väite vastu, et nõudjad loobusid oma väljaostu õigusest, vaidleb kassaator sel alusel, et nõudjatel väljaostu õigust 1919 a. veel ei olnud, mis nad saavutanud alles 26/XI. 1921 a. pärijate kinnistamisega ja 11/II. 1922. a. poole Ado nr. 3 talu oma nimele krepoteerimisega ja et Kurvel ka 1919 a. selle talu poolt osa Johan Noormannilt veel ei olnud omandanud. Aegumise suhtes leiab kassaator, et Kohtupalat aegumise algmomenti täpselt kindlaks ei määra, võttes selleks kevade 1919 a. või suve 1920 a. Kumbagi momenti ei võivat käesoleval korral aegumise alguseks pidada, sest et nõudjatel ega Kurvelil ei olnud siis veel saavutatud ajalikke õigusi vaieluse all oleva koha peale. Pealeselle väidab kassaator veel Balti Tsiviilõiguse § 3626 p. 3, 386, 382, 954 ja 1623 rikkumist Kohtupalati poolt.

Asja ettekannet ärakuulanud olles leiab Riigikohus, et väljaostuõiguse saavutamiseks kõigepealt tarvis on kinnisvara võõrandamist lõpliku lepingu läbi (B. Ts. Õ. § 1621). Lõplikuks lepinguks tuleb pidada niisugust lepingut, mida kinnistusosakonda (krepoti jaoskonda) otsekohe kinnistamiseks ehk krepoteerimiseks võib ette panna. Sellele vastavad notariaalsed lepingud, mitte aga kodused kokkulepped. On väljaostuõigus kord avanenud lõpliku võõrandamise lepingu sõlmimise läbi, siis võib ta kustuda: 1) Kui need, kes väljaostuks õigustatud, võõrandamisega nõus on, või jälle positiivselt end sellest õigusest lahti ütlevad (B. Ts. Õ. § 1644; 1645); 2) aegumise läbi (B. Ts. Õ. § 1648, 1649). — Käesoleval korral on Kohtupalat leidnud, et mõlemad ülemalnimetatud põhjused olemas on, mis õigustavad nõude tagasilüket. Kohtupalat konstateerib tunnistajate väljaüteluste põhjal nõudjate loobumist väljaostust juba 1919 a. Olgugi et siis veel lõplikku lepingut Kurveli ja Noormanni vahel ei olnud, ei takistanud need asjaolud nõudjaid oma tahtmist väljaostuõiguse kohta avaldamast, kuna see avaldus ka enne lõplikku võõrandamist võib sündida (B. Ts. Õ. § 1644). Veel vähem takistas neid see asjaolu, et nad kui pärijad siis veel ei olnud kinnitatud. Seadusejärgsed pärijad, kes pärandusvara valdamisele on astunud ja päranduse vastu on võtnud, võivad kõigis pärandusvarasse puutuvais asjus esineda nõudjatena ja kostjatena. Kassaatori vastupidine väide ei ole lugupeetav. Mis puutub aegumisesse, siis on Kohtupalat aegumise algmomenti kahte ajajärku paigutanud: 1919 a. kevadesse ja 1. juuli peale 1920 a. Riigikohus leiab, et aegumise algmomenti käesoleval juhtumusel üldse ei saa paigutada enne lõpliku lepingu sõlmimise aega. s. o. enne 1. juulit 1920 a. Kohtupalat tõsitab aga oma otsuse motiivides, et kostjad sellest lepingust teadsid ja et järjekult ka nende nõue, mis nad 16/III. 1922 a. tõstsid, siis juba aegunud oli. Selle Kohtupalati järelduse vastu, et nõudjad 1. juulil 1920. tehtud lepingust teadsid, ei ole kassaator eriliselt vaieldnud ega ära näidanud et see järeldus asjas ettepanud andmetele ja tunnistajate ütlustele ei vastaks või nendega vastolus seisaks. Niisugustel asjaoludel ei või Kohtupalati eksimist aegumise algtermini paigutamises, ka ajajärku enne lõpliku lepingu sõlmimist, mitte niivõrd oluliseks lugeda, et Kohtupalati otsus seepärast tuleks tühistada.

Et nõudjad Ado nr. 3 talu mõeldava poole lõpliku võõrandamise silmapilgul täisealised olid, siis langeb ka ära kassaatori poolt ettepanud väide B. Ts. Õ. § 2626

p. 3 rikkumise üle. Kohtupalat ei ole ka mitte tunnistanud, et pärandusvara hooldaja ilma vastava kohtuloata õigustatud oleks olnud end lahti ütleva väljaostu õigusest. Kohtupalat tõstab, et pärijad ise sellest loobusid.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Leena, Artur ja Leopold Noormanni, Elvine Piiperi ja Anette Pentti voliniku vann. adv. V. Pezoldi kassatsiooni-kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 70.

TSIVIIL-OSAKOND.

10. detsembril 1925 a.

Tartu Ülikooli voliniku van. adv. J. Ostrati kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 28. augustist 1924 a. Tartu Ülikooli nõudeasjas Siegfried Loeve vastu 140.900 marga suuruses.

Eestistuja osakonna juhataja J, Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Arro.

11. mail 1922 a. müüs Paul Sievers Siegfried Loevele oma Tartu linnas Vallikraavi uul. 12, krep. Nr. 46, oleva kinnisvara, mis koosneb Tartu Ülikooli poolt müüjale põlisele rendile (obrok) antud maatükist ja selle peal olevatest ehitustest 140.900 marga eest. 12. mail s. a. teatati tähendatud müügist Tartu Ülikoolile kui obroki maatüki otsekohesele omanikule B. E. S. § 1327 põhjal, ning 16. mail s. a. vastas Ülikool krepostijaoskonnale, et tema soovib B. E. S. § 1327 ettenähtud ostu-eesõigust tarvitada ja samul tingimusil kui Siegfried Loeve kinnisvara omandada. Kuid Tartu-Võru Kreposti-jaoskond oli selle kinnisvara juba 13. mail s. a. Siegfried Loeve nimele kinnistanud. Selle järele tõstis Tartu Ülikool Tartu-Võru Rahukogus nõude Siegfried Loeve vastu ja palus Paul Siversi ja Siegfried Loeve vahel 11. mail 1922 a. tehtud ostu-müügi lepingu põhjal Tartus, Vallikraavi uul. Nr. 12, krep. Nr. 46 all oleva kinnisvara kinnistamise 13. mail 1922 a. Tartu-Võru Kreposti-jaoskonnas Siegfried Loeve nimele tühjaks tunnistada ja Siegfried Loevet kohustada samas Kreposti-jaoskonnas ühe kuu jooksul, peale kohtu otsuse seadusejõusse astumist ostu-müügi lepingule 11. maist 1922 a. Eesti Vabariigi, Tartu Ülikoolile üleandmise pealkirja tegema, vastasel korral ostu-müügi leping ilma Siegfried Loeve pealkirjata nõudja nimele kinnitatuks tunnistada. — Tartu-Võru Rahukogu lükkas nõudmise tagasi, samuti Kohtupalat teise astme kohtuna oma otsusega 28. augustist 1924 a. — Kohtupalati otsuse peale on nõudja Tartu Ülikooli volinik van. adv. Johannes Ostrat annud Riigikohtule kassatsioonikaebuse, milles ta palub kaevatud otsuse tühistada muuseas B. E. S. §§ 1327 ja 3933 ning Ts. Kp, S. § 711 rikkumise pärast.

Asja läbi arutades leiab Riigikohus nõudja Tartu Ülikooli voliniku van. adv. J. Ostrat kassatsioonikaebuse rahuldamiseväärilise olevat järgmistel põhjustel:

1. Eelseisvas asjas tuleb lahendada esimeses järjekorras põhjanev küsimus: kas on obrokirundi otsekohene omanik (dominus directus) õigustatud oma B. E. S. § 1327 ettenähtud ostu eesõigust teostama sel juhtumusel, kui obroki kinnistu on juba kinnistatud kreposti raamatutes uue ostja nimele, ning selleks otstarbeks sarnase

kinnistamise tühistamist nõudma? Kohtupalat on vastanud selle küsimuse peale eitavalt, seletades, et kui põlise rendi objekt oli müüdnud B. E. S. § 1327 ettenähtud korra rikkumisel, siis jäi maaomanikule (*dominus directus'*ele) ainult õigus nõuda kahjutasu, mitte aga kreposti-raamatutesse sissekantud õiguste tühistamist, kusjuures on tähtsusetu, kas kahjutasu nõudmisega on pöördud kinnisvara müüja (*dominus utilis'*i) või ka ostja poole B. E. S. § 3933 põhjal. Kreposti-raamatusse kantud põlise rendi õigus kinnisvara peale on asiõigus, mille tühistamist ei või nõuda niisuguse õiguse põhjal, mis, nagu ostu-eesõigus, asiõiguse iseloomu ei kannu. Edasi leiab Kohtupalat, et kui § 1327-mas sündinud kinnistamise tühistamine ettenähtud ei ole, siis seda tühistamist üldse ei saa nõuda, olenemata sellest, kas on kinnistamine sündinud enne või pärast kahe kuu möödumist, sest põlise rendi objekti omanik ei saa takistada müümist. Mingisugust võimalust rendiõiguse müümist kolmandale isikule takistada või vastavat lepingut tühistada Balti Eraseadus ette ei näe, igatahes aga ei jää ostu-eesõigustatule peale lepingu kinnistamist mingit muud õigust kui kahjutasu nõuda, sest ostu eesõigus ei kannu asjaliku õiguse iseloomu, nõudja väited aga põhjenevad nähtavasti eksiarvamises, et ostu-eesõiguse teostamine kolmanda isiku poolt võib viia omandatud asiõiguse tühistamisele. Viimaks tähendab Kohtupalat, et „kuigi tunnistada kostja (uue ostja) teadmist nõudja ostu eesõigusest halvaks usuks, siis võiks sellest ikkagi ainult õigus järgneda ka kostjalt kahjutasu nõuda“. Sel viisil eitab Kohtupalat ostu eesõiguse teostamise võimalust tingimata, selgi juhtumisel, kui kolmas isik, uus ostja, kinnistades oma ostu-müügi lepingu, tegutses pahas usus, teades et otsekohesel krundi omanikul on ostu eesõigus, millise eesõiguse teostamise uus ostja oma teguviisiga seadusevastaselt võimatuks tegi. Selle Kohtupalati arvamiseega ei saa nõus olla. Saadus ei võtta oma kaitse alla pahas usus tegutsevaid isikuid ja nende tegevust (B. E. S. §§ 2922 ja 3214), kreposti-jaoskond ja selle jaoskonna raamatud eriti ei või olla varju- ehk pelgupaigaks, kuhu pahausulisele isikule, kellele korda on läinud sinna pugeada, enam ei võida ligi pääseda; otse vastupidi, need raamatud, kaitstes heausulist isikut, kes omandas õigusi, olles arvamisel, et selleks mingit seaduslikku takistust ei ole, ei keela pahausulise isiku õiguste tühistamist ka peale nende sissekandmist kreposti-raamatutesse. Seda vaadet väljendavad Not. Sead. § 368 (lõpp), seadusandlikud motiivid Not. Sead. § 369 juure, mille järele üldise B. E. S. § 3016—3019 väljandatud põhimõtte alusel õiguste kinnistamisel nende sissekandmise läbi kreposti-raamatutesse ei või olla vääramatut tähendus, vaid kinnistamine loob tingimuslikku õiguse (*uslovnoje pravo*), mida tunnistatakse maksvaks niikaua, kui kinnistust ei ole tunnistatud mitteõigeaks kohtu otsusega ning hävitatud uue kinnistuse läbi; edasi B. E. S. § 3016, mille põhjal kinnistamine ei kõrvalda selle aluseks oleva tehingu sisevigu, kusjuures end. Vene sen. õige seletuse järele mitte ainult tehingu (*sdjelka*) sisevead ei takista kinnistuse jõu omandamist, vaid iga õigusaluselised vead; siis veel § 813 ja selle juure antud Vene sen. seletus Peegle asjas 1898 a. nr. 143 all (vt. Bukovsky lhk. 347). Viimaks tuleb tähendada B. E. S. § 3933 peale, milles otsekohe ostu-eesõigustatud isikule antakse nõudeõigus pahas usus tegutsenud kolmanda isiku vastu. — Kohtupalat leiab, et pahausulise isiku poolt toimepandud kinnistuse tühistamist ei või nõuda ostu-eesõigustatud isik sellepärast mitte :

a) et sarnast õigust ei ole ettenähtud B. E. S. § 1327. Selle kohta seletab kassaator õieti, et B. E. S. § 1327 on ettenähtud obrokikrundi omaniku ostu-eesõigus. Kuidas seda õigust takistuste korral maksuma panna, ei tarvitse sugugi samas

seaduse-määruses ettenähtud olla, võib veel ütelda, et ei saagi vahest kõiki takistusi ja nendele vastavaid kõrvalduste abinõusid ette näha.

b) et sama § 1327 järele põlise rendi objekti omanik ei saa takistada selle müümist. Sellest määrusest tuleb kassaatori õige seletuse järele nõnda aru saada, et obroki-õiguse kasutajal on selle õigus-objekti võõrandamise õigus, olenemata sellest, kas krundiomanik selle poolt või vastu on, kuid sellest ei järgne, et põline rentnik vastu krundiomaniku soovi ostueesõigust tarvitada, otsekohe pärast müümist ja sellest teatamist ning enne kahe kuu möödumist obrokiobjekti võiks kinnistada lasta kolmandate isikute nimele, millist kinnistust siis enam ei saaks väärata (kõigutada). Seesugusel korral ripuks ostueesõiguse tarvitamise võimalus müüja heaksarvamisest ja krundiomanikul poleks võimalik seda tarvitada ning B. E. S. § 1327 oleks otstarbetu, üleliigne.

c) et ostu-eesõigus ei kanna asiõiguse iseloomu ja seepärast ei või kolmanda isiku poolt omandatud obroki-asiõiguse tühistamisele viia. Tuleb tähendada, et asiõigus kinnisvara peale, s. t. seadusepäraselt kinnistusraamatusse kantud õigus iseenesest juba teeb võimatuks pärestiselt sisse kanda õigusi, (Not. Sead. § 352 p. 2) mis temaga vastolus, olenemata selle isiku heast või pahast usust, kelle õigust parandus riivab. Pahas usus tegutsenud isiku kinnistus kustutatakse aga sel alusel, et seadus ei võta kaitse alla pahas usus toimepandud tegusid, nagu eespool näidatud.

d) et kuigi tunnistada uue ostja halba usku, võiks sellest ikkagi ainult õigus järgneda ka ostjalt, kolmandalt isikult, kahjutasu nõuda. Kohtupalat ei näita seadust, mil seesugune järelalus põhjenuks, mispärast näit. see, kelle õigust rikuti, ei ole õigustatud oma õiguse rikkumise kõrvaldamist nõudma, vaid peab leppima kahjutasu nõudmisega. B. E. S. § 3933 seesugust järelalust ei luba, vastupidi määrab see seaduseparagrahv, et müüja (obroki õiguse võõrandaja) käest võib ostu-eesõigustatud isik kahjutasu nõuda, arusaadavalt sellepärast, et kui asi on müüdüd ja uue heausulise ning seepärast ostu eesõigustatu ees mitte vastutava ostja omanduseks üle läinud ning kinnistatud, siis asja enam tagasi ei saa, mispärast jääb üle müüja vastu kahjutasu nõudmine, — kuna kolmanda, pahas usus tegutsenud isiku, asja omandaja ehk valdaja vastu võib ostueesõigustatud isik esineda nõudega (in Anspruch nehmen, prostiratj svoii trebovanija) ilma äratähendamata, et see nõue võiks sisaldada ainult kahjutasu nõuet, milliseks kitsenduseks ei ole mingit põhjust, kuna võimalik ja õigustatud on nõudmine, kõike seda kõrvaldada, mis ostu eesõiguse teostamist takistab, ja asja sellesse seisukorda tagasi seada, milles see õigus võib teostatud saada, s. t. kinnistamist tühistada.

Kõige selle põhjal tuleb eespool üllesseatud küsimuse peale jaatavalt vastata. Kohtupalati seisukoht samas küsimuses on vastolus B. E. S §§ 1327 ja 3933 otsekohe mõttega.

2. Küsimus selle kohta, kas kostja talitas pahas usus, oma nimele kinnistades vaieluse all olevat kinnistust, kuulub asja sisusse ning lahendatakse K. As. S. § 5 ja Ts. Kp. S. § 11 põhjal Kohtupalati poolt. Selle küsimuse arutusel on tähtis esimeses joones, kas kostja teadis nõudja Tartu Ülikoolile kuuluvast ostu-eesõigusest vaieluse all oleva kinnisvara kohta, kui tema oma õigust krepostiraamatusse lasi sisse kanda? Siin tuleb silmas pidada muuseas, et kostja ja Paul Sieversi vahel sõlmitud ostu-müügi lepingu § 1 on äratähendatud, et müüakse müüjale kuuluv liikumata varandus Ülikooli maatuiki põlise rendi (obroki) õigus kõigi õiguste ja ko-

hustustega, mis sel liikumata varandusel on. Põlise rendiõiguse vahekorras põhjendav otsekohese omaniku ostu-eesõigus on kindlaks määratud B. E. S. § 1327; on ostjale teada, et ostetav krunt on müüja käes põlise rendiõiguse alusel, siis peab tal ka teada olema, et sama kinnistu kohta on otsekohesel krundiomanikul ostu-eesõigus, sest seadust peab igaüks teadma. Täiesti õigeks võtta tuleb ka kassaatori seletus, et B. E. S. § 1327 põhjal oli nõudjal, Tartu Ülikoolil, kahekuune tähtaeg oma ostu-eesõiguse tarvitamiseks, arvates päevast, mil temale teafati Paul Sieversi ja kostja vahel sõlmitud ostu-müügi lepingust, ning enne selle kahekuuse tähtaja möödumist sündinud ostuobjekti kinnistamine kostja nimele on seadusevastane (vrld. Vene sen. resol. 27/II. 1913 a. Stempeli asjas, Bukovski lhk. 540); võttis kostja sellest seadusevastasest kinnistamisest teadlikult osa, siis talitas ta pahas usus.

3. Kassaator seletab, et aluseta on Kohtupalati arvamine, nagu oleks nõudja pidanud ostuhinna ühes kinnistamise kuludega juba nõudepalve andmisel kohtule sisse maksma. Ka selle kassaatori seletuse leiab Riigikohus õige olevat. Nõudepalve järele on Tartu Ülikooli nõudmine eelseisvas asjas sihitud ta ostu-eesõiguse teostamise ja selle teostamise takistuste kõrvaldamise peale. Nõudeaineks on ja võibki olla vaieluse all olev kinnistu kui tervik, s. t. niihästi krundiõigus kui ka krundil olevad hooned. Seepärast on asjatud Kohtupalati arutlused eriti hoonete väljaostu kohta B. E. S. § 1676 põhjal. Maatüki otsekohesel omanikul (*dominus directus*) on obrokil oleva kinnisvara kohta kaheksaõiguse õigus: 1) B. E. S. § 1327 põhjal ostu-eesõigus ja 2) sama seaduse § 1676 põhjal väljaostu õigus (*praavo wõkupa*). Kuigi esimeses juhtumuses seadus räägib obroki-õiguste ostu-eesõigusest ja viimases juhtumuses hoonete väljaostmisest, võib siiski nii üht kui teist õigust teostada ainult kogu kinnisvara kui terviku suhtes, s. t. niihästi ostu-eesõiguse põhjal osta kui ka väljaostu-õiguse põhjal välja osta kinnisvara kui tervikut, s. o. krundi õigust ühes krundil olevate hoonetega. Eelseisvas asjas, nagu tähendatud, on tegemist ostu-eesõiguse teostamisega (§ 1327). Oma sisu järele on seesugune teostamine kahepoolne leping: uus ostja (eelseisvas asjas kostja) annab omad õigused ja kohustused ostu-müügi lepingu järele, mis ta endise obrokipidajaga sõlminud, maatüki otsekohesele omanikule üle ja see maksab üleandjale kõik lepingu põhjal tehtud väljaanded ja kulud (B. E. S. § 3106): selle lepingu täitmisel peavad mõlemad pooled omi kohuseid täitma ühel ajal ja hoobil. See tähendab, et ostu-eesõiguse teostamisel ostu-eesõigustatud isik peab raha maksma samal momendil, kus talle ostu-müügi lepingu õigused ja kohustused üle antakse. Sünnib see kui teine vabatahtlikult, siis leiab see (rahamaksmine) aset vastava kokkuleppe sõlmimisel, puudub aga uue ostja nõusolek ostu-müügi lepingu õiguste ja kohustuste üleandmiseks, siis võib astuda selle nõusoleku asemele kohtu otsus, millega tunnistatakse mainitud õigused ja kohustused ülelänuks ilma viimase nõusolekuta (allkirjata). Niisugusel korral peab ostu-eesõigust teostava isiku poolt raha makstud olema kohtuotsuse tegemise momendiks, igatahes peab raha kohtu käsutada olema otsuse tegemise momendil. Selle järele ei ole olulist vahet raha maksmisses vabatahtliku ja kohtu otsuse läbi sunnivii- sil üleandmise puhul: Mõlemil korral tuleb raha maksta õiguste ja kohustuste ülemineku momendiks. Kõige selle pärast ei või nõus olla Kohtupalati arutlusega, et nõudja pidi ostuhinda ühes kuludega sularahas pakkuma ja kui kostja ei oleks raha vastu võtnud, siis kohtu deposiiti sisse maksma, juba enne nõude tõstmist, — kuna kostja ei ole kunagi nõusolekut avaldanud lepingu üleandmiseks —, ehk nõudepalve esitamisel kohtule.—

4. Lõpuks seletab Kohtupalat oma otsuse põhistes, et asjaliste õiguste edasiandmist edasiandmise pealkirja kaudu ei saa nõuda. Nõudekirjas ei leidu aga seesugust nõuet, vaid palutakse vaielusel oleva kinnisvara kinnistamine kostja nimele tühistada ja selle järele kostjat kohustada tegema üleandmise pealkirja ostu-müügi lepingulê. Selles osas ei vasta Kohtupalati otsuse põhised Ts. Kp. S. § 711 nõuetele.

Kõigil neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus B. E. S. §§ 1327 ja 3933 ning Ts. Kp. S. § 711 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 71.

TSIVIIL-OSAKOND.

2. aprillil 1925 a.

Villem Leppik'u ja Anna Jakobson'i kassatsioonikaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu määruse peale 29. märtsist 1924 a. surnud Karl Leppiku pärandussasjas.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja V. Ditmar.

Asjatoimetusest on näha: 1) et Villem Leppikule ja Anna Jakobsonile oli kutsekirjade kätteandmisega teatatud, et surnud Karl Leppiku päranduse asi rahukohtuniku poolt arutusele on määratud 19. veebruaril 1924 a. peale; 2) et Leppik ja Jakobson 19. veebruaril 1924 a. kohtuistangule ei ilmunud; 3) et samal päeval rahukohtunik määras surnud Karl Leppiku ainsaks pärijaks kinnitada tema lese Marie Leppiku ja Villem Leppiku ning Anna Jakobsoni palve, ka neid pärijateks kinnitada, tagajärjeta jätta; 4) et eeltoodud määrus rahukohtuniku poolt kuulutati samal kohtuistangul erakaebuse korra ja tähtaja seletamisega; 5) et 28. veebruaril 1924 a. Villem Leppiku ja Anna Jakobsoni poolt esitatud erakaebuse määras rahukohtunik 1. märtsil 1924 a. kaebajatele tagasi saata kui sisseantud peale Ts. Kp. S. § 167 ettenähtud tähtaja möödumist; ning 6) et viimase määruse peale Villem Leppiku ja Anna Jakobsoni poolt antud erakaebus on Rahukogu tagajärjeta jätnud.

Villem Leppiku ja Anna Jakobsoni kassatsioonikaebuse arutusele asudes, leidis Riigikohus selle mitte-rahuldamise väärilise olevat.

Paluja iseenesest õige arvamine, et hoiukorras tekkinud asjades on asjaosalistel õigus kohtu määruste peale anda erakaebusi Ts. Kp. S. § 784—790 ettenähtud korras ja tähtajal, tuleb käesolevas asjas tähtsusetaks lugeda, sest et need seaduse paragrahvid käivad ainult niisuguste määruste kohta, mis on tehtud Rahukogu kui esimese kohtuastme poolt ja millede peale asjaosalised võivad kaevata Kohtupalatile. Käesoleval juhtumusel on aga tegemist rahukohtuniku määruse peale antud erakaebusega. Sarnased kaebused antakse sisse seitsme päeva jooksul määruse kuulutamise ajast arvates (Ts. Kp. S. § 167), määruse kuulutamise päevaks aga loetakse määruse

tegemise päev (Ts. Kp. S. §§ 139 ja 141), missugusest päevast algab ka kaebamise tähtaeg kõigile asjaosalistele, kelledele kohtuistangu päevast teatatud oli, olenemata sellest, kas nad tegelikult ilmunud olid või mitte, ja ainult äraolijatele, s. o. asjaosalistele, kelledele kohtuistangu päevast teada ei antud, võivad omi kaebusi esitada seitsme päeva jooksul sellest päevast arvates, mil nad tehtud määruse sisust tegelikult teada on saanud. Käesoleval juhtumusel oli palujatele kutsekirjadega teatatud, et asi tuleb arutamisele 19. veebruaril 1924 a., mispärast samal päeval tehtud ja kuulutatud määruse kaebamise tähtaeg algas nendele 19. veebruaril 1924 a.

Palujate väide, nagu ei oleks rahukohtunik kuulutanud oma määruse edasikaebamise korda ja tähtaega, ei leia enesele toetust asjaoludes, sest et määruse peale on ära tähendatud, et ta kuulutatud oli erakaebuse korra ja tähtaja seletamisega.

Lõpuks ei teeni lugupidamist palujate väide, nagu oleks Rahukogu pidanud neid kutsuma oma kohtuistangule, sest et palujate erakaebus ei puutunud vastaspoole õigustesse, sarnased kaebused aga lahendatakse Rahukogus, Ts. Kp. S. § 169 põhjal, ilma asjaosaliste väljakutumiseta.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Villem Leppiku ja Anna Jakobsoni kassatsioonikaebus tagajärjeta.

Nr 72.

TSIVIIL-OSAKOND.

8. aprillil 1925 a.

Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 10. märtsist 1924 a. tempeltrahvi määramise pärast Jüri Simonlatseri nõude asjas Anna Kanavald'i vastu.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja V. Ditmar.

Asjatoimetusest on näha, et Tallinna-Haapsalu 6 jaoskonna rahukohtunik 26. jaanuaril 1924 a. määras Jüri Simonlatserilt ja Anna Kanavaldilt sisse nõuda 14.400 marka tempeltrahvi kummaltki ja 1400 marka tempelmaksu mõlematelt solidarselt.

Selle määruse peale esines Jüri Simonlatser erakaebusega, Anna Kanavaldi volinik aga oma Rahukogule antud seletuses, ühinedes Simonlatseri kaebusega, palus rahukohtuniku määrust tempeltrahvi suhtes ära muuta.

Rahukogu oma otsusega 10 märtsist 1924 a. rahukohtuniku määruse muutmiseks määras Jüri Simonlatserilt ja Anna Kanavaldilt sisse nõuda mõlemilt solidarselt 216 marka tempelmaksu ja kummaltki 2160 marka tempeltrahvi.

Selle otsuse peale Otsekoheste Maksude Peavalitsuse poolt esitatud kassatsioonikaebuse arutamisele asudes, leidis Riigikohus mitte-õige olevat paluja väite, nagu ei oleks Rahukogu õigustatud olnud muutma rahukohtuniku määrust Anna Ka-

navaldi suhtes. Paluja põhistab oma väidet sellega, et mainitud määrus ei olnud Anna Kanavaldi poolt kaevatud. Olenemata sellest, et Anna Kanavald oma kirjaliikus seletuses ühines Simonlatseri kaebusega, ei olnud Rahukogu mitte ainult õigus-tatud, vaid ka kohustatud ära otsustama tempelmaksu ja trahvi küsimuse täies ula-tuses, s. o. mõlemate lepinguosaliste suhtes, sest et tempelmaksu maksmise eest vas-tutavad lepinguosalistes kui koguvõlgnikud (Tempelmaksu Seadustiku § 9 p. 3), as-jus aga, kus mitme asjaosaliste peale solidaarne vastutus on pandud ja ainult üks neist on kaevanud, on teise astme kohus kohustatud asja uuesti ära otsustama ka kõigi teiste suhtes, vaatamata selle peale, et nad iseseisva kaebusega esinenud ei ole. Et aga käesoleval juhtumusel tempelmaksu maksmise kohustus oli pandud mõ-lemate lepinguosaliste peale solidaarselt ja tempeltrahvi suuruse küsimus olenes täiesti ja ainult maksmata jäetud tempelmaksu summast, siis on Rahukogu täitsa õieti toiminud asja ära otsustades ka Anna Kanavaldi suhtes.

Mis puutub paluja tähendusesse Vene Senati Tsiiviil Departemangu otsuses 1906 a. Nr. 81 antud seletuse peale, siis ei või seda seletust käesoleval juhtumusel käsitusele võtta, sest et veneaegse Tempelmaksu Seaduse järele pandi aktide ja do-kumentide mitte-tempelmaksustamise korral ainult, tempeltrahv eraldi iga ühe lepin-guosalise peale ilma maksmata jäetud tempelmaksu võtmiseta, kuna Eestis maksva Tempelmaksu Seadustiku põhjal võetakse asjaosalistelt maksmata jäetud tempelmaks solidaarselt (§§ 9 p. 3 ja §§ 11 p. 5) ja peale selle tempeltrahv eraldi (§ 14). See-pärast ei vastutanud lepinguosalistes Vene ajal tempelmaksu maksmise suhtes soli-daarselt ja järjelikult ei olnud kohtul sel ajal ka võimalust ühe lepinguosalise kae-buse korral tempelmaksu küsimust ja viimasega lahutamata ühenduses seisva tem-peltrahvi küsimust ära otsustada ka teiste lepinguosaliste kohta, kes tempeltrahvi peale paneva kohtumääruse üle ei kaevanud.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kas-satsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 73.

TSIVIIL-OSAKOND.

23. aprillil 1925. a.

Johan Raba voliniku vann. adv. J. Jaaksoni kassatsioonikaebus Kohtupalati ot-suse peale 21/28. veebruarist 1924. a. J. Raba nõudeasjas Johan, Heinrich, Julius, Anna ja Irmgard Schwartzi ja Karoline Schultzi (sünd. Schwartz) vastu 26.325 marga väärtuses.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asjatoimetusest on näha, et 31. mail 1920. a. Johan Raba tõstis Viljandi-Pärnu Rahukogus nõudmise Johan-Reinhold, Heinrich-Reinhold, Julius-Rudolf, Anna-Emilie ja Irmgard-Elisabet Schwartzide ning Rosalie-Johanna-Karoline Schultzi sün-

dinud Schwarzi, vastu paludes kostjaid kohustada alla kirjutama ostu-müügi lepingule nende poolt temale müüdud 54/80 mõttelise osa kohta Pärnu linnas III alevi jaoskonnas Aia- ja Karuselli uul. nurgal asuvast kinnisvarast krep. nr. nr. 763 ja 764 all ning selle mitte-täitmise korral kuu aja jooksul luba anda seda kinnisvara 54/80 mõttelises osas tema, Raba, nime peale kreposteerida.

1. märtsil 1921. a. esitatud palvekirjas seletas Emma Steinert, sündinud Schwartz, et tema esineb müüdava kinnisvara kaasomanikuna ja seepärast asjasse kolmanda isikuna astudes palub Johan Raba nõudmist tagasi lükata. Seejuures kohustas Emma Steinert ennast nõudjale tagasi maksma viimase poolt kostjale maksetud raha ja ostu-müügi kaubatingimused oma täita võtta.

Otsusega 1. märtsist 1921. a. rahuldab Rahukogu Johan Raba nõudmise.

Kohtupalat otsusega 11. novembrist 1921. a. tühistas Rahukogu otsuse ja saatis asja Rahukogule tagasi uueks otsustamiseks sel põhjusel, et asi oli äraotsustatud ilma kostjate Anna ja Irmgard Schwartzide kohtusse kutsumiseta.

21. juulil 1922. a. esines Emma Steinert uue palvega, milles seletas, et ta oma eesõigust ja ostuõigust "B. E. S. §§ 939, 960, 961 ja 962 kohaselt tarvitades astub asjasse, „kui kolmas isik nõudja vastu ja kostjate vastu" ja palub ostu-müügi raha, mida nõudja kostjatele maksnud, vastu võtta, kostjaid kohustada temaga lepingut tegema ja nõudja Raba nõudmist tagasi lükata.

Rahukogu istungil 1. septembril 1922. a. loobus Emma Steinerti volinik oma palvest Johan Raba nõudmise tagasilükkamise kohta ja seletas, et Emma Steinert soovib tarvitada ostu eesõigust, mitte aga väljaostu õigust.

1. septembril 1922. a. otsustas Rahukogu: kostjad kohustada notaariuse juures alla kirjutama siia akti lisatud ostu-müügi lepingu projekti nende poolt müüdud 54/80 ideaal-osa kohta Pärnu linna immobili krep. nr. nr. 763, 764 all, mis asub Aia- ja Karuselli uulitsate nurgal ja, kui kostjad seda ei tee kuu aja sees otsuse seaduse jõusse astumisest, nõudjale luba anda seda immobiili 54/80 ideaal-osas oma nimele kreposteerida sama projekti põhjal ilma kostjate allkirjadeta. Kostjatelt sisse võtta nõudja hääks kohtu- ja asjaajamise kulu 1880 marka. Kolmanda isiku Emma Steinerti palve tagasi lükata.

Selle otsuse peale antud edasikaebuses palus Emma Steinert tema nõudmist ostu-eesõiguse suhtes rahuldada ja kostjaid kohustada allakirjutama nõdja Raba poolt esitatud ostu-müügi lepingu projektile, asetades teda, Emma Steinerti, ostja koha peale.

21/28. veebruaril 1924. a. otsustas Kohtupalat: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse 1. septembrist 1922. a. muutmiseks tunnistada Johan Raba nõudmine kõrvaldatuks kolmanda isiku Emma-Luise Steinerti poolt tõstetud nõudmisega mõlema poole vastu ning selle Steinerti nõudmise rahuldamiseks kohustada Johan-Reinhold Schwartzi, Heinrich-Reinhold Schwartzi, Rosalie-Johanna-Karoline Schultzi, sünd. Schwavtz, Julius-Rudolf Schwartzi, Anna-Emilie Schwartzi ja Irmgard-Elisabet Schwartzi ühe kuu jooksul allakirjutama Raba poolt ettepanud ostu-müügi lepingule 54/80 mõttelise osa kohta Pärnu linnas, III alevi jaoskonnas, Aia- ja Karuselli uul. nurgal asuvast kinnisvarast krep. nr. nr. 763 ja 764 all — sellega, et Johan Raba asemel loetakse kinnisvara ostjaks Emma-Luise Steinert, kui müüjad aga määratud tähtajal lepingule alla ei kirjuta, siis anda Emma-Luise Steinertile õigus leping ilma allkirjadeta kreposti jaoskonnas kinnitada lasta.

Paludes Kohtupalati otsust tühistada B. E. S. §§ 939, 1324—1334 ja 3930 ning Ts. Kp. S. §§ 332, 665, 711 ja 773 rikkumise pärast, — tõstab Johan Raba

volinik vann. adv. Jüri Jaakson oma kassatsioonikaebuses järgmised küsimused: 1) kas kinnisvara ostu-eesõigust, mis ettenähtud B. E. S. § 939 müüja kaasomaniku kasuks, võib laiendada ka müüja kaasobroki pidaja peale? 2) kas on õige Kohtupalati seisukoht, et, kui müüdnud maatüki otsekohene omanik, Pärnu linn, on loobunud oma ostu-eesõigusest (§ 1327) nõudja Raba kasuks, siis „iseenesest mõista“ on see maksev ka kolmanda isiku Emma Steinerti kasuks? 3) kas kolmas isik, Emma Steinert, on õigel ajal sisse maksnud rahad, mida nõudja Raba 1918. a. maksis varanduse müüjatele? ja 4) kas Emma Steinertil oli õigus esineda 21. VII. 1922. a. uue iseseisva nõudmisega, kuna ta juba 1. III. 1921. a. Rahukogule oli sisse annud palve teda lubada osa võtta asjast kolmanda isikuna ja kas Steinertil oli ülepea õigus esineda iseseisva nõudmisega?

Asja läbi arutades ja esimese paluja poolt ülesseatud küsimuse lahendamisele asudes leidis Riigikohus, et Kohtupalat on selle küsimuse peale vastanud jaatavas mõttes välja minnes järgmistest kaalutlustest: Tüli all on põlise rendi krunt ehitustega Pärnu linnas. Põlise rendimaapidaja kasutab kinnisvara omaniku õigustega (B. E. S. § 1325) piiramata aja jooksul, õigustatud olles seda parandama (§ 1326) ja võõrandama (§ 1327). Põlise rendi õigus kantakse asiõigusena krepostiraamatutesse (§ 1328). Ehitused krundil võib pidaja servituutidega ja hüpoteekidega koormata (§ 1329). Ainult oma soovist krunti võõrandada peab tema teatama otsekohesele omanikule, kes siiski ei tohi võõrandamist takistada ja kel ainult ostu-eesõigus on kahe kuu jooksul teatamise päevast arvates (§ 1327). Pealeselle jääb otsekohesele omanikule ainult õigus oma krunti võlgadega ja kohustustega koormamist mitte lubada (§ 1329) ja mitme aasta rendi tasumata jätmise korral põlise rendi krundi müümist nõuda enampakkumise teel (§ 1331). Omandusõiguse tegelik teostaja on põlise rendimaa pidaja, kuna otsekohesel omanikul jääb ainult nudum dominium (B. E. S. § 942). Kui nüüd § 939 annab kinnisvara ja laeva kaasomanikule ostu-eesõiguse teiste kaasomanikkude mõtteliste osade võõrandamise korral, siis käib see paragrahv kahtlemata ka põlise rendi krundi kohta, sest kasutavad seda krunti omanikkudena tegelikult üksi domini utiles ja seadus isegi laevaomanikke silmas pidades ei või kinnisvara kreposteeritud kasutajaid omanduse õigustega kõrvale jätta.

Paluja oma poolt arvab, et vastus eeltoodud küsimuse peale võib ainult eitav olla. Ta leiab, et obrokiõigus on sisuliselt koguni teine õigusinstituut, kui omandusõigus. Kuigi obrokipidaja õigused võrdlemisi suured on, siiski jääb ikkagi võõra vara kasutajaks, kuna varanduse otsekoheseks omanikuks jääb varanduse obrokile-andja. Obrokipidaja õigused varanduse peale on kindlasti seaduses ära tähendatud (§§ 1324—1334). Ei ole seepärast mingisugust juriidilist alust peale nende seaduses ülesloetud õiguste okrokipidaja peale laiendada ka veel teisi õigusi, mis rajatud omandusõiguse peale. Sarnane laiendamine käiks risti vastu §§ 1324—1334 mõttele, sest kui seadusandja oleks tahtnud anda obrokipidajale kõik omanduse õiguse peale põhjenevad õigused, siis oleks ta kahtlemata seda otsekohe ütelnud ega oleks seesugusel korral mõtet olnud obrokipidaja õigusi eraldi üles lugema hakata. Peale selle tuleb silmas pidada, et ostueesõigus, millest räägib § 399, on spetsiaalõigus, on erand harilikust korrast. Seesugune spetsiaalõigus ei või ülepea mitte tõlgitsetud saada laiendavas mõttes ning seepärast oleks selle õiguse laiendamine obrokipidaja peale kahekordselt ekslik.

Paluja seletused ühes Kohtupalati kaalutlustega ja vastavate seadustega läbi kaaludes leiab Riigikohus, et B. E. S. tunneb 2 liigi võõra kinnisvara põlist valdamist

ja kasutamist, nimelt — põlist kruntrenti (наслѣдственное оброчное содежаніе; Grund- oder Erbzinsrecht) ning põlist renti (наслѣдственная аренда; Erbpacht). Igaüks neist esineb iseäralise õigusinstituudina. Igaühel on oma iseäraline ökonoomiline väärtus. Nad ei ole aga sisuliselt üheväärilised, nagu see juba sellest selgub, et esimene sisaldub asiõiguses (§§ 1324—1334), kuna põline rent kuulub kohustusõiguslikele institutide hulka (§§ 4131—4154).

Käesoleval juhtumusel, — nagu kaevatud otsusest näha, — on tegemist põlise kruntrendiga. Põlise kruntrenti all mõeldakse juriidiline vahekorrd, mille järele teatav maa-ala (krunt) omaniku poolt antakse kolmandale isikule valdamiseks ja kasutamiseks määramata ajaks igal aastal maksetava rendi (оброкъ; Zins) eest (§ 1324). Kruntrenti pid al on § 1325 põhjal temale antud kinnisvara kohta kasutamise omandusõigus (dominius utile; Nutzungseigentum; пользование на правахъ собственности). Ta on selle vara valdaja ja võib seda kasutada kõige laiemas mõttes, samuti kui omanik. Samuti kui omanikul, on tal selle vara kaitsmise õigus kolmandate isikute vastu omanduse ja valduse nõudmistega (§§ 1325; 947). Ta võib oma kasutamise omandusõiguse võõrandada (§ 1328) ja tema poolt ehitatud hooneid koormata servituutidega ja hüpoteekidega (§ 1329). Otsekohele omanikul (dominus directus; Obereigentümer) jääb ainult õigus kinnisvara olevuse (Substanz; сущность) peale. Kruntrentiõiguse võõrandamise korral kruntrentniku poolt on otsekohele omanikul selle õiguse ostu-eesõigus (§ 1328) ja rendi korduvalt mittemaksmise korral võib ta nõuda kruntrentiõiguse müümist enampakkumise teel (§ 1330). Kruntrenti kaaspidajad vastutavad otsekohele omaniku ees solidaarselt (§ 1330).

Eeltoodud seaduse määrustes järgneb, et kruntrenti pidaja, olles krundi valdaja ja kasutaja omandusõigustega, tegutseb isegi kruntrentiõiguse ja krundi enese kaitsmise suhtes samuti kui omanik ja seega on tal igal juhtumusel, kus tema krundi valdamisega ja kasutamise seotud huvid kokku põrkavad kolmanda isiku huvidega, kõik omandusest järgnevad õigused. Sarnane huvide kokkupõrkamine on olemas, kui üks ehk mõned kruntrenti kaaspidajad müüvad omi kruntrentiõiguse mõttelisi osasid kolmandale isikule ja teine kaaspidaja, kes sellest müügist osa ei võta, soovib ise need osad osta. On nüüd kruntrenti pidajal oma huvide kaitsmise suhtes samad õigused, kui igal omanikul, siis peavad ka kruntrenti kaaspidajatel olema samad õigused kui kinnisvara kaasomanikkudel, ja ühes sellega § 939 ettenähtud kaasomaniku (kaaspidaja) mõttelise osa ostu-eesõigus selle osa müümise korral isikule, kes kaasomanikkude (kaaspidajate) hulka ei kuulu või muul alusel eesõigustatud ei ole.

Kruntrenti pidajal ei ole lihtne kruntrenti vahekorrrast järgnev kohustusõigus, vaid omandusõigusega ühevääriline asiõigus, — kasutamise omandusõigus. Viimasest järgneb otsekohele kaaspidajate ostueesõigus teiste kaaspidajate mõtteliste osade müümise korral ja seepärast kaotab oma tähtsuse paluja väide, et § 939 ettenähtud eesõigust ei või laiendada kruntrenti pidajate peale, sest siin ei ole juttugi mõne õiguse laiendamisest, vaid teatava seaduse tema tõsisest mõttes kohaldamisest.

Neil põhjustel leiab Riigikohus, et esimese küsimuse peale tuleb vastata, et põlise kruntrenti kaaspidajal on teise kaaspidaja kruntrentiõiguse mõttelise osa müümise korral isikule, kes kaaspidajate hulka ei kuulu või muul alusel eesõigustatud ei ole, — B. E. S. §§ 939, 942—952 ja 1324—1334 põhjal müüdava mõttelise

osa ostu-eespigus, nagu seda Kohtupalat oma lõppjäreluses selle küsimuse kohta öieti on leidnud.

Üle minnes küsimuse lahendamisele, kas on õige Kohtupalati seisukoht, et kui müüdud maatüki otsekohene omanik, Pärnu linn, on loobunud oma ostueesõigusest nõudja Raba kasuks, siis iseenesest mõista on see maksev ka kolmanda isiku, Emma Steinerti, kasuks, leiab Riigikohus, et see küsimus ei järgne asjaoludest järgmistel põhjustel: Tahab kruntrendipidaja võõrandada oma põlise kruntrendiõiguse, siis, — käseb § 1327, — peab ta sellest teatama otsekohesele omanikule, viimane ei või aga võõrandamist takistada, vaid temale jääb ainult müüdava õiguse ostueesõigus, mida ta võib teostada kahe kuu jooksul. Ei ole ta seda teinud tähendatud tähtaja jooksul, siis on ta oma ostu-eesõiguse teostamise võimaluse kaotanud. Eeltoodud paragrahvis räägitakse ainult sellest juhtumusest, kus kruntrendi õigus võõrandatakse täies ulatuses, millisel juhtumusel otsekohesel omanikul selle õiguse ostu-eesõigus on, et sellega oma krunti selle peal lasuvast koormatusest, — kruntrendiõigusest, — vabastada. Et aga otsekohesel omanikul sarnane ostu-eesõigus oleks ka sel korral, kui üks või mõned kruntrendi kaaspidajad võõrandavad oma õiguse mõttelised osad kolmandale isikule ehk teisele kaaspidajale, selle kohta ei leidu seaduses vähematki näpunäidet ja seesugust ostu-eesõigust ei võigi tal olla, sest et vastupidisele seisukohale asudes tuleks tunnistada, et otsekohene omanik võiks oma ostu-eesõiguse mõne mõttelise osa suhtes teostades seeläbi oma enese krundi põlise kruntrendi kaaspidajaks saada, mis krundirendi instituudi põhjusemõttele risti vastu käiks. Seepärast ei olnud nii Raba ostu, kui ka Steinerti ostu-eesõiguse teostamise võimalus Pärnu linna kui otsekohese omaniku ostu-eesõiguse olemasolust, sest et sarnast õigust Pärnu linnal käesoleval juhtumisel ei võinudki olla.

Kolmas küsimus, kas kolmas isik, Emma Steinert, on õigel ajal sisse maksnud rahad, mida nõudja Raba 1918 a. maksis varanduse müüjatele, kuulub asjasisusse, mida Riigikohus K. A. S. § 5 põhjal kassatsiooni korras ei aruta, ja selle küsimuse lahendamisel ei ole Kohtupalat, — vastupidi paluja arvamisele —, rikkunud B. E. S. § 3930, 3931 ja 3932 ning Ts. Kp. S. §§ 332 ja 773.

B. E. S. § 3931 kõlab: tahab isik, kel ostueesõigus on, seda õigust tarvitada siis peab ta, — vastupidise kokkulepe puudusel —, täitma samad tingimused, millede täitmiseks ostja on ennast kohustanud. Seepärast olenevad ostueesõiguse tarvitaja kohustused ostuhinna tasumise viisi kohta täiesti ostja poolt pakutud ja müüjate poolt vastuvõetud tingimustest. Aga seadus ei kohusta eesõigustatud isikut, kellele, — nagu käesoleval juhtumusel —, teatatud ei olnud kavatsatud müügist ja tema tingimustest, ühes oma eesõiguse teostamise sooviavaldamisega kohtule esitama tõendusi et tema on juba täitnud ostja poolt omal ajal täidetud tingimusi, ja eriti ette panema müüjatele ostja poolt väljamaksetud ostuhinna osa, mille suurus isegi võib temale sel ajal veel teadmata olla. Sellest ja silmas pidades et seaduses mingit tähtaega selle kohta kindlaks määratud ei ole, tuleb järeldada, et eesõigustatud ostja ostuhinna kohtu deposiiti maksmise kohustus tekib ainult siis, kui kohus asja käigul maksetava summa suuruse kindlaks määrab ja eesõigustatud ostjale selle summa sissemaksmiseks kindla tähtaja annab, nagu seda Kohtupalat öieti on teinud. Ei teeni lugupidamist paluja väide, et asi peab Kohtupalatis otsustatama sel alusel ja selles olukorras, nagu ta oli nõudepalve sisseandmise päeval, ning et teises kohtu astmes võivad kohtukäijad pooled ainult uusi tõendusi ette tuua asja kohta, mitte aga enam luua uusi aluseid oma nõudmisele, sest et seadus nõuab ainult, et iga

nõudeasi peab ära otsustatama selle materjaal-õigusliku vahekorra alusel, mis nõudmise tõstmise päeval olemas oli (Võrdle Vene Senati Tsiv. Kass. Dep. otsus 1893. a. nr. 66). Nõude aluseks aga on: — materiaal-õiguslikus mõttes see juriidiline vahekord, mil nõudmine põhjeneb, missugust alust nõudja protsessi kestuse ajal muuta ei tohi (Ts. Kp. S. § 332), — ja protsessuaal-õiguslikus mõttes asjaolude koostus, mis nõudepalvet õigustab. Seesuguste asjaolude koostuse täiendamist asja käigul igasuguste olude ettetoomisega ei ole seaduses keelatud Käesoleval juhtumusel esines nõudealusena materjaal-õiguslikus mõttes põlise kruntrendi kaaspidajate õigustest järgnev juriidiline vahekord, — protsessuaal-õiguslikus mõttes aga kõik asjaolud, millede olemasolust olenes Steinerti nõudmise rahuldamine, ja millede täiendamine kuni asja lõpliku äraotsustamiseni teises kohtuastmes keelatud ei olnud, mispärast tuleb lugeda, et Kohtupalat ei ole eksinud Ts. Kp. S. §§ 332 ja 773 vastu, arvesse võttes Steinerti poolt pärast ostu-eesõiguse sooviavaldamise esitatud raha.

Küsimuse arutusele asudes, kas Emma Steinertil oli õigus esineda 21. VII. 1922 a. uue iseseisva nõudmisega, kuna ta juba 1. III. 1921 a. Rahukogule oli sisse annud palve teda lubada asjas osa võtta kolmanda isikuna, ja kas Steinertil oli ülepea õigus esineda iseseisva nõudmisega, leidis Riigikohus, et selle küsimuse lahendamisel on Kohtupalat oluliselt rikkunud Ts. Kp. S. §§ 332, 663, 665 ja 711 eeskirju. Arutades nõudja vaielust, et Steinert protsessi kestusel korduvalt on muutnud oma nõudepunkte, ja leides selle vaieluse aluseta olevat, on Kohtupalat välja läinud sellest: 1) et Steinert palvekirjas 1. III. 1921. a. palus temale lubada kolmanda isikuna asjasse astuda, ostjale Rabale tasutud osturaha tagasi maksta ning ostulepingu tingimused oma täita võtta, ühtlasi Raba nõudmist tagasi lükates; — ja 2) et see palvekiri Rahukogu poolt läbi ei vaadatud ning pärastpoole tühistas Kohtupalat terve kohtu toimetuse kahe kostja mittekutsumise pärast, nii et asi uuesti alustati. See Kohtupalati järeldus on täiesti vastolus asjaoludega. Oma otsusega 11. novembrist 1921 a. ei tühistanud Kohtupalat tervet Rahukogus tekkinud asja toimetust, vaid tühistas ainult Rahukogu otsuse 1. III. 1922 a. ja saatis asja Rahukogule tagasi seaduses ettenähtud korras toimetamiseks. Sellega ei kaotanud Steinerti poolt 1. III. 1921 a. esitatud palvekiri oma jõudu ja tähtsust ning Rahukogu oma istungil 1. septembril 1922 a. määras: tunnistada Emma Steinerti kolmandaks isikuks käesolevas asjas. Viimane väga tähtis asjaolu on Kohtupalati poolt arvestamata jäetud ja seega rikutud Ts. Kp. S. §§ 339 ja 711.

Edasi leiab Kohtupalat, et Steinert oma palvekirjas 21. VII. 1922 a. kordab lihtsalt I. III. 1921 a. palvepunkte. Ka see Kohtupalati järeldus ei vasta asjaoludele. Palvekirjas 21. VII. 1922 a. seletas Steinert, et astub asjasse kui kolmas isik, nõudja ja kostjate vastu ning palub kostjaid kohustada tema, Steinertiga, ostu-müügi lepingut tegema ja Johan Raba nõudmist tagasi lükata. Rahukogu istungil 1. IX. 1922 a. loobus Steinert Raba vastu tõstetud nõudmisest, oma edasikaebuses aga palus kostjaid kohustada alla kirjutama Raba poolt esitatud lepingule, asetades teda, Steinerti, ostja kohale. Nii siis on silmnähtav, et Steinert, — vastupidi Kohtupalati arvami- sele —, on korduvalt muutnud oma nõudepalveid: astudes 1. III. 1921 a. asjasse kolmanda isikuna kostjate poole ja nõudja vastu, esineb ta 21. VII. 1922 a. iseseisva nõudmisega nende samade kostjate vastu, kellede õiguste kaitsmise eesmärgiga ta juba varem oli palunud teda asjast osa võtta lubada, ja lõpuks loobub ta nõudja Raba vastu tõstetud iseseisvast nõudmisest, jääb tüli vahekorras esialgsete kostjatega, kellede huvid ta juba omaks oli tunnistanud, ja palub siiski teda ostu-

müügi lepingus asetada ostja Raba koha peale vaatamata selle peale et see palve Raba huvidele risti vastu käib, et ta Raba vestu tõstetud nõudmisest ja seega oma vaielusest Raba õiguste vastu juba loobunud oli.

Ts. Kp. S. § 663 lubab kolmandale isikule, kelle huvid olenevad asja otsustamisest ühe kohtukäija poole kasuks, asjasse astuda selle poole õiguse kaitsmise eesmärgiga ja sama seaduse § 665 põhjal võib kolmas isik, kel iseseisev, mõlemate poolte õigustest ärarippumata õigus on, tüli all oleva aine peale, esineda iseseisva nõudmisega ühe või teise poole või mõlemate vastu. Et aga kolmandal isikul, kes juba palvet on avaldanud teda lubada asjasse astuda protsessis osavõtmiseks kostjate poolel, õigus oleks samas protsessis sama aine kohta samade kostjate vastu esineda iseseisva nõudmisega, seda seadus ei luba, mispärast Kohtupalati otsus kui Ts. Kp. T. §§ 339, 663, 665 ja 711 vastane tuleb tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks.

Neil põhjustel **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus käesolevas asjas Ts. Kp. S. §§ 339, 663, 665 ja 711 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 74.

TSIVIIL-OSAKOND.

23. aprillil/7. mail 1925. a.

1) *Otsekoheste Maksude Peavalitsuse*, 2) *Laius-Tähkvere valla nõukogu liikete Jakob Kikeristi, Eduard Freudenbergi ja teiste*, 3) *Joosep Kask'i ja 4) Joosep Sõsteri kassatsioonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 10. jaanuarist 1924. a Laius-Tähkvere valla nõude asjas Joosep Sõsteri vastu 14.419 marga suuruses.*

Eesistuja osakonnajuhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja läbi arutades ja 1) Laius-Tähkvere valla nõukogu liikete Jakob Kikeristi, Karl Tamme, Aleksander Martinsoni, Eduard Freudenbergi, Mihkel Eiseri, Johan Piigatsi, Mart Lindebergi, August Kolbergi, Voldemar Meltseri, Gustav Rosini, Hans Grünbaumi, Gustav Sarapuu, Johan Valdmanni, August Finki, Julius Sommeri, Jüri Rimmelgi, Voldemar Sommeri ja A. Hahni; 2) sama valla nõukogu endise liikme Joosep Kaski ja 3) Joosep Sõsteri kassatsiooni kaebuste arutusele asudes, leidis Riigikohus need kaebused rahuldamise väärilised olevat järgmistel põhjustel:

Asjatoimetusest on näha, et Laius-Tähkvere valla nõukogu oma 11. veebruaril 1922. a. tehtud ja protokolliraamatusse sisse kantud otsusega määras kindlaks Tuimõisa koolikoha väljarentimise tingimused, millede hulgas muu seas ära tähendati, et see koht välja renditakse kuueks aastaks, — 1. maist 1922. a. kuni 1. maini 1928. a.; ning et enampakkumise korral võttis selle koolikoha sama koha senine rentnik Joosep Sõster endale rendile rendiga 18.100 marga suuruses aastas.

Leides, et mainitud valla nõukogu otsus, — olgugi et protokolliraamatu äärele on kleebitud tempelmargid 690 marga väärtuses, missugused margid ei kannu nende kustutamise aja äratähendamist, — esineb omal ajal tempelmaksustamata jäetud algrendilepinguna, mille pealt tuleb tempelmaksu võtta 792 m. 10 p. ja, väl- ja arvates sellest summast üleval-tähendatud 690 marka, sisse nõuda veel 102 m. 10 p. tempelmaksu ja 7921 m. tempeltrahvi rentnikult ja igalt valla nõukogu liikmelt, kes protokollile on alla kirjutanud, otsustas Tartu-Võra Rahukogu 10. jaanuaril 1924. a.: sisse nõuda Laius-Tähkvere valla nõukogu liigete Jakob Kikeristi, Karl Tamme, Aleksander Martinsoni, Eduard Freudenbergi, Mihkel Eiseri, Johan Piigatsi, Mart Lindebergi, August Kolbergi, Joosep Kaski, Voldemar Meltseri, Gustav Rosini, Hans Grünbaumi, Gustav Sarapuu, Johan Valdmanni, August Finki, Julius Sommeri, Jüri Remmelgi, Voldemar Sommeri ja A. Hahni ning rentniku Joosep Sõsteri käest nende ühisvastutusel 102 m. 10 p. tempelmaksu ja iga ühe käest 7921 marka tempeltrahvi.

Eeltoodud Rahukogu otsus ei vasta Tempelmaksu Seadustiku nõuetele ja seepärast ei või jõusse jääda.

Valla nõukogu on oma võimkonna piirides määravaks asutuseks (R. T. 1921. a. Nr. 26. „Vallanoökogude valimise Seaduse“ § 77). Ta lahendab ainult tema otsustamise alla käivad valla omavalitsusse puutuvaid küsimusi ja tema protokolliraamatusse sissekantud otsused ei käi tempelmaksustamise alla.

Valla asjade ajajaks organiks on valla valitsus (sama seaduse § 83), millest järgneb, et valla nõukogu poolt tehtud otsuste täideviimine lasub vallavalitsuse peal, mispärast viimane ka oleks pidanud üleval äratähendatud valla nõukogu poolt tehtud ja protokolliraamatusse sissekantud otsuse täitmiseks valla nimel, Sõstraga vastavat rendilepingut sõlmima. Ei ole see aga siiaamaani sündinud, — ei ole vallavalitsus Sõstraga seesugust lepingut teinud, siis ei ole ka veel olemas tempeltariifi § 29/12 ettenähtud toimingut, mis kuuluks tempelmaksustamisele. Tehakse rendileping, siis ainult tekib lepinguosaliste tempelmaksu-kohustus ja seepärast ei olnud Rahukogul seaduslikku põhjust vallanoökogu otsusele allakirjutanud nõukogu liigete ja rentniku peale tempelmaksu ja tempeltrahvi panna. See asjaolu, et Sõster, vaatamata selle peale, et temaga rendilepingut veel tehtud ei ole, juba kasutab seda maad, mida valla nõukogu otsustas temale rendile anda, — on käesoleval juhtumusel tähtsuseta, sest et Sõster oli juba valla nõukogu otsuse tegemise ajal selle maa rentnik ja pidaja endise rendilepingu alusel ja mainitud otsuse läbi tekkis temal õigus nõuda uue rendilepingu sõlmimist.

Neil põhjustel leiab Riigikohus, et Rahukogu on oma otsuses rikkunud Tempelmaksu Seadustiku § 1 p. I. § 12 ja § 14 p. I.

Peale selle on Rahukogu eksinud veel sama seadustiku § 14 p. 3 eeskirja vastu, mille järele juriidiliste isikute kohta tuleb rahatrahve määrata eestseisuse liikmetelt mitte kümnekordses, vaid ühekordses summas.

Eeltoodud põhjustel rahuldades palujate kassatsioonikaebuseid ja üle minnes Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebuse arutusele, leidis Riigikohus viimase mitte-rahuldamisväärilise olevat. Paluja arvustab Rahukogu poolt väljaarvatud tempelmaksu ja tempeltrahvi määra, leides, et see määr peaks suurem olema, kui Rahukogu on välja arvanud. See paluja väide langeb ära üleval-ettetoodud kaalutluste põhjal, mispärast tema kaebuse rahuldamiseks seaduslikku põhjust ei leidu.

Neil põhjustel otsustas Riigikohus: 1) Otsekoheste Maksude Peavalitsuse kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta; 2) Jakob Kikeristi, Karl Tamme, Aleksander

Martinsoni, Eduard Freudenbergi, Mihkel Eiseri, Johan Piigatsi, Mart Lindebergi, August Kolbergi, Voldemar Meltseri, Gustav Rosini, Hans Grünbaumi, Gustav Sarapu, Johan Valdmanni, August Finki, Julius Sommeri, Jüri Rimmelgi, Voldemar Sommeri, A. Hahni, Joosep Kaski ja Joosep Sõsteri kassatsioonikaebuste rahuldamiseks Tartu-Võru Rahukogu otsus 10. jaanuarist 1924. a. Tempelmaksu Seadustiku § 1 p. 1, § 12 ja § 14 p. 1. ja 3 rikkumise pärast tühistada ja asi samale Rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus.

Nr. 75.

TSIVIIL-OSAKOND.

20. mail 1925 a.

Julius Dicksi (firma J. Dicks ja Ko.) voliniku vann. adv. V. Johanson ja H. Nottbecki kassatsiooni kaebus Kohtupalati määruse peale 2. oktoobrist 1924 a. nõude kindlustuse asjas krahv von Tattenbachi ja Elisabeth Mensenkampff'i nõudes Julius Dicksi (firma J. Dicks ja Ko.) vastu 89.515.800 marga väärtuses.

Eesistuja osakonna juhataja J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asjatoimetusest on näha, et 23. juulil 1924 a. määras Viljandi-Pärnu Rahukogu esimehe k. t. krahv Eberhard von Tattenbachi nõudmise Julius Dicksi vastu, kes kaupleb firma all „J. Dicks ja Co.“, 89.515.800 marga suuruses kindlustada teres selles summas arestipanemisega kostja ning firma „Dicks ja Co.“ liikuva varanduse peale, mis seisab Pärnu linnas ja ümbruses ja koosneb palkidest, laudadest, proppidest ja buksiirlaevast „Vilma“.

26. juulil 1924 a. määras Rahukogu: Rahukogu esimehe k. t. poolt antud nõudmise kindlustus tühistada.

Selle määruse peale krahv Tattenbachi voliniku poolt esitatud erakaebuse rahuldamiseks määras Kohtupalat 2. oktoobril 1924 a.: Viljandi-Pärnu Rahukogu esimehe k. t. antud nõudmise kindlustus 23. juulist 1924 a. kinnitada. Viljandi-Pärnu Rahukogu määrus 26. juulist 1924 a. ära muutes.

15. novembril 1924 a. määras Rahukogu: lugeda Elisabeth Mensenkampfi nõudjana krahv Eberhard Tattenbachi asemel.

Oma Kohtupalati määruse peale esitatud kassatsioonikaebuses paluvad firma „J. Dicks ja Co.“ all kaupleva Julius Dicksi volinikud vannutatud advokaadid Victor Johanson ja Hermann Nottbeck mainitud määrus ära muuta ja kindlustuse küsimus Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises koosseisus.

Asja ettekannet ja kostja voliniku vann. adv. Nottbecki suusõnalisi seletusi ära kuulanud olles, leidis Riigikohus järgmist:

Ts. Kp. S. §§ 792 ja 793 põhjal on asjaosalistel õigus kassatsiooni korras kaevata ainult niisuguse Kohtupalati otsuse ehk määruse peale, millega asi lõplikult on ära otsustatud ja mille järele teist otsust ehk määrust vaieluse all oleva aine kohta samas toimetuses enam järgneda ei või, — kõik muud kohtu määrused aga, mis protsessi kestuse ajal tehakse asjas tekkivate eraküsimuste kohta, võivad kaevatud

saada ainult ühes kassatsioonikaebusega asjatoimetuse lõpetava kohtu otsuse peale (Võrdle Senati Tsiv. Kass. Dep. otsused 1899 a. nr. 84; 1878 a. nr. 267; 1872 a. nr. 1137; 1867 a. nr. 60 ja teised).

Sellest põhilausest on endine Vene kohtupraktika järjekindlasti kinni pidanud 1867 a. alates kuni keiser Aleksander II „Kohtu Seaduste“ maksvusetaks tunnistamiseni endise Venemaa, praeguse Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liidu territooriumil valitsevate võimude poolt. On temast kinni pidanud oma praktikas ka Eesti Riigikohus. Seda maksva Tsiviil-Kohtupidamise Seaduse vastavat kohtupraktikat ei või kõigutada kostja voliniku poolt Riigikohtu istungil suusõnaliselt esitatud seletused. Viimased põhjenevad osalt esimese kohtuastme määruste edasikaebamise korras erakaebuse teel, kuna käesoleval juhtumusel on tegemist teise kohtu astme poolt protsessis tekkinud eraküsimuse kohta tehtud määrusega, — osalt seadusandlikus korras mitte-vastuvõetud Tsiviil-Kohtupidamise Seaduse muutmise seaduse kavas ja selle kava aluseks pandud kaalutlustes, osalt juriidilistes kirjatöödes. Et aga mainitud kavas ja kirjatöödes leiduvad kaalutlused käivad täiesti de lege ferenda, mitte aga de lege lata, kuna kõik kohtuasutused ja muu seas ka Riigikohus kohustatud on toimima ainult maksva seaduse täpse ja tõsise mõtte järele (Ts Kp. S. § 9), siis ei ole ka mingit põhjust loobuda Ts. Kp. S. §§ 792 ja 793 eeskirja tõlgitsemisest ja käsitamisest eeltoodud kindlasti väljakujunenud praktika mõttes.

Niisuguse Kõhtupalati määruse järele, millega, — nagu käesolevas asjas, — lahendatud asjas tekkinud nõudmise kindlustamise eraküsimus, peab järgnema samas protsessis lõplik kohtu otsus ja seepärast ei või ka sarnase määruse peale kaevata iseseisva kassatsioonikaebusega eraldi kassatsioonikaebusest lõpliku kohtu otsuse peale, nagu seda Vene Senat eriti on seletanud nõude kindlustamise määruste kohta oma Tsiviil-Kassatsiooni Departemangu otsustes 1874 a. nr. 342; 1876 a. nr. 404; 1894 a. nr. 43 ja 46.

Neil põhjustel leides, et palujate kassatsioonikaebus kui niisuguse määruse peale antud, mille peale iseseisva kassatsioonikaebusega esineda seaduses lubatud ei ole, tuleb sisuliselt läbivatamata jätta, **otsustab** Riigikohus: Julius Dicksi volinikkude vann. adv. Johanson ja Nottbecki kassatsioonikaebus läbivaatamata jätta. —

Nr. 76.

TSIVIIL-OSAKOND.

1 oktoobril 1925. a.

Riigi Raudteevalitsuse voliniku vann adv. V. Bocki kassatsioonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 30. maist 1924 a. Jaan Suberti nõude asjas Riigi Raudteevalitsuse vastu rikutud valdamise endistamise pärast.

Eesistuja Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekannet ära kuulanud olles leidis Riigikohus, et Riigi Raudteevalitsuse voliniku vann. adv. V. Bocki kassatsioonikaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Asjatoimetusest on näha, et Jaan Subert pööris Valga 1 jaoskonna rahukohtuniku poole nõudepalvega, milles seletas, et tema Laanemetsa vallas asuva talu juurest läheb tee umbes 50 sammu pikkuses kitsaroopalise raudtee ääres kuni raudtee ülesõidu kohani. Seda teed olevat tema käimiseks ja sõitmiseks tarvitanud raudtee ehitamise ajast alates kuni 9. juulini 1923. a., kus raudtee poolt teele traataed ette tõmmati. Neil põhjustel palus Jaan Subert tema kitsaroopalise raudtee poolt rikutud teetarvitamist jalule seada ja teele ettetõmmatud traattõkked kõrvaldada.

Otsusega 15. jaanuarist 1924 a. rahuldab rahukohtunik Jaan Suberti nõudmise.

Tartu-Võru Rahukogu, arutades 30. mail 1924. a. Riigi Raudteevalitsuse voliniku edasikaebust, leidis viimase mitte-rahuldamise väärilise olevat ja kinnitas rahukohtuniku otsuse.

Omas kassatsioonikaebuses palub kostja volinik Rahukogu otsust tühistada, seletades: 1) B. E. S. §§ 592 ja 594 ning Teedeseaduse § 523 põhjal raudteemaa kui üldise kasutamise objekt seisab väljaspool tsiviilvaldamist (изъято изъ гражданского оборота), — ning 2) et raudtee-administratsiooni korralduse üle tee kinnipanemise suhtes ei ole lubatud kaevata tsiviilkohtutes, vaid ainult ülemuse ees administratiiv korras Ts. Кр. S. § 1 märkuse 1 kohaselt.

Eeltoodud paluja väited leiab Riigikohus mitte-lugupeetavad olevat.

B. E. S. § 592 põhjal teenivad riigile kuuluvad varad riigi tarvete või avalikkude üldhuvide rahuldamiseks; missugused varad nende liikide hulka kuuluvad, määratakse kindlaks riigi seadustes, eriti määrab B. E. S. § 594, et üldtarvituseks määratud varade hulka kuuluvad muuseas kogukonna teed, turud, kogukonna karjamaad j. n. e.

Raudtee Seaduse § 138 ütleb: raudtee ühes kõigi tema päraltolemistega on lahutamata kinnisvara; raudteedelt väljamõistetud nõudmisi ei või pöörduda nendele kuuluvate ainete ega nende kassades olevate rahaliste kapitalide peale.

Neist seaduse-eeskirjadest järgneb, et raudtee, — olles ehitatud üldhuvides üldtarvitamise eesmärgiga —, ühes kõigi oma päraldistega ja seega ka raudtee maaalaga temale võõrandatud võõs, esineb lahutamata kinnisvarana, mida nii hästi täies ulatuses, kui ka osalt võõrandada ei tohi raudteelt väljamõistetud nõudmiste rahuldamiseks, ja selles mõttes seisab ta väljaspool tsiviilvaldamist (изъято изъ гражданского оборота). Sellest aga, et raudtee varast mitte üht osa ära lahutada ei või, ei järgne veel, et raudteele kui riigi ettevõttele üleläänud maa-ala suhtes tema võõrandamise võõs ei maksa B. E. S. §§ 1118—1126 ettenähtud võõra maa peal asuvate teede tarvitamise kohta käivad määrused ning et raudteel oleks õigus sarnaste teede sulgemist oma äranägemise järele toime panna. Überpöörduvalt, Raudtee Seaduse § 165 näeb otse ette, et võõrandatud võõs võivad asuda igasugused teed ja isegi küla- ja põlluteed (сельскія и полевья дороги), ning kohustab raudteed teatavatel tingimustel ehitama üle raudtee liini ülesõidu kohti seal, kus need teed ulatavad kuni selle liinini. Teede Seaduse § 806 (end. § 523) põhjal on riigis olevate teede tarvitamine kõigile ja igapähele vaba ning liikumine nendel ei ole kellegile keelatud, sama seaduse § 934 aga keelab otsekohe igasuguste teede üleskaevamist, kinnipanemist, üleskündmist või muul viisil rikkumist ja kitsendamist, mis pärast ka raudteel kui riigile võõrandatud võõ valitsejal ei olnud mingit õigust sel võõl asuvat teed kinni panna. On ta aga seda omavoliliselt teinud ja sellega nõudja

tee tarvitamist rikkunud, siis on nõudja õigustatud nõudma, et tema rikutud tee tarvitamine ennistataks Ts. Kp. S. § 1806 p. 3 ja 1807 ettenähtud korras.

Mis puutub paluja teisesse väitesse, siis tuleb silmas pidada, et nõude alluvus tehakse kindlaks nõudmise sisu põhjal. Järgneb nõude sisust, et nõude ainena esineb tsiviil-õiguslikku laadi tüli, siis tuleb nõudmist tunnistada alluvaks kohtu-asutustele. Väidab aga kostja protsessi kestes, et ta nõudja õigusi riivates on tegutsenud mitte riigi vara valitsejana, vaid riigi võimu esindajana, siis ei saa sarnase väite tagajärjel siiski asja kohtu asutustele mitte-alluvaks tunnistada, vaid võib ainult, kui see väide on tõeks tehtud, nõudmise sisuliselt tagasi lükata. Ainult siis, kui nõudmise sisust enesest selgub, et nõudja taotab mitte tsiviil-, vaid mõne muu õiguse tunnistamist, võib ja peab kohus Ts. Kp. S. §§ 1 ja 548 kohaselt asja endale mitte-alluvaks tunnistama ja asjatoimetuse lõpetama.

Käesoleval juhtumusel taotab nõudja oma tee tarvitamise ennistamist. B. E. S. § 1100 järele võivad servituudid valdamise aineks olla, kusjuures valdamise tunnismärgiks loetakse servituudi tarvitamise õiguse teostamine. Selle valdamise või tarvitamise rikkumise korral maa omaniku poolt tekib viimase ja servituudi tarvitaja vahel puht-tsiviilõiguslikku laadi vahekord, mille lahendamine kuulub tsiviilkohtute võimkonda (B. E. S. § 693; Ts. Kp. S. § 1806 p. 3 ja § 1807) ja seepärast ei ole mingit kahtlust selles, et riigi kui maa omaniku vastu, raudtee isikus tõstetud tee servituudi ennistamise nõudmine, põhjenedes tsiviilõiguslikku laadi vahekorral, allub Ts. Kp. S. § 1 põhjal kohtu asutustele.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Riigi Raudteevalitsuse voliniku vann. adv. V. Bocki kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 77.

TSIVIIL-OSAKOND.

29. oktoobril / 5. novembril 1925. a.

Ludvig Lass'i voliniku vann. adv. R. Eliaseri kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 21. augustist 1924. a. L. Lassi nõude asjas Karl Freundti vastu 412.500 marga suuruses.

Eesistuja, riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekannet ära kuulanud olles ja Ludvig Lassi voliniku vann. adv. Rein Eliaseri kassatsioonikaebuse arutusele asudes ühenduses Heinrich Freundti voliniku vann. adv. Viktor Johansonini seletustega, leidis Riigikohus järgmist:

Nagu asjatoimetusest näha, andis Heinrich Freundt Ludvig Lassile allkirja järgmise sisuga: „Tunnistan. et olen h-ra Ludvig Lassile minu päralt oleva maja Õuna uul. nr. 19 M. 412.500 (nelisada tuhat viie saja marga) eest ära müünud. Täna sel päeval olen üks sada viiskümmend kaks tuhat viis sada (152.500) marka ja h-ra Didygi käest 16. juulil s. a. Mk. 60.000 (kuuskümmend tuhat marka) kokku

kaks sada kaksteist tuhat viis sada (212.500) marka vastu võtnud, jääb saada 200.000 (kaks sada tuhat marka), millise summa ostja järgmiselt tasub: 11. oktoobril 1921. a. — 50.000 (viiskümmend tuhat marka) ja 6. novembril s. a. 150 000 (üks sada viiskümmend tuhat marka) Kui ostja poolt tähtpäevaks raha ära ei makseta, kaotab käesolev leping oma maksvuse ja maksab müüjale 50.000 (viiskümmend tuhat marka) kahjutasu. 6. oktoober 1921. a. H. Freundt.“

Selle allkirja sisust on Kohtupalat järeldusele jõudnud, et tingimus „kui ostja poolt tähtpäevaks raha ära ei maksetud, kaotab käesolev leping oma maksvuse“, käib iga tähtaja kohta iseseisvalt, s. o. niihästi maksutähtaja kohta 11. oktoobrist 1921. a., kui ka maksutähtaja kohta 6. novembrist 1921. a.

Selle oma järelduse põhistab Kohtupalat kolme kaalutlusega: 1) olevat mainitud, — kostjale ähvardava —, tingimuse paigutamine lepingusse seletav sellega, et müüja, kartes Eesti marga langemist, tahtis endale vabaduse jätta ostu-müügi lepingu äramuutmiseks sel juhtumusel, kui ostja rahamaksmisega viivitab; — 2) ei toetanud nõudja ennast nõudekirjas selle peale, et tähendatud ähvardav tingimus sugugi maksev ei oleks maksutähtaja kohta 11. oktoobrist 1921. a.; 3) sel korral kui see tingimus oleks pidanud maksev olema ainult maksutähtaja kohta 6. novembrist 1921. a., oleks sellest öeldud olnud lepingus.

Kuid need kaalutlused ei õigusta Kohtupalati eeltehtud järeldust.

Ts. Kp. S. § 339 järele peab kohtu otsus põhjenema poolte seletustes ja asjas ettetoodud tõendustes, mitte aga kohtu enese oletustes. Käesoleval juhtumusel ei ole kostja ega nõudja kõne all oleva tingimuse paigutamist lepingusse seletanud Eesti marga kursi kõikumusega ja seega esineb Kohtupalati arvamine, nagu oleks Eesti marga langemise võimalus selle tingimuse ettepanemise ja vastuvõtmise põhjuseks olnud, Palati enese, — mitte asjaoludest — järgneva oletusena.

Edasi, Ts. Kp. S. § 747 keelab ainult uute nõudmistest tõstmist edasikaebuses, ei keela aga esimese kohtuastmes tõstetud nõudmise toetamist teises kohtuastmes uute põhjendite abil, mispärast Kohtupalatil ei olnud seaduslikku põhjust nõudjale süüks panna, et tema alles teises kohtu astmes on omi õigusi kaitsnud põhjendiga, et üleval-äratahendatud ähvardav tingimus käib üksnes tähtaja kohta 6. novembrist 1921. a.

Lõpuks ei vasta B. E. S. § 3275 eeskirjale Kohtupalati arvamine, nagu sellest, et lepingus ei ole öeldud, et tähendatud tingimus käib ainult tähtaja kohta 6. novembrist, järgneks, et ta käib mõlemate tähtaegade kohta. Mainitud paragrahv näeb just ümberpöörduvalt ette, et lepinguid, kus, — nagu käesoleval —, mõlemad pooled on kohustatud, tuleb kahtluse korral tõlgitseda selle lepinguosalise kahjuks, kes antud juhtumusel võlauskujana esineb ning niisugusena oleks pidanud tema kasuks käivaid tingimusi lepingus selgesti ja kindlasti väljendama. Ei olnud aga kostja lepingus selgesti ja kindlasti ära tähendanud, et sõna „tähtpäevaks“ käib just mõlemate tähtaegade kohta, siis oleks Kohtupalat B. E. S. § 3275 juhatusel pidanud kõne all oleva tingimuse kohaldamist piirama ostuhinna lõppliku äramaksmiseks kindlaks määratud tähtajaga (6. XI. 1921. a.).

Olgugi et asja sisusse kuulub Kohtupalati järeldus asjaoludest, et nõudja Lass, kes kostjad 11. oktoobril 1921 a. oli taga otsinud igal pool, kus ta loota võis temaga kokku saada, ja isegi Güntheri äris, kus kostja teenis, asjata oodanud umbes ühe tunni jooksul, siiski olevat ta ettevaatamatult talitanud, kui ta samal päeval enam ei katsunud kostjaga kokku saada, — siis esineb ometi põhjendamata Palati

arvamine, et raha mittemaksmises tähtajal 11. oktoobril 1921 a. oli süüdi üksnes nõudja Lass, sest et sellele järeldusele jõudes on Kohtupalat arvesse võtmata jätnud, et kostjal oli teada, et maksu tähtaeg oli määratud just 11. oktoobri peale ning et kindlat maksukohta lepingus ettenähtud ei olnud. Et aga kostja omalt poolt oleks mingisuguseid samme astunud selleks, et nõudjale võimaldada teda sel päeval üles leida ja temaga kokku saada, seda Kohtupalat kindlaks teinud ei ole, mispärast Palatil põhjust ei olnud kostjat vabaks tunnistada igasugusest süüst sel põhjusel, et tõendatud ei olevat, et kostja oleks ennast meelega kõrvale hoidnud raha vastuvõtmisest, sest et ka sel korral, kui kostja minetuse tagajärjel nõudjal korda ei läinud temaga kokku saada 11. oktoobril 1921 a., langes süü raha mittemaksmises ja mittevastuvõtmises ühel määral mõlemate peale. Sarnase juhtumuse tagajärjed on ettenähtud B. E. S. § 3328. On mõlemad pooled ühel ja samal ajal viivitusse langedud, — ütleb see paragrahv. — siis arvatakse viivituse tagajärjed vastastiku tasaks, nõnda et kummalgi mingit nõudmist teise vastu tekkida ei või. Selle paragrahvi eeskirja, — eeltoodud asjaolude arvesse võtmata jätmise pärast, — käesoleva tüli lahendamisel mitte kohaldades, on Kohtupalat oluliselt rikkunud Ts. Kp. S. §§ 339 ja 711 ning B. E. S. § 3328.

Edasi on Kohtupalat kindlaks teinud, et kostja on nõudjalt vastu võtnud 212.500 marka ning et nõudja on omakorda vekslit järele protsentidega umbes sama suuruse summa võlgu kostjale. Et aga Kohtupalat sellest tema poolt kioldakstehtud asjaolust mingit järeldust ei teinud, siis ei ole Riigikohtul võimalust järele katsuda paluja selle lause vastu sihituid seletusi.

Lõpuks on Kohtupalat leidnud Ludvig Lassi nõudmise mitteõiglase olevat sel põhjusel, et majade hinnad Tallinnas, — nagu Palatil teada, — olevat niivõrd tõusnud, et maja eest, mille hind 1921 a. oli 412.500 m., maksetakse nüüd üle miljoni marga. See Kohtupalati arvamine, — olenemata sellest, et ta poolte seletustest ega asjaoludest ei järgne, — ei vasta Ts. Kp. S. § 8, mille järele tsiviilõiguslikku laadi tülide arutamisel võib üksnes seaduse täpne mõiste nõudmise õigluse või mitteõigluse küsimuse lahendamise põhjuseks teenida.

Kõike seda arvesse võttes leiab Riigikohus paluja kassatsioonikaebuse rahuldamiseväärilise olevat ja seepärast **otsustab**: Kohtupalati otsus käesolevas asjas Ts. Kp. S. §§ 9, 339, 711 ja 747 ning B. E. S. §§ 3275 ja 3328 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu koosseisus. —

Nr. 78.

TSIVIIL-OSAKOND.

3./10. detsembril 1925. a.

Hans Luts'u kassatsioonikaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 12. septembrist 1924. a. kassaatori nõudeasjas Hans Saksa vastu 12.000 marga suuruses.

Eesistuja ja ettekandja osakonnajuhataja J. Lõo.

Viljandi-Pärnu Rahukogu Mõisaküla jaoskonna rahukohtunikule 2. mail 1924. a. antud nõudepalves seletab nõudja Hans Luts, et kostja Hans Saks olnud möödunud

aastal ja ka varemalt põllutööline ja pidanud tegema igal suvel kibedamal tööajal 60 päeva. Palgaks selle töö eest olnud kostjal tingitud: talu nurmest umbes 8 vakamaad põldu, 2 vakamaad heinamaad, lehm ja paar lammast talu karjas karjatada, tasuta korter kogu aasta kestusel ja tööajal talust prii söök. Nõudja öelnud 20. juuli 1923. a. kostjale üles, et viimane on arvates 1. maist 1924. a. teenistusest, palga maapidamisest ja korterist lahti. Esimene mai 1924. a. möödunud, kuid kostja ei lahkunud vabatahtlikult majast. Hinnates oma nõuet 12.000 marga peale palub nõudja: kostjat talust ja palgamaa pidamisest ühes temast rippuvate kaaselanikkudega ja varandustega välja tõsta. — Kostja nõudmist ei tunnistanud ja seletas, et ta mitte kostja tööline ei olnud, vaid maa rentnik, kes kohustatud oli maa kasutamise eest nõudjale tegema 60 tööpäeva. —

Rahukohtunik leidis, et poolte vahel maakasutamise kohta on rendileping sõlmitud, mille põhjal kostja nõudjale renti pidi maksma päevadega, missuguse rendi kostja ka korralikult on ära maksnud; nõudja väited rendivahekorra mitteolemise kohta ei olla millegi läbi kinnitust leidnud. Käsitades Ts. Kp. S. § 81 ja 129 lükkas rahukohtunik nõude tagasi. — Rahukohtuniku otsuse peale antud edasikaebuses väitis nõudja uuesti, et kostja Hans Saks pidas maad mitte talu rentnikuna, vaid talu töölisena, millepärast palus rahukohtuniku otsust tühistada ja nõudmist rahuldada. Viljandi-Pärnu Rahukogu, otsusega 12. sept. 1924. a. kinnitas rahukohtuniku otsuse ja jättis nõudja edasikaebuse tagajärjeta. Oma otsuse motiivides kirjutab Rahukogu, et „BES. järele ei tarvitse rent just rahas tasutud saada, vaid ka teistes väärtustes. Kuigi orjus-rent praegu lubatud ei ole ja rentnik selle väärtust rahaga võib tasuda, ei muuda rendi tasumine tööga lepingu iseloomu. Maad on kostjal nii vähe, et tema rendileping seadusliku pikenduse alla käib.“ — Selle otsuse peale antud kassatsioonikaebuses palub nõudja Rahukogu otsust tühistada B. Ts. Ö. § 4033 ja Ts. Kp. S. § 129 ja 142 rikkumise pärast. —

Asja ettekannet ära kuulanud olles leiab Riigikohus, et maa kasutamise lepingu iseloomu kindlaksmääramisel on olulise tähtsusega B. Ts. Ö. § 4033. Selle paragrahvi järele võib rendi hind seista rahas või muus asendatavais asjus. Sama seadustiku § 532 mõistab asendatavate asjade (res fungibiles) all kehalikke asju, s. o. asju, mil oma mahutavus on ja mis teatavat osa ruumist täidavad. Harilikult arvestatakse neid asju ühiskonnas ja läbikäimises mõõdu-, kaalu- ja summaga. Tööjõul ei ole mahutavust, ta ei täida ka mitte osa ruumist, ta on — abstraktne mõiste. Niisugusena ei saa tööjõud mitte rendihinnaks olla Balti Tsiiviilõiguse § 4033 mõttes. Rahukogu on rikkunud selle paragrahvi õiget mõtet, kui ta leiab, et rent, peale raha, võib tasutud saada ka teistes väärtustes. Need teised väärtused on piiratud; nad võivad olla selle paragrahvi järele ainult asendatavad asjad, mitte aga tööjõud ehk orjus. Siinjuures tuleb veel silmas pidada, et Liivimaa Talurahva Seadus küll rendimaksu tööga, nõndanimetatud „teoorjus-renti“ tundis (L. T. S. § 149), kuid see maakasutamise viis keelati juba 1865. a. ja keeld korrati uuesti 1917. a. (Coöp. Узак. и распр. Nr. 264 — 1917. a. peatükk 1922). Ärariippumata neist keeludest jäid aga maksma Liivi Talurahva Seaduse §§ 151 ja 152, kus ette nähtud sulaste ehk pere teenistuslepingud, mille järele töö ehk orjuse eest tasuks vähemaid maatükke kasutada antakse. Kuid need maakasutamise lepingud ei ole enam rendilepingud, vaid töö- ja teenistuslepingud. Üldiselt tuleb tähendada, et maakasutamislepingud on rendilepingud, kui kasutamise eest rahaga või muude asendatavate asjadega tasu maksetakse (B. Ts. Ö. § 4033). Tasutakse aga maa kasutamise eest

tööga või orjusega, siis on niisugused lepingud isikliku töö ehk teenistuse lepingud Balti Ts. Ô. § 4172 mõttes. Seda mitte tähele pannes on Rahukogu rikkunud B. Ts. Ô. § 4033 õiget mõtet. — Et rahukogu otsus juba sellepärast täies ulatuses tuleb tühistada, ei tarvitse Riigikohus enam teisi kassaatori poolt ettetoodud väiteid arutama hakata. — Lõpuks tuleb tähendada, et Rahukogu käesolevas asjas Ts. Kp. S. §§ 141 ja 142 nõutud otsust lõppvormis ei ole kokku seadnudki, vaid piirdunud on ainult resolutsiooniga millesse mõned põhised mahutatud.

Kõike seda arvesse võttes **otsustas** Riigikohus: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus selles asjas Balti Tsiviilõiguse § 4033 rikkumise pärast tühistada ja sai uueks otsustamiseks saata Tallinna-Haapsalu Rahukogule. —

Nr. 79.

KRIMINAAL-OSAKOND.

24. oktoobril 1925. a.

Tõnis Kera kaitsja vann. adv. abi E. Villmanni kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 19. juunist 1925 a. Tõnis Kera süüd. N. S. § 294 — I jao järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Tõnis Kera kaitsja vann. adv. abi E. Villmanni kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Rahukogu mõistis kohtualuse Tõnis Kera süüdi selles, et ta Lääne maakonna Lihula vallavalitsuse poolt 11. jaan. 1921 a. nr. 342 all väljaantud hobusepassil meelega hobuse vanaduse number 16 number 10-ks ümber tegi ja seda ümbertehtud hobusepassi tarvitas oma hobuse müümiseks 1921 a. oktoobrikuus Haapsalus, ning karistas teda N. S. § 294 põhjal üheaastase vangirooduga ühes kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega ja otsustas Kr. Kp. S. § 775 ettenähtud korras esineda Vabariigi valitsuse ees palvega Tõnis Kerale kohtu poolt määratud karistust vähendada kuni kolmekuise vangistuseni ilma õiguste kitsendusega.

Rahukogu otsusega karistuse määramise suhtes ei olnud kohtualuse kaitsja rahul ja palus Kohtupalatit kohtualusele süükspandud tegu kvalifitseerida N. S. § 151 ja 975 järele ja teda tingimisi karistada.

Kohtupalat jättis apellatsioonikaebuse tagajärjeta ja leidis, et kohtualuse Kera tegu vastab täiesti kuriteo tundemärkidele, mis on ettenähtud N. S. § 294, sest hobusepass kuulub nende offitsiaalsete dokumentide hulka, mille võltsimine on ettenähtud N. S. § 294, mitte aga N. S. § 975. Seda Kohtupalati otsust palub kassaator tühistada, sest tema arvamise järele ei kuuluvat hobusepass sarnaste ametlikkude paberite hulka, millest räägib N. S. § 294, ja hobusepassi võltsimist võiks viia N. S. § 975 alla.

„Õiguse“ lisa.

Need kassaatori väited ei vääri tähelepanu. N. S. § 975-s on ettenähtud ainult elamise (läbikäigu ehk läbisõidu) otstarbeks väljaantud tunnistuste (виды на жительство) võltsimine. Vabariigi Valitsuse poolt 14. sept. 1920 a. hobusepasside kohta vastuvõetud määruse § 1 järele on „iga hobuse omanik kohustatud oma hobust registreerima, maal — kohalikus vallavalitsuses, linnas — politseijaoskonnas, kus temale registreeritud hobuse jaoks tunnistus (pass) välja antakse.“ Sellest selgub, et hobusepass antakse välja vastavate ametiasutuste poolt selle tõenduseks, et hobune on vastavas vallavalitsuses või politseijaoskonnas oma omaniku nimel registreeritud; see tähendab, et hobusepass on registreerimise tunnistus. Sellest järgneb, et hobusepassid ei kuulu seesuguste dokumentide hulka, mis elamise otstarbeks välja antakse ja mille võltsimine on ette nähtud N. S. § 975.

Oma iseloomu poolest kuulub hobusepass nende offitsiaalsete paberite liiki, millest räägib N. S. § 300 (haiguse, vaesuse, hää ülespidamise ja muude selletaoliste võltsitud tunnistuste esitamine). N. S. § 300 ettenähtud offitsiaalsed paberid, nii ka hobuste tunnistused (passid) ei sisalda enestes ametivõimude poolt tehtud kohustavaid korraldusi ega sünnita mingisuguseid juriidilisi kohustusi. Seesuguste võltsitud offitsiaalsete paberite esitamine ei tekita seltskondlikus elus suurt hädaohtu, mispärast ka seaduseandja ei ole otstarbekohaseks pidanud seesuguste võltsitud dokumentide esitamist karistada N. S. § 294 ettenähtud raske karistusega, vaid on ülalnimetatud väikse tähtsusega võltsitud dokumentide esitamise eest N. S. § 300 ettenähtud kergema karistuse määranud. Kuid nagu N. S. § 300 tekstist näha, on N. S. § 294-st eraldatud ainult väikse tähtsusega võltsitud dokumentide esitamine, kuna § 300 ettenähtud offitsiaalsete paberite võltsimine on ettenähtud N. S. § 294. Sellepärast on Kohtupalat õigesti hobusepassi võltsimist N. S. § 294 järele kvalifitseerinud.

Sellepärast ja Kr. Kp. S. § 912 juhatusel otsustas Riigikohus: Tõnis Kera kaitsja vann. adv. abi E. Villmanni kass. kaebus tagajärjeta jätta. —

Nr. 80.

KRIMINAAL-OSAKOND.

24. oktoobril 1925 a.

*Heinrich Käerti (Käärt) kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 26. juunist 1925 a.
Heinrich Käerti (Käärt) süüd. N. S. § 1465 — I jao järele. —*

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik
H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Heinrich Käerti kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

1) Käesolevas asjas on tegemist kahte liiki tunnistajate seletustega; nimelt kahjusaaja ja kaebealuse poolt ülesantud tunnistajate seletused lähevad diameetraalselt lahku, ja kohtul tuli otsustada, keda uskuda ja keda mitte; niisugune otsus käib asja sisusse ja sellepärast ta ei kuulu kassatsiooni kohtu kontrolli alla. (K. A. S. § 5).

2) Kohtupalati otsuse motiividest selgub, et kohtualune Käert oli mõne aja jooksul tunnistaja Mironi juurest ära, mispärast Kohtupalat ei eelistanud tunnistaja Mironi ning tema kaaslaste seletusi teistele.

Seepärast ei ole tegemist Kr. Kp. S. § 892 rikkumisega, kuid Riigikohus leiab tarviliseks Kohtupalati tähelepanu sellele juhtida, et N. S § 1465 teksti järele võib seda paragrahvi tarvitada, kui on tegemist surmavate hoopidega (smertelnõje udarõ); käesoleval juhtumusel on aga tegemist sõjariistast laskmisega ja kakelus laskeriistaga ei ole mõeldav, sest kakelus (draka) ei tähenda laskeriistadest laskmist (strelba).

Silmas pidades, et prokuratuuri esitaja poolt pole tõstetud protesti ei Rahukogu ega Kohtupalati otsuste vastu, tuleb piirduda Kohtupalati tähelepanu pöörmisega selle kuriteo eksliku kvalifikatsiooni peale, ning käsitades Kr. Kp. Sead. § 907, 909, 912 **otsustas** Riigikohus: Heinrich Käerti (Käärt) kass. kaebus tagajärjeta jätta. —

Nr. 81.

KRIMINAAL - OSAKOND.

28. oktoobril 1925 a.

Tõnis Brandmanni ja Viktor Raudi erakaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu kr. os II astme juhataja määruse peale 4. juulist 1925 a. T. Brandmanni ja V. Raudi süüd. R. N. S. § 29 järele ja Brandmanni ning Raudi kass. kaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 16. juunist 1925. samas asjas.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Tõnis Brandmanni ja Viktor Raudi erakaebus tuleb rahuldada, kuna nende kass. kaebus ei teeni tähelepanu.

Kassatsioonikaebusest nähtub, et ta käib Viljandi-Pärnu Rahukogu koostamise otsuse vastu, millega Brandmann ja Raud on karistatud arestiga. Seepärast teenib lugupidamist Brandmanni ja Raudi erakaebus sama Rahukogu kriminaal-osakonna II astme juhataja määruse peale 4. juulist 1925 a., mille põhjal neile tagasi saadeti kassatsioonikaebus. Riigikohus Kr. Kp. S. § 152 ettenähtud korras erakaebuse läbi vaadanud, leiab, et äratähendatud juhataja määrus 4. juulist 1925 a. tuleb tühistada ja tagasisaadetud ning erakaebuse juurde lisatud kassatsioonikaebus tuleb arutu-sele võtta.

Kassatsiooni kaebuse lahendamisele asudes, peatab Riigikohus kõige pealt Riigikogu poolt 8. märtsil 1923 a. vastuvõetud autodel reisijate ja kraamiveo kestva ühenduse sisseseadmise seaduse juures (R. T. nr. 43—24 märtsist 1923 a.). Selle seaduse § 1-st nähtub, et kestva ühendusabinõuna reisijate ja igasuguse kraamiveo otstarbeks võidakse autod ja omnibussid käima panna ainult kindla sõiduplaani järele.

Tehniline valve nende ühenduste järele on seaduse § 4 järgi Teedeministeeriumile määratud, kel õigus on vastavaid määrusi välja anda auto- ja omnibusühenduse korra ja järeல்valve kohta. R. T. nr. 59—24 aprillist 1923 a. on väljakuulutatud Teedeministeeriumi määrus autodel ja omnibussidel sündiva kestva reisijate ja kaubaveo kohta Eesti Vabariigi piirides. Selle määruse § 1 järele sünnib igasugune kestev autovankrite — autode ja omnibusside liikumine reisijate ja kaubaveoks kindla sõiduplaani järele väljaspool linna piire ainult Teedeministeeriumi loaga, kusjuures kõik liikumise ja kodanikkude julgeoleku kohta väljaantud määrused tuleb täpselt täita. 21. juunil 1924 a. kirjaga nr. 2351 all pöördus teedeministeeriumi inspeksioon politsei peavalitsuse ülema poole teatega, et Teedeministeerium on kõigi maakonnapolitsei ülemate tähelepanu sellele juhtinud, et maakondades liiguvad autobussid läinud aasta numbritega või täitsa ilma numbrita, ja palunud korrarikkujate vastu abinõusid käsile võtta, kuid sellest hoolimata tuleb iga päev teateid autoomnibusside üle, mis ilma loata liiguvad. Kõik autovankrite omanikud, kellele Teedeministeerium liikumiseks loa annud, peavad kandma teatud kohustused, näit. osa posti ilma tasuta vedama, kindla sõiduplaani ja taksi järele sõitma ja teatud maksusid lubasaamisel maksma; neid kohustusi võivad nad ainult siis korralikult täita, kui neil liinidel, kus nad kestvat ühendust peavad, teised ilma loata sõiduriistad ei liigu. Neil põhjustel palub Teedeministeerium mainitud vahekirjas politseipeavalitsuse ülemalt tema mõjuvat kaasabi, et kohalised politseivõimud kõik autobussid, mis reisijaid veavad ilma Teedeministeeriumi vastava loata, liikumisest kõrvaldaksid ja autobussijuhid, kui neil puudub Teedeministeeriumi tunnistus auto juhtimiseks, võetaks seaduslikult vastutusele (Rhk. toim. nr. 190—1925 a. l. 5.). Selle vahekirja põhjal andis Tõnis Brandmann Taali politsei 2 raioni ülemale Michelsonile 10. juulil 1924 a. oma allkirja selles, et temale on Teedeministeeriumi inspeksiooni korraldus 21. juunist 1924 a. nr. 2351 all kuulutatud, et tema oma auto-omnibussiga reisijate veo otstarbel ilma Teedeministeeriumi loata liikuda ei tohi ja tema autobussi juhtija ilma Teedeministeeriumi poolt antava autojuhi kutsetunnistusega autoomnibussi juhtida ei tohi, ning selle mittetäitmise korral tema ning tema autojuht võetakse vastutusele R. T. S. § 29 põhjal (Rhk. toim. nr. 190—1925 a. lk. 6). Eelpool ettetoodud andmete põhjal tuleb otsusele jõuda, et käesoleval juhtumusel politsei oli õigustatud autobusside omanikkudelt, kes reisijate veo otstarbel ilma Teedeministeeriumi loata liikusid, seeguse allkirja võtma.

Kassaatorid ei vaidle selle vastu, et nad on sõitnud ilma Teedeministeeriumi loata, kuid toovad omas kaebuses ette, et kõik eelpool tähendatud seadused ja määrused neisse ei puutu, sest nad ei pea kestvat ühendust kindla plaani järele, kuna seadused ja määrused käivad ainult nende autovankrite omanikkude kohta, kes Teedeministeeriumi loaga kestvat ühendust peavad reisijate ja kraami veo otstarbel kindla plaani järele. Niisugune väide on vildak. Kassaatorid toonitavad, et nad on inimesi tasuta vedanud, kuid kohus konstateerib omas otsuses vastupidi, et nad ärisihil tegutsenud, ning kass. korras see küsimus ei tule ümberotsustamisele. Ka ei räägi kassaatorite kasuks see fakt, et Riigi Teatajas nr. 79/80—12 maist 1925 a. on välja kuulutatud uus Teedeministeeriumi määrus autovankrite kohta, millega on kaotanud oma maksvuse Teedeministeeriumi määrus autovankritel kestva reisijate ja kaubaveo kohta Eesti vabariigi piirides (R. T. nr. 59—1923 a.).

Rahukogu on seisukoha võtnud tunn. Metsaotsa ja Õunapuu ütluste kohta ja kassatsiooni korras need seletused ümberhindamisele ei tule. Niisamuti on Rahu-

kogu oma eitava seisukoha avaldanud tunnistuse väljaandmise kohta, et Teedeministeeriumist tõendust saada, et selt autosõiduks luba on palutud ja säält on vastatud, et luba tarvis ei ole, kui see maakonnavalitsuselt olemas on. Teist tunnistust ei palutud. Neil põhjustel ei vääri kassatsioonikaebus tähelepanu.

Sõltumata sellest, juhib Riigikohus Rahukogu tähelepanu sellele, et Rahukohtu koostamise otsuse resolutiivne osa ei vasta seadusenõuetele ning peale selle puuduvad koostamise motiivid. Resolutiivses osas peab ära tähendatama kõik otsused ning määratud karistused, et oleks selge, missugused isiklikud karistused loetakse kaetuiks ja missuguse karistusega.

Käsitades Kr. Kp. S. § 174 **otsustas** Riigikohus: Viljandi-Pärnu Rahukogu kr. osakonna 2 astme juhataja määrus 4. juulist 1925 a. tühistada ja erakaebuse juurde lisatud T. Brandmanni ja V. Raudi kassatsioonikaebus tagajärjeta jätta. —

Nr. 82.

KRIMINAAL-OSAKOND.

7. novembril 1925 a.

*Paul Teppani kass. kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 27. veebruarist 1925 a.
Paul Teppani süüd. R. N. S. § 154 ja 169 järele. —*

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Asja esituse ja prokuröri abi arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Paul Teppani kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Omas edasikaebuses räägib kohtualune 4-st saarepakust, mille eest ta 16. dets. 1922 a. trahviraha 240 marka on ära maksnud, kuna aga käesoleval juhtumisel süüdistatakse kohtualust 27 lõigatud saare-paku varguses. Et edasikaebuses ette-
toodud väited neljast saarepakust käesoleva asja kohta ei käi, ei olnud kohus kohus-
tatud neid väiteid omis otsuse motiives käsitama.

Riigikohus ei või ühineda end. Vene Senati selet. 1872 a. nr. 1060, mille peale kassaator toetab, ja mille järele maharaiutud ehk mahasaetud puude äraviimist R. N. S. § 154 järele karistatakse ainult sel juhtumisel, kui need mahavõetud puud on omaniku poolt „kokku pandud“ ja „metsamaterjaliks“ ümber tehtud.

R. N. S. § 154 järele karistatakse võõra metsa omandamist siis, kui omanik on selle metsa ära kasutamiseks o m a t õ ö j õ u d u k u l u t a n u d, nagu näit., val-
mistehtud ja kokkupandud metsamaterjal, maharaiutud ehk mahasaetud puud, kokku-
korjatud haod ja n. e. Käesoleval juhtumisel on tegemist juba m a h a l õ i g a t u d
puude omandamisega, mispärast on kohus õigesti R. N. S. § 154 tarvitusele võtnud.

Tunnistajate Ambergi, Tomsoni ja Teppani seletuste hindamine käib asja sisu kohta, mis kass. korras Riigikohtu arutusele ei tule.

Seepärast ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel **otsustas** Riigikohus: Paul Teppani kass. kaebus tagajärjeta jätta. —

Nr. 83.

KRIMINAAL-OSAKOND.

19. detsembril 1925 a.

Karoline-Johanna Hendriksoni kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 12. nov. 1925 a. Karoline-Johanna Hendriksoni süüd. U. N. S. § 530 järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Asja esituse ja abiprokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Karoline-Johanna Hendriksoni kass. kaebus tuleb rahuldada.

Tallinna-Haapsalu Rahukogu, tähele pannes, et Riigikogu poolt 16. juunil 1925 a. vastuvõetud heakorra ja julgeoleku Seaduse § 172¹ põhjal on keelatud juriidiline nõuandmine võõrastes asjades isikuil, kel puudub amet või kutse võõraid asju ajada, et võõraste asjade ajamine kohtus on võrdne, kui mitte rohkem, juriidilisele nõuandmisele, et Johannes Veskel, nagu ta ise omaks võtab, puudub kutse ja vastav luba võõraid asju kohtutes ajada, et Kr. Kp. S. § 44 järele ei või volinikuks süüteasjus olla isik, kellele seadus seda keelab, määras Johannes Vesket Karoline Hendriksoni volinikuna asjaajamisest eemaldada.

Kaebalune Karoline Hendrikson seletab omas kass. kaebuses, et Rahukogul ei olnud õigust kaitsjat Vesket kaitses eemaldada, sest heakorra ja julgeoleku seaduse § 172¹ ei ole kohaldatav kaitsjate kohta kohtus kriminaal-asjades.

Riigikohus leiab, et Riigikogu poolt 16. juunil 1925 a. vastuvõetud heakorra ja julgeoleku seaduse täiendus, nimelt § 172¹, ei käi sugugi kohtus esinemise kohta ja sellega pole muudetud vastavad Kr. Kp. S. ja Ts. Kp. S. määrused kohtutes esinemise üle.

Eelnimetatud § 172¹ laiendamine Rahukogu poolt ka esinemise kohta kohtus kriminaal-asjades on ekslik. Et Rahukogu mitte õige kaitsja kõrvaldamisega võttis kaebaluselt võimaluse ennast kohtus kaitsta, siis ei või Rahukogu otsus Kr. Kp. S. § 44 rikkumise ja Heakorra ja julgeoleku Seaduse § 172¹ ebaõige tõlgitsemise pärast jõusse jääda. —

Seepärast ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel **otsustas** Riigikohus: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus. —

Nr. 84.

KRIMINAAL-OSAKOND.

19. detsembril 1925 a. / 16. jaanuaril 1926 a.

*Arnold Ehrlichi kass. kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 16. okt. 1925 a.
Arnold Ehrlichi süüd. R. N. S. § 173, 174 p. 3 järele.*

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Asja esituse ja prokuröri abi arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et rahukohtuniku ja Rahukogu otsused tuleb tühistada ja süüdistuse tõstmine käesolevas asjas enneaegseks tunnistada.

24. jaan. 1924 a. on Arnold Ehrlichi nõudmisel Tartu notaar J. Kallase juures protesteeritud August Sternfeldti poolt väljaantud veksel 15.000 marga peale. 15. märtsil 1924 a. on sama Arnold Ehrlichi nõudmisel Tartu notaar J. Kallase juures protesteeritud teine August Sternfeldti poolt väljaantud veksel 11.000 marga peale. Mõlemate nende protesteeritud vekslite järele on Tartu 3 jsk. rahukohtunik 26. aprillil 1924 a. otsustanud sunnitäite korras August Sternfeldtilt Arnold Ehrlichi kasuks sisse nõuda vekslitel äratähendatud summad ühes kuludega ja seaduslikkude %^o/_o-ga.

14. mail 1924 a. andis kohtupristav need 3 jaosk. rahukohtuniku sundotsused August Sternfeldtile teada ja pani viimasele ette temalt väljamõistetud summad kolme päeva jooksul ära tasuda.

13. sept. 1924 a. ilmus Aug. Sternfeldt Tartu kriminaal-politseisse ja seletas, et 1924 a. algul maksnud tema tema poolt 15.000 marga peale välja antud veksl järele Arnold Ehrlichile 4000 marka ära ja ülejäänud 11.000 marga peale annud ta Ehrlichile pikendusveksli, kuna Arnold Ehrlich pidanud talle endise vekslit 15.000 marga peale tagasi andma. Ehrlich ei olevat aga talle 15.000 margalist vekslit tagasi annud, vaid nõudvat nüüd temalt kahekordselt mõlema vekslit järele.

Aug. Sternfeldt palus Arnold Ehrlichi vastutusele võtta võla kahekordses nõudmises ja Arnold Ehrlichilt tema veksel 15.000 m. peale talle tagasi anda.

Rahukohtunik (16. märtsil 1925 a.) leidis, et Arnold Ehrlich olevat 11.000-lise vekslit vastu Sternfeldtile raha annud, ja mõistis Arnold Ehrlichi kohtulikult õigeks.

Rahukogu (16. okt. 1925 a.) leidis aga, et Aug. Sternfeldt olevat oma 15.000 margalise vekslit katteks Arnold Ehrlichile annud 4000 marka rahas ja 11.000 margalise vekslit ja seepärast mõistis Arnold Ehrlichi süüdi selles, et ta juba tasutud 15.000 margalise vekslit järele teiskordse nõude on teostanud, see on süüteo, mis ettenähtud R. N. S. § 173 ja 174 p. 3.

Neist asjaoludest ja sündmuse käigust on näha, et käesoleval juhtumisel on lahendada kaks küsimust: 1) kas on vaidluse all olev 15.000 margaline veksel Ehrlichile juba tasutud sel teel, et selle oma vekslit katteks andis Aug. Sternfeldt Arn. Ehrlichile 4000 marka ja uue vekslit 11.000 marga peale? 2) kas on Arn. Ehrlich süüdi selles, et ta Aug. Sternfeldtilt juba tasutud 15.000 margalise vekslit järele teiskordse nõude on teostanud?

Esimene küsimus on puht-tsiivilõiguslik küsimus, mis Kr. Kp. S. § 27 põhjal tsiviil-kohtupidamiskorras peab lahendatama, mitte aga kriminaalkohtukorras, nagu see käesoleval juhtumusel on sündinud. Ainult pärast seda kui tsiviilkohtus on kindlaks teinud, et Aug. Sternfeldt on oma 15.000 margalise vekslil Arn. Ehrlichile juba ära tasunud, võib Arnold Ehrlichi vastu tõstetud saada süüdistus, mis teises küsimuses ära tähendatud ja mis kriminaalkohtus arutusele tuleb.

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 174 juhatusel otsustas Riigikohtus: Rahukohtuniku ja Rahukogu otsused tühistada ja süüdistuse tõstmine käesolevas asjas enneaegseks tunnistada.—

Nr. 85.

KRIMINAAL-OSAKOND.

17. jaanuaril 1925 a.

Erasüüdistaja Joachim Puchki volin. vann. adv. A. Rei kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 17. okt. 1924 a. Georg Luiga ja Hans Rebase (Rebane) süüd. U. N. S. § 533 järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

27. aprillil 1921 a. andis Joachim Puchk Kohtupalati prokurörile kaebuse, milles palus „Päevalehe“ toimetajat Georg Luigat vastutusele võtta selles lehes nr. 104 avaldatud kirjatüki eest „Herrad Puchkid tõrguvad riigile tulumaksu maksmast“, mis tema kui ausa kodaniku peale varju heidab.

3. mail samal aastal andis J. Puchk teise kaebuse Kohtupalati prokurörile, paludes G. Luigat vastutusele võtta „Päevalehes“ nr. 112 — 1921 a. äratrükitud kahe kirjatüki eest „Laupäeva õhtuseks lugemiseks Tiibuse Jaagule“ ja „Millal laheneb korteri küsimus“, mis laimu tema, Puchki, kohta sisaldavad.

27. mail 1921 a. andis J. Puchk kolmanda kaebuse Kohtupalati prokurörile, milles ta üles loeb terve rea „Päevalehe“ numbreid, milles tema, Puchki, kohta laimavad ja tema au haavavad kirjatükid ilmunud. Nendes „Päevalehe“ numbrites äratrükitud kirjatükkide eest palub J. Puchk „Päevalehe“ toimetajaid G. Luigat ja Hans Rebast vastutusele võtta, ühtlasi seletades, et „Päevalehe“ numbrites nr. 104 ja 112 ilmunud kirjatükkide üle on tema juba prokurörile varemalt 27. aprillil ja 3. mail kaebused annud.

Nimetatud kolm asja olid 12 nov. 1923 a. Tallinna-Haapsalu Rahukogus kuulamisele määratud ja Rahukogu otsustas kõik need kolm asja ühendada ning ühiselt arutada.

Kohtupalat, kes käesolevat asja arutas süüdimõistetud Luiga ja Rebase apol-

latsiooni kaebuse põhjal, otsustas: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 12. nov. 1923 a. Kr. Kp. S § I rikkumise tõttu tühistada. Asjatoimetused Joachim Puchki kaebuses Georg Luiga vastu 27 aprillist 1921 a. ja Joachim Puchki kaebuses Georg Luiga vastu 3. maist 1921 a. Rahukogule tagasi saata otsustamiseks seaduslikus korras. — Asjatoimetus Joachim Puchki kaebuses Georg Luiga ja Hans Rebase vastu 27. maist 1921 a. maha kustutada ja asi lõpetada.

Kass. kaebuses Kohtupalati otsuse peale seletab erakaebaja volinik vann. adv. A. Rei, 1) et Kohtupalatil õigust ei olnud asjatoimetust 27 mai kaebuses Luiga ja Rebase vastu maha kustutada ja lõpetada, vaid kui Kohtupalat leidis, et Luiga ja Rebase süüdistust üheskoos arutada ei saa, siis Kr. Kp. S. § 547 kohaselt oleks pidanud neid lahus arutama ja 2) et Kohtupalatil õigust ja seaduslikku alust ei olnud kahte teist Luiga süüdistus-asja tagasi saata Rahukogule uueks otsustamiseks, vaid pidi need seaduslikult läbi vaatama.

Asja esituse, erakaebaja voliniku seletused ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leidis Riigikohus: Kohtupalati seisukoht, et erakaebaja J. Puchki poolt 27. mail 1921 a. antud kaebus kannatab niisuguste puuduste all, mis võimatuks teevad selle läbivaatamise kohtus — ei seisa asjas leiduvate andmetega kooskõlas. Eelnimetatud Puchki kaebuses on ära tähendatud üksikasjaliselt kõik need asjaolud, mille äratähtsust Kr. Kp. S. § 302 ja 46 nõuavad, nagu: kuritegu, selle kordasaatmise aeg ja koht, kaebelused, nende elukoht ja tõendused. See asjaolu, et erakaebaja ühes kaebuses ühendas kaks iseseisvat süüdistus-asja, ei annud Kohtupalatile õigust süüdistust mõlema kaebeluse kohta lõpetada, sest kaebeluste poolt kordasaadetud tegude kuriteoline ja karistatav iseloom ei olene sellest, kas kahjukannataja poolt esitatud kaebust võib otsekohe tema antud kujul kohtuliku uurimise ja asja otsustamise aluseks võtta. Kr. Kp. Korras maksab küll üldine põhimõte, et iga süütegu peab iseseisva süüdistus-asjana kohtus esinema, kuid sellest üldreeglist on seaduses erandeid tehtud, millal lubatakse süüdistus-asju ühendada ja koos arutada (Kr. Kp. S. § 205 ja järgmised). Niisugustel juhtumustel, kus iseseisvad süüdistuse-asjad, mis kohtule arutusele tulnud, ebaõigelt on ühendatud ehk need asjad, mis ühiselt arutada kästüd, lahutatud on, peab kohus Kr. Kp. S. § 547 kohaselt kas asja lahutama ehk ühendama. Seda arvesse võttes oleks pidanud Kohtupalat, kui ta otsusele jõudis, et G. Luiga ja H. Rebase süüdistus-asjad ebaõigelt ühendatud, need äralahutama, mitte aga süüdistuse asja lõpetama.

Ka teine kass. kaebuse osa tuleb rahuldada. Kohtupalatil puudus seaduslik alus kahte teist Luiga süüdistus-asja, mis Rahukogu poolt sisuliselt otsustatud, temale uueks otsustamiseks tagasi saata. Nagu Rahukogu asjatoimetusest selgub, on tähendatud asjades Luiga süüdi mõistetud ja vastustes ülesseatud küsimuste peale temale igas asjas eraldi karistus kindlaks määratud. Kohtupalat kui apellatsioonikohus, kes süü ja karistuse küsimusi otsustab, pidi ka käesoleval korral Luiga süü ja karistuse küsimusi tähendatud kahes asjas otsustama (Kr. Kp. S. § 892, 889), mitte aga need Rahukogule tagasi saatma.

Eelmist silmas pidades ei või Kohtupalati otsus Kr. Kp. S. § 302, 547 ja 892 rikkumise pärast jõusse jääda.

Sellepärast ja Kr. Kp. S. § 912 alusel otsustas Riigikohus: Kohtupalati otsus 17. okt. 1924 a. tühistada ja asi anda samale kohtule sisuliseks otsustamiseks. —

Nr. 86.

KRIMINAAL-OSAKOND.

24. jaanuaril 1925 a.

Johan Rebase (Rebane) kass. kaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 12. sept. 1924 a. Johan Rebase süüd. Avaliku Algkool. Sead. § 15 rikkumises.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Johan Rebase kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator kaebab, et Algkooli Seaduse § 15 ettenähtud koolikohustuste täitmata-jätmise vabandamata põhjuste hulka ei saa usulisi põhjusi lugeda ja et usulistel põhjustel koolikohustuste mittetäitmise eest ei tohi Vabariigi Põhiseaduse § 11 põhjal kodanikke karistada, sest et see paragrahv kindlustab kodanikkudele usuliste talituste takistamata täitmise.

Avalikkude Algkoolide Seaduse § 15 nimetatud vabandamata põhjused määrab kindlaks sellekohane koolivalitsus, kes ka süüdlasi (rahatrahviga) karistab.

Kas usulisi põhjusi tuleb Algkooli Seaduse § 15 nimetatud vabandamata põhjuste hulka lugeda või ei — see küsimus käib asja sisu kohta, mis K. A. S. § 5 põhjal kass. korras arutusele ei tule.

Põhiseaduse § 11 põhjal „usutunnistus ega ilmavaade ei või vabanduseks olla kuriteo kordasaatmisele või kodanikkohustete täitmisest kõrvalehoidmisele.“

Avalikkude Algkoolide Seadus, mis Asutava Kogu poolt 7 mail 1920 a. vastu võetud, on avalik seadus, mis kodanikkude peale paneb selles seaduses ettenähtud kohustused. Nende avalikkude kohustuste täitmisest kõrvalehoidmisele ei või vabanduseks olla usutunnistus või ilmavaade, nagu ülaltoodud Põhiseaduse § 11 näha on.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174 alusel — **otsustas** Riigikohus: Johan Rebase (Rebane) kass. kaebus tagajärjeta jätta. —

Nr. 87.

KRIMINAAL-OSAKOND.

7. veebruaril 1925 a.

Juhan Kassi ja tema kaitsja vann. adv. J. Temanti kass. kaebused Kohtupalati otsuse peale 17. okt. 1924 a. Juhan Kassi süüd. N. S. § 1654¹ järele.

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Juhan Kassi kaitsja vann. adv. J. Temanti kass. kaebus leiab tähelepanu.

1) Kassaator kaebab, et Kohtupalat ei olevat rahuldanud ta palvet avaldada eeluurimise toimetuses olev (lk. 4) koha ülevaatusse protokoll.

Kohtuistungi protokollist on näha, et Kohtupalat jättis kaitsja palve — avaldada koha ülevaatuse protokoll — rahuldamata, sest et see akt avaldamise alla kuuluvate dokumentide hulka ei käi ja et see akt eneses tunnistajate seletusi sisaldab. Kr. Kp. S. § 687 tekstist on näha, et koha ülevaatuse protokollid kuuluvad avaldamisele, kui pooled nende avaldamist nõuavad. Käesoleval juhtumusel on kohtualuse kaitsja palunud ülevaatuse protokollid avaldada ja Kohtupalat oleks pidanud Kr. Kp. S. § 687 põhjal seda kaitsja palvet rahuldama. Palati seisukoht, et ülevaatuse protokoll ei käi avaldamise alla kuuluvate dokumentide hulka, ei ole õige ega vasta Kr. Kp. S. § 687 nõuetele. Kui ülevaatuse protokoll sisaldab eneses tunnistajate seletusi, faktide hindamist või arvamiste avaldamist faktide kohta, siis on kohus kohustatud siiski poolte sellekohased palved rahuldama ja avaldama ainult ülevaatuse protokollide need osad, kus tunnistajate seletused, faktide hindamine või arvamised faktide kohta puuduvad, ja mis sisaldavad ülevaatusel saadud faktilisi andmeid. Neil põhjustel on Kohtupalat oluliselt rikkunud Kr. Kp. S. § 687.

2) Kassaator kaebab, et kohtu eesistuja ei olevat temalt vastu võtnud tunnistust, millest näha, et tunn. Lilienthal on 3 korda varguse eest karistatud.

Kohtuistungi protokollist on näha, et „eesistuja andis tunnistuse v. a. Temantile tagasi, tähendades et sel tunnistusel ei ole asja kohta tähtsust, kuna tunnistaja ise omaks on võtnud, et ta kohtu poolt karistatud on.“ — Eesistuja seisukoht tunnistuse suhtes on õige. Kuid Kr. Kp. S. § 629 ja 687 põhjal võib ainult kohus (mitte aga eesistuja) määrusi teha poolte poolt kohtule pakutud kirjalikke dokumente asja kohta tähtsaks või ebatähtsaks lugeda ja neid dokumente akti juure lisada või lisamata jätta. Käesoleval juhtumusel puudub kohtu sellekohane määrus ja sellepärast on rikutud Kr. Kp. S. § 629 ja 687.

3) Riigikohus ei leia mingisugust vastolu ülesseatud küsimuse ja kohtuotsuse motiivide vahel: motiivides toob kohus üksikasjaliselt ette seda, milles kohtualuse osavõtmine toimepandud kuriteos seisib.

4) Tunnistajate seletused jälgede kohta on Kohtupalat läbi arutanud ja nende kohta seisukoha võtnud.

5) Kohtualuse Johan Kassi kass. kaebus käib täies ulatuses asja sisu kohta, mis K. A. S. § 5 põhjal kass. korras arutusele ei tule.

Seepärast ja Kr. Kp. S. § 912 alusel **otsustas** Riigikohus: Kohtupalati otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus. —

Nr. 88.

KRIMINAAL-OSAKOND.

21. veebruaril 1925 a.

Karl Aarna kass. kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 28. okt. 1924 a. Karl Aarna süüd. R. N. S. § 123 järele. —

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et K. Aarna kass. kaebus tuleb rahuldada.

Rahukogu leidis, et tunnistajate seletused on kokkukõlas ka tunnistaja Schultze seletusega. Kuid tunn. Schultze seletus käib kahjusaja tunnistajate seletustele risti vastu. Schultze on rahukohtuniku poolt üle kuulatud (lk. 47) ja tema muu seas seletas, et „sõit oli väikse kiirusega ja ruttu ei sõitnud“. Rahukogu, arvates kaebealuse süüdi ettevaatamata kiires autosõidus, ei oleks tohtinud mööda minna sellest tunn. Schultze seletuse osast, mis käib autosõidu kiiruse kohta. Siin on Kr. Kp. S. § 119 rikkumisega tegemist. Kaebealuse kaitsja palus Rahukogus üle kuulata rahukohtuniku juures ülekuulatud tunnistajaid, sest need olevat annud üksteisele risti vastukäivaid seletusi. Rahukogu, tähelepanes, et süüaluste volinik pole lähemalt vastolusid ära tähendanud, mille väljaselgitamiseks on tarviline tunnistajaid üle kuulata, määras tagajärjeta jätta palve tunnistajaid uuesti üle kuulata.

Riigikohus leiab, et kui kaitsja palus tunnistajaid vastolude väljaselgitamiseks uuesti üle kuulata, oleks pidanud Rahukogu kaitsjale ette panema ära seletada, missugused nimelt need vastolud on. Samuti ka kui keegi pooltest palub Rahukogus veel tunnistajaid välja kutsuda ja kohe ei nimeta, missuguste asjaolude tõenduseks ta palub neid ette kutsuda, siis on kohtu eesistuja kohustatud palujale ette panema asjaolusid nimetada, mida tunnistajad võivad tõendada. See kohustus järgneb kriminaalkohtu kohustusest asja igakülgsest välja selgitada. Kr. Kp. S. § 159¹ järele on kohtule õigus antud tunnistajaid oma äranägemise järele ette kutsuda. Ka Vene Senati Krim. Dep. otsuses 1914 a. nr. 8 asus seisukohale, et kohtu eesistuja peab sel korral, kui keegi pooltest palub tunnistajaid välja kutsuda ja seejuures ei nimeta asjaolusid, mille kinnitamiseks ta palub seda teha, ise vastava küsimuse ettepanemisega palujale seda välja selgitama. — Riigikohus ühineb ka selle Senati õige seisukohaga. — Seda arvesse võttes on Rahukogu määrus tunnistajate mitteväljakutumise üle puudulik ega ole Kr. Kp. S. § 159 nõuetega kooskõlas.

Eelmistel põhjustel ja Kr. Kp. S. § 174 alusel — **otsustas** Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu otsus Aarna kohta tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale Rahukogule teises koosseisus.

Nr. 89.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. märtsil 1925 a.

Kohtupalati prokuröri ettepanek uuendada toimetust Marie Mursa süüd. Akts. Sead. § 1068 järele.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalati prokurör palub Riigikohut ära muuta Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsust 8. dets. 1924 a. Marie Mursale rahatrahvi asemel asekaristuse määramise osas.

Asjatoimetusest on näha, et Rahukogu, mõistes M. Mursa süüdi Akts. Sead. § 1068 põhjal, määras temale ka muu seas 1000 marka rahatrahvi, mille asendas maksujõuetusel N. S. § 84 alusel kuuekuise vangistusega. Riigikohus leidis, et ase-

karistus 1000 margalise rahatrahvi mittemaksmisel N. S. § 84 põhjal on ebaõigesti määratud. Seadusega 30. sept. 1921 a. on endistes Vene Seadustes ettenähtud rahatrahv 100-kordseks tõstetud. Rahukogu oli kohustatud rahatrahvi asendama otsuse tegemise ajal maksvate seaduste järele. N. S. § 84 p. 1 ja 30 sept. 1921 a. seaduste põhjal võis Rahukogu 1000 mk. rahatrahvi asendada arestiga mitte üle 3 päeva.

Käesoleval korral on Rahukogu, eksituse tõttu, kohtualusele M. Mursale raskema asekaristuse määranud, kui see seaduse järele lubatud, mispärast Kr. Kp. S. § 935 p. 2 põhjal kohtuotsus tähendatud osas tühistada ja asjatoimetus uuendada tuleb.

Sellepärast ja prokuröri arvamise kuulanud **otsustas** Riigikohus: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 8. dets. 1924 a. 1000-margalise rahatrahvi asekaristuse määramise suhtes tühistada ja selles osas asi anda uueks otsustamiseks samale Rahukogule teises koosseisus.

Nr. 90.

KRIMINAAL-OSAKOND.

25. aprillil 1925 a.

Johan Ruili erakaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu määruse peale 3. märtsist 1925 a. Johan Ruili süüdistuses Üürisead. § 26 järele. —

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Johan Ruili erakaebus tuleb rahuldada. Kaebaja Ruil õieti juhhib tähelepanu Tallinna-Haapsalu Rahukogu praksisele, mis kokku ei käi Kr. Kp. S. § 129, 130 ja 130' nõuetega, nimelt, et peaaegu kõigis asjus kirjutatakse peale asjaarutamist otsuse resolutsioon, kuna kohtuotsus lõplikus vormis valmistatakse peale Kr. Kp. S. § 129 tähtaja möödumist. Õieti kaebaja Ruil ka toonitab, et niisugune praksis kutsub esile raskusi selles mõttes, et Kr. Kp. S. § 147 järele kassatsiooni tähtaeg loetakse kohtuotsuse kuulutamise ehk lõplikus vormis valmistamise päevast, seega neis asjus, kus kuulutatakse kohturesolutsioon ühes kohtuotsuse motiiviga, sellest kuulutamise päevast, kuna neis asjus, kus kuulutatakse ainus kohturesolutsioon ilma motiivideta, kohtuotsuse lõplikus vormis valmistamise päevast. Kr. Kp. S. § 129 määrab kindlaks kohtuotsuse lõplikus vormis valmistamise tähtaja, nimelt 3 päeva peale kohturesolutsiooni kuulutamist. Kr. Kp. S. § 170 ja 142 p. 7 kohustab Rahukogu eesistujat pooltele ära seletama edasikaebuse tähtaega ja edasikaebuse korda ning millal saab valmis olema kohtuotsus lõplikus vormis neis asjus, milles lubatakse asjaarutamine lõpetada esialgu kohturesolutsiooni kuulutamisega.

Mis puutub kohtuotsusest ärakirja väljaandmisesse, siis tuleb konstateerida, et Kr. Kp. S. § 170 põhjal Rahukogu peab talitama Kr. Kp. S. § 132 järele, nimelt 3 päeva jooksul peale vastava palve avaldamist peab pooltele ärakiri välja antama.

Käesoleval juhtumusel, nagu seda tõendab toimetuses olev õiendus (lk. 10), Johan Ruil enne 7. veebruarit 1925 a. kantseleis käinud ei ole põhjastatud kohtu-

otsusest ärakirja tellimas. Kohturesolutsioon selles asjas on kuulutatud 22. jaanuaril 1925 a. ja kohtuotsus pidi astuma seadusejõusse Kr. Kp. S. § 147 ja 129 põhjal 8. veebruaril 1925 a. —

7. veebruaril 1925 a. esines Johan Ruil kirjaliku palvega Rahukogule, seletades, et tema tahab kassatsiooni kaebuse anda Rahukogu otsuse peale 22. jaanuarist 1925 a., kuid otsus lõplikus vormis valmistatud veel ei ole, mispärast palus kassatsiooni sisseandmiseks temale uue tähtpäeva määrata.

Rahukogu oma määrusega 3. märtsist 1925 a. jättis Johan Ruili palve rahuldamata sel põhjusel, et Ruil pole otsusest ärakirja tellinud, kuid võtab õigeks, et kass. tähtaja lõpuni kohtuotsus põhistamata jäänud, Riigikohus leiab, et selle määrusega on niivõrd oluliselt rikutud Kr. Kp. S. § 129 ja 147, et kaevatud määrus jõusse jääda ei või.

Neil põhjustel ning käsitades Kr. Kp. S. § 152 — **otsustas** Riigikohus: Tallinna-Haapsalu Rahukogu määrus 3. märtsist 1925 a. tühistada ja asi anda uueks arutamiseks samale kohtule teises koosseisus. —

Nr. 91.

KRIMINAAL-OSAKOND.

27/30 mail 1925 a.

Eduard Laetzi kass. kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 28. märtsist 1925 a. Eduard Laetzi süüd. R. N. S. § 29 järele.

Eesistuja, osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Eduard Laetzi kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator toob omas kaebuses järgmist ette:

1) Rahaministri määruste § 23 põhjal (R. T. 93/94 — 1920 a.) on restoraanides vastutav isik omanik; need määrused käsitavad just viinamüüki ja kuna käesolev asi ka jookide müügist tekkinud on, siis on selge, et käesolev asi nimetatud määruste alla tuleb viia ja seepärast tuleks süüdistus tõsta restoraani omaniku Anna Naaritse vastu.

2) Kui määruse järele peab vastutama restoraani omanik, siis tuleb vastutusele võtta Kr. Kp. S. § 15 põhjal ainult omanik, kuid mitte teda, restoraani rentnikku.

3) Rahukogu on need asjaolud läbikaalumata jätnud ning selle läbi Kr. Kp. S. § 119 ja 130 vastu eksinud.

4) Jättes ettekutsumata tunn. Mandti, on Rahukogu Kr. Kp. S. § 159 rikkunud.

5) Rahukogu on ekslikust seisukohast välja läinud, nagu oleks ta pidanud kell 12 öösel restoraani sulgema, kuna tegelikult tal on õigus kuni hommiku kella kaheni kaubelda (Kr. Kp. S. § 119 rikkumine).

6) R. T. S. § 29 on ebaõigesti kohaldatud, sest ta ei olnud kohustatud enne kella 2 restoraani sulgema, ja külalised viibisid restoraanis vägivaldselt ja oma voliga.

7) Akts. Sead. § 1140 eeldab vastutust jookikohtade omanikkude peale.

Neil põhjustel palub kassaator kaevatud otsuse tühistada.

19. juunil 1920 a. on Rahaministeeriumi poolt, seaduse põhjal (R. T. nr. 65/66 — 1920 a.), väljaantud määrused alkohoolsete jookide müügi kohta restoraanides ja einelaudades (R. T. nr. 93/94 — 1920 a.). Nende määruste § 23 järele on restoraanides vastutajateks isikuteks nende omanikud, kuid neis määrustes ei räägita viinaga kauplemise ajast ja korrast. Viinaga kauplemise aja ja korra restoraanides ja einelaudades määravad kindlaks linnavolikogud ja maakonna nõukogud; lõplikult kinnitab neid siseminister, kel õigus on tarbekorral ka sellekohaseid erimäärusi välja anda (R. T. nr. 65/66 — 1920 a. Asutava Kogu poolt 27. aprillil 1920 a. vastuvõetud seadus piirituse- ja viinamüügi kohta ja selle seaduse muutmise ja täiendamise seadus R. T. nr. 48 — 1921 a.). Harju maakonna nõukogu poolt 30. septembril 1920 a. kinnitatud määruste § 1 põhjal (R. T. nr. 215—216 — 1920 a.) on I-se järgu restoraanides ja seltside einelaudades ainult viinamüük kohal tarvitamiseks lubatud; kauplemine on lubatud hommiku kella 10-st kuni kella 12 öösel; linna lähedal asuvates suvituskohtades võib maakonnavalitsuse iseäralise loaga, mis eraldi iga asutuse kohta antakse, suvekuudel see o. l. maist kuni 1. oktoobrini, kauplemise aega kunikella 1-ni öösel pikendada. Neis määrustes öeldaks, et joogikohtade pidajad on kohustatud need määrused oma äriruumides nähtavale kohale üles panema (§ 5) ja nende määruste vastu eksijad võetakse vastutusele R. T. S. § 29 põhjal (§ 6). Seepärast leiab Riigikohus, et Eduard Laetz on seaduse põhjal vastutusele võetud. Rahukohus ja Rahu-kogu, konstateerides omas otsuses, et veel kell 3, 15 viibisid restoraanis isikud, on õieti kohaldanud Laetzi kohta R. T. S. § 29 ja kasaatori väited, nagu oleks kohus eksiarvamisest väljaläinud kauplemise aja suhtes ja teda aluseta süüdi tunnistanud, ei teeni lugupidamist. Ka ei räägi kassaatori kasuks Akts. Sead. § 1140, sest see § ei vabasta restoraani pidajat vastutusest maanõukogu sunduslikkude määruste rikkumise eest.

Ka ei ole tegemist Kr. Kp. S. § 159 rikkumisega, sest tunn. Mandt pole kaasa toodud kohtuistungile. Muus osas käib kaebus asja sisu kohta ja K. A. S. § 5 põhjal ei tule arutusele kass. korras.

Neil põhjustel ning käsitades Kr. Kp. S. § 174 — **otsustas** Riigikohus: Eduard Laetzi kass. kaebus tagajärjeta jätta. —

Nr. 92.

KRIMINAAL-OSAKOND.

10/24. oktoobril 1925 a.

Mihail Gorbatshevi ja Johann Rumbergi kaitsjate G. Poska ja O. Strandmanni kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 17. aprillist 1925 a. Mihail Gorbatshevi ja Johann Rumbergi süüd. Tollisead. § 1046 ja 1065 järele. —

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets ja Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalat tunnistas Mihail Vassili p. Gorbatshevi ja Johan Jüri p. Rumbergi süüdi selles, et nemad, ühiselt talitades, oktoobri kuus 1922 a. nende äris Tallinnas 585 puuda Ameerika tallanahka müümiseks hoidsid, ilma et nendel oleks olnud tõendusite näidata, et nahkade pealt tolliraha makstud on, ning määras nendele selle eest karistuse Tolliseaduse §§ 1046 ja 1065 põhjal. —

Kassatsioonikaebuses seletavad Gorbatshevi ja Rumbergi kaitsjad vann. adv. G. Poska ja O. Strandmann, 1) et käesoleval korral oleks pidanud kohus kohaldama

tollitariifi, mis maksev oli aprilli kuus 1921 a., millal kauba-nahkade-ülevaatus tollivalitsuse poolt oli, mitte aga seda tariifi, mis maksev oli oktoobris 1922 a., millal salakauba hoidmine kohtualuste äriruumides ilmsiks tuli; 2) et Kohtupalat on rikkunud Tolliseaduse § 1062, sest et kohtualused Gorbatshev ja Rumberg üles andsid isiku, kes tegelik salakauba sissetooja oli, ja seepärast nad karistuse alla ei lange; 3) Kohtupalat pole õieti tõlgitsenud Tolliseaduse § 1046 ja muu seas ka sõna „обнаружить“, sest selles paragrahvis on jutt ainult sellest kaubast, mis kaubaladus kätte on leitud, aga mitte sellest, mis seal võis ennem olla.

Riigikohus, asja esituse, kaitsjate seletused ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis, et kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Tolliseaduse § 1045 on ära tähendatud need tundemärgid, milledest koosneb salakauba mõiste. Järgmises § 1046 on ettenähtud iseliiki tolliseaduse rikkumised, mis salakaubaga võrdseks arvatud. § 1046 kohaldamiseks on tarvis, et oleks leitud väljamaa-kaup, mis tollimaksu alla käib, nimelt 50 verstalises piiriäärses maaribas ja äriruumides, ning kui seejuures ei ole tunnistust tollimaksu õiendamise kohta ette panna. Kõik need asjaolud on Kohtupalat oma otsuses kindlaks teinud, mispärast kohtualuste teguviis on õieti eelpool nimetatud paragrahvi alla viidud.

Ei ole lugupeetav kassaatorite väide, et Kohtupalat oleks pidanud, arvesse võttes Tolliseaduse § 1062, kohtualuseid õigeaks mõistma, sest et nad tegeliku salakauba sissetooja üles andsid.

Riigikohus leiab, et Tolliseaduse § 1062 ei ole käesoleva asja kohta kohaldatav. See paragrahv näeb ette juhtumusi, kui keegi salakaupa veab või edasi toimetab või hoiule võtab kauba peremehe arvel ehk korraldusel. Kohtualused Gorbatshev ja Rumberg hoidsid nahka — salakaupa — omas äris kui omanikud, mitte aga kellegi teise isiku korraldusel või arvel.

On ka õige Kohtupalati seisukoht, et kohtualused vastutavad kõige nende juures olnud salakauba eest. Tolliseaduse § 1046 sõna „обнаруженное“ ei räägi selle vastu. Sõnal („обнаруженное“) — ilmsiks tulnud on laialdasem sisu, kui sõnal („найденное“) — leitud.

Salakauba omandamine üksikul korral ei ole kui karistatav tegu Tolliseaduses üles märgitud, kuid salakauba ostmine ja müümine elukutseliselt ehk harjumuse tõttu on karistatav § 1068 järele. Kohtupalati laused, et ilmsiks tehtud mõiste alla kuulub peale selle, mis oli leitud, ka see, mis salakauba näol iga süüdlase poolt omandati, ei tule küll õnnelikuks pidada, kuid nagu edasi kohtuotsusest selgub, on ikkagi 585 puuda nahkade — salakauba — hoidmine kohtualuste poolt nende äriruumides kindlaks tehtud. Pealegi ei salanud kohtualused ise, et 585 p. nahka Landmanni käest ostsid ja seda oma ladusse tõid. Niisugusel asja seisukorral on Kohtupalat õieti määranud trahvi 585 puuda pealt.

Mis puutub küsimusse, missuguse tariifi järele tuleb kohtualustele tollitrahv määrata, siis peab arvesse võtma, et tollitrahv on tagajärg kuriteole. Kaebealuste Gorbatshevi ja Rumbergi kuritegu on iseseisev, temal pole sidet Landmanni kuriteoga. Kaup toodi ladusse oktoobri algul ja sel ajal maksva tariifi järele tuli ka trahv välja arvata. Tolliseaduse § 464 ei ole käesoleva asja kohta kohaldatav, sest see käib seaduslikult aga mitte salakauba teel sissetoodavate kaupade kohta.

Neil põhjustel ja Kr. Kp. S. § 912 juhatusel otsustas Riigikohus: Mihail Gorbatshevi ja Johann Rumbergi kaitsjate vann. adv. G. Poska ja O. Strandmanni kass. kaebus tagajärjeta jätta. —

KRIMINAAL-OSAKOND.

10/24. oktoobril 1925 a.

Emilie Swikeri kaitsja vann. adv. K. Grau kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 17. märtsist 1925 a. Emilie Swikeri süüd. N. S. § 1462, 1463 järele. —

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Emilie Swikeri kaitsja vann. adv. Grau kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

17. märtsil 1925 a. mõistis Kohtupalat Emilie Swikeri süüdi selles, et tema, olles ameti poolest ämmaemandaks, 22-l või 23-l juulil 1920 a. Tartu linnas, Aleksandri uul. nr. 21, oma ämmaemanda kabinetis torkas Adele Roosile, selle nõusolekul ja tema ihuloode kunstliku kõrvaldamise otstarbel, mingisuguse kõva riistaga emakasse haava, mille tagajärjel Adele Roos 24. juulil 1920 a. enneaegselt kaksikud sünnitas ja 26. aug. selsamal aastal haava tagajärjel tekkinud verekihvtitusse suri, ja karistas teda N. S. § 1462, 31¹ - I jao, 1463, 19- 7 astme, 134, 135 ja 31¹ II. astme põhjal neljaaaastase vangistusega ühes kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega. Seda Kohtupalati otsust palub kohtualuse Emilie Swikeri kaitsja vann. adv. Grau tühistada järgmistel põhjustel:

1) Kohtupalat olevat surnud Adele Roosi seletuste ühte osa usaldanud, kuna aga sama tunnistaja seletuste teist osa, mis süüaluse kasuks kõnelevat, polevat Kohtupalat usaldanud. Sellega olevat Kohtupalat iseendaga vastollu sattunud ja üht ja sama tõendust usaldanud ja mitteusaldanud ning sellega Kr. Kp. S. §§ 1, 12, 766 797 ja t. rikkunud.

2) Edasi kaebab kassaator, et Kohtupalat ei olevat usaldanud tunn. Zilla Tamme vände all antud seletusi, olgugi et Kohtupalat ei olevat seda tunnistajat 17. märtsil ise üle kuulanud ja et selle tunnistaja seletuste tõsiduses ei olevat kahelnud see kohus, kes teda üle kuulas. Niisama ei olevat Kohtupalat usaldanud tunn. Anna Roos seletusi, olgu küll et Kohtupalat ei olevat ka seda tunnistajat 17. märtsil üle kuulanud ja et Rahukogu ja Kohtupalati koosseis enne asja kasseerimist Riigikohtu poolt selle tunnistaja üle kuulasid ja usaldasid. See Kohtupalati tegevus käivat täiesti kohtupidamisseaduste määruste vastu.

3) Kohtupalat oletavat, et Anna Roos oma tütreaga heas vahekorras ei olevat olnud; keegi tunnistajatest ei olevat seda seletanud, et Adele Roos oma emaga vaenulises vahekorras oleks olnud ja seepärast olevat oma otsuse tegemisel arvesse võtnud asjaolud, mida kohtulik uurimine ei olevat kinnitanud ja mille kohta aktis andmed puuduvat.

4) Kohtupalat olevat arvesse võtmata jätnud asjaolu, et Adele Roos, Tallinnast tagasi tulles, varsti peale selle kliinikusse läks ja et seda asjaolu olevat kohtus selgesti seletanud Anna Roos.

5) Kohtupalat ei olevat arvesse võtnud asjaolu, et abort võis Adele Roosile Tallinnas tehtud olla.

„Oiguse“ lisa.

6) Kohtupalat olevat ekspertide arvamisest valed järeldused teinud.

Kõik need kassaatori väited ei vääri tähelepanu.

Mis puutub Adele Roosi seletuste hindamisesse Kohtupalati poolt, siis ei leia Riigikohus siin mingisugust vastolu. Aktist selgub, et Adele Roos enne oma surma on mitmele isikule annud seletusi, mis üksteise vastu käivad. Ühti seletusi (nagu näiteks neid seletusi, mis Adele Roos on arst Krullile annud) on Kohtupalat usaldanud, kuna teisi seletusi (nagu näit. Zilla Tammele ja Anna Roosile antud seletusi) ei ole Kohtupalat usaldanud, ära seletades, mispärast ta ei ole neid usaldanud (näit. Adele Roosi seletusi oma ema Anna Roosile ei ole Kohtupalat usaldanud, sest Kohtupalat asus seisukohale, et Adele Roos varjas sündmust oma ema Anna Roosi ees).

Tõenduste hindamine on aga Kohtupalati õigus (Kr. Kp. S. § 766), mis kass. korras Riigikohtus arutusele ei tule.

Oma kaebuse teises punktis tõstab kassaator küsimuse üles, kas on Kohtupalati koosseisul, kes asja pärast asja kasseerimist arutab, õigus vabalt hinnata nende tunnistajate seletusi, keda see Kohtupalati koosseis ei ole ise üle kuulanud ja kes on enne asja kasseerimist ülekuulatud kas Rahukogus või Kohtupalatis endise kohtu koosseisu poolt, ja jõuab otsusele, et Kohtupalatil ei ole õigust seesuguste tunnistajate seletusi teisiti hinnata, kui on neid hinnanud Rahukogu või Kohtupalati koosseis enne asja kasseerimist, kes neid tunnistajaid on ise üle kuulanud.

See kassaatori seisukoht ei ole kooskõlas maksva kohtupidamiseseadustikuga.

Kr. Kp. S. § 766 põhjal on Kohtupalat kohustatud otsuse tegemisel vabalt oma sisetunde järele hindama ja otsuse tegemisel arvesse võtma (kui see apellatsioonikaebuse piirides on) ka nende Rahukogus ülekuulatud tunnistajate seletused, keda Kohtupalat pole Kr. Kp. S. § 879¹ põhjal ise üle kuulanud.

Kr. Kp. S. § 928 põhjal algab Kohtupalati uus koosseis, kui asi kasseeritud, asja uuesti arutamist sellest toimetuse momendist (toimingust), mis oli kohtuotsuse kasseerimise põhjuseks.

Oli kasseerimise põhjuseks mitte tunnistajate ebaõige ülekuulamine, vaid mingisugune teine kohtutoiming, mis pärast tunnistajate ülekuulamist on aset leidnud, (näit. ebaõige süüküsimuse ülesseadmine), siis ei ole Kohtupalati uus koosseis (pärast asja kasseerimist) kohustatud endise koosseisu poolt ülekuulatud tunnistajaid uuesti kohtusse kutsuma ja neid isiklikult üle kuulama, vaid tal on õigus nende tunnistajate seletusi vabalt hinnata ja otsuse tegemisel arvesse võtta, ilma et ta oleks need tunnistajad ise üle kuulanud. (Võrdle ka end. Vene Sen. sel. nr. 412—1875 a.)

Neil põhjustel leiab Riigikohus, et pärast asja kasseerimist Kohtupalati uuel koosseisul on õigus vabalt hinnata nende tunnistajate seletusi, keda see Kohtupalati koosseis ei ole ise üle kuulanud ja kes on enne asja kasseerimist ülekuulatud kas Rahukogus või Kohtupalati endise kohtu koosseisu poolt.

Riigikohtu otsusest 6. veebr. 1924 a. on näha, et tunn. Zilla Tamme ja Anna Roosi ülekuulamine on tühistamata ja maksvaks jäänud. Seepärast oli ka Kohtupalati koosseisul 17. märtsil 1925 a. õigus nende tunnistajate seletusi vabalt hinnata, olgugi et need tunnistajad jäid 17. märtsil 1925 a. kohtusse kutsumata.

Kassaatori väide, nagu puuduksid aktis andmed, mille põhjal Kohtupalat on Adele Roosi ja tema ema Anna Roosi vahekorra „mitteheaks” tunnistanud, on alusetu, sest otsuse motiividest on näha, et need andmed, mille põhjal Anna Roosi ja

Adele Roosi vahakord mitteheaks on tunnistatud, on Kohtupalat võtnud akti juure lisatud Volli kirjast (lehek. 41—42 Rahuk. toim.).

Kohtupalat on seisukohale asunud, et Adele Roos pole enne abordi tegemist Tallinnas käinud. Seepärast langevad ära kassaatori väited, nagu poleks Kohtupalat arvesse võtnud asjaolusid, et varsti peale Tallinnast tagasitulekut läinud Adele Roos kliinikusse ja et Adele Roosile võis abort ka Tallinnas tehtud olla.

Kass. kaebuse viimases punktis ettetoodud väide, nagu oleks Kohtupalat ekspertide arvamistest valed järeldused teinud, käib asja sisu kohta, mis kass. korras Riigikohtus arutusele ei tule.

Seda silmas pidades ja Kr. Kp. S. § 912 juhatusel **otsustas** Riigikohus Emilie Swikeri kaitsja vann. adv. Grau kass. kaebus tagajärjeta jätta.—

Nr. 94.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14/24 oktoobril 1925 a.

Vihula vallavalitsuse voliniku Mihkel Loy kass. kaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 20. jaanuarist 1925 a. Hans Räämeti, Pauline Kortmanni, Juhan Kortmanni, Karl Kortmanni, Klaudine Kortmanni, Eduard Volberi, Marie Volberi, Juhan Röömeti, Adele Röömeti, Aleksander Röömeti ja Salme Röömeti süüd. R. N. S. § 29 järele. —

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jukum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

15. septembril 1921 aastal otsustas Vihula vallanoõukogu:

1) vald jagada külakümnikkute ringkondade järele jaoskondadeks ja kohustada iga jaoskonna täiskasvanuid isikumaksu maksjaid isikuid vallamajas posti järele käima küüdi korras järgemööda ja isik peab kõik küla posti vallamajast äraviima ja saajatele koju kätte toimetama; 2) posti järel tuleb käia 3 korda nädalas järgmisel posti linnast äratoomise päeval. See korraldus hakkab maksma 1. jaanuarist 1922 a.

See otsus kuulutati vallavalitsuse poolt Eduard Volberile, Hans Räämetile ja teistele, kuid nad ütlesid posti laialikandmisest ära, nagu seda tõendavad politsei poolt kokkuseatud protokollid. Seepärast tõsteti Eduard Volberi ja teiste vastu süüdistus R. T. S. § 29 põhjal, kuid rahukohtuniku poolt on see süüdistus põhjendamatuks tunnistatud ja Eduard Volber ja teised õigeks mõistetud.

Hoolimata sellest, et Rahukohus ei toonud ette mingisuguseid motiive oma otsuse põhistuseks, kinnitas Rahukogu kaevatud otsuse, tuues ette motiivina järgmise lause „et vallanoõukogul on õigus küüti määrata, valla üldiste kohuste täitmiseks ja valla ja riigi üldistes huvides, mitte aga valla elanikkude isiklikeis huvides eraldi“.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Vihula vallavalitsuse voliniku Mihkel Loy kassatsioonikaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel:

Rahukogu on lähikaalumata jätnud küsimuse, kas vallanõukogu otsus formaalselt küljest on jõusse astunud, sest ta ei ole maakonna nõukogu esitaja poolt seisma pandud ehk tunnistatud seadusevastaseks (Ven. Ajut. Val. Seadl. ja Korr. Kogus 1917 a. nr. 122 all avaldatud Временное положение о волостном земском управлении § 90 ja 91), — ja ka pole keegi esinenud administratiiv-kohtus kaebusega selle otsuse vastu (R. T. nr. 10 — 1919 a. Administratiiv-kohtu korra § 2 ja järgm.) Kui aga formaalselt see otsus on jõusse astunud, tekib küsimus, kas vallavalitsus on õigustatud seda otsust täitmata jätma, sest vallanõukogu on oma võimkonna piirides määravaks asutuseks ning tema otsustamise alla käivad kõik vallaomavalitsusse puutuvad küsimused, täidesaatvate organide valimine ja nende tegevuse järele valvamine (§ 77). Valla asjade ajajaks organiks on aga vallavalitsus (R. T. nr. 26 — 1921. avaldatud seadus vallanõukogude valimise kohta). Ka ei vasta Rahukogu otsuses motiivina ettetoodud lause küsimuse peale, kas vallanõukogu otsus 15. septembrist 1921 a. on tehtud nõukogu võimkonna piirides või mitte.

Neil põhjustel ei või kaevatud Rahukogu otsus jõusse jääda, ning käsitades Kr. Kp. S. § 174 **otsustas** Riigikohus: Rakvere-Paide Rahukogu otsus 20. jaanuarist 1925 a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 95.

KRIMINAAL-OSAKOND.

9. detsembril 1925 a.

Robert Cheri, Mihkel Tulpi, Harald Naela, Albert Lipstali ja Anton Vahtmanni kaitsjate vann. adv. Lui Oleski ja Juhan Seppa ja adv. Villem Jaurami kass. kaebus Sõjaringkonnakohtu otsuse peale 22. okt. 1925 a. nende süüd. U. N. S. § 102 ja S. N. S. § 273¹ p. 2 järele.

Eesistuja osakonna juhataja P. Kann, ettekandja riigikohtnik H. Jukum, Sõjaväe prokurör kol. leitn. K. Trakmann.

Asja esituse, kohtualuste kaitsjate vann. adv. Sepp'a, Olesk'i ja Jauram'i seletused ning sõjaväeprokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuste Robert Cheri, Mihkel Tulp'i, Harald Nael'a, Albert Lipstali ja Anton Vahtmanni kaitsjate vann. adv. Sepp'a, Olesk'i ning Jaurami kass. kaebus tuleb rahuldada.

Omas kaebuses toovad kassaatorid järgmist ette:

1) Kohus olevat oluliselt rikkunud S. Kp. S. § 817 selle läbi, et a) prokurörile lubati tunn. Bachmann'ile täiendavaid küsimusi ette panna, hoolimata sellest, et tunn. Bachmann vaheaja jooksul oli asja kohta juttu ajanud teiste isikutega, muu-

seas ka kaitsja Olesk'iga, ning b) et kohus ei eraldanud enne lõuna vaheaega ülekuulatud tunnistajaid ülekuulamata tunnistajatest.

Olulise S. Kp. S. § 817 rikkumisega tegemist ei ole, sest sõjaväeprokurör ei kõnelenud vahe ajal tunn. Bachmann'iga ning sellepärast puudus kohtul õigus prokuröri protsessuaal õigusi kitsendada, seda rohkem, et kaitsjate protesti puhul sai kohtule teatavaks vaheaja juhtumine, ning temal oli võimalus sellega arvestada.

2) Kohus olla küsimuste ülesseadmisel oluliselt rikkunud S. Kp. S. § 894 ja 896, nimelt kohus oleks pidanud küsimuse varal eestkätt kindlaks tegema, kas üldse kuritegu on korda saadetud, s. o. kas on 1923 ja 1924 a. Tartus tegutsenud organisatsioon „Sotsiaal-filosoofiline ühing“, mille eesmärk oli vägivallaga maksvat riigikorda kukutada; järgmise küsimusega oleks pidanud kindlaks tehtama iga kohtualuse osavõtmine sellest organisatsioonist eraldi; ning viimase küsimusena oleks pidanud olema riigivastase kihutustöö tegemine, kusjuures oleks pidanud konkreetselt formuleerima, milles seisis riigivastane kihutustöö.

Kohtu poolt ülesseatud küsimusi vaadeldes, leiab Riigikohus, et kassaatorite vastuvaidlus teenib tähelepanu. Küsimustes räägitakse kolmest organisatsioonist: „Tööraha ühine väerind“, „Eestimaa Kommunistiline Partei“ ja „Sotsiaal-filosoofiline Üliõpilaste Selts“, kusjuures kohus on arvanud tööraha ühise väerinda kuuluvate organisatsioonide hulka ka „Sotsiaal-filosoofilise üliõpilaste seltsi“, ilma et oleks seaduse ehk kohtuotsuse põhjal tunnustatud, et „Tööraha ühine väerind“ on organisatsioon, mille eesmärk on vägivallaga maksvat riigikorda kukutada, ning kohtu poolt antud vastused „jah, on süüdi“, ei anna mingit seletust, kas kohtualused on süüdi tunnustatud kui tööraha ühise väerinna liikmed ehk kui sotsiaalfilosoofilise ühingu liikmed, ning kas viimane ühing ainult sellepärast on tunnustatud riigivastaseks organisatsiooniks, et ta kuulub organisatsioonidesse, millistest koosneb ühine väerind. „Ühise väerinna kasuks riigivastase kihutustöö tegemine“ on järeldus, mis tehtud konkreetsetest faktidest, mispärast ainult viimaste ettetoomise läbi on Riigikohtul võimalus kontrollida, kas käesoleval juhtumisel on tegemist kuriteoga ning missugusega. Sõjaringkonnakohus, jättes neid fakte ära tähendamata, on oluliselt rikkunud S. Kp. S. § 894 ja 896. Terve küsimuse redaktsioon eeldab kohtuotsuse olemist, mille läbi „Tööraha ühine väerind“ ühes oma teatavate osadega on tunnustatud riigivastaseks organisatsiooniks, mille eesmärk oli vägivallaga maksvat riigikorda kukutada. Ka pole näha küsimustest, millal ja kus on tehtud kihutustööd. U. N. S. § 102 omas uues redaktsioonis (R. T. nr. 29/30-1925 a. Kaitseseadus) karistab sunnitööga mitte üle 10 a. süüdlast selles, et ta teise või mitme isikuga ühines § 100 ettenähtud raske kuriteo kordasaatmiseks, ilma et need isikud koonduksid ühte organisatsiooni. Tähenab, § 102 uus redaktsioon erineb vanast redaktsioonist mitte ainult karistuse, vaid ka süütekoosseisu mõttes, kuid sellel seadusel pole (edasilükkamise iseloom) tagasiulatavat jõudu. Sellepärast ei saa süüdlasi kokkuleppes § 100 ettenähtud raske kuriteo kordasaatmiseks karistada U. N. S. § 102 põhjal, kui kokkulepe on saavutatud enne Kaitseseaduse väljakuulutamist, ja ei olnud tegemist riigivastase organisatsiooniga.

3) S. N. S. § 273¹ käsitlemisega olevat Sõjaringkonnakohus S. Kp. S. § 906 rikkunud, sest uuendatud art. 273¹ näeb karistuse suurendamist ette ainult sõjaväelaste kohta.

Riigikohus, arvesse võttes S. N. S. § 269, on seisukohale asunud, et Sõja-seaduse maksvusel tuleb ka tsiviil-isikute kohta S. N. S. § 273¹ tarvitusele võtta. (Riigikohtu otsus 1920 a nr 90.).

4) Kassaatorid leiavad, et S. K. köide II § 23 märkus, lisa § 19 p. b ei ole Põhiseaduse § 8 järgi Eesti Vabariigis mitte maksev, sest § 8 määrab kindlaks, et ühtki kodanikku ei või vastu tema tahtmist temale seaduse poolt määratud kohtu alt üle viia teise alla.

Riigikohus leiab, et seadus, millest Põhiseaduse § 8 räägib, on käesoleval juhtumisel S. K. köide II Üld. Kub. Sead. § 23 märkus, lisa § 17 (kuid mitte § 19 p. b), mille järele poliitilised süüteod sõjakohtule alluvad sõjaseaduse maksvusel. Sellega on siis kassaatorite väide aluseta.

Eelpool tähendatud S. Kp. S. § 894 ja 896 olulise rikkumise tõttu ei või kaebatud otsus jõusse jääda, ning käsitades S. Kp. S. § 1002 otsustas Riigikohus: Sõjaringkonnakohtu otsus 22. oktoobrist 1925 a tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 96.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. veebruaril 1925 a.

*Johannes Jõgise kass. kaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 29. nov. 1924 a.
Johannes Jõgise süüd. R. N. S. § 29 järele.—*

Eesistuja ja ettekandja osak. juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise kuulanud, leidis Riigikohus, et Johannes Jõgise kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator kaebab, et tema, kui metsniku, kohta maksab Metsaseaduse § 70, mille põhjal tema teetegemise kohustest isiklikult vabastatud on ja tema on sellepärast seadusevastalt Vab. Valitsuse poolt 12. apr. 1922 a. vastuvõetud määruse põhjal R. N. S. § 29 järele karistatud.

Vab. Val. poolt 12. apr. 1922 a. vastuvõetud määruse § 2 märkusest 2-st selgub a) et riigimetsaga ühenduses olevad ametnikkude palgamaad ja kõik rendimaad kannavad teede korrastamise kohustust üldisel alusel; b) et teetükid, mis metsametnikkude palgamaade peal lasuvate kohustuste täitmiseks väljamõeldakse, peavad olema võimalikult riigimetsa piirides ja metsametniku asukohast võimalikult mitte kaugel. Vab. Val. poolt 7. sept. 1920 a. vastuvõetud määruse § 7 põhjal (R. T. nr. 151/152—1920) võetakse vastutusele R. N. S. § 29 põhjal teetegemise kohuslasi, kes teedetegemiseks ja korrastamiseks antud käske ja korraldusi ei täida ehk neid hooletult või puudulikult täidavad.

Metsaseaduse § 70-das ei räägita teede korrastamisest palgamaa piirides, vaid räägitakse ainult sellest, et metsavaht kui niisugune on isiklikult vabastatud nende naturaalkohustuste täitmisest, mis lasuvad selle kogukonna peal, kuhu tema kuulub oma päritolevuse puhul, kuid tema asemel peavad neid kohustusi täitma tema perekond, kui ta jääb oma kogukonda, ehk need isikud, kes tarvitavad tema maad

selle kogukonna piirides. Sellepärast ei käi Metsaseaduse § 70 üleüldse käesoleva juhtumise kohta.

Kui kohtualune leidis temale maakonna valitsuse poolt vallavalitsuse kaudu antud käsu mitteseaduspärase olevat, siis oli temal õigus administratiivkohtukorra §§ 3 ja 4 põhjal (R. T. nr. 10-1919) esineda kaebusega administratiivkohtusse, jättes aga seda tegemata, pidi Jõgis antud käsku tee korrastpidamise suhtes täitma ja sellest käsust oma ülemusele ette kandma.

Neil põhjustel ja käsitades Kr. Kp. S. § 174 — **otsustas** Riigikohus: Johannes Jõgise kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 97.

KRIMINAAL-OSAKOND.

31. jaanuaril / 7. veebruaril 1925 a.

Aleksander Anniku ja Ivan Vassiljevi voliniku vann. adv. Karl Grau erakaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 19. nov. 1924 a. A. Anniku ja J. Vassiljevi süüd. R. N. S. § 29 järele. —

Eesistuja ja ettekandja osakonna juhataja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamise ära kuulanud, leidis Riigikohus, et süüdimõistetute Anniku ja Ivan Vassiljevi kaitsja vann. adv. Grau erakaebus tuleb tagajärjeta jätta, valvekorrast aga Tartu-Võru Rahukogu otsus 9. sept. 1920 a. karistuse määramise suhtes tühistada.

Rahukogu on üsna õigesti seletanud, et kõik asja uuendamise palves ette toodud asjaolud on juba kohtus asja sisulisel arutamisel ette toodud ja läbi kaalutud, mispärast neid asjaolusi uuteks ja asja uuendamise seaduslikkudeks põhjusteks lugeda ei saa. Sellepärast tuleb süüdimõistetute kaitsja erakaebus tagajärjeta jätta.

Kuid käesolevat erakaebust läbivaadates selgus, et 20. juunil 1919 a. välja kuulutatud sundmääruses on karistusena ettenähtud 1) vangistus administratiiv teel kuni kuue kuuni ehk rahatrahv sajast kuni kolmetuhande margani, kui väljaveetavate ainete väärtus mitte üle 1000 marga ei ole, ja 2) vangistus kuuest kuust kuni ühe aastani ehk rahatrahv 10.000 kuni 100.000 margani, kui väljaveetavate ainete väärtus üle 1000 marga on ehk kui süüdlane teist korda süüteo pealt tabatakse. See sundmääruses ettenähtud karistus ei ole kokkukõlas seadusega, sest et Sõjavägede Sõjaaegse Valitsemise Korra § 415 p. 8 põhjal sundmääruste karistuse ülemmäär ei või olla üle 3 kuu türmi või kindluse vangistuse ehk üle 3000 rubla või tol ajal Eestis makva seaduse järele üle 30.000 marga (R. T. nr. 5 — 1919 a.). Seaduse järele ei võinud 20. juunil 1919 a. avaldatud sundmääruses ettenähtud karistus ulatada üle 3 kuulise vangistuse türmis või kindluses ehk üle 30.000 marga raha-

trahvi. Neis seaduses ettenähtud karistuse piirides oleks pidanud kohus kohtualustele karistuse määrama. Seda mitte tehes ja kohtualustele kõrgema karistuse määrates, on kohus rikkunud Sõjavägede Sõjaaegse Valitsemise Korra § 415 p. 8. Neil põhjustel loeb Riigikohus tarvilikuks valvekorras Tartu-Võru Rahukogu otsuse 9. sept. 1920 a. karistuse määramise suhtes tühistada ja asi rahukogule saata uueks karistuse määramiseks S. S. V. K. § 415 p. 8 ettenähtud piirides.

Sellepärast ja Kr. Kp. S. § 152 alusel **otsustas** Riigikohus: Aleksander Anniku ja Ivan Vassiljevi voliniku vann. adv. K. Grau erakaebus tagajärjeta jätta. Valvekorras Tartu-Võru Rahukogu otsus 9. sept. 1920 a. karistuse määramise suhtes tühistada ja asi anda uueks karistuse määramiseks samale kohtule.

Riigikohtu üldkogu otsustes 1925. a. käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Otsuste №№	Sead. ja määr. §§	Otsuste №№	Sead. ja määr. §§	Otsuste №№
Administratiiv-kohtukord. (R. T. nr. 10 — 1919. a 3. 8.		Kriminaal-Kohtup. Seadus.		Seadus seltside, ühisuste ja nende liitude registreeri- mise korra kohta. (R. T. nr. 18 — 1919. a.) 11 p. 1, 4, 5, 7 16 7	
Ajutine kodukord armuand- mise palvete läbivaatamise ja otsustamise asjus. (R. T. nr. 57/58 — 1923. a.) 5. 3.		1 1 6 10 226, 245 1 277—278 10 280—281 10 286 10 297 p. 1 ja 4 10 301 10 304 10 306 10 416 12 427 12 491 10 501 10 528 ^a 10 570—572 3 836 p. 2 ja 5 10 858 10 1340 12		Tempelmaksu Seadustik. 3 4 7 p. 1 4	
Avalikkude algkoolide sea- dus. (R. T. nr. 75/76 — 1920. a.) 7.				Tempeltariif 9/17 4 27/16 4	
Avalikkude keskkoolide seadus. (R. T. nr. 155/156 1922, a.) 81—100 7.				Vene Tempelmaksu Seadus. 51 4	
Balti Eraseadus. 530—531 4 1335—1339 4 2918 8 4371 11		Laevakinnitusseadus. (R. T. nr 77/78 — 1924. a.) 1, 5, 6, 17 4	Tsiviil-Kohtup. Seadus. 27 8 184—194 9 250 11 257 p. 2 7 269 p. 3 7 893—894 9 1102—1113 5 1285—1286 11 1804 8		
Eesti Punase Risti kor- raldusseadus. (R. T. nr. 33/34 — 1923. a.) 3 7		Notariaalseadus. 1 2 316 p. 6 12 321 p. 2 lit. b. 12 323 p. 1 12 336 12 352—353 12 360 p. 2 2		Vene Tsiviil-Seadus. 577 5, 6 581 5, 6 582 6 584 5, 6	
Eesti Punase Risti Seltsi põhikiri. (R. T. nr. 129/130 — 1923. a.) 1—3, 12—14, 38 7		Põhiseadus. 11 8 54 1		Vene seaduste kogu X köite I osa tsiviilseaduste § 582 muutmise seadus. (R. T. nr. 86 — 1922. a.) 582 6	
Ev. Luteri ja Kreeka-kato- liku usu koguduste oma- valitsuse aj. korraldus. (R. T. nr. 28/29 — 1919 a. sead. nr. 71 ja 72). 1 p. b, 12, 14, 15. 7, 8		Rahukogu Kinnistusosa- konna kantsleimaksu Sea- dus. (R. T. nr. 67 — 1924. a.) 1 p. 4 ja 7 2			
Kohtuas. Seadus. 151 p. 4 10 249 ^a 9, 10 250 9, 10 252—253 10					

Riigikohtu administratiiv-osakonna 1925. a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Otsuste №№	Sead. ja määr. §§	Otsuste №№	Sead. ja määr. §§	Otsuste №№
A. Administratiiv Kohtu kord. (R. T. nr. 10 — 1919. a.)		Avalikkude algkoolide hoonete ehitamise erimäärused. (R. T. nr. 47 — 1924. a.)		Maaseadus. (R. T. nr. 79/80 — 1919. a.)	
2 31, 52, 61		10—14 13		1 21	
3 31, 34, 61		Inseneride, Arhitektide ja Tehnikute Kutseõiguse Seadus. (R. T. nr. 33/34 — 1923. a.)		Merekooli Seadus. (R. T. nr. 137 — 1923. a.)	
4 35		9 52		10 p. III 51	
6 31		Kohtu Asut. Seaduse muutmise Seadus. (R. T. nr. 109/110 — 1925. a.)		28 märkus II 51	
25 42		302 61		Määrus teede korraspidamise kohta. (R. T. nr. 151/152 — 1920. a.)	
Ajut. Seadus Vallaametnikkude Palga- ja Tööolude korrald. kohta. (R. T. nr. 69/70 — 1920. a.)		314 61		— 50	
1 18		Kodakondsuse Seadus. (R. T. nr. 136 — 1922. a.)		2 16	
3 33		— 47		4 märkus 16	
Ajut. kodukorra määrused valitsusasutustes töötavate ametnikkude ja tööliste haiguse korral kindlustamise kohta. (R. T. nr. 26/27 — 1920. a.)		2 p. 1 42		Narva jöetaguste Maade Võõrandamise seadus. (R. T. nr. 89 — 1922. a.)	
3 39		3 47		2—3 23	
11 29		4 47		Omavalits. ajut. Järelvalve Seadus. (R. T. nr. 78 — 1919. a.)	
12 20		13 47		1 35	
13 56		Kaitseväelaste ja nende perekondade Pensioni Seadus. (R. T. nr. 149 — 1924. a.)		4 17	
15 39		11 45		5 17	
16 20		13 44		6 15, 17	
17 20		35 40		7 15, 17	
18 20		36 40		8 15, 17	
Ajut. määrus sõjaväeosade.. korteri, kütte ja valgustuse asjas. (R. T. nr. 40 — 1919. a.)		54 45		10 15	
— 39		59 40		12 15, 54	
Avalikkude Algkoolide Seadus. (R. T. nr. 75/76 — 1920. a.)		59 p. b. 40		Perekonna Abiraha Seadus. (R. T. nr. 1/2 — 1923. a.)	
24 34		Kaitseväelaste korteriga Varustam. Seadus. (R. T. nr. 81/82 — 1925. a.)		4 55	
25 34		9 39		Põhiseadus. (R. T. nr. 113/114 — 1920. a.)	
26 13, 17, 34		Kinnitusnõukogu Seadus. (R. T. nr. 77/78 — 1920. a.)		57 28	
27 17		1 59		60 28	
29 13		II osa § 16 59		69 28	
31 13		Krediitseaduse X jaot. § 6. muutm. Seadus. (R. T. nr. 149 — 1924. a.)		75 54	
76 p. 11 13		6 p. a. 62		86 28	
Avalikkude algkoolide seaduse elluviimise määrused. (R. T. nr. 153/154 — 1920. a.)		6 märkus p. 2 62		Riigiametnikkude ja teenijate Palga Seaduse muutmise Seadus. (R. T. nr. 79/80 — 1925. a.)	
13—15 13				1 60	
				Riigiasutustes töötavatele ametnikkudele ja tööliste	

Sead. ja määr. §§	Otsuste №№	Sead. ja määr. §§	Otsuste №№	Sead. ja määr. §§	Otsuste №№
ning nende perekonna liik- metele arstiabi andmise kord. (R. T. nr. 3 — 1921. a.)	19 29	Tulumaksu Seadus. (R. T. nr. 63/64 — 1920. a.)	3—11 30 11 p. b. 30 11—20 30 25 38 33 38 48 30	Talurahva Asj. Juhtim. Sea- dus. (Üld. Kub. As. Sead. § 21 mär- kuse lisa.)	17 p. 3 15
Riigikohtu Seadus. (R. T. nr. 82/83 — 1919. a.)	17 28	Tulumaksu Seaduse § 11 käsitlemise kohta antud ju- hatuskiri. (R. T. nr. 95/96 — 1920. a.)	III. osa lit. i. 37	Valla Kogukonna Valitse- mise Seadus. (Üld. Kub. As. Sead. § 18 mär- kuse lisa.)	30 15
Riigi ja Omavalitsuse teeni- jate Pensioni Seadus. (R. T. nr. 123/124 — 1924. a.)	1 p. a, b, c, d 49 17 49 19 49	Vallasekretäride eksaminee- rimise kava. (R. T. nr. 117/118 — 1920. a.)	5 33	Kuberm. Asut. Seadus.	174 42
Riigi- ja Omaval. teenijate Pensionide Seaduse muutmise Seadus. (R. T. nr. 149 — 1924. a.)	16 45 18 44 44 45	Veneaegsete Õnnetusjuh- tumuste Pensioni Maksmise Seadus. (R. T. nr. 85/86 — 1924. a.)	1 46 9 52	Senali Asut. Seadus. (1917 a. väljaanne.)	1 28
Riigiteenistuse Seadus. (R. T. nr. 149 — 1924. a.)	11—13 26 42 32	Õpetajate Palgaseadus. (R. T. nr. 41 — 1921. a.)	— 51 1 46 1 p. a. 14 13 56	III köide Kodanlise Teenistuse Sea- dus.	174 26 187 26, 41 189 26 219 26, 41 591 39 787 26, 32
Riigiteenistuse Seaduse osa- lise maksmapaneku Sea- dus. (R. T. nr. 15/16 — 1925. a.)	— 32	Õpetajate Palgaseaduse muutm. Sead. (R. T. nr. 26. — 1923. a.)	9 56 12 56	IV köide. Kogukondliste Kohustuste Seadus.	32 50 33 50 261 50 275 50 290 50
Seadus mõnede muudatuste kohta Ärimaksu Seaduses. (R. T. nr. 44 — 1923. a.)	14 19	B. Vene Seaduste Kogu II. köide		V köide. Aktsiisi Seadus.	327—328 24
Seadus Lisaraha Võtmise kohta riigimaksu võlgade sissenõudmisel. (R. T. nr. 4 — 1921. a.)	— 31	Valla Kogukonna Seadus. (1866 a.)	4 54	Õtsekoheste Maksude Sea- dus.	448 36
Seadus Piirituse ja Viina- müügi Seaduse muutmise ja täiendamise kohta. (R. T. nr. 48 — 1921. a.)	1. lit. a ja e 22	Linna seadus.	108 p. 28 22	449 lisa III nimekiri I jrgk. p. 10 57 482 36 519 30 543 30 546 p. 3 36 550 19, 36 551 30, 36 575 31, 36 579 57	
Tubaka Seadus. (R. T. nr. 65/66 — 1920. a.)	92 57	Sõjaseisukorra Seadus. (Üld. Kub. As. Sead. § 23 lisa.)	19 p. 14 ja 18 53		

Sead. ja määr. §§	Otsuste №№	Sead. ja määr. §§	Otsuste №№	Sead ja määr. §§	Otsuste №№
Tubaka Seadus. 728 57		II jagu Trahteri Seadus.		C. Sõjaseaduste Kogu. XIX raam.	
Ärimaksu Seaduse käsita- mise instruksioon. 55 p. b. 19		1 22 7 22 9 22 18—20 22 24 22		197 39 200—201 39 258 39 961 39 990 39	
IX köide Üldine Talurahva Seadus.		XV köide Nuhtluse Seadus.		D. Balti Eraseadus III köide.	
I. raamat § 57, 62 35		65 41 65 p. 1, 2, 3, 32 65 p. 6 — 32 65 p. 8, 9 32 65—69 32 1034* p. 3, 5 53		sissejuhatus § XVI 23 3136 25	
III. raamat § 30—34 35				E. Tempelmaksu Seadus.	
III. raamat § 36, 37, 41 35				1—2 25	
X köide, III jagu Maakorralduse Seadus.		XVI köide Kohtu Asut. Seadus.		F. Tempeltariif.	
2 p. 6 27 20 27, 35 50 27 50 p. 2 27 66 27 90 27 115 27		227 26, 41 243 26, 41 408 60 414—416 60		16/10 p. C. 25	
XI köide, II jagu Krediidi Seadus X jaotus.		Kriminaal Kohtupid. Sea- dus.		I. Vene Valitsuse seaduste ja korralduste kogu	
6—7 62 20 62		1099 32 1213 ¹⁰ — 1213 ¹⁶ 53		a) 1917 a. nr. 127 ajut. valitsuse määrus administratiiv kohtute sisseseadmise kohta.	
Tööstusline Tööseadus.		Tsiviil Kohtupid. Seadus.		sead. nr. 692 § 10 35	
300—307 48 375 46 478 59 485 58 592 46		1 21 9 23 266 p. 2 53 332, 334 23 584 p. 4 53 706 23 747 23 773 23 798 23 1085 39 1297 28 1804 53		b) 1917 a. nr. 173 ajut. valitsuse mää- rus Eesti kub. ajut. valitsemise ja omavalitsuse korraldamise kohta.	
XII köide, I jagu Teede Seadus.				sead. nr. 952 16 sead. nr. 953 III j. § 1 16	
800 50 803 50 863 50				d) 1917 a. nr. 209 ajut. valitsuse määrus maaulemate ametite ära- kaotamise kohta.	
				sead. nr. 1318 35	
				K. Maakorralduse juhtnõõ- rid.	
				127 27	

Riigikohtu tsiviil-osakonna 1925. a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Seaduste §§	Otsuste №№	Seaduste §§	Otsuste №№	Seaduste §§	Otsuste №№
Balti Eraseadus.		3931	73	Liivimaa Talurahva-	
Sissejuh. XII	} 65	3933	70	seadus.	
121		3942	} 64	149	} 78
126	3943	151			
532	} 78	4033	152		
592		4131—4154	73	925	} 65
594	} 76	4172	78		
693				945	
813	} 70	Tsiviil-kohtupidamise sea-			
817		dus.			
837	} 64	1	76	Notariaalseadus.	
939		69, 73	8	77	352 p. 2
942	} 76	84	} 68	365	67
1100		1118—1126		86	368
1324—1334	} 73	139	66, 71	Teedeseadus.	
1327		} 70, 73	141	66, 71	806
1621	142		66	934	
1644	} 69	167	71	Raudteeseadus.	
1645		332	73	138	} 76
1646	} 70	339	77	Tempelmaksu sea-	
1648		} 69	548	76	dustik.
1649	} 70		663	} 73	1 p. 1
1676		665	701		66
1677	} 68	711	66, 73	11 p. 5	} 72
2061		747	77	12	
2064	} 68	773	73	14 p. 1 ja 3	} 74
2922		784—790	71	14	
3016—3019	} 70	792	} 75	Valla nõukogude va-	
3106		793		66	limise seadus.
3154	} 64	1292	} 66	(R. T. nr. 26 — 1921. a.)	
3167		1293		1806	63
3209	} 70	1806	p. 3	76	
3214		} 77	1807	76	83
3275	} 69		1810	63	
3328					
3626 p. 3					

Riigikohtu kriminaal-osakonna 1925 a. otsustes käsitatud seaduste ja määruste nimestik.

Sead ja määr. §§	Otsuste №№	Sead ja määr. §§	Otsuste №№	Sead. ja määr. §§	Otsuste №№
Administratiiv-kohtu kord. (R. T. nr. 10—1919 a.)		Avalikkude Alkoolide Sea-		Õeakorra ja julgeoleku sea-	
2 ja järgm. 3, 4	94 96	dus. (R. T. nr. 75/76 — 1920 a.)	15 86	duse täiendamise seadus. (R. T. nr. 109/110 — 1925 a.) 172 ¹ 83	
Aktiisi Seadus.		Eesti Vabariigi Põhiseadus. (R. T. nr. 113/114 — 1920 a.)	8 95 11 86	Jõuvankritel reisijate ja kraa-	
1140	91			miveo kestva ühenduse sisseseadmise seadus. (R. T. nr. 43 — 1923 a.) 1, 4 81	

Sead, ja määr. §§	Otsuste №№	Sead, ja määr. §§	Otsuste №№	Sead, ja määr. §§	Otsuste №№
Kohtuasut. Seadus. 5 80, 86		Määrused viinaga kauplemise asja ja korra kohta Harju maakonnas olevates restoraanides ja seltside einelaudades. (R. T. nr. 215/216—1920 a.) 1, 5, 6 91		Seaduste Kogu II köide (Üld. Kub. Sead) 23 märkus 95 lisa § 17 95	
Kriminaal-Kohtupidamise Seadus. 127 84 44 83 46 85 119 88 129—130 ¹ } 132 } 142 p. 7 } 90 147 } 159 88, 91 159 ¹ 88 170 90		Nuhtlusseadus. 84 } 89 84 p. 1 } 294 } 300 } 79 975 } 1465 80		Sõjavägede Sõjaaegne Valitsemise Kord. 415 p. 8 97	
205 ja järgm. 302 } 85 547 } 629 } 687 } 87 766 } 93 879 ¹ } 889 85 892 80, 85 928 93 935 p. 2 89		Rahaministeeriumi määrused alkoholsete jookide müügi kohta restoraanides ja einelaudades. (R. T. nr. 93/94—1920 a.) 23 91		Sõja Kohtupidamise Seadus. 817 } 894 } 95 896 } Sõja Nuhtlusseadus. 273 ¹ } 95 269 }	
Metsaseadus. 70 96		Rahukohtu Nuhtlusseadus. 29 81, 91, 96 123 88 154 82 173 } 84 174 p. 3 }		Teedeministeeriumi määrus jõuvankritel kestva reisijate ja kaubaveo kohta Eesti Vabariigi piirides. (R. T. nr. 59—1923 a.) 1 81	
Määrus teede korraspidamise kohta. (R. T. nr. 151/152—1920 a.) 7 96		Seadus piirituse ja viinamüügi kohta. (R. T. nr. 65/66—1920 a.) ja selle seaduse muutmise ja täiendamise seadus. (R. T. nr. 48—1921 a.) — 91		Teedeministeeriumi määrus jõuvankrite kohta. (R. T. nr. 79/80—1925 a.) — 81	
Määrus teede korraspidamise määruse muutmise ja täiendamise kohta. (R. T. nr. 52—1922 a.) 2 märkus 2 96		Seadus Vallanõukogude valimise kohta. (R. T. nr. 26—1921 a.) 77 94		Tolliseadus. 464 } 1045 } 92 1046 } 1062 } 1068 }	
Määrus hobuste passide kohta. (R. T. nr. 187/188—1920 a.) 1 79				Uus Nuhtlusseadus. 100 } 102 } 95 (Uus redaktsioon R. T. nr. 29/30—1925 a.) }	
				Valla omavalitsuse ajutine määrus (Временное положение о волостномъ земскомъ управленіи). (Ven. Ajut. Val. Seadl. ja Korr. Kogu 1917 a. nr. 122) 90, 91 94.	